

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

106

243 W
653
**NEDERDUYTSCH E
SPRAAKKONST**

Waarin de Gronden der
**HOLLANDSCHE
TAALE**

Nauwkeuriglyk opgedolven, en zelfs voor geringe
Verstanden, zo ten aanzien der Spellinge als
Bewoordinge, duydelyk aangewezen zyn,

De tweede Druk.

- Doorgaans veel vermeerderd, en met eene **LYST VAN DE
GESLACHTEN DER NAAMWOORDEN,**

Die onder geene vaste Regelen betrekkelyk zyn;
nevens eene *Verhandeling* van de
REDENKONSTIGE FIGUUREN,

En andere Taalcieraaden, verrykt

D O O R

Wm. S E W E L.

T E A M S T E R D A M

Ten Huyze van Robert Bløkland, aan
den Dam. 1712.

Den Gróotachtbaaren

H E E R E

Mr. GERRIT HOOFT,

*Burgermeester, en Raad der Stad Am-
sterdam, Bewindhebber der Oostin-
dische Maatschappye ter Kamer al-
hier, enz.*

MYN HEER,

RUym honderd en twintig jaa-
ren geleden spraken de Le-
den der Kamer *in Liefde bloei-
jende* de Burgermeesteren en Raa-
den onzer wydvermaarde stad Am-
sterdam, in den Opdragt van hunne
*Tweespraak der Nederduytsche Letter-
konst*, aldus aan:

* 3

Is't

O P D R A G T.

„ Is't niet hooglyk te verwonde-
ren , en een recht beklaagelyke
„ zaak , dat alhoewel onze algemeene
„ Duytsche taal een onvermeng-
„ de, ryke, sierlyke , en verstandely-
„ ke spraak is , die zich ook zo wyd
„ als eenige taalen des werrelds ver-
„ spreyd , ende dus in haar bevang
„ veele Ryken , Vórstendommen, en
„ landen bevat , welke dagelyks zeer
„ veele kloeke en hooggeleerde Ver-
„ standen uytléveren ; dat ze nóg-
„ tans zo zwaklyk opgehulpen , en
„ zo weynig met geleerdheyd ver-
„ rykt en verciert wordt , tót een
„ jammerlyk hinder en naadeel des
„ vólks : daar in tegendeel eertyds
„ de Egiptenaars , Grieken , ende
„ Latynen , welker taalen zich op
„ veel nâ zo wyd niet en verspreyd-
„ den. hunne spraaken zo wonder-
„ lyk

O P D R A G T.

„ lyk door moeilijke reizen, ar-
„ beydzaame naerftigheyd, en zelfs
„ kóften, met alle weetenschap, kon-
„ ften, en geleerdheyd voorzien en-
„ de opgepronkt hebben. Ja men
„ ziet ook dagelyks dat onze omleg-
„ gende nabuuren, Italiaanen, Span-
„ jaarden, Franfoizen, en andere,
„ hunne fpraaken, die by de onze te
„ vergelyken, (behoudens hunne
„ gunft) fchuymtaalen zyn, verry-
„ ken, oppronken, cierlyk en beval-
„ lig maaken,

Dusdaanig een taal, Grootacht-
baare Heer, voerden te dier tyd de
Amfterdamfche Konftgenooten, be-
kend by de zinspreuk *in Liefde bloei-
jende*, van welker Kamer toen ook
voornaame Heeren deezer ftad, waar
onder uw bloedverwant Pieter Cor-
neliszoon Hooft, beroemder gedach-

O P D R A G T.

tenisse, Leden waaren: Geen wonder dan dat onze Nederduytsche taal alstoen eenen schoonen opgang kreeg. En 't is zeker, wat ook de ingezétenen van andere Hóllandsche steden moogen denken, dat Amsterdam uytgemunt heeft in 't voortbrengen van voortreffelyke Verstanden, die der Nederduytsche Dichtkunde, en oprechte Hóllandsche taale, geen' kleynen luyster bygezét, en andere leergierige Vernuften daardoor genoopt hebben om 't zelfde spoor in te slaan, en 't gene tót cieraad onzer Spraake dienen konde, niet te verwaarloozen. Ik acht derhalve dat het my niet tót onëere kan geduyd worden, insgelyks naar myn vermoogen getracht te hebben de zuyverheyd onzer Nederduytschetaale te handhaaven, en opentlyk te toonen dat

zy

O P D R A G T.

zy ryk genoeg is om in haar eygen gewaad te voorschyn te komen, en dat ze geene uytheemsche tooiselen van noode heeft om zich verstaanbaar by allen te maaken. Hiervan heb ik, zo eygenliefde my niet bedriegt, duydelyke blyken, door myne overzettingen uyt verscheydene taalen, aan de Geleerde waereld gegeven: en dewyl ik onder dien arbeyd veelvuldige aanmerkingen maakte, en vervólgens tót myn eygen gebruik aantekende, zyn die eyndelyk indier-voege aangegroeid, dat ik te raade wierd daaruyt eene Nederduytsche Spraakkonst ten dienste van anderen op te stellen, om alzo met der daad te toonen dat onze taal, die, zo in hoogdraavendheyd als zoetvloei-jendheyd, voor geen uytlandsche behoefte te wyken, zo wel onder Letter-
kon-

O P D R A G T.

konstige regelen te brengen is, als andere. Dit werk is het, HEER BURGERMEESTER, dat ik my verstitout onder de beschuttinge van uwen naam aan den dag te geeven, verzoekende dat het my ten goede gehouden mag worden, indien ik van 't gewoone pad der Opdragt-schryveren afwykende, my eenen voorstander toone van de oude Hólland-sche eenvoudigheyd, zonder dat zulks my belét midsdeezen te betuygen, dat men perfoonen van uwen rang eerbiedigheyd schuldig is, achtende dat men die zeer wel met beleefde uytdrukselen en een zédig gedrag betoonen kan, zonder zich juist van woorden te bedienen, die iets schynen te zeggen, en nógtans niet weezendlyks behelzen. Ook is uwe bescheydenheyd, midsgaders
de

O P D R A G T.

de liefde, welke de Burgery U toedraagt, zo wel bekend, dat ik my in den lóf daarvan niet behoefte uyt te laten. Daarenboven houd ik U, MYN HEER, veel te verstandig, om niet zeer wel te kunnen begrypen, dat als men gemoedshalve zwaarigheyd maakt van den gemeenen trant te volgen, zulks geensins den luyfter van aanzienlyke Heeren benevelt. Dóch ik zal my over dit onderwerp niet verder uytbreyden, maar alleenlyk tót een besluyt zeggen, dat ik met behoorelyke néderigheyd verzoeke, dat het U believe deezen mynen arbeyd, uyt lust tót onze taale ondernomen, gunstiglyk te aanvaerden; opdat deeze *Nederduytsche Spraakkonst* onder de vleugelen uws naams in 't licht verschynende, daardoor tē meerder aanzien bekome.

Dit

O P D R A G T.

Dit was het, Grootachtbaare Heer,
dat ik hiermede beoogde, blyvende
ondertuffchen, naa U zo wel aan zie-
le als lighaam veel heyls toege-
wenscht te hebben,

MYN HEER,

Uw oprechte en Dienstbereyde
Vrind,

Wm. SÉWEL.

VOOR-

VOORREDE

A A N D E N

LEEZER.

BY den eersten druk deezer Nederduytsche Spraakkonst gaf ik in de Voorrede een bericht van de reden die my tót het uytgeeven daarvan bewoogen had; naamelyk dat ik veele jaaren te voore een ontwerp daarvan tendienste der Engelschen had opgesteld, en by myn Engelsch en Nederduytsch Woordenboek gevoegd: dat die Spraakkonst sederd in kleyn formaat op zich zelve gedrukt zynde, zo wel was ontfangen geweest, dat zy zich toen al ten vierden maale in 't Engelsch

V O O R R E E D E.

gelsch, t'elkens met eenige vermeerderinge, aan de waereld vertoond had : en dat andere zich begeerig toonende om die ook in onze taale te kunnen leezen, zulks my tót een spoor gestrekt hadde om dat opstel op nieuws te verschryven , het met veele bedenkingen, welke ik sederd langentyd op lósse papieren tót myn eygen gebruyk aangetekend, en etlyke daarvan ook, toen ik de *Tweemaandelyke Uytrefselen, óf Boekzaal*, schreef, by gelegenheyd onder die Uyttrefselen vermengd, en alzoo openlyk uytgegeeven had , te vergrooten, en in een Nederduytsch gewaad mynen Landsgenooten aan te bieden. Ik zeyde toen ook, dat ik dat werk uytgaf voor eygen reedfel, alhoewel ik niet ontkende ontrent veertig jaaren te voore de *Tweespraak van de Nederduytsche Letterkunst*, voor meer dan honderd en twintig jaaren by de *Kamer in Liefde bloeiende*, t'Amsterdam ; myne geboorte stad, uytgegeeven, en te Leyde in den jaare MDLXXXIV. gedrukt , met
naauw-

V O O R R E E D E.

naauwkeurige opmerkinge geleezen te hebben. Voorts noemde ik in myn bericht alle de Schryvers, die van onze taale geschreeven hebbende, ooit van my waaren gezien óf geleezen; zeggende ook verstaan te hebben, dat het Konstgencotschap *Nil Volentibus Arduum* aan eene Nederduytsche Spraakkonst gearbeyd had; dóch dat ik die nooit gezien, ja het gezigt daar van voordachtelyk vermyd hadde, gelyk ik ook sederd die niet gezien heb; opdat het niet mogte schynen als óf ik iets daaruyt ontleend hadde; 't welk ik altocs liever uyt gedrukte, dan uyt ongedrukte schriften heb willen doen.

Maar dewyl 'er zaaken in de Nederduytsche Spraakkonst van *Christiaan van Heule* gevonden worden, welke eenige overeenkomst met myne stellingen hebben, is men gereed geweest my van valsheyd verdacht te houden, en bedektelyk te kennen te geeven dat ik hem geleezen, en iets uyt
zy-

V O O R R E E D E.

zyne Taalbeschryvinge ontleend moſte hebben. Dóch gelyk ik toen oprechtelyk zeyde, geene andere Schryvers wegens de Nederduytsche taalkunde ooit geleezen te hebben, dan die welke ik opnoemde, zo zeg ik nu nóg, dat dit waarlyk zo was, ja dat ik nooit geweeten had dat 'er zulk een Schryver als Chr. van Heule in de wæreld was geweest, voor dat myne Spraakkonſt niet alleen volſchreeven, maar ook ontrent geheel afgedrukt was: dóch op die tyd wierdt zyne Taalbeschryving my door iemand myner bekenden getoond; maar ik weygerde dezelve aan te neemen, om niet genoodzaakt te zyn in myne Voorrede, die toen, zo ik meen, by den Drukker al gezét was, eenige verandering te maaken: want uyt dat werkje iets, dat my mogte behaagd hebben, te neemen, en in myn werk te voegen, was toen al te laat. Dóch weetende nu dat 'er zulk een boekje was, maakte ik het te krygen naa dat myne Spraakkonſt in het licht quam, en bezag het
het

V O O R R E E D E.

het toen voor de eerste reys, gelyk ik voor ruym vier jaaren aan de waereld te kennen gaf in myne *Aanmerkingen* op het boekje genaamd *De spelling van A. Moonen verdedigd*. En dewyl ik by den gemelden *Van Heule* iets vond dat ik goed keurde, en van my niet aangewezen was, ontzie ik my nu niet te bekenen, dat ik in dezen tweeden druk myner *Spraakkonst* eenige zaaken uyt hem ontleend hebbe, gelyk ik in myn werk zulks, op zyne plaats ook heb te verstaan gegeven.

Dóch noopende de vaste regelen om de geslachten der Naamwoorden aan derzelver uytgangen te kennen, gelyk ik toen zeyde dat zy, zo wel als veele andere *aanmerkingen*, t'eenemaal van myne eygene uytvindinge waaren, zo zeg ik zulks óóg, en dat onbeschroomd; omdat het een zuyvere waarheyd is, dat ik door 't maaken van myn *Engelsch en Nederduytsch Woordenboek* daartoe aangeleyd was. En dat

**

Chr.

V O O R R E E D E.

Chr. van Heule ontrent de Geslachten der Nederduytsche Naamwoorden zo lang voor my eenigfins diergelyke bedenkingen gehad heeft als ik, dient te meer tót bekrachtinge van de myne, welke ik niet aan hem, nóchte enig mensche verschuldigd ben; maar die enkelyk myn eygen uytvindsel zyn; alhoewel ik geenfins ontveynzen wil dat de geschreevene Aanmerkingen van G. Brandt, welke ik eenige maanden onder my berustende gehad heb, my enig licht ontrent de Geslachten gegeven hebben; waarom ik ook den overleeden zynen lóf geenfins poogt te onthouden, maar gaern bekenne dat 'er uyt zyne onvolktooiden Schriften eenige zaaken wegens de Geslachten door my ontleend zyn, achtende dat het my geenfins tót eere zoude kunnen strekken zulks te verduyfteren, schoon hy dood is, en zyne zoonen niet meer in 't leeven zyn, om my van ontrouw dies aangaande te kunnen beschuldigen. Want hoe kan het met een recht:

V O O R R E E D E.

rechtschappen eerlyk gemoed bestaan, eens anders arbeyd, daar hy nooit de vrucht van gezien heeft, als zyne eygene vindinge uyt te geeven, wanneer men by zich zelve bewuft is, dat men zich van de beschreevene papieren eens overleeden bediend heeft? en dit is ook de reden waarom ik de Spraakkonst, welke men zegt door eenige Leden van het Konstgenootschap *Nil volentibus arduum* opgesteld te zyn, nooit heb willen zien.

Ik gaf in myn voorbericht van den eersten druk ook te verstaan, dat het enkele liefhebbery geweest was die my tót het opstellen deezer Nederduytsche Spraakkonst aangedreeven had, en dat ik ook niet zonder hoope was, dat deeze myn arbeyd van eenig nut voor 't Gemeen weezen zoude; en die hoope heb ik nóg, alhoewel 'er geweest zyn die hunne pennen tegen my gescherpt hebben. Ik heb, 't is waar, in zekeren brief, die te vinden is in *J. V.*

** 2

Ga-

V O O R R E E D E.

Gaverens Boekzaal van July en Augustus,
des jaars 1708, enige bedenkingen opge-
steld tegen 't hoofdzaakelykste dat men my
tegenwierp, waar van één ding was, dat
men, opdat het schynen mogte dat ik
onbequaam was om recht van de Neder-
duytsche taal te kunnen oordeelen, my
onder de vreemde tongen rekende, en
van Engelsch Landvólk stelde te zyn.
Waarop ik zeediglyk aangetoond heb-
bende, dat zulks niet alzo, maar ik een
rechtschapen Hóllander, zo wel van ge-
boorte als van afkomst, was, en voorts
veele andere tegenwerpingen beantwoor-
dende, heeft zulks zo weynig moogen
helpen, dat men daarop niet geschroomd
heeft opentlyk te zeggen, gelyk te zien
is in 't Naaschrift van zekeren gedruk-
ten brief, „ dat myn geschryf anders
„ niet was, dan dat ik onschuldig wil-
„ de heeten aan Engelsche geboorte, en
„ dat het niets meer weezendlyks be-
„ helfde: Voorts, dat ik niets oplóste,
„ maar

V O O R R E E D E.

„ maar overal bot , en overheen praatte. Dit heeft men van my gezegd , en moogelyk zullen sommige , die den gemelden mynen brief niet geleezen hebben , zulks op goed vertrouwen voor waarheyd hebben aangenomen ; maar andere weet ik dat heel anders van dien brief geoordeeld hebben . Ook geeft men bedektelyk te kennen , als óf ik lang in Engeland geweest waare , en veel tyds met reyzen doorgebracht hadde ; om alzo den menschen in te boezemen , dat ik niet bequaamheyd genoeg hebbe om wegens de Hóllandsche taale goede onderrechtingen te geeven. Dóch dit heeft niets om 't lyf ; want geduurende den ganschen tyd myns leevens ben ik in 't geheel niet boven een jaar buyten Hólland geweest. Maar men toont zich zo gezét tegen my , dat men my beschimpt zelfs ter zaake der Religie waarvan ik belydenis doe. Dan óf dit eenen Christen voegt , is wel naadenkens waerdig.

**

3

Ook

V O O R R E E D E.

Ook komt de Religie in dit geval geen-
fins te paffe, te meer dewyl 't bekend is
dat Vondel de zyne verruyilde tegen ee-
ne andere, welke ik naauwlyks denken
kan dat myn bestryder beter acht dan
die waarvan hy te voore was; en des
niettegenstaande telt men hem onder de
voornaamste opbouwers onzertaalc. Maar
waar vindt men niet iets op te zeggen! Om-
dat ik uyt zeedigheyd in myne Taalbeschry-
vinge gezegd had, *Het komt my waar-
fchynelykft te voore: Het is by my niet
buyten bedenken, enz*, zo zoekt men
my af te maalen als één die zelf wan-
kelt en in twyfel ftaat: daar ik met duf-
daanige spreekwyzen nógtans niets an-
ders beooge, dan dat ik myn gevoelen,
fchoon ik het voor best houde, en daar-
om ook redenen daarvan gegeven heb,
niemand evenwel met een meesterlyk ge-
zag wil opdringen, maar ieder in zyne
vryheyd laate, zonder my zelven een
oppermagtig gezag in de Spraakkunde aan
te maatigen.

Veel

VOORREDE.

Veel meer zoud ik t'myner verdeediging kunnen zeggen, indien my een pennekryg luste; maar daarvan heb ik eenen afkeer: want *de lana caprina* & *de umbra asini* [over beuzelingen] te twisten, gelyk het eenen Christen niet voegt, zo ontstaat daaruyt doorgaans een verbittering, die in stede van af te neemen, van tyd tot tyd aangroeit, ja zelfs zo verre gaat, dat men, als of het waare *pro aris* & *focis*, [voor de Gódsdienst en de huyshoudinge], met eenen overgrooten yver strydt; en om zyn end vast te houden, en de zaak niet gewonnen te geeven, allerleye omwegen en uytvlugten bedenkt, en elkanderen op 't vinnigst, zelfs met scheldwoorden, te keer gaat, gelyk men eenige jaaren geleden een exempel daaraf zag tusschen personen, welke men niet ontkennen kon geleerde mannen te zyn, en die elkanderen nógtans opentlyk in hunne schriften voor weetnieten en botterikken uyt-

** 4

maak-

V O O R R E E D E.

maakten. Dóch hadden zy ontzag gehad voor de woorden van onzen Zaligmaaker: *Ik zeg u, dat van elk ydel woord het welk de menschen zullen gesproken hebben, zy van 't zelve rekschap zullen geeven in den dage des oordeels*, hoe konden zy zo gesproken, ja zulk een taal als zy voerden in druk uytgegeeven hebben? Want het ydel spreekken met den mond kan, gelyk men weet, uyt menschelyke zwakheyd door overyling geschieden, en houdt niet lang stand; maar ydele woorden te schryven is iets dat van langer duur is; en zulk een schrift dan opentlyk uyt te geeven, kan met geen voorwendfel van overylinge verschoond worden. Hierom heb ik getracht op myne hoede te zyn, opdat door my geen krakkeel aangequeekt wierde. En zeker had deeze bedenking my niet wederhouden, ik zoude getoond hebben dat myne penne niet stomp, en ik geensins verlegen was om my zelven te

V O O R R E E D E .

te verdedigen , inzonderheyd wanneer ik klaar konde aantoonen, dat men 't meer tegen den persoon, dan tegende zaak hadde : want dewyl men 't in my als een misflag aanmerkt, dat ik stelle dat men niet zeggen mag *Ik donder, ik regen, enz.* maar wel *Het dondert, het regent*, omdat ik die woorden voor onpersoonlyk houde; waarom dan ook de *Grammatica* van *Vossius*, welke men hier te lande in de Latynsche Schoolen gebruykt, niet te keer gegaan? dewyl daar in van die woorden, te weten *tonat, pluit, &c.* uytdukkelyk gezegd wordt, dat zy zyn *actionem significantia, quæ ut fiat, velne fiat, neutiquam sit humane potestatis*, dat is, dat ze een bedryf betekenen, 't welk dat het geschiede, óf niet getchiede, geensins van 't menschelyk vermoogen afhangt. Van dit verstand ben ik ook, en heb my geensins onderwonden om voorschriften te geeven van de gódyke taale, en hoe Gód zoude moogen spreken; maar alleen van de menschelyke, zon-

* * 5

der

V O O R R E E D E.

der daar ter plaatse ook van de figuurlyke te melden, dewyl zulks daar niet te passe quam. Ik weerhoud myne penne van meer over dit onderwerp te schryven, omdat ik geen vuur van hevigheyd zoeker te stooken, anders stondt my hier een ruym veld open om my nóg wat langer over deeze stoffe op te houden: maar wat goeds zoud ik 'er tóch mede uytrechten? Wat wordt 'er door zulk een bedryf anders uytgewerkt, als dat men elkanderen poogt pal te zetten, en te steeken, en alzo, door eene soort van terginge, eene verbittering in zynen tegenstreever te verwekken? 't welk verre afwykt van *des boozen niet te wederstaan*, gelyk onze opperste Wetgever ons beveelt.

Noopende nu deezen tweeden druk van deeze Spraakkonst, die is door my zeer veel vermeerderd: en dewyl ik in den eersten druk de Liefhebbers onzer taale tót myn groot Engelsch en Nederduytsche Woordenboek wees, om daaruyt de geslachten der Naam-
woor-

V O O R R E E D E.

woorden, waaraan zy twyfelden, te leeren kennen, en my hierop te gemoet gevoerd is, dat het ieder één niet gelegen quam dat boek te koopen; zo heb ik nu, om zodaanigen genoeg te geeven, in dit werk gevoegd een groote Lyft van alle de Naamwoorden, die ten aanzien der geflachten onder geene vaste regelen gebragt konden worden: zulks dat men hier nu alles wat daartoe vereyscht is, in éenen bondel by een vindt. Voorts heb ik dit werk verrykt niet alleen met groote byvoegfelen, waar van sommige de vrucht myner jeugdige jaaren zyn, maar ook met eene menigte van bedenkingen dienende tót bekrachtiging myner stellingen. Onder deeze vermeederingen zal men ook een grooter getal van woorden vinden, welker oorsprong ik naagespeurd heb, en die anderen tót een spoor moogen dienen om de oorspronklykheyd onzer taale verder op te delven. My is gezegd dat zeker Liefhebber in ons land met diergelyk een werk bezig is, en van voorneemen zoude zyn iets van die
soort

V O O R R E E D E.

foort, naar de wyze van *Vossii Etymologicom*,
aan den dag te brengen. Buyten twyfel zul-
len 'er in zodaanig een werk aardige beden-
kingen voorkomen; dóch ontrent zulke naa-
speuringen kan men niet altyd met zeker-
heid spreekē; maar daar moeten al veele
gissingen onder loopen, die evenwel niet al te
lós behooren te weezen, nóchte al te verre ge-
zócht, gelyk 'er verscheydene zulke in *Ha-*
driani Junii Batavia gevonden worden:
want het woord *Schepen* eerst te betrekken
op het bastaard-Latyn *Scabinus*, en dit dan af
te leyden van *Scaf bin*, omdat de Schepenen
magt hebben iemans leeven aan te tasten, 't
welk zo veel zoude zyn als *bin scaffen*,
schynt inderdaad als by 't haar getrokken; en
korte houwertjes, by Sidonius genoemd *An-*
conas, t'huys te brengen tót het woord *Han-*
gers, is niet minder gedwongen. Nóg wat
meer schyns heeft het, *Caninefates* af te ley-
den van *Konyne vatters*, óf *Konyne vreeters*.
gelyk by dien zelfden Schryver, zo my voor-
staat, gedaan wordt. Dat men nu van veele

woor-

V O O R R E E D È.

woorden den oorsprong kan naaspeuren, heb ik door myne byvoegselen getoond. En doordien dit alles op lósse papieren zwurf, en naa mynen dood door niemand anders in zyne rechte órde zoude kunnen geplaatst geweest zyn, heb ik zulks by myn leeven zelf willen doen; omdat gelyk deeze arbeyd wel eer voor my zelve niet onnut geweest is, die aldus gemeen gemaakt zynde, ook aan anderen, zo ik acht, nuttelyk zal kunnen weezen. Hierom is het ook dat ik dit werk, schoon ik 'er veele jaaren by tusschenpoozen aan heb gearbeyd, met lust ten eynde gebragt hebbe, en het nu ten dienste myner Landsge-
nooten, en ook tót nut van uytheemschen, ten beste geeve. Vaarwel, leergierige Leezer, en gebruyk het t'uwen voordeele.

*In Amsterdam den laatsten
van Zomermaand. 1712.*

W. S.

Ne quis tanquam parva fastidiat Gram-
matices elementa: non quia magna sit
operæ, Consonantes à Vocalibus discerne-
re, ipsasque eas in semivocalium numerum,
mutarumque partiri; sed quia interiora
velut sacri hujus adeuntibus, apparebit
multa rerum subtilitas, quæ non modo a-
cuere ingenia puerilia, sed exercere altissi-
mam quoque eruditionem ac scientiam possit.

Pro captu lectoris habent sua fata Libelli.

Des Schnyers fchranderheit blinke uit in't zedig waan
 O wakke SEWEL! die door out en nieuw te lezen
 Mee zooveel naarfichtigheit. Miners vans Boekzaal fichte
 Uw pen vertoon ons lang geleerthests flonkerlicht.
F. HALMA.

W. S E W E L S

N E D E R D U Y T S C H E

S P R A A K K O N S T .

V At de SPRAAKKONST, óf volgens het Grieksch woord *Grammatica*, de *Letterkonst* zy, is zo menigmaal gezegd, dat ik het noodeloos achte zulks alhier te herhaalen; te meer dewyl de Nederduytsche benaaming uyt zichzelve haare betekenis aanwyft, en een iegelyk wel begrypt dat men daardoor verstaat eene *Kennis van de Letteren en de Spraake*.

Het eerste dan dat alhier te verhandelen staat, is de (†) *Letterbeschryving*, óf *Spelkonst*. Wat nu een Letter zy, behoef ik hier niet te melden, dewyl ik niet schryf voor zulke die des onkundig zyn. Dóch nademaal veele die de letteren kennen, haare kracht evenwel niet volkomenlyk verstaan, en daarom menigmaal in de Spellinge doelen, zal ik die alhier aanwyzen.

De Nederlanders gebruyken de vólgende Letteren:

A

A. B.

(†) Orthographia.

2. W. SEWELS *Nederduytsche*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P.
Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Men noemt die alhier te Amsterdam aldus: A. Bé, Cé, Dé, E, Ef óf Effe, Ge, Ha, I, Jé, Ka, El óf Elle, Em óf Emme, En óf Enne, O, Pe, Kuw, Er óf Erre, Es óf Esse, Te, U, Vé, Wé, Ix, Y. Zeddet.

In de kleyne letteren hoeft men tweederley fatsoen van S, naamelyk, s en s. de eerste is eygentlyk om eene (*) Lettergreep te beginnen, en de andere om die te sluyten, als *fas*; maar dit wordt niet altyd waargenomen; ja men acht het cierlyker, hoewel om geen andere reden, dan dat het gebruyk zulks medebrengh, te schryven *Plassen* dan *plassen*. In de Duytsche drukletteren ziet men ook tweederley slach van R, te weeten r en ʒ, óf re en er; de eerste insgelyks tót beginninge, en de andere tót sluytinge eener lettergreep: en hoewel byna niemand hierop let, echter hebben zy, die de toezigt hadden over den druk van onzen Nederlandschen Bybel, met oktrooy van den Staat uytgegeeven by de Weduwe van Hillebrand Jakobsz van Wouw, en P. van Ravesteyn, naauwe acht daarop gegeeven; schoon in andere naadrukken sederd dien tyd, die naauwkeurigheyd niet altoos gevonden wordt.

Van deéze Lotteren, welke XXVI in getal zyn, worden eenige *Klinkers*, dóch de meeste *Medeklinkers* genoemd.

* Syllabe.

De

De *Klinkers* zyn in 't Nederduytsch deeze zes,
A. E. I. O. U. Y.

De *Medeklinkers*, die zonder byvoeginge der
Klinkeren geenen klank maaken, zyn

B. C. D. F. G. H. J. K. L. M. N. P. Q. R. S.
T. V. W. X. Z. Men vindt nóg wel in oude spel-
lingen; *Wt* voor *uyt*; dóch dat schynt ontstaan
te zyn uyt de verkeerde benaaminge van *Dubbeld-
uw*, welke men aan de letter W. geeft, en haar
daarom ook als eene dubbele U heeft gebruykt,
als óf men zeyde *uut*.

Onder de Medeklinkers zyn'er vier welke men
(†) *Smeltletters* noemt, naamelyk L, M, N,
R. De L en R zyn inderdaad Smeltletters, als
blykt uyt deeze spellinge, die hoewel niet goed,
van sommigen echter uyt onkunde gevolgd
wordt, naamelyk *D' Leeuw*, *D' Ram*, *D' Ruy-
ser*: want dit laat zich taamelyk uytspreeken;
maar met M en N gaat het zo wel niet, als blykt
aan *D' Mantel*, *D' Naam*; dóch in de woorden
Smaad en *Knak* smelten die letteren zo wel als de
L en de R in de woorden *Slaapen* en *praaten*; en
zo gaat het met meer Medeklinkers, als F. P. T.
W. gelyk blykt in de woorden *Sfinx*, *spraak*,
stam, *zwaan*: en schoon iemand uyt onkunde
schryft, gelyk 't wel gebeurt, *D' wand*, *d' wang*,
d' werelt, zo is zulk schrift echter uytspreeke-
lyk.

Uyt de klinkers worden *Tweeklanken* en *Drie-*

A z

klan-

(†) Liquidz.

klanken gemaakt , als *Aa* , *ae* , *ai* ; *ee* , *ey* , *ew* ; *ie* ; *oe* , *oo* , *ou* ; *uu* , *uy* : en *aai* , *aau* ; *eeu* ; *ieu* ; *oei* , *ooi* , van de welke in de volgende verhandeling der Spellinge , onder de letteren in haare orde , staat gesproken te worden.

Van de

S P E L L I N G E .

Dus veel van de Letteren in 't grós gezegd hebbende , ga ik over tót haare kracht , en de Spelling.

Met de *A*. spelt men *Acht* , *afdak* , *afdanken* , *hand* , *hard* , *hagel* , *haven* , *hart* (*cor*) tót onderscheyd van *bert* (*cervus*) , en *kars* (*cerasum*) om te kunnen onderscheyden worden van *kers* (*nasturtium* .)

Met de *AA*. spelt men , *Gaan* , *haat* , *maagd* , waarvoor men ook schryft , *Gaen* , *haet* , *maegt* ; maar hoewel dit van etlyken nóg met kracht voorgestaan wordt , evenwel meenen andere , op den voorgang der *Tweespraake van de Nederduytsche Letterkonst* , door de Kamer in *Liefdebloeyende* te Amsterdam , in den jaare 1584 , uytgegeeven , en op 't voorbeeld van veele andere aanzienlyke Opbouweren onzer taale , dat die woorden veel beter met *AA*. gespeld worden , en dat zy al zo veel recht hebben om tót het verlengen eener lettergreepe de *A* te verdubbelen , en te schryven

Aal ,

Aal, paal, gaan, staan, enz. als een dubbele O te gebruyken in de woorden, *Boom, hoon, oog, schoon*, enz. Want indien men zich tót voorstand van het eerste op het aaloude gebruyk beroept, waarom zulks dan niet ook gedaan ten aanzien van de O? Immers schreef men ten tyde van den ouden Rymkronykschryver *Melis Stoke*, en nóg lang daarna, *Groet, hoert, hoeft, noert, oec*, enz. in plaats van *groot, hoert, hoofd, noord, ook*: dóch hierop zoud iemand moogen zeggen, dat die woorden toen wel eenen anderen klank konden gehad hebben, dan hedenfdaags, omdat men by dien zelfden Schryver ook vindt *Broeder, moeder, doe, droech, stoel*, enz. Maar dat is quaalyk te vermoeden, want men vindt by hem ook *Roemsch, Proest*, voor *Roemsch, Proost*, en

(†) *Expeditien ons Heeren woert /
Settet Utrecht in die poert
Den Bisschop-stoel.*

en dat de E in dien tyd zo wel tót verlenginge van de O, als van de A gebruykt is, komt my waarschynelykst te voore; te meer dewyl niet alleen de Gulikers, en eenige andere uytheemschen, nóg te deezer tyd het woordtje *ook* schier zodaanig uytspreeken, als óf't gespeld waare *oo-ek*, maar dat men ook veele Róttersdammers hoort zeggen *eenkookje*, in plaats van een *koekje*. En schoon men te Amsterdam *Woensdag* uytspreekt, zo als 't geschreeven wordt, nóg tans zyn 'er Hólland-
A 3 ders,

ders, die *Woonsdag* zeggen, en in Brabant schryft men ook zo; en die dus doen, schynen daarin geen ongelijk te hebben: want die dag heeft zyne benaaming gekreegen van *Woden*, eenen afgod der aaloude Saxen; zo dat *Wodensdag*, om de zachtheyd der uytspraake met der tyd in *Woensdag* veranderd is. By de Engelschen heeft de *oe* ook de zelfde klank als by ons de *oo*, gelyk blykt in 't woord *Roe* [kuyt] waarvoor men zegt *roo*. Ik weet wel dat men tót beweerunge van AE zegt, dat het beter is in rym te schryven *Daên*, *quaên*, *vaër*, dan *daân*, *quaân*, *vaâr*; omdat die woorden in hun geheel zyn, *daaden*, *quaaden*, *vader*, en dat het door wegwerping van de *D* blykt, dat de tzaamentrekking het eerste gevoeglyker dult dan het laatste; maar volgens dien regel zou men dan ook moeten schryven *doân*, *goên*, voor *doôn*, *goôn*, als zynde die woorden tzaamengetrokken uyt *dooden*, *goden*; 't welk ik niet denk dat eenige goedkeuring vinden zal.

Hierom is het dat ik 't als nóg met die houde, welke de AE gebruyken om den klank der Fransche en Engelsche *AI*, (want wat de Engelsche *ea* aangaat, die heeft een geheel anderen klank, gelyk in myne Engelsche Spraakkonst te zien is) óf dien van het geblaet der schaapen, uyt te drukken, gelyk die gehoord wordt in de Fransche woorden *Eaire*, *taire*, in de Engelsche, *Maid*, *despair*, en in de Nederduytsche, *Gaern*,
baerd,

haerd, paerd, staert, kaers, naerstig, rechtvaerdig, waereld, waarvoor sommige schryven, *Geern, beert, peert, steert, keerje, neerstig, rechtveerdig, werelt*. Belangende evenwel het woord *Geern*, 't is by my niet buyten bedenken, dat het af komstig is van 't woord *begeeren*, en dat daarom *Melis Stoke* ergens zegt, **So dat hi dies hadde ghere**. Noopende 't woord *Waereld*, ik weet wel dat het zo gespeld, by veelen niet goedgekeurd word, omdat onkundigen daarvoor niet alleen leezen, maar ook schryven, *Wareld*; het welk inderdaad een wangeluyd is, alhoewel men echter ook by den gemelden Rymkronyk-schryver op meer dan ééne plaats vindt *Warrit*, waarvoor de Engelschen zeggen *World*, en de platte Friesen *Wrâd*. Ik kan van my zelven niet verkrygen te schryven *Werelt*, want wie spreekt dat woord zo uyt? hierom schryf ik veeltyds *Werreld*, hoewel ik *Waereld* liever zoude volgen, indien 't wat meer in 't gebruyk was: want dat de E. den klank van de A. verflaauwt, zal acht ik ook het oordeel van den Heer Jan van der Does geweest zyn, omdat hy schreef, *wair, mair, oirsaik* enz. Dóch *Baers* is moogelyk beter dan *baars*; ook schryf ik liever *Blaeten* en *schaets*, dan *blaaten* en *schaats*; hoewel ik 't laatste evenwel niet volstrekt verwerp: en indien de spelling van Kilianus van *Keirse, peirs, enz* hier te lande in 't gebruyk was, gelyk ze in Vlaandre en Brabant nóg stand houdt, ik weet niet

waarom ze niet infchikkelyk zoude weezen, te meer doordien de Heer Hooft die spelling ook fchynt goedgekeurd te hebben, en die tweeklank by de Engelfchen mede gebruykelyk is, als blykt in de woorden *Heir*, [cen erfgenaam] *weight* [gewigt] enz. Hierom fchryf ik in 't Duytsch ook liever *meir* en *heir*, dan *meyr* en *beyr*, achtende 't oerfte nader aan de uytſpraak te komen.

Men brengt tegen het gebruyk van de *aa* ook in, dat dewyl men in plaats van 't woord *daar* niet alleen dikwils zegt, maar ook fchryft, 'er, als *Ik ben 'er geweest*; *Hy was 'er niet*; *Toen ik 'er quam*, zulks een blyk is dat men *daer*, en niet *daar* behoort te fchryven; dóch deeze reden gaat niet door; want men zegt niet alleen, maar men fchryft veeltids ook, *verby* in ſtede van *voorby*: de reden hiervan fchynt te zyn, dat men door de haaftige uytſpraak de klank der letteren *a* en *o* verdooft; en ondertuffchen is de *r* eene letter die zich niet wel noemen laat, zonder dat men den galm eens klinkletters voor af hoort; en de *e* fchynt de eygentlykſte die daartoe paft.

Alcer ik nu van de *AA* affcheyde, ſtaat my nóg te zeggen, dat ik het ongerymd achte te fchryven *Aaker*, *Vaader*, *waater*, *genaade*, enz. en de vermaarde *Jooft van den Vondel* had groot gelyk, zich daar tegen te kanten; maar daarom kan ik geenſins goedkeuren dat men fchryve, *maken*, *zaken*, *ſlaven*, *vanen*, enz. Want ſchoon men zegt, dat daardoor eene letter uytgewonnen,

nen, en niemand van de betekenisse des woords verfteeken wordt, nógtans gaat dit niet altyd vast; vermids 'er door dusdaanig een spelling gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Nederlander het woord verkeerdelyk verstaan zoude; en al waare dat zo niet, behoort men niet iets ten gevalle der vreemdelingen te doen? Genomen dat zulk een, die zo verre gekomen is, dat hy een weynigje Duytsch begint te verstaan, in een boek deeze woorden aantreft, *De zaken zyn vervuld*, en niet wetende wat het woord *zaken* betekent, in zyn Woordenboek zoekt na 't woord *Zak*, (want anders kan hy niet doen, omdat het woord niet vólgens deszelfs eygenschap [*zaken*] gespeld is); zo zal hy daaruyt heel ligt besluyten, dat de betekenis dier woorden is, *de zakken zyn gevuld*; naardien men wel onderstellen mag dat hem 't recht onderscheyd der woorden *vervullen* en *vullen* nóg niet bekend is; daar hy anders, indien 't woord gespeld was gelyk 't behoorde, ten eersten de rechte meening daarvan vatten zoude. Het zelfde kan gezegd worden van deeze woorden, *De ketel stondt op drie poten*; want een onkundig vreemdeling zal 't laatste voor *pósten* neemen. Maar de voorstanders deezes zuynige spellinge brengen hier tegen in, dat het in andere taalen niet gebruykelyk is de Klinkletteren tót verlenginge der lettergreepe te verdubbelen. Dóch deeze tegenwerping is te zwak om my te voldoen; want gelyk alle taa-

len haare byzondere eygenschap hebben, zo heeft ook de onze; en ik weet niet wat andere taal zulk een menigte van woorden heeft, die in 't eenvoudig getal noodzaakelyk met twee klinkletteren moeten gespeld worden; maar dit wel, dat de spelling van *maaken, zaaken, staarven, taalen, enz.* door 't gebruyk der Hoogduytschen (die wy immers in alles, wat met de eygenschap onzer taale overeenkomt, zeer wel moogen volgen) gestyfd en bekrachtigd wordt; naardien zy de h tot verlenginge van den klank der Klinkletteren te hulpe neemende, als blykt in de woorden *Jahr/gesfahr/ehrlrohr/zahl/noht/sohn/* enz. die letter zo wel in het meervoudig getal gebruyken, als in het eenvoudige. Hierby komt nóg, dat zulke die zo gezét zyn tegen het gemelde gebruyk van het verdubbelen der Klinkletteren, evenwel niet kunnen goedvinden dat men schryft *Briwen, dirven, rimen, wilen, enz.* daar nóg tans de vereyschte klank dier woorden door de *i* genoegzaam uytgedrukt wordt; maar men krenkt dan de eygenschap van 't woord, en zo doetmen ook als men schryft *Zaken, benen, poten, raden, enz.* Deezeredenen, hoewel sommige zich daartegen verzetten, zyn by my nóg tans van groot gewigt, hoewel ik anders tegen alle overtóllige letteren ben. Immers is het ten hoogsten noodzaakelyk dat men een onderscheyd maake tusschen *Bédelen* en *bedeelen*, tusschen *békeren* en *bekeeren*, en tusschen *béteren* en *beteeren*. En elk zal ten eersten kon-

konnen begrypen wat men meent , als hy geschreeven vindt , *Eene beeving beving hem. 't Is een kooper van oud koper. Zyne leden leeden veel ongemaks. De sloten (kasteelen) waaren omringd met slooten (grasten). Wy zagen hen steen zaa-gen. Ik wil dat lakengeensins laakan. Ik wil't met dien ouden wagen op zulk een quaaden weg niet waagen. Hutten gemaakt van staaken , die met het eene end in den grond staken. De Graaven lagen in prachtige graven. Men zal de krygsmagt op een goed getal schepen inscheepen. Als men van 't steyl gebergte na de dalen gaat , moet men voorzigtiglyk daalen. Daar gebreeken aan hemgeene gebreken. 't Is noodeloos te beveelen als men de bevelen niet naakomt. De bestraaete wegen zyn hard , en de steenen die'er leggen weegen zwaar. De gaaven die zy gaven waarengering. Ik bekén dat die beeken zuiver water hebben. enz.* Dóch als deeze woorden quaalyk gespeld waaren , zouden zy souwtyds een misverstand konnen baaren : want indien men schreeve , *De slooten waaren bezét* , en dat de omstandigheden juyft niet duydelyk aanweezen wat men door *sloten* verstond , dan zou zulks , zo lang zo een onduydelyke spellings plaats houdt , verkeerdelijk konnen gevat worden. Maar hoe weynig let men doorgaans op zulke kleynigheden ! en daaruyt ontstaat het dat sommige veeltyds schryven , *Onwetenheid , genegentheid , ervaarentheid* , onaangezien men schryft *Onweetend , geneegen , en ervaaren* ; waarom ik 't ook veel beter acht , te

schry-

schryven *Onweetendheyd*, *geneegenheyd*, en *ervaa-renheyd* óf *eervanarenheyd*; want een *bevaaren* man is *eervaaren*, dat is, heeft het vaarwater wel *eer* bevaaren.

AAI komt te passe in de woorden, *Saai*, *fraai*, *maaijen*, *zaaijen*, *draaijen*, enz.

AAU word gehoord in *blaauw*, *graauw*, *snaauw* enz.

AI komt weynig te passe; maar wordt by sommige echter gebruykt, in de woorden *Kaizer*, *Romainen*, *ai!* *kai*, *klai*.

B heeft men van noode om te spellen *Bak*, *band*, *quab*, *krabben*, *hebben*, *tobbe*. dóch is overtóllig in *Hembd*

C. gebruykt men in de woorden *Cedel*, *ceder*, *cement*, *ceremonie*, *citroen*, *civet*, *cyfer*, *cyns*, *cy-ser*. En hoewel sommige schryven *Sieraad*, en *fieren*, evenwel komt het my ruym zo dierlyk voor, dat men schryft *Cieraad*, *ciersel*, enz. want dewyl men de C. tóch niet missen kan, waarom dan niet het gewoonlyk gebruyk, als 'er geen wanvoegelykheid in steekt, gevólgd? maar C. voor K. in 't Nederduytsch te gebruyken is t'e-nemaal ongerymd.

Ik weet wel dat 'er zyn die met kracht beweeren dat men de C in 't Nederduytsch niet van noode heeft; en dit gaat zo verre, dat men niet alleenlyk spelt *Sedel* en *syfer*, maar ook *Sitroen*, *seremonie*, en *seder*, waarvoor andere hebben bestaan te spellen *kedder*, 't welk eenen onbedreevenen

venen zou kunnen verbyfteren, en doen denken aan *De tenten Kedars*. Het woord *Medicyn* fchynt het Nederduytsch burgerrecht aangenomen te hebben, en daarom ganfch niet verwerpelyk te zyn: zoud het dan niet fpooreloos weezen te fchryven *Medifyn*? Ondertuffchen heeft men 'er gevonden, die op zulk een toomellooze vryheyd zondigende, daarvoor hebben durven fchryven *Medezyn*: en dusdaanige zóttternyen zyn de gevolgen van het verbannen der C.

CH hebben fommige willen verbannen, dóch t'onrecht; want zy is eygenlyk de Griekfche χ ; en gevolgelyk maar éene letter, fchoon twee merken: Ook is zy fcherper in klank dan de G: óvenwel dunkt my dat ze beter pafst om eene iet-tergreep te fluyten, dan te beginnen; en hierom fchryfik liever *Lachgen* dan *lachchen*. en *lighaam* dan *lichaam* óf *lichchaam*. De CH kan insgelyks dienen om een onderscheyd tuffchen fommige woorden te maken, als *Nóch* [*neque*], en *nóg* [*adhuc*]; alsmede *Licht* [*Lux*] en *ligt* [*facilis* of *levis*]; *Dóch* [*veruntamen*] en *dóg* [*molofus*]; Ook voegtze wel in *Ach*, *lach*, *kracht*, *zacht*, *recht*, *lucht*, *eysch*, *menfch*, *aardsch*, *wereldsch*, *Duytsch*, *Engelfch*; en is noodig in *Schaade*, *fchaal*, *fchram*, *fchuyt*, *eygenfchap*, *gramfchap*.

D, die noodig is om te fpenden *Dak*, *dam*, *dat*, *ding*, *dyk*, *daad*, *déed*, wordt by veelen ook gebruykt in de woorden *Gód*, *ftad*, *lid*, *land*,
om-

omdat men zégt, *Goden, steden, leden, landen*; als ook in de meeste lydende Deelwoorden [*Participia passiva*] als *Bekend, bemind, gehaald, beklaaagd, verblyd, enz.* in de meeste zeg ik; want sommige vereyſchen de T. als *bekranſt, beſchanſt, verbluſt, enz.* naardien men zegt, *Eene bekende vrouw, en eene bekranſte maagd.* 't Is waar, men brengt rédenen hier tegen in; die niet t'eenemaal zonder grond zyn; en men zegt dat de welluydendheyd door dusdaanig een ſpelling benaadeeld wordt; en dat men daarom behoort te ſchryven; *Lant; bant; bant; rant, enz.* Maar zo dit als een vaſte regel doorgaat, dan vervalt men dikwils in eene verwarring, die zelfs kundigen zou kunnen misleyden, om de gelyklydendheyd van ſommige woorden, die veel in betekeniſſe verſcheelen; want tuſſchen eene *Graad* en *graat* is groot onderſcheyd, gelyk ook tuſſchen *mild* [goedgeefs] en de *milt* in 't ingewand, en zo zyn'er meer andere woorden; als *Blood* (vreesachtig); en *bloot* (naakt). *Pond* (gewicht) en *pont* (een ſchouw) aldus is'er ook een groot verſchil tuſſchen *gewét* (geſleepen,) en *gewéd* (een wedding aangegaan), gelyk ook tuſſchen het *Rad* van eenen wagen, en een *rat* die zich op de koornzólders onthoudt; een *Wand* (muur), en eene *want* (handschoen); *Lood* dat men ſmelt, en een *loot* van een angelierplant; *Nood*, als men'er gevaar óf verlegenheyd door verſtaat, en eene *noot* die men kraakt; Een *gootje* om iets door

door te gieten, en een *goedtjen* óf *godeken*. Men zegt wel dat de eygentlyke uytſpraak is *Lant*, en niet *land*; maar óf dit volkomen vaſt gaat, is my nóg niet gebleeken; immers als men zegt's *Lands welvaaren*, dan wordt daarin meer van de *D* dan van de *T* gehoord; 'tzelfde kan men zeggen van 't woord *Landsman*; want het is 'er zo verre vandaan datmen den klank van *T* daarin hoort, dat onkundige Spellers, en nóg niet van de botſte, daarvoor ſchryven, *Lansman*. Aldus ſpreekt men ook, zo wel als men ſchryft, *Gild-ós*, en niet *Gilt-ós*, ſchoon men doorgaans zegt het *Slagers gilt*. Dat de woorden *goed* en *quaad* ook eene *d* op 't eynde vereyſchen, en niet eene *t*, ſchynt uyt de woorden *goedaardig* en *quaadaardig* klaar te blyken. Maar geenſins kan ik goedkeuren dat men ſchryft *Spaanſch Ried* in plaats van *riet*; want men zegt *Lange rieten*: hoewel het goed is te ſchryven *Ik ried haar ten beſte*, *hy riedt my wel*, en *zy rieden ons quaalyk*. Ik vind ook dat niet alleen de Franſchen zich veel bedienen van 'de *d* aan 't eynde der naamwoorden, als *Acord*, *batard*, *bord*, *brigand*, *diterend*, *fuiard*, *marchand*: en eene menigte andere; maar zelfs de Hoogduyſchen ſchryven *Wald/ pferd/ lánd*: ja dat meer is, ook de beſtryders deezer ſpellinge ſchryven *hoorend*, *handelend*, *had*, en niet *hoorent*, *handelent*, *hat*, omdat men ſchryft *hoorende*, *handelende*, *hadde*. Hierom kan ik nóg niet zien dat de ſpelling van *Hant*, *zant*, enz. met recht voor

te spreken is; naardien men zegt, *handig*, *zandig*: maar zo is 't niet gelegen met het woord *Kant*, want men zegt *kanten*, *kantig* enz. Ook vind ik my te meer geterkt om *God*, *hand*, *land* te schryven, omdat de Engelschen; welker taal voor een groot gedeelte oud Duytsch is, eveneens doen, en het hen niet zonder reden ongerymd voorkomt, deeze woorden, die zy nevens veele andere diergelyke, als *sand*, *end*, enz. met ons gemeen, en van ongeheugbaaren tyd also geschreeven hebben; gespeld te zien *Godt*, *hant*; *lant*, óf *handt*, *landt*, enz. Wyders indien onze voorvaders geoordeeld hadden; dat *Lant* beter geschreeven was dan *Land*, waarom zouden zy tóch ons *Hólland* in 't Latyn genoemd hebben *Hollandia*; en waarom niet *Hollantia*, zo wel als *Brabantia*. Ook zeggen de Franschen *La Hollande* de Italiaanen *Olanda*, en *Brabante*; en de Engelschen spellen *Holland*. En wie zal goedkeuren dat men spelt *Leytsche boter*? zal men niet zeggen dat het *Leydsche* weezen moet, omdat de naam der stad is *Leyde*? Dit zo zynde, dan steunt myne spelling op eenen goeden grond; zonder dat ik daarom, *med*, in plaats van *met*, goedkeuren zoude, onaangezien 't woord *Medgezellen* eenigfins inschikkelyk schynt; en *Eed* [*juramentum*] my veel beter behaagt dan *Eet*, als men 'er eenen *gezwooren eed* door verstaat; want men doet dan de eygenschap des woords niet te kort. Maar, is 't niet zonderling? men bewcert de klank der t

zcer

zeer sterk, om de *d*, daar die eygentlyk t'huys hoort, uyt te stooten, even als of men *Gewéd*, van *wedden*, niet anders behoefde te spellen dan *Gewét* [gesleeven]: En ontrent andere letteren, daar 't zelfde wegens de uyt spraak met recht zou kunnen gezegd worden, schynt zulks by veelen niet eens in aanmerkinge te komen; want men schryft, *De kat krabt my*, zonder dat men aanmerkt dat de gewoonlyke spreektaal is *krapt*; zo schryft men ook *Ontvonden* en *Ontvowwen*; on-aangezien men die woorden uytspreekt *Ontfonken*, *Ontfouwen*; en wat andere reden kan men tóch voor die schryvinge geeven, dan dat de eygenschap dier woorden zulks vereyscht? Maar wat aangaat het woord *Smidt*, dat schynt my toe beter dus gespeld, om de welluydendheyd, dan of men schreeve *Smid*, schoon 't meervoudig is *smeden*. Dus veel van de *D*. dóch eer ik van deeze letter affsheyde, staat my nóg te zeggen, dat menze moet verdubbelen, om de onvolmaakte verleeden tyd van sommige Werkwoorden uyt te drukken, als, *Ik antwoorde*; *ik vermoede*; *hy doode*, in plaats dat men anders zegt *antwoordede*, *vermoedede*, *doodede*. Ook voegt de *d* niet quaaelyk in 't woord *Wadte* (ondiepte), tót onderscheyd van 't woord *watte* (katoenwol). Wyders kan de *D* niet gemist; maar behoort echter met eene *T* getemperd te worden, om de Tweede en derde persoon te betékenen der Werkwoorden, die in de (+) Onbepaalende wyze een *D*

(+) Infinitivus.

B

hebben;

hebben, als *Bidden*, *Myden*, *Leyden*, *Lyden*, *Kleeden*, enz. Want men behoort te schryven: *Gy bidt*; *Hy mydt haar niet*: *Die weg leydt ten verderve*: *Hy leedt veel ongemak*: *zy kleedt het kind*: maar in woorden waarin geen *D* komt, als *Beminnen*, *komen*, *vermaanen*, is het ten hoogste wanschikkelyk eene *D* in den Tegenwoordigen tyd te brengen, alhoewel veele zich niet ontzien te schryven, *Hy bemind haar niet*: *Zy kamd straks*: *Gy vermaand uwe kinderen nooit*: *De tyding vervolgd niet*: *duar schuyld iets*: *Men meend*: *Hy vermaand*: *Gy blyfd by uw stuk*: *Het schynd niet waar*: dóch zulks is een quaade gewoonte. Nóg inschikkelyker is het te schryven, *Hy arbeyd sterk*; *Hy bloed uyt de neus*; *Men vind*: omdat deeze woorden de *d* niet kunnen missen; maar nógtans is een *t* daarby beter. Door 't gebruyk is de *D* ook ingedrongen daar zy niet eygentlyk t'huys hoort, als in de woorden *Inwoonder*, *Bestelder*, en *Toonder*, enz. in plaats van *Inwooner*, *Besteller* en *Tooner*: Dus schryft men veeltys ook *kleynder*, *schoonder*, *veelderley*, en *aldergrootste*, in stede van *kleyner*, *schooner*, *veelerley*, en *allergrootste*. En van de ééne ongerymdheyd tót de andere overgaande, bestaat men insgelyks te schryven *Loender-sloot*; daar het most zyn *Loener*; gelyk men dan ook behoort te schryven *Loener bier*. Nóg een graad erger is het als men zegt *Geenderaal* in plaats van *Generaal*: maar in 't woord *Beeldtenis* behoord de *D* niet uytgelaaten te worden; want *Beeltenis* schynt onvolkomen, en *beeldenis*, gelyk

lyk eenige gefchreeven hebben, ftrydt tegen de uytſpraak, al zo wel als *vlyd*, gelyk fommige ſchryven voor *vlyt*: Dóch het woord *daalder* vereyſcht; volgens onze uytſpraak, in 't midden eene *d*, onaangezien de Hoogduytfchers zeggen *Thaler*; en *zekerder* ſchynt beter dan *zekerer*.

E heeft tweederleye klanken, als blykt in *Géwel* en *bevel*, *ézel* en *gezél*, *hémel* en *gemeld*: 't zou derhalve voor uythheemſchen, die geneegen zyn onze taal te leeren, een groot gerief weezen, indien die harde klank altyd met een klankteken aangewezen waare: want hoewel men tót eenen algemeenen regel zou kunnen ſtellen, dat tweeledige woorden het *accent* doorgaans op de eerſte lettergreep hebben, als *knével*, *lépel*, *klépel*, *kétel*, *wéter*, *zétel*, nógtans zyn verſcheydene daarvan uytgezonderd, als *Belét*, *gebéd*, *gebrék*, *gezét*, *ſervét*, *ſayét*. Maar dat de woorden *kelk*, *melk*, *met*, *fmet*, *wel*, *bel*, *ſterk*, *ſcherp*, van fommigen met een ſchrapje getekend zyn, is iets dat my noodeloos voorkomt; doordien ik niet weet hoe men die woorden, volgens onze manier van ſpellinge, anders zou kunnen uytſpreken; dan gewoonlyk geſchiedt. Dóch dat men *één*, als 't het getal betekent, met klanktekens merkt, tót onderſcheydinge van 't *Lédeken een*, keur ik goed.

EE. Om welke reden men *Steenen* behoort te ſchryven; en niet *ſtenen*, kan duydelyk gezien worden uyt het gene hier voore wegens de

AA is gezegd : Zo kan men ook *Weeder* fchryven, als men 't faizoen óf de gefteltenis der lucht daardoor verftaat, tót onderfcheydinge van *weder* dat *wederom* betekent; en *Zeege* óf *zeegen* als men 'er een *vifchnet* door verftaat, om het te onderfcheyden van *Zegen* (*benedictio*). Dus komt het my ook beft voor, dat men *zeege* fchryft, als 't voor *overwinning* genomen wordt; want men zegt *zeeghaftig*. 't Is waar sommige willen dit woord afleyden van *zegen*, achtende dat eene overwinning eenzegen is; maar behalve dat het herkomstig fchynt van 't Hoogduytsch *Sieg*, zo heeft Melis Stoke al gezegd,

— *Hi vacht 'er fege /*
Op die Heitene alle weghe.

Om nu in de *e* en de *ee* niet te dwaalen, heeft men maarte letten op de eygenfchap des woords; want, *Dat hy de zaak wikke en weege* (welke laafte woord de Aanvoegende wyze is van 't woord *Weegen*) fpelt men met reden anders dan *Hybragt die zaak te wege*, het welk de zesde Naamval is van het woord *Weg*.

Men vindt 'er die onderfcheyd maaken in 't spellen tuffchen het Naamwoord *Leven* (waarvoor etlyke hebben gefield *Leeve*) en 't Werkwoord *Leeven*, niet bedenkende dat het één en 't zelfde woord is: want dit is ééne van de eygenfchappen onzer taale, dat veele Werkwoorden ook gebruykt worden als Naamwoorden, gelyk blykt in de woorden *Behaagen, Bestaan, Eeten, Drinken,*
Ver-

Verlangen, Vermoogen, Vermoeden, Voorgeeven, Voorneemen, Wedervaaren, de Vasten. Dus worden de *Infinitiivi* in 't Latyn somtyds ook gebruykt, als *Ambulare conducit valetudini*, en *Scire suum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter*; even gelyk men op 't Duytsch zegt. *Het eeten smaakt my niet. Het gaan vermoeit haar. Het luyd spreken verveelt hem. Het was een hachlyk bestaan zulks te ondernoemen.* Waarby dan nóg aan te merken staat, dat de Werkwoorden, dus gebruykt, zelfs de *Declinatie* in den *Genitivus* onderworpen zyn, gelyk andere Naamwoorden van 't Onzydig geslacht: want men zegt, *Des leevens moede; Des drinkens zat. De reden zyns zeggens.*

Daar zyn 'er die om aan de tweeklank *ee* den galm van *e* te geeven, en alzo met schyn van recht te moogen schryven *Weerelt*, beweerd hebben dat de Latynsche *Æ* zeer wel geacht mag worden den klank van *e* gehad te hebben, omdat men die in de oude opschriften somtyds vindt in de plaatse van *e*; dóch die reden is niet krachtig genoeg; want men heeft geen oorzaak om te denken dat de Steenhouwers dier aaloude tyd eervarener in de Spelkonst waaren dan de hedendaagsche, die menigmaal zeer plumpe mislagen in 't spellen begaan. En dat de Latynsche *e* eertyds uytgedrukt wierdt door de Grieksche *ay* blykt niet duyfter uyt het Griekschwoord *Καίσαρ* voor 't Latynsch *Cesar*; ook is 't zeer waarfchynelyk, dat de Grieksche *ay* Oulings het zelfde geluyd had

als hedensdaags de Fransche *ai* in 't woord *Chaise*.

EU wordt gehoordt in *Beul, heul, beurs, heuschgens, neus*; ook brengen die letteren, wanneer zy, schoon elk byzonder, op't allervlugst uytgesprooken worden, dien klank voort, gelyk een ieder, als hy maar behoorlyk met zyn oor te raade gaat, ligtelyk zal kunnen hooren; zulks dat men dan niet behoeft te spellen, *peuin, speuy, enz.* gelyk sommige Hóllanders doen.

EEU gebruykt men in de woorden *Leeuw, schreeuw, sneeuw*.

EY te gebruyken in de woorden *Eygen, eyfch, heyl, reys, goedheyd, heyligheyd*, acht ik veel beter dan Ek; onaangezien dit zeer sterk doorgedreeven is van veele, die de Latynsche en Hoogduytsche wyze lieft wilden volgen: en zó heb ik wel eer ook gedaan, op den voorgang van anderen, gelyk ik acht dat veele als blindelings nóg doen, zonder de zaak ter dege in te zien. Doch ik heb my wegens de onrechtmatigheyd deezer spellinge van een kind laten overtuygen: want als men de kinderen de I met zynen rechten naam leert noemen, teweeten IE, en niet Y, gelyk sommige botte óf boersche Schoolvrouwen doen, dan volgt het natuurlyk, dat zy leerende de woorden *Eike, eiland, einde, eijch, Keizer*, aldus geschreeven, spellen, den rechten klank daarvan niet weeten uyt te brengen. Dit heb ik zelf aan een kind, dat op verre ná geen van

van de domste was, ondervonden: want zomemigmaal ik het liet spellen in een boek door J. H. Glazemaaker vertaald, sprak het de sillaben *Ei, kei, lei, heid*, telkens uyt, *ie, kie, lie, hied*; maar zo dra gaf ik 't niet een ander boek, waarin die klanken door *ey* betékend waaren, óf het spelde zo als 't behoorde. Ik weet wel dat men hierop zou kunnen zeggen, dat andere kinderen zulks evenwel door de gewoonte leeren. Dóch dat ontken ik niet; want door de gewoonte, en het dikwils hooten, leeren de kinderen ook spellen, zelfs buyten het boek, *Y, C, K, ik; C, A, ka; Dubbelduw A, Wa*; maar is zulks daarom goed? en zou 't niet veel beter en gemaklyker zyn, dat zy leerden, *I, K, ik; K, A, ka*; en *Wee A, wa*? Nu indien deeze spelling van *EY* nieuw was, men zoud 'er meer tegen in te brengen hebben; dóch ik vind in een geschreeven boek, dat byna driehonderd jaaren oud is, gespeld *eynde, vleyschelijke, cleynmoedich, reynicheit, heyligh, gesceyden, beteykent, enz.* en deeze wyze van spellen is niet alleen de gemeenste, maar gebruykt by Mannen van naame, en opbouwers onzer taale, onder andere den Heer Jan van der Does, in zyn voorbericht over Melis Stoke, aan Hendrik Laurenszoon Spiegel; den Heer Jacob Cats, Johannes de Brune, en de Overzetters van onzen Staaten Bybel; en zelfs by die van de Kamer in *Liefde bloeyende*, vind ik die spelling niet gewraakt: ook is het eenigfins aanmerkelyk, dat de Engelsen,

schen, schoon zy de I altoos Y noemen, evenwel de EI uytspreeken als de Fransche *ai*; waarom zy zo wel schryven, *streight* als *strait*, spreekende het één zo wel als 't ander uyt, *strat*, dat by hen eene *engte* betekent; waarentegen zy *Eye*, 't welk by hen een *Oog* is, uytspreeken *Ey*. Hierom acht ik dat de Historischryver Hooft, om den klank van *æ* uyt te drukken, *Weirlyk*, in plaats van *werweldlyk* schreef; en daarom meen ik ook dat men wel doet, te schryven, *Heir*, *meir*, naardien dat nader aan de uytpraak schynt te komen dan *heyr*, *meyr*.

Ook zyn 't de Engelschen alleen niet die aan *Ei* den klank geeven van 't geblaet der schaapen, óf der Fransche *ai* in 't woord *Chaise*; maar de Franschen zelfs spreeken die tweeklank veeltyds zo uyt, als blykt in de woorden *Reine*, *pleine*, *peigne*. En alhoewel de Hoogduytschen de *Ei* uytspreeken gelyk wy de *ey*, nógtans verplicht dat ons al zo min, als dat wy de I zouden noemen en uytspreeken Y; omdat men niet alleen ten platten lande, maar ook in eenige steden van Noord-Hólland zegt *Kynt*, *Wynd*, enz. en dat ook de Engelschen de I in de woorden, *Child*, *Kind*, *Mind*, en de Franschen in *Vin*, *Prince*, *chemin* &c. als Y uytspreeken. Wil nu evenwel iemand met kracht staande houden, dat schoon wy de Engelschen en Franschen niet behoeven te volgen, wy echter de Hoogduytsche wyze niet behooren te verwerpen, dan mag men met dezelfde reden beweeren, dat men *Eu* hier te lande be-

behoort uyt te spreken als *Uy*, omdat zulks in Duytschland gebruykelyk is, en men die tweeklank in 't Latyn by ons ook zo uytspreekt; hoewel de Engelschen en Franschen ons daarin niet naavólgten.

Het verhandelen van de Tweeklank *EY* brengt my té binnen, dat de Róttterdamers schynen te meenen, dat de Amsterdammers, ter zaake van hunne stads uytpraak, het onderscheyd tusschen *EY* en *Y* niet kunnen hooren, en dat daarom sommige van hen gerymd hebben *Eysch* op *spys*, en *Lyden* op *zeyden*; dóch dit gaat evenwel niet door: want wat deeze ryming aangaat, hoewel ikze niet goedkeur, nógtans zou men tót verschooninge daarvan kunnen zeggen, datze, vólgens de rechte Hóllandsche uytpraak, moogelyk zo wel eens in te schikken zou zyn, als *Marmmer* op *beschermer*, en *zót* op *bot*, waarin onze Hoofd-poëet Vondel geen zwaarigheid vindt. 't Is waar de Vriezen en Noordhóllanders loopen geen gevaar van dus te rymen; want de eerstgenoemde zeggen voor de bovengemelde woorden *Eysch*, *spies*, *liden*, *zeyden*; en de Róttedamsche uytpraak zweemt 'er ook wat naa, hoewel voor voertig jaaren ruym zo veel dan nu; en de Noord-Hóllanders zeggen *Aaisch*, *zaaiden*. Overzulks zullen deeze drie zo ligt op die klip niet stooten. Maar de Amsterdammers ondertusschen; die de oprechte taal hunner stad spreken, maaken echter een kennelyk onderscheyd

in de klank tuffchen *Spys* en *vleys*, en tuffchen *Feylen* *vyl*; ook weeten zy zeer wel dat *Iess* op *de ley zetten* gansch gemeenschap heeft met *Het roer aanly leggen*: en dat iemand die gaat *reyzen*, staat moet maaken, als hy valt, weér op *teryzen*; alsmede, dat de *Byen* moogelyk wel honig zuygen uyt de bloeifels van sommige *beyen*: en dat men de *meyden* niet altyd *myden* kan. En my heugt, dat ik nóg een jongen zynde, het onderscheyd tuffchen *Leyden* [*ducere*] en *Lyden* [*pasi*] zeer wel wist aan te merken, en anderen, die daar in doolden, te berispen: onaangezien niet ontkend kan worden, dat men te Amsterdan (ô schande!) Schoolmeesters vindt, die hunnen leerlingen voorschryven, *Yland*, *Hylighyd*, enz. daar zy, als ze maar binnen hunne vesten van de kinderen wilden leeren, en de jongens van 't *Bickers Eyland* vraagden, waar zy woonden, van hen tót antwoord zouden bekomen, *Op 't ailand*. En hoewel sommige zo bot zyn dat zy den naam der Stad *Leyde* schryvende, *Lyden* op 't papier stellen; echter behoorde het bekende kinderdeuntje,

Schoppe / schoppe / Maaije;
De Bypd die boct na Laaije.

hen beter te onderrechten: En wie weet niet dat de Noordhóllanders zeggen *de Maaid* in stede van *Meyd*? waaruyt men dan gemaklyk begrypen kan, hoe ongerymd het is daarvoor te schryven *Myt*, het welk een kleyn wormtje, ófeen oude kleyne munt is. Ja wie kan niet gemaklyk beseffen

fen dat een groene *Mey*, zynde een loofryketak, afkomstig is van de maand *Majus*. Hierby komt ook in aanmerkinge, dat als een Fries geschreeven ziet *Hylighyd*, hy daarvoor leezen zal *hiligh-bied*: En hadden Jan Zoet en eenige andere Amsterdammers het onderscheyd tusslen *Ey* en *Y* niet naauwkeurig aangemerkt, zy zouden niet geschreeven hebben, *Schraijen*, *waiselen*, *bailig*, *goedheid*, in plaats van *Schreyen*, *weyselen*, *heylig*, *goedheid*: Ook vindt men in de *Tweespraak* der *Kamer In liefdebboeiende* gespeld, *Vailig*, *wainig*. En de Ridder Hooft en J. H. Glazemaaker gingen de eygenschap der woorden niet te buyten, als zy schreeven *Kaizer*, *Romainen*; nochte was *Vondel* te beschuldigen, wanneer hy schreef, *Ai, kai, klai*: maar óf *vlaaijen*, gelyk de Heer Hooft het woord *vleyen* spelt, voor goed Hóllandsch kan doorgaan, is nóg onbeslecht. Ontrent het woord *Neygen*, inzonderheyd als het voor *buigen* genomen wordt, sta ik in twyfel óf men niet behoort te schryven *Nygen*; want dan zegt men, *Zy neeg*, gelyk men van de woorden *Krygen*, *slygen*, *zwygen*, zegt, *kreeg*, *steeg*, *zweeg*. En waarom zou men in 't spellen niet zo wel een onderscheyd maaken tusschen *Neygen* [overhellen] en *Nygen* [kniebuigen], als tusschen *Leyden* [geleyden] en *Leyden* [verdraagen], waarvan 't eerste in den onvolmaakten verleden tyd heeft, *Ik Leydde*, en het ander *Ik leed*? Het zelfde onderscheyd is 'er ook tusschen *Reyzen* [op reyze zyn] en *Ryzen* [opryzen].

zen], want het eerſte heeft *Ik reysde*, en het laaſte *Ik rees*. Hoewel nu ſommige Amſterdammers ontrent de klank van *Ey* in de ſpellinge doolen, nógtans moet men de kennis onzer ſtedelingen in 't grós, daarby niet afmeeten; want men vindt zelfs veele vrouwen onder hen, die in dat ſtuk geene miſſlagen begaan. Ondertuſſchen vindt men overal ſlechte ſpellers, zo dat 'er ook zyn, die het onderscheyd tuſſchen *Houden* en *houwen* zwaarlyk ſchynen te kunnen begrypen; daar nógtans het laaſte van een geheel andere betekeniſſe is; want men ziet wel iemand eenen ſteen *houden*, zonder dat hy daarom dien *houwt*; en 't is eygentlyk het werk van eenen ſlagter, 't vleech te *houwen*, onaan gezien een ander ſomtyds wel eenen ós den kóp *houdt*. En ik acht dat men zeer wel ſpelt, als men ſchryft, *Hy houwt hout*. Dóch evenwel zyn 'er gevallen dat woorden van tweederleye betekeniſſe een gelyke ſpelling om de eygenſchap des woorden vereyſchen, als, *Zy ſcheenen te vreezen dat het hen voor de ſcheenen ſpringen zoude*. Dit noemen van ſlechte ſpellers brengt my in gedachten dat 'er veele zyn, welke men juýſt niet voor dom mag houden, en die nógtans t'elkens ſpellen, *Gebruyke*, *vinde*, *zaaije*, *boome*, *huyze*, *rokke*, *ſchepe*; niet bezelfende dat die woorden altoos met een N moeten eyndigen, en dus geſchreeven worden; *Gebruyken*, *vinden*, *zaaijen*, *boomen*, *huyzen*, *rókken*, *ſchepen*. Ook vereyſchen de Werkwoorden een kennelyk onder;

onderscheyd tusschen 't eenvoudig en meervoudig getal; want schoon men schryft. *De jongen plengde in 't water*, echter moet men zeggen, *de Meysjens spoelden het linnen*; en niet *spoelde*, 't welk goed is als 'er maar van één gesproken wordt. Niet minder kreupele spellers zyn 't, die zich verbeelden, omdat men somtyds schryft *D'aarde, d'ezel*, men op dien zelfden voet ook mag schryven, *D'Beek, D'burg, D'klók, D'maan, D'kerk, D'Koning, D'mantel, D'paauw, D'tang*, van welke wantaal men overvloedige staaltjes op de uythangbórdén ziet. Dit zy gezegd tót onderrechtinge der onkundigen, welke ik trachte te hulpe te komen.

F is noodig in de woorden *Faam, feest, fielt, slaauw, step, slint, fok, fraai, fuyk, fyn, schóft, hoofd*; en voegt best in *Kalf, braaf, slaaf, graf, brief, dief, lief, hóf, lóf, groef, schyf, wyf, wolf*; hoewel men eenige ziet schryven, *Grav, hov, diev*. Maar dewyl de V eenigfins uyt de klinkletter U. spruyt, .past zy myns oordeels beter om eene sillabe te beginnen, dan om die te sluyten: Want al is 't dat men in 't Meervoudige schryft, *Slaaven, graaven, brieven, hoven, schyven, wyven*, nógtans kan zulks het eerste niet genoegzaam wettigen; ook zyn wy 't alleen niet die zó doen; de Engelschen schryven insgelyks, *Calf calves, life lives, knife knives, wise wives, loaf loaves, wolf wolves*. Men vindt 'er die schryven *zast* en *kraft*; maar zy wyken daar in te veel

van

van 't gemeengebruik der spraake, voor 't welk ook zorg gedraagen moet worden: Dóch *schacht* en *schacht* ichynen beyde goed; men speldt ook *hecht* en *heft*; en *gekocht* en *gekóft* worden beyde gebruykt, het eerste meest; maar het laatste best; want *koopzen* komt van 't Hoogduytsch *kaufen*. Zo schryft men ook veeltids *gracht* in plaats van *grast*, het welk zo wel afgeleyd wordt van 't Werkwoord *graaven*, als 't Naamwoord *gras*; en daarom acht ik *grast* beter dan *gracht*. Maar doeze verandering van *f* in *ch* is, door ik weet niet wat toeval, zo gemeen in Nederland, dat men tegenwoordig te Antwerpen en Gent niet alleen spreekt en schryft; maar ook drukt, *hellicht*, in stede van *helst*; onaangezien dat zeer klaar blykt eene valsche spelling te zyn; want dit woord wordt afgeleyd van 't woord *half*. Dit brengt my ook te binnen dat men hier te lande gemeenlyk schryft *Köppenbagen*, schoon de rechte naam dier stad schynt te zyn *Köppenhaven*; want in 't Latyn wordt ze *Hafnia* genoemd. Zo mag men ook schryven *het Sticht Utrecht*, als afgeleyd van *Stichten*; en een pennemes met een yzere *stift*. Men speld in 't gemeen *Onsfangen*, dóch liever zag ik dat men spelde *ontvangen*, gelyk men schryft *ontwonken*, *ontvowwen*, *ontvlugten*; omdat zulks met de eygenschap van 't woord beter overeen komt. *Loffelyk* in prose te schryven dunkt my zo goed niet als *lofelyk*, en die gewoonte heeft eens veroorzaakt, dat men in den naadruk van zeker bekend

bekend boek *löffelyk* t'onrecht stelde in plaats van *löffelyk*.

G is noodig in de woorden *Gaan, gaar, gans, geld, bang, gang, zeggen, heyligheyd, burg, deugd*, en niet *deucht*; want het Werkwoord, daar 't van afgeleyd schynt, is *deugen*. Ik acht *magt* beter dan *macbt*, want dat woord komt van *mag*, welks Onbepaalende wyze [*Infinitivus*] is *moogen*, en daarom schryf ik ook *mogt*, en niet *mocht*; gewigtig (van *weegen*), en niet *gewiebtig*; en *gebracht, gezigt, voorzigtig*, omdat de G in de woorden *brengeu, Ik zag, wyzagen*, niet kan achtergelaaten worden: hierom schryf ik ook *gezag*, en 't *ontzag*.

GH plagt voor deezen veel gebruykt te worden; maar ik kan niet begrypen dat *ghy* een beter spelling was dan *ick*, dewyl de H in 't eerste niet minder overtóllig is, dan de C in 't laatste: Waaruyt nu dit gebruyk van *gh* mag ontstaan zyn, valt niet zwaar naa te gaan, nademaal niet alleen de Italiaanen, Franschen, en Engelschen in de uyt spraak van de G een tweevoudig onderscheyd maaken: want in de woorden *Gamba, gola, gusto, gladio, grado; Garçon, gorge, guids, glace, greke: Garden, gold, gun, glister, graut*, heeft zy een geheel andere klank dan in de woorden *Gale, ginocchio; Germe, gibier; Gender, giant*, op dezelfde wyze gelyk die landaarden in de klank der C verschil maaken tusschen *Ca, co, cu*, en *Ce, ci*: maar zelfs in Hólland plagt men op veele plaatsen de G te noemen *Jie*; en moogelyk

lyk is zulks te Hoorn nóg wel in 't gebruyk; waar-
 uyt men dan gemaklyk begrypen kan, vanwaar
 de gemeene uytſpraak van *Jy* in plaats van *Gy*
 herkomstig is. En daarom is 't niet vreemd dat
 men, om aan de *G* haaren natuurlyken galm te
 geeven; eene *H* daar achter ſtelde, gelyk de Itá-
 liaanen en Engelfchen nóg doen, als blykt in de
 woorden *Ghetto*, *Ghiaccio*; *Gherkens*. Dóch dit
 is by ons niet meer noodig; want hoewel de ge-
 meene ſpraak *Jy*, zwaarlyk te verbannen ſchynt,
 nóg tans leeft ieder een *Gy*, en daarom behoeft
 men niet meer te ſchryven *Ghy*; veel min *Ghòdt*.
 Maar in woorden die eenen blaazenden galm heb-
 ben, is de *Gh* echter dienſtig, als *Looghenen*, *guy-
 ghelen*, *juyghen*, *toejuyghing*, *buyghelaar*: want
 hoewel de meefte hier toe de *ch* gebruyken; nóg-
 tans kan ik niet goedvinden eene lettergreep daar-
 meê te beginnen, zo lang my een andere weg o-
 pen ſtaat. Daar zyn 'er die ſchryven *Dagh* [*dies*]
 tót onderſcheydinge van *dag* (een *dólk*): dóch
 dit laafte is eygentlyk *dagge*, waarom de Engel-
 ſchen daarvoor ook zeggen *dagger*; 't zelfde kan
 medegezegd worden van *Wegh* (een wittebroods
 koekje); want het is eygentlyk *wegge*. Etlyke
 ſchryven *Wegh* óf *wech*, als men 'er *weggegaan* óf
weggedaan door betékenen wil; maar 't ſchynt dat
 zy niet overweegen dat dit *weg* afgeleyd wordt
 van den *weg*; waarom de Engelfchen daarvoor
 ook zeggen *away*, en de Italiaanen *via*, als *Via*,
via! *Weg*, *weg!* en *Mandar via*, [*wegzenden*].

Men

Men heeft wel eer getracht de *Guyt* te laten in de woorden *Hoogmoed* en *Krygsman*, ſchryvende daarvoor *Hoemoed* en *Kryzman*, om alzo de Franſche zachtheyd eenigermate naa te volgen: maar men heeft dit niet kunnen doordryven, dewyl zulk een ſpraak met recht niet manlyk is geoordeeld geweest; dóch in het woord *Weemoedig* heeft diergelyk een letter-uytlaating evenwel ſtand gegrepen; want het volkomen woord is *Weekmoedig*, dat gansch niet in 't gebruyk is, hoewel men zegt *Weekhartig*, 't welk van een geheel andere betekeniſſe is. *Boogaard* wordt, ten minſten in de gemeene ſpraak, alzo veel gebruykt als *Boomgaard*. Het woord *Bofch* ſpreekt men gemeenlyk maar uyt, *bos*; evenwel is het beſt zich aan de oude ſpellinge te houden; want behalve dat *bos* zoude konnen genomen worden voor *bus*, zo kan men 't onderſcheyd der woorden door een verſcheelende ſpelling gevoeglyk betekenen, als *Bofch* [een woud], en *bos* [een bondel], alhoewel men zou moogen zeggen dat het laaſte zynen oorsprong heeft van 'teerſte, omdat een *Bos pennen* ſchynt te zyn een *bofch* van pennen [*ſylva pennarum*]. In plaats van *Stólwykſche kaas* zegt men doorgaans *Stólkſche kaas*; en niemand vindt zulks vreemd, al zo min als *póllepel* in plaats van *pótlepel*, en *bópman* in ſtede van *hoofdman*.

H wordt gebruykt in *Haan*, *haas*, *hals*, *Heer*, *hem*, *hemel*, *hoed*, *hoedaanigheyd*, *hoogheyd*, *heyligheyd*, *wysheyd*: maar wat nut zy in 't woord *Of-*

ferande do et, is my onbekend. De kracht van CH en GH is reeds aangewezen.

I wordt gehoord in *Ik, immers, in, is, min, zin, kind, kist, rift, schip.*

IE te verbannen, en te schryven *Briif, diif, liif, ziin*, in plaats van *Brief, dief, lief, zien*, komt my ongerymd te vooren: want indien men de letteren I. E. elk byzonder en op zichzelve noemt, dóch metzulk een vlugge uytpraak als moogelyk is, men zal bevinden dat zy den zelfden klank, dien wy gewoon zyn aan die tzaemgevoegde letteren in éénen galm te geeven, medebrengen zullen: en daarom mag die nieuwigheid van *ii*, zo wel achterblyven, als het onderwetsse *au*, in stede van *ou*.

† Waare te wenschen dat deeze letter I door de Schoolmeesters en Schoolvrouwen altoos met haaren rechten naam, teweeten *le*, en niet Y, geheeten wierd; want daardoor zou veel quaade spellinge geweerd worden; maar nu leert men de jonge jeugd in de kinderschooltjes deeze drie letteren, I, J, en Y eveneens noemen, teweeten Y óf *Yë*; en uyt deeze quaade gewoonte ontstaat het dat een kladschilder zich verbeeldt zyne dingen al heel wel te doen, als hy schryft, *Hier besteedt men meysyes, óf Hier verkoopt men yopenbier, óf Tabak puik en schoon.* Menigmaal heb ik, nóg een kind zynde, om zulke zóttornyen gelacht; want hoewel myne Schoolmatrés ook den gemeenen trant vólgde, nógtans zeyde myne

ne

ne moeder my dat men de I moest noemen *Ie*, en niet *Y*.

IEU wordt gehoord in *Nieuw*, *hieuw*.

J is noodig om te spellen *Ja*, *jaar*, *jemini*, *Jesus*, *jeugd*, *jok*, *jong*, *jurk*.

Dat'er tusschen de letter **J** en **G** een groote gemeenzaamheid is, blykt uyt het gene reeds onder de **GH** gezegd is; en is ook te zien aan *Gy* en *Jy*, als mede *Gicht* en *Jicht*. Dus zegt men ook *Genever* en *Jenever*, *Angelier* en *Anjelier*; insgelyks is 't bekend dat de plaats welke men eertyds *Juliacum* noemde, nu *Gulik* geheeten wordt. Dus schryven ook de Engelschen *Gaol* en *Jail*, 't welk een *kerker* betekent. De Ridder Hooft schreef *Majestraat* in plaats van *Magistraat*; en de Keulenaars spreken de **J** als eene **G** uyt, waarom zy ook voor de Latynsche woorden *Jacere*, *Janua*, &c. gewoon zyn te zeggen *Gacere*, *Ganua*, enz. Ook spreken de Spanjaards de **J** uyt als **G** óf **CH**, want voor *jamba* zeggen zy *gamba*, en voor *Badajos* spreken zy *Badachos*.

IJ wordt zeer veel gebruykt in plaats van de **Y**, zonder dat men aanmerkt dat zy een klinker en een medeklinker is; maar moogelyk heeft de gelykheid der Duytsche letteren **ij** en **p** aanleyding tót deeze dwaalinge gegeven: Om derhalven de *ij* wel te passie te brengen, moet men ze gebruyken in de woorden *Kraaijen*, *maaijen*, *naaijen*, *zaaijen*, *gooijen*, *hooijen*, *schooijen*, *groeijen*, *loeijen*.

K heeft men van noode om te spellen *Kaak*, *kaal*, *kap*, *keel*, *kelk*, *króp*, *kryg*, *kudde*, *kus*, *kalk*, *hulk*, *dólk*, *dak*, *jak*, *pak*, *zak*, *dank*, *klank*, *krenken*, *bakken*, *drukken*, *stikken*: en de C in 't Neêrduytsch voor een *a, o, u*, óf voor de *l ó f r* te gebruyken in plaats van K, is t'eenemaal ongerymd. Vondel plagt te spellen *Jongk*, *langk*, *zangk*; maar hy heeft daarin maar weynige naavólgers gehad; dóch *Springkhaan*, *gevangenis*, *vergangkelyk*, *afhangkelyk* is by sommigen nóg in gebruyk. Deze byvoeging van de *k* geschiedt, om de scherpheyd van de *g*, welke sommige Leezers óf leesters al te sterk uytspreken aan 't eynde van zulke woorden die met *ng* eyndigen, wat te verstoppen. Maar die de spelling in allen deele niet met de uytspraak wil doen overeenkomen, zal moogelyk vruchteloze moeite doen: want hoewel etlyke gespeld hebben *Dankken*, *klanken*, *hanggen*, *vanggen*, *dinggen*, om de gewaande gebreklykheyd, die 'er is in *klan-ken*, *din-gen*, *han-gen*, voor te komen, zyn zy daarin echter maar van weynigen gevólgd. Dóch waarom men in proze schryft *Gemakkelyk*, *gewoonelyk*, *gebrekkelyk*, in plaats van *gemaklyk*, *gewoonlyk*, *gebreklyk*, kan ik nóg niet begrypen: want in 't laatste 't welk vólgens de eygenschap des woords is, als komende van *gemak*, *gewoon*, *gebrék*, verneemt men geen hardigheyd; en 't eerste, dat op een quaade uytspraak steunt, is buyten dichtmaat gansch lam; maar zo is 't niet gelegen met

met *Verbreekelyk*, *vermaakelyk*, *genaakelyk*, *uytdrukkelyk*, *bezwykelyk*, naardien die woorden komen van *verbreeken*, *vermaaken*, *genaaken*, *uytdrukken*, *bezwyken*. Gelyk ik 't schryven van *Gemakelyk* niet goed keur, zo kan ook 't spellen van *Góddeloos* (waarvoor ik by Vondel vind *godeloos*) my niet behaagen; en daarom schryf ik *Góddloos*. Ook behaagen my *Onzienlyk*, *natuurlyk*, en *gemeenlyk*, in onrym beter, dan *Onzienelyk*, *natuurlyk*, en *gemeenelyk*.

Sommige schryven *Kristenen*, en zy schynen zich te kunnen verweeren met het oude woord *Kerstenen*; dóch belangende den naam onzes Heylands, my dunkt dat men, uyt eerbiedigheyd, dien niet anders behoorde te spellen dan *Christus*.

KW in plaats van QU, wordt niet zonder reden voorgestaan by etlyken, die gewoon zyn te schryven *Kwaad*, *kwaal*, *kweeken*, *kwyt*; maar dewyl zulks den uytheemschen zeer hard voorkomt, en men 'er geene letters mede uytwint, behalve nóg dat de woorden *gekwel*, *gekwaak*, gelezen kunnen worden *gek-wel*, en *gek-waak*, vólg ik lieft de gewoonlyke wyze; hoewel ik moet toestaan, dat *kwam* (waarvoor in zeker Testament, in Zeeland zo ik meen gedrukt, doorgaans staat *kam*, en voor 't welk de Engelschen zeggen *came*) nader aan *komen* paalt, dan *quam*.

L gebruykt men om te spellen, *Laauw*, *loof*,
C 3 *lyn*

*lyn, dal, val, dol, belul, haalen, heelen, vel-
len.*

M dient tót *Maan, meer, mam, stam, glim-
men, stemmen*; 't Gebruyk heeft gewild, dat men de
M, als reeds gezegd is, uytlaat in 't woord *Boogaard*,
het welk zachter van de tong rólt dan *boomgaard*.

N gebruikt men in *Naad, neet, neus, nood,
nut, kan, steen, min, kennen, gewinnen, zinnen.*

O heeft drierleye klanken, de helderste
hoort men in *Oven, open, over, zomer, hoven*;
de doffe wordt gehoord in *Bok, bot, wol, wolk,
bond, stond, kunnen*; en de hardste in *Hól, ról,
gról, gólf, kólf, dólk, vólk, rós, klós, kóp, stóp,
zót, spót, tót, Gód, stórm*. Zy die op 't voor-
beeld van de Amsterdamsche Kamer in *Liefde
bloeyende*, oordeelen dat men deezen klank met
een bytéken behoort te merken, schynen my
toe gelyk te hebben, en daarom vólg ik hen daar-
in naa: want dusdoende maakt men een kenne-
lyk onderscheyd tusschen *bol* (zacht), en *ból*
(een kloot); *dol* (uytzinning), en *dól* (een
roeipén in een boot).

OE wordt gehoord in *Goed, bloed, moed, boek,
hoek, koek, groen, zoen*; en dit behaagt my en
den meesten beter, dan te spellen *Bouk, houk,
kouk*, gelyk de Zeeuwen doen, en 't welk van
sommige Hóllanders, te veel op de Fransche
manier verzót, naageaapt wordt.

OEI heeft men noodig in de woorden *Boei,
broeijen, groeijen.*

OO ge-

OO gebruyk ik tót *Gelooven*, *dooden*, *hooren*, *stooren*, *verlooren*; en waarom zulks een betere spelling is dan *Geloven*, *doden*, *horen*, *storen*, *verloren*, heb ik onder de AA genoegzaam aangewezen. *Hoorn* (*cornu*) wordt van my zonder *e* gespeld; *Toorn* is by my Gramschap; maar *toren* gebruyk ik als 't een hoog gesticht (*turris*) betekent. Dóch waarom zelfs zuynige spellers zoo schryven in plaats van *zo*, kan ik niet bevatten; want *zo*, is zo wel kort als lang: Dus zegt Antonides in 't begin van zyn *Trazil*:

Zoo wordt de heerschappy uw grootsheyd opgedrongen.

Maar als men dit woordtje gebruykt in plaats van *zoede*, dan schryft men met recht *zoo*, 't zymen daardoor verftaa een groene zoô, óf eene zoô visch; andersins kan de klank van *zo*, al zo wel met ééne *O* uytgedrukt worden, als het geluyd van *Oven*, *boven*, *zomer*, enz.

Oulings plagten sommige den klank *Oo* door *oi* te verbeelden, schryvende *Oik*, *koipman*, *ik hoir*, *oirspronk*; waarvan by ons nóg in gebruyk blyft *Oir* (erfgenaam) tót onderscheydinge van *oor*, (*auris*).

OOI gebruyk ik in de woorden *Hoor*, *mooi*, *nooit*, *ooit*, achtende zulks nader aan den rechten klank te komen, dan *Hoy*, *moy*, *noit*, *oit*.

OU wordt gebruykt in *Goud*, *hout*, *koud*,
C 4
flout,

stout, vrouw, zou; en hoewel etlyke dien klank door OW, op zyn Engelsch, óf door AU, op zyn Brabantsch, hebben willen uytdrukken, nógtans hebben zy geenen aanhang kunnen bekomen. En als men 'er wel op lét, zal men bevinden, dat de letteren O, U, ider byzonder, dóch op 't allersnelst als in éenen galm, uytgesproken, byna dien klank, waarvoor zy gebruykt worden, voortbrengen.

Hoewel nu de Engelschen 't woord *How* uytspreeken gelyk wy *houw*, nógtans gaat dat zo algemeen niet door, dat men spellende *Vrouw*, zich op hun gebruyk zoude moogen beroepen; want in de Engelsche woorden *Slow* en *Bestow* wordt de W niet eens gehoord, maar dient slechts tót verlenginge van den klank der O; doordien zy daarvoor leezen *Sloo* en *bestoo*, even gelyk zy doen in de woorden *Lawn*, *pawn*, welke zy uytspreeken *Laan*, *paan*.

P dient om te spellen *Paal*, *pak*, *pót*, *punt*, *kap*, *stap*, *trap*, *klóppen*, *stóppen*; en wordt by eenige weynigen in *Ampt*, en *amptenaar*, als overtóllig, verworpen; onaangezien men in 't Latyn, allcenlyk welluydendheids halve, en niet om de eygenschap des woords, *Emptum*, *sumptum* te schryven gewoon is.

PH plagt men te gebruyken in *Propheet*, en *Oliphant*; dóch die woorden genoegzaam Duytsch zynde, worden beter gespeld *Profeet*, *Olifant*. Zo acht ik ook dat men behoort te schryven,
Fenix,

Fenix, Filosoof, Stefanus; want de Italiaanen en Spanjaarden gebruyken in die woorden de F insgelyks.

Q kan niet dan met byvoeginge van een U gebruykt worden, en dient om te spellen *Quaal, qualm, quast, quee, quelling, quispet, quyt, quynen*. Waaron ik KW niet beter daartoe achte, is reeds onder de K gezegd.

R dient om te spellen *Raad, rad, ram, rand; recht, reede, rhee, kar, star, kruys, kraus, vaaren, booren, knorren, porren*.

S heeft een sissend geluyd, en hoewel die in de oude spellinge ook voor andere woorden, als nu, gebruykt wierdt, echter hebben de rechtschape- ne Opbouwers onzer taale niet zonder groote reden verandering daarin gemaakt; 't welk niet noodig geweest waare, indien onze Hóllandfche uytpraak met die der Friëzen overeenstemde; dóch dat zo niet zynde, is het zeer wyfelyk gedaan, tusschen de S en de Z eene schifting te maaken; dewyl die letters niet minder verscheellen, dan de F en de V. Wat Hóllander hoort geen onderscheyd van klank, als men zegt, *Van die steylte afgaande zullen wy ligtelyk sullen*. Hierom behoort men te spellen, *Sabel, salade, sap, satyn, saus, sayét, servét, siroop, sissen, soort, soldaat, sop, sukkelen, suyker, suyzen, schráp, Schout, slag, smaak, sneeuw, spier, spoed, spruyt, staal, stryd, kussen, tusschen, menschen*. Etlyken gevalt het ook te schryven *Sieraad, sieren, siersel*.

T moet men gebruyken om te spellen *Taal*, *taart*, *tafel*, *tak*, *teer*, *tent*, *tepel*, *tien*, *tin*, *toe*, *gat*, *kat*, *met*, *wet*, *niet*, *tót*, *zót*, *vatten*, *spatzen*, *spóttten*.

In Onduytsche woorden spreekt men in Hól-land de Tl uyt als *tsi*, gelyk *Oratie*, *patientie*, *predikatie*; en 't laatste woord wordt van sommigen geschreeven *predikaatsi*, dóch vry oneygentlyk, zo my dunkt; want ik vertrouw dat het op verre ná de minstezyn, die zo spreeken; en ik meen wel te weeten dat de meeste menschen alhier te Amsterdam dat woord uytspreeken *Pre-dikacie*; en waarom dan niet zo geschreeven, zo wel als Vondel schreef *Profecye*, waarvoor andere *prophetie* schryven, en 't welk men, als men den trant van *predikaatsie* volgen wilde, schryven most *profeetsye*? Immers spreeken de Franschen en Engelschen de woorden *Diminution*, *moderation*, &c. uyt, *diminucion*, *moderacion*; (gelyk ze ook dus in 't Spaansch gespeld worden.) En veele Latynsche woorden, die in *tia* uytgaan, en welke zy met een kleyne verandering in hunne taalen hebben overgebragt, hebben in plaats van de *ti* (dewyl 't schynt dat men die al van voor veele eeuwen zulk een' misselyken draai gegeven heeft) eene *C* aangenomen, als blykt in *Patience*, *sapience*, *contupiscence*, enz. waar van het eerste en laatste by de Spanjaarden gespeld wordt *Pacien-cia* en *Corcupiscencia*: Zo mag men ook heel gevoeglyk spellen *Consciencie*, onaan gezien de letter

letter T in diergelyke woorden sommigen zo behaagt, dat zyze zelfs tegen de eygenschap des woords indringen, spellende *Provintie* in stede van *Provincie*.

Dóch om weder tót de T te keeren, zy behoort ook gebruykt te worden in de tweede en derde persoon der Werkwoorden, als *Gy, hy, zy, wordt, bidt, houdt, bindt, vindt, biedt, enz.* tót onderscheydinge van *Ik word, bid, houd, bind, vind, bied*. Ook moet men schryven, *Hygeeft, noemt, krygt, valt, vangt*: en *Debrand brandt in*. Want wat naauwkeurigen opmerker komt het niet zeer dwars voor; als hy geschreeven ziet, *Zy derfd haar heul; Hy beschermd haar; De vogel zweefd in de lucht; Zy betreurd haar verlies; Het komt uyt haaren schood: De vlood is in zee; Hy veld en moord*.

Ook acht ik het ongerymd *Genoodschap* te schryven in stede van *Genootschap*; want dit woord komt niet van *Genood*, maar van *Genoot*; het welk't zy als een Naamwoord, óf als een Werkwoord der Onvolmaakte verleedentyd, van *Genieten* afkomt.

't Gene onder de D van 't verdubbelen dier letter gezegd is, heeft in de T ook plaats in de woorden *Achten, wachten, tasten, enz.* om de onvolkomen verleedene tyd uyt te drukken; want men moet schryven, *Ik achte, ik wachtte, ik tastte*.

Men vindt somtyds gespeld *Kindje, hondje, mandje*, dóch zulks is ongerymd, doordien de

T in

T in die woorden niet gemist kan worden : want hoewel de taal toelaat te schryven *Beekje, boekje, oogje, stókje, scheepje, neusje, huysje, muysje*, echter mag men de T niet uytlaaten in deeze Verkleywoorden *Kindtje, boomtje, haantje, hondtje, zontje, hoorntje, oortje, kooltje, wagentje, starretje, lepeltje, enz.* 't en waare men schreeve *Boomken, zoonken, kindeken, enz.*

Hoë nu deeze uytgang van *ken* in *tje* veranderd is, valt niet zwaar te begrypen : want veele Nederlanders plagten oulings te zeggen, *Haantgen, Vogelgen, enz.* Ook is 't bekend dat de letters G en J dikwils vermengd worden, gelyk hier voore onder de letteren G en J reeds aan geweest is. Dóch belangende de T, mengebruikt die niet in de woorden *Kisje* en *Beesje*, want te zeggen *kistje* en *beestje*, is te hard en te styf ; en *Boompje*, schoon de *p* daar maar alleen welluydendheids halve ingevoegd wordt, behaagt my beter dan *Boomtje* ; In *Ringetje* schynt de *t* ook niet wel te kunnen gemist worden ; want *Ringsken* is geen goed Nederduytsch, schoon men by Vondel *Jongske* in plaats van *Fongetje* vindt. Men zegt somtyds tegens eenen jongen knaap wel *Mantje* ; dóch dewyl dit voor *Mantje* óf *korfje* zou kunnen genomen worden, is het beter dat men speldt *Mannetje*, gelyk men zegt *Pannetje, Pennetje, Kannetje, Karretje, Schelletje, Róletje, enz.*

U verstrekt voor een woordtje, te weeten U
(Te

(*Te óf tibi*); voorts gebruykt men deeze letter in de woorden *Uw, nu, uchtend, dun, lucht, vrucht, gunnen, durven*. Ook behoort men altoos een onderscheyd te maaken tusschen 't *Pronomen demonstrativum U*, en 't *Possessivum UW*, óf om wat duydelyker voor de Ongeletterden te spreken, men moet schryven, *Ik zag Uwel op uw paerd; Ik zal by U aan uw huys komen*: want het onderscheyd tusschen *U* en *Uw* is niet minder, dan tusschen *My* en *myn*; hoewel daarin ook dikwils grove mislagen begaan worden.

UU houd ik beter dan *UE*, om te spellen *Uur, muur, huur*; dus behoort men dan ook te schryven *Uuren, muuren*, en niet *Uren, muren*, om dezelfde reden welke ik voor de *AA* gegeven heb.

UY acht ik dat vereyscht is om te spellen, *Huys, muys, kluys, ruyn, schuyn, tuyn*, en niet *UI*, die ik om dezelfde reden verwerp als de *EI*; ja my dunkt dat de ongerymdheyd die 'er steekt in 't spellen van *Bruid, suiker, enz.* nóg ruym zo groot is als in de spelling van *Geit, rein*, 't en waare men de Róttersdamsche uyt spraak van *Bruud, suiker*, voor 't beste Hóllandisch hield. Ook heeft de klank *EI* nóg een voorbeeld in 't Latyn; maar wie spreekt het (†) Tussenwerpsel *Hui* even eens uyt als *Heu*? welke klank *UY* de Zeeuwen en ook veele Róttersdammers uyt drukken door *eui*, als *Peuin, speui, speuit*.

V dient

(†) Interjectio.

V dient om te spellen *Vaal, vat, vader, veel, weyl, vlók, vol, vrucht*, en is ook noodig in *gaa-ven, beeven, leeven, sterven*: ook moet zy nooit als een Klinker gebruykt worden, schoon men op de bórdtjes van sommige Kladschilders leeft, *Hier gaat men vyt schilderen*. Men vindt 'er veele die niet alleen schryven *Euangelium*, maar (opdat men vooral zou moogen hooren dat zy wat Grieksch geleerd hadden) altoos, schoon Duytsch spreekende, zeggen *Uyangelium*: dóch dit pronkje heeft my nooit gevallen; ik schryf en spreek liever *Evangelium*, op 't spoor der Franschen, Engelschen, en Hoogduytschen.

W heeft men van noode om te spellen, *Waar, wal, water, weder, weever, wit, wolk, wuft, wyd, wys, wrak, wrang, graauwen, kaauwen, leeuwen, schreeven, vrouwen, slaauw, graauw, ruuw, duuw, luuw*. Dóch etlyke willen dat men geen W behoort te gebruyken in de woorden *Flaau, graau, leeu, mou, vrou, nieu*, schoon zy niet ontkennen kunnen dat men in het Meervoudige getal dier woorden de W volstrektelyk van noode heeft, als *Leeuwen, vrouwen*, gelyk men ook moet schryven, *slaauwer, nieuwe, graauwe*. Immers schynt deeze nieuwigheyd een noodelooze afwykinge van den gemeenen regel, dat en het meervoudig getal der Naamwoorden uytbeeldt, en dat e dient om het Vrouwelyk geslacht en 't meervoudig getal der Byvoegelyke Naamwoorden (*Adjectiva*) te beteken. Want schoon

men

men zoude moogen zeggen dat *en* niet altoos voldoet om het meervoudig getal uyt te drukken, als blykt in de woorden *Bedden, bruggen, gekken, brillen, hammen, mannen, lippen, starren, katten, zóttē*, daar men de *d. g. k. l. m. n. p. r. t.* noodig te hulpe moet neemen, zo behoort echter aangemerkt te worden, dat hier een volkomene noodzaakelykheid is, die men in 't andere niet bespeurt. En belangende de *e* die tót eenen uytgang der Byvoeglyke Naamwoorden dient, schynt het eenigfins zeldzaam, te schryven een *nieu soldaat*, een *nieu buys*, een *nieu schip*, en nóg tans een *nieuwe hoed*, een *nieuwe kaper*, *nieuwe schepen*. Ook komt in aanmerkinge, dat indien men acht dat de *U* volstrektelyk den klank heeft van *Uw*, daaruyt dan zoude schynen te volgen, dat men de woorden *Uur*, *huur*, *muur* most uytspreeken *Uurw*, *huurw*, *muurw*, 't welk evenwel niemand zal toestaan. Hierom zoud ik, als 'er tóch verandering in die spellinge most gemaakt worden, nóg liever schryven *Flaaw*, *leew*, *eew*, *niew*; want schoon de *W* een Medeklinker is, echter kan het niet ontkend worden dat zy uyt zichzelf eenige gemeenschap met de Letter *U* heeft, welke men meent dat eertyds by de aaloude Latynen, als zy eene syllabe daar mede begonden, uytgesproken wierdt als by ons *W*: waaruyt dan ligt af te leyden valt waarom de letter *U*, van welke wy twee (te weeten *V* en *U*) gemaakt hebben, by hen maar één was.

X komt by ons niet zonderling te passe, dan in Griek-

Griekſche en Latynſche benaamingen, als *Xanthus*, *Xerxes*, *Styx*, *Fenix*; want hoewel ſommige ſchryven *Zulx*, en *blixem*, nógtans wordt het met recht by onze beſte ſpellers verworpen; dóch in *Exter* (waarvoor ſommige Nederlanders zeggen *aakſter*) ſchynt de *x* niet qualyk te voegen, gelyk ook in 't woord *Hex*.

Y, by ſommige afgekeurd, omdat die by de aaloude Grieken voor eene U gebruykt wierdt, heeft echter by ons, gelyk ook by de Engeliſchen, een' klank dien wy niet derven kunnen; en dient in de woorden *Ys*, *ydel*, *yver*, *yzer*, *vyl*, *myden*, *ryden*, *pryzen*, *vry*, *ſlaaverny*, *ſpóttorny*, *ſchildery*, als ook in *Geyl*, *peyl*, *veyl*, *kleyn*, *reyn*, *Uyl*, *vuyl*, *zuyl*, *tuyn*, *kuyt*, *ſpruyt*.

Z wordt met groote reden gebruykt in de woorden, *Zaad*, *zalm*, *zand*, *zee*, *zeep*, *zegen*, *zich*, *zin*, *zien*, *zoet*, *zóg*, *zoon*, *zucht*, *zuur*, *zuyd*, *zwaerd*, *zalven*, *zanger*, *zeggen*, *zeylen*, *zilver*, *zingen*, *zólder*, *zouten*, *zuchten*, *zwaan*, *zwart*, *zweeten*, *zwygen*, *azyn*, *ezel*, *blaazen*, *raazen*, *vriezen*, Etlyke kanten zich hier tegen, omdat de Z voormaals by de Grieken en Latynen de kracht van *Ds* óf *Ts* had, en by de Italiaanen en Hoogduytschen nóg als eene *Ts* uytgeſprooken wordt. Dóch dat zy zo; indien 't gebruyk by ons verandering daarin gemaakt heeft, waarom zulks verworpen? De letteren worden by alle de Europeers niet eveneens uytgeſprooken; want de C voor *e* óf *i* ſtaande, ſpreken de Hoogduyt-

duytschen ook uyt als *Ts*, zo dat zy 't Latynsche woord *Cera* uytspreken *Tsera*; en de Italiaanen spreken de *C*, voor *i* staande, uyt als *Tsi*, óf als de Engelsche *Ch*, gelyk blykt aan 't woort *Citta*, 't welk zy uytspreken *Tsjitt*. Waaruyt dan te zien is, dat de ééne taal de andere ontrent de uyt-spraak der letteren geen wet kan stellen. En zo men evenwel in 't geval van de letter *Z* een voorbeeld van andere landaarden begeert, men behoeft 'er niet om verlegen te staan: want niet alleen de Engelschen geeven aan de *Z* dien zelfden zachten klank, als wy, gelyk blykt in de woorden *Zeal*, *zealous*, *zedoary*, *gazing*, *amazad*, *brazier*, *cozen*, *baptized*, *equalize*, enz. Maar ook de Franschen, als te zien is aan de woorden, *Zele*, *zero*, *hazard*, *Leze Majesté*, *onze*, *douze*, *treize*, *quatorze*, *quinze*, *seize*, *douzaine*. Ondertusschen moet niemand, schoon men 't gebruyk van de *Z* voorstaat, haar indringen daar zy niet t'huys hoort; want het is ten hoogsten wanvoegelyk, te schryven *Zauzy*, *zaffraan*, *zervet*, *zlaan*, *zmyten*, *znaauw*. En die ontrent eenige woorden twyfelt, kan de rechte spelling daarvan vinden in myn groot Woordenboek.

Zie daar een omstandig bericht van de Letteren, waarby nóg gevoegd kan worden, dat 'er sommige zyn die met andere eenige gemeenschap hebben, maar daarom echter niet onder malkanderen behooren verward te worden, gelyk de *B* en de *P*. waarmede men spelt, *Blad*, *Plat*;

en *krab*, *flap*: de D en de T. als blykt uyt *Dak*, *Tak*, en *Pad*, *Mat*; de CH en de G. als gezien wordt aan *Charan*, en *garen*; *Christen*, *giften*; en *Zich*, *wig*: de F en de V, gelyk men bespeurt aan *Feyl*, *veyl*; *Fel*, *vel*; en *Cyfer*, *uyver*: En de S en Z, welker onderscheyd men hoort in *Zand*, *Sant*; *Zalig*, *salie*; Ik *Zaai*, en Luyksch *Saai*. *Zemel*, *semmelen*, *Zólder*, *sóldaat*; *Zuyger*, *suyker*; *Zullen*, *sullen*. Die een weynig opmerkend is, kan dit onderscheyd ligt gewaar worden; want voor zulke die *Meschuyt* zeggen voor *bischuyt*, *Bemori* voor *memori*, en *Breveeten* in stede van *Profeeten*, wordt dit niet geschreeven. De K. schynt in sommigen opzichte ook eenige overeenkomst met de G te hebben; want hoewel de meeste *Koning* schryven; evenwel vindt men 'er die *Konink* spellen; en men kan niet ontkennen dat *koninklyk* en *Koninkryk* beter met de uytpraak overeenkomt, dan *koninglyk* en *Koningryk*; zo schynt ook *Sprinkhaan* beter te wezen dan *Springhaan*, en en zy men verkieze te schryven *Springkhaan*, en *Oorspronglyk*, als komende het eerste van *springen*, en het laatste van *Oorsprong*.

't Gebeurt wel dat men eene letter verplaatst, als *Bron* en *Born-water*; zo noemt men de vriezende koude ook *Vórst*, waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Frost*: en men schryft *Amstelredam* in plaats van *Amstelerdam*, gelyk men eertyds plagt te schryven *alre* in stede van *aller*, en *Kaerle* voor *Kaerel*, en gelyk men nóg doorgaans schryft *Ordre* voor *órder*. De

De Sillabe *ig* wordt door 't gebruyk in etlyke woorden ingedrongen daar zy niet eygentlyk t'huys hoort: *Overheyd* is de *Magistraat*, dewyl de Wethouders *over* ons gesteld zyn; en evenwel zegt men veeltyds *Overigheyd*, schoon *overig* weynig gemeenschap met *over* heeft. Zo zegt men ook *Getrouwigheyd* en *Zagigheyd*, in plaats van *getrouwheyd* en *zachtheyd*.

Men ziet wel gespeld *Bekersgetwyze*; maar wat wil dit woord *getwyze*? waare 't niet beter dat men zoyde *Bekerswyze*? Moogelyk is de eerste oorspronk van dat *ge* ontstaan uyt *sche*, naamelyk *bekersche wyze*, *lepelsche wyze*, enz. zynde alzo een Byvoegelyk Naamwoord van het Zelfstandige gemaakt.

Hoewel nu de eygenschap der Letteren overal behoort waargenomen te worden, evenwel zyn 'er gevallen, daar men tot onderscheydinge van de betekenis der woorden, wel een letter in de spellinge mag, ja, om de eygenschap van 't woord, moet veranderen. Hierom is het dat ik schryve, *Het Licht der zonne*; 't *Is* ligt om te doen. *Die stad heeft eenen hoogen toren*; *Zyn selle toorn vervoerde hem*. *Ik ben 'er nóg niet geweest*; *Ik zag nóch den éenen, nóch den anderen*. *Zy heeft een hard hart*; *Hy jaagde het Hert*: *Een Herder der schapen*; *Hander dan steen*. *Naa verloop van tien jaaren*; *Naar myn oordeel*; *Na de stad toe*; *Nergens nâ zo veet*; *Op verre nâ niet*; *Zy neemt die zaak heel nâ*; *Hy komt 'er nâ aan toe*. *Die aard is van een*

andere aardt. Een bruyn en bolle kars; en Kers van de eerste snee. Hy is van koninglyk geslacht; Daar hing een geslagt beest. Hy slagte eenen os; en Zy slacht haare moeder. Hy kreeg eenen zwaaren slag; Daar was tweederley slach (†) van volk. De banden wasschen; De Zon doet het koorn wassen. Ik meen eens weder te komen by mooi weder. Zy windt niet gaern bros garen. Hy houwt hout; en Zy houdt het hout vast.

Hoewel men nu met recht door verscheydenheid van spellinge, daar 't gevoeglyk geschieden kan, de dubbelzinningheyd wegneemen mag; nogtans konnen 'er gevallen weezen, daar, hoe men 't ook wendt, altoos eenige onvolkomenheyd overblyft; gelyk als in 't woord *Liggen*, 't welk sommige gebruyken voor *jacere*, tót een onderscheyd van *leggen* [*ponere.*] Maar als men nu schreeve *Hy ligt quaalyk*, dan zou daaruyt oók verstaan konnen worden, *Hy heft óf tilt niet ter deege*; behalve dat moogelyk wel iemand zoude schryven, *De kaers ligt niet wel*, om daarmede te doen verstaan, *zy geeft geen goed licht*. Hierom acht ik, dat onaangezien men *liggen* in dicht zoudemoogen schryven, om des te gemaklyker te rymen, men|nógtans beter doet dat men in onrym schryft *leggen*, zo wel als *kleyn* in stede van *kleen*, 't welk van sommige gebruykt wordt; hoewel ik hen daarin in proze lieft niet wil vólgen, zo lang my niet bekend

† Dit woord *slach* schynt afgeleyd te zyn van *geslacht*.

kend is in welke voornaame stad van Hólland men zo spreekt. Maar wat men om't ryms wille doet, is een ander geval; dewyl de Poëtische taal meer vryheyd ontrent de verandering van woorden toelaat.

Het onderscheyd tusschen *dóch* en *tóch* wordt ook by de minste in acht genomen, onaangezien de betekenis dier woordtjes merkelyk verscheelt: want het eerste betekent zo veel als *maar*; waarom men zegt, *Ik wilde wel, dóch ik kon niet*: Het ander wordt in eenen geheel anderen zin gebruykt, als, *Zeg my tóch waar gy geweest zyt*: en *Hoor tóch wat ik zegge*.

Aldus onder 't verhandelen van de kracht en eygenschap der Letteren ook tót de Spelling overgetreden zynde, staat my, eer ik daarvan afscheyde, nóg te zeggen, dat de gemeene fleur medebrenghet, de woordtjes *Om dat, op dat, tót dat, voor dat, naa dat*, dus verdeeld te schryven, in plaats van *omdat, opdat, tót dat, voordat*: want dit zyn woordekens, die, van twee in één gesmolten zynde, niet behoorden gescheyden te worden: Zo gaat het ook met de woorden *Waar door, daardoor, daar by, daarin, daarmede, enz.* waarvoor men gemeenlyk schryft *waar door, daar door, daar by, daar in, daar mede*; alhoewel zulks by de Hoogduytschen en Engelschen niet gebruykelyk is. En wat reden is 'er tóch, dat men schryft, *Waarom, daarom*, en niet *waarby, waarin, waarmede, daarmede, daarover, enz.*

Om nu nóg iets te zeggen van eene tweederley spellinge: genomen dat ééne stad in Hólland een byzonder gebruyk in de uytpraak hebbende, men zulks daarom voor goed Hóllandsch wou doen doorgaan; nóg tans zouden die van de andere steden van dat verstand niet zyn. 't Is bekend dat men in ééne niet der geringste steden van ons land zegt, *Paaretje*, en *Pooretje*, in plaats van *Paerdje* en *Poortje*, en *Kloen* voor *kluwen*; maar wietóch keurt dat voor goed Neêrduytsch? Elders zegt men *Luuren* in stede van *Luyeren*, *Lijkenen* voor *gelyken*, en *Bodens* in plaats van *Booden*: maar óf zulks voor gangbaare munt mag doorgaan, geef ik den rechtichapene kenneren onzer cierlyketaale in bedenken.

Ondertuffchen zyn 'er evenwel woorden, die op tweederley wyze gespeld worden, welke beyde inschikkelyk schynen, omdat de uytpraak tweederley is, als *Butter* en *boter*, *Heden* en *huyden*, *Kieken* en *kuyken*, *Lieden* en *lyden*, *Duur* en *dier*, *Stuuren* en *stieren*, *Gest* en *gist*, *Goot* en *geut*, *Noot* en *neut*, *Molen* en *meulen*, *Geryf* en *gerief*, *Tuer* en *iever*, *Paerd* en *paard*, *Smarte* en *smerte*, *Ster* en *star*, *Vreemd* en *uremd*, *Vrind* en *vriend*, *Werden* en *worden*, *Werralden* waereld.

Van de

(†) LETTERGRIEPEEN.

Uyt de Letteren worden Lettergriepen , óf Syllaben, gemaakt ; deeze zyn óf een geheel woord , óf zodaanig een gedeelte van een woord dat ééns galms moet uytgesproken worden ; als

Ab, ad, af, ag, ach, ak, al, am, an, ap, ar, as, at, ax.

Eb, ed, ef, eg, ech, ek, el, em, en, ep, er, es, et, ex.

Ib, id, if, ig, ich, ik, il, im, in, ip, ir, is, it, ix.

Ob, od, of, og, och, ok, ol, om, on, op, or, os, ot, ox.

Ub, ud, uf, ug, uch, uk, ul, um, un, up, ur, us, ut, ux.

Yb, yd, yf, yg, ych, yk, yl, ym, yn, yp, yt, ys, yt, yx.

Ba, da, fa, ga, ha, ja, ka, la, ma, na, pa, ra, sa, ta, va, wa, xa, za.

Be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, re, se, te, ve, we, xe, ze.

Bi, ci, di, fi, gi, hi, ji, ki, li, mi, ni, pi, ri, si, ti, vi, wi, xi, zi.

Bo, do, fo, go, ho, jo, ko, lo, mo, no, po, ro, so, to, vo, wo, xo, zo.

Bu, du, fu, gu, hu, ju, ku, lu, mu, nu, pu, ru, su, tu, vu, wu, xu, zu.

By, cy, dy, fy, gy, hy, jy, ky, ly, my, ny, py, ry, sy, ty, vy, wy, xy, zy.

Bla, bra, dra, dwa, fla, fra, gla, gra, kla, kra, kwa, pla, pra, qua, scha, schra, sla, sma, sna, spa, sta, stra, tra, vla, vra, wra, zwa.

Ble, bre, dre, dwe, fle, fre, gle, gre, kle, kre, kwe, ple, pre, que, sche, schre, sle, sme, sne, spe, ste, stre, tre, vle, vre, wre, zwe.

Bli, bri, dri, dwi, fli, fri, gli, gri, kli, kri, kwi, pli, pri, qui, schi, schri, sli, smi, sni, spi, sti, stri, tri, vli, vri, wri, zwt.

Blo, bro, dro, dwo, flo, fro, glo, gro, klo, kro, kwo, plo, pro, quo, scho, schro, slo, smo, sno, spo, sto, stro, tro, vlo, vro, wro, zwo.

Blu, bru, dru, dwu, flu, fru, glu, klu, kru, plu, pru, schu, schru, slu, smu, snu, spu, stu, stru, tru, vlu, vru, wru, zwu.

Bly, bry, dry, dwy, fly, fry, gly, gry, kly, kry, kwy, ply, pry, quy, schy, schry, sty, smy, sny, spy, sty, stry, try, vly, vry, wry, zwy.

Vólgens de Uythemsche wyze spelt men *Ca, co, cu*, als *ka, ko, ku*.

Zo spelt men ook *Pha, phe, phi*, als *Fa, fe, fi*; en *tie* wordt achter aan veele woorden gespeld als *cie*, gelyk *conscientie, mentie, patientie*.

Wyders staat aan te merken dat gelyk de *A* een schelle klank heeft in de woorden *Aker, kater, water, enz.* zy een doffe klank heeft in de volgende

gende woorden: *Acht, ampt, arm, angst, bad, bag, bak, bal, ban, bars, bas, band, bang, bars, bast, barst, blank, brand, dag, dak, dal, dam, dan, das, dat, dans, danst, darm, drang, gal, gat, gast, galg, galm, gang, gans, gansch, gard, garf, garst, gast, gram, gras, ham, hach, hand, kam, kar, kas, kat, kant, kars, lag, lach, lak, lam, last, lat, mak, mal, man, mat, mand, mast, markt, nep, nar, nat, pak, pal, pan, pas, past, qualm, quast, rad, ram, sap, sas, schans, schranst, schram, stram, tak, tal, tam, taft, vast, vang, vangst, wak, warm, wan, wang, want, warm, wars, was, wasch, wascht, wrat, zag, zak, zal, zalf, zalm, zwak.*

In de volgende heeft de E een schelle klank.

Bef, bek, bel, ben, berd, berg, belg, bend, best, dek, der, des, denk, erf, fel, fles, gek, gerst, hef, heft, hecht, kelk, kent, kerk, leb, lel, merk, pek, pen, pest, recht, red, rest, schenk, schep, scherf, schets, smelt, spel, speld, steng, streng, ten, ter, test, text, treft, vecht, vel, veld, ver, wen, wenst, wensch, wenscht, zeg, zegt, zes, zet, zengt, zerk, zwerk, zwerm.

In deeze klinkt de F dof:

Bid, dit, gild, gift, kil, kin, kist, lip, mild, milt, min, nip, pis, pist, pit, quist, fist, trits, twist, wicht, wigt, wind, wil, wild, wist, zjn, zilt.

In de volgende woorden klinkt de O dof.

Bok, bol, bom, bons, bos, bosch, bot, dom,

dous, dorst, dreug, dronk, gom, gons, glom,
grond, kom, konst, long, mom, mond, mosch,
moest, aus, plamp, pond, poss, pronk, rand,
som, smots, stoud, zoug, zrok, trom, vocht,
vol, wol, wolk, wand, wroeng, zon, zond,
zong.

Inde woorden die nu volgen kliakt de O hard.

Ból, dólk, fórs, gálf, bólf, jál, kól, kólk,
kóp, knól, lós, nóg, nóch, pók, pól, póst, pót,
rók, ról, rós, stók, tál, trós, vórst, vós, wák,
wólk, zóg, zórg, zót.

Bul, gunst, jucht, kuf, lust, mug, muut, mal,
muss, run, rust, wuft.

Byl, gryu, myu, myl, myt, nyd, nyp, pyu,
pyp, quyl, quye, rym, ryp, rys, schyf, schyn, schryf,
stryd, tyd, tryp, twyn, vyf, vyg, wyd, wyf,
wyn, wys, wryft, zwym, zwyu, zyn.

Tweeklanken zyn de volgende.

Aa en Ae. Aak, aal, aam, aan, aap, aar,
aas, aafs, aard, aarts, aardsch, baal, baan,
baar, baas, baard, baers, baard, daal, daan,
daar, gaaf, gaal, gaan, gaap, gaar, gaas, gaat,
haak, haal, haam, haan, haar, haas, baat,
haerd, kaag, kaak, knal, kaap, kaas, kaers,
kraam, kraan, laag, laak, laan, maag, maak,
maakt, maal, maas, maar, maas, maat, naar,
naast, paal, paap, paar, paerd, paersch, quaad,
quaal, raad, raak, raam, raap, raar, raast,
staert, taak, taat, vaak, vaal, vaan, vaar,
vaart, vaerd, vaers, vaas, waag, wauk, waal,
waan.

waan, waar, waerd, waas, zaad, zaag, zaak,
zaal.

Blaam, blaas, blaet, draad, draagt, dwaas,
graaf, graaft, graag, graat, kraag, schraag,
schaam, schaamt, schaets, traan, vraag.

Ee. Beek, been, beer, beemd, beest, bleek,
deeg, deel, deert, een, eend, eest, eerst, feeks,
feest, geel, geen, geeft, greep, hael, heen, heer,
heersch, heerscht, heet, keek, keel, keep, keer,
kleed, kragt, kreeft, leeg, leek, leem, leen,
leer, lees, meen, meer, meest, neem, neen, veer,
peen, peer, pees, queen, reeks, reen, steen,
scheef, teef, treest, teen, veen, veer, vleesch,
vreeft, weeg, ween, weest, zegg, zeen, zeer,
zweer.

Oo. Oom, boom, boon, boor, doef, door,
hoon, hoor, hoofd, koen, koor, kloof, klooft,
looft, moor, moet, moegt, noed, noot, roof,
rook, room, roes, schoof, schoon, schoot, schroom,
soof, stroo, toom, toon, troon, vroom, zom,
zoon.

Uu. Uur, buur, duur, huur, knur, muur,
luuw, smur, stuurisch, vuur.

Au. Dauw, kvauw, prauw.

Ey. Eysch, breyd, heyl, leyd, meyd, spreyt,
vleyt.

Eu. Beul, beurs, deun, deur, heul, heusch,
kreun, laus, veus, neut, reus.

Ie. Brief, dief, lief, griest, kliest.

Oe. Baef, boek, bloed, doek, doen, goed,
groen,

groen, groef, hoek, hoen, hoeft, koe, koek, koel, koen, kroeg, kroes, poes, roef, roem, snoek, stoet, voeg, voel, voelt, voer, voet, wroet, wroegt, zoet, zwoegt.

Ou. Bout, bouw, goud, hout, houw, koud, kouw, mouw, mout, rouw, stout, vrouw, zou, zout.

Uy. Uyl, buyl, buys, buyt bruyd, bruyn, duyf, druyf, duyn, sluyt, guyt, gruys, huys, kuyl, buys, kruyk, kuys, kuysch, tuyk, luym, muyl, muys, puyk, ruyl, ruym, ruyn, tuyg, tuyn, duyyl, zuyd, zuyg, zuyl.

Drieklanken worden in de vólgende gebruykt.

Aauw. Laauw, blaauw, flaauw, gaauw, graauw, kaauw, klaauw, paauw.

Aai. Aair, baai, haai, kaai, kraai, kraait, maait, zaait.

Eeuw. Leeuw, meeuw, schreeuw.

Ieuw. Hieuw, kieuw, nieuw.

Ooi. Hoi, gooit, kooi, mooi.

Oei. Boei, bloei, groei, groeit, stoeit, moeit.

Belangende nu de woorden op zichzelve aangemerkt, deeze zyn één-, en meer-lédig, gelyk uyt de vólgende voorbeelden blykt.

Man, Maan; best, beest; met, meer; pen, peen; zet, zit, ziet, zyt, zeyd, dóf, doof, droef, vol, knól, wolk, vólk, muts, musch, muys, muur, mensch, kind, land, stad, huys, hoofd, heyl, zeyl, hand, voet, arm, been, oog, oor, blind, lam, zwak, traag, snel, ós, koe, lam, schaap, kalf, tin, lood, staal, wit, groen, rood, zwart, blaauw, nieuw, hoorn, koorn.

Uyt

Uyt eenlédige woorden kan men fomtyds wel een gezég ontwerpen; als *Daar was op het veld een ram, die my met zyn' kóp een' stoot gaf.*

Tweelédige woorden zyn, *Man-nen, maa-nen, bee-ften, pen-nen, zit-ten, zeg-gen, droef-heyd, mut-sen, muu-ren, muy-zen, men-schen, lan-den, ste-den, hoof-den, han-den, voe-ten, ar-men, kee-nen, oo-gen, oo-ren, óf-sen, schaa-pen, hey-lig, zwar-ten, huuw-baar, lees-baar, mee-ster, naai-ster, zus-ter, vreed-zaam, wys-ste, boos-ste, acht-tien, groot-te [magnitudo];* hoewel deeze vier laatste woorden (schoon t'onrecht) veeltyds maar geschreeven worden, *Wyste, booste, ach-tien, groote.*

Drielédige woorden zyn, *Men-sche-lyk, blind-e-ling, ar-beyd-zaam, han-del-baar, vor-sten-dom, hey-lig-heyd, wee-ten-schap, wan-de-ling, a-de-men, be-gee-ren, barm-har-tig, groe-te-nis, toe-stem-men, om-bel-zen.*

Vierlédige woorden zyn. *Be-geer-lyk-heyd, Ta-fel-la-ken, on-hey-lig-heyd, on-eyn-de-lyk.*

Vyflédige woorden zyn, *Eeu-wig-duu-ren-de, on-barm-har-tig-heyd, on-voor-zig-tig-lyk, o-ver een-stem-men.*

Zeslédige woorden zyn, *Al-ler-on-voor-zig-tigst, on-be-gry-pe-ly-ker.*

Zeven-ledige zyn, *Al-ler-on-barm-har-tig-ste, al-ler-on-voor-zig-tig-ste.*

Achtlédige zyn, *Al-ler-on-be-gry-pe-lyk-ste, Kon-sta-n-ti-ne-po-li-taan-sche.*

In

In de scheidinge der Lettergreepen houd ik my, gelyk uyt de voorgaande voorbeelden blykt, aan de oudste en gemeenste wyze: ook vind ik dat Christiaan van Heulen van dat verstand was; want hy zegt, dat als 'er in een woord een enkele Medeklinker is, die medeklinker dan in het lezen tót de laatste fillabe behoort; zo dat in *Wy-ze*, *Vro-me* *Gae-de*, *Ro-mey-nen*, de *z*, *m*, *d*, *n*, aan de laatste lettergreepen moeten geheche worden; maar als 'er een Medeklinker in een woord verdubbeld wordt, dan behoort de eerste tót de voorgaande, en de andere tót de volgende fillabe, als *Bed-den*, *Mef-sen*, *Vel-len*, *Zin-nen*, *Tak-ken*, *Pap-pen*, *Flef-sen*.

Als 'er in een woord twee óf meer Medeklinkers komen, die zamen kunnen uytgesproken worden, dan behooren die doorgaans tót de achterste lettergreep, als *Ge-dwaald*, *Be-spraakt*, *Be-staat*, *Ge-sproken*, *Be-schaamd*, *Ge-schonden*, *Be-ftreedn*, *Be-praaten*, *Be-plepen*, *Duy-ster*, *Eerste*, *Naa-ste*, *Mee-ster*, *Vry-ster*, *Naa-ster*, *Fla-sten*: Doch zo is 't niet gelegen met *Vaf-ten*, *Taf-ten*, *Mef-ten*, *Quif-ten*, *Ruf-ten*, Hoewel men mag schryven *Hoe-ten*, *Roe-ten*, *Bee-ten*, *Gee-ten*. Maar óf men daarom ook schryven mag *Chri-ten*, twyfel ik óf 't gebruyk zal willen dulden, alhoewel *Chri-stus* en *Apo-stel* gebruykekyk schynt, onaan gezien 't een algemeene regel al van ouds geweest is, dat als 'er twee verscheidene Medeklinkers elkanderen in een woord volgen,

volgen, de ééne tót de voorste, en de andere tót de volgende lettergreep behoort, als *Liefde*, *Ban-den*, *Koor-den*, *Woor-den*, *Aan-zien*, *Eer-baar*.

Van de

(†) OORSPRONGKUNDE.

Door de *Oorspronngskunde* onderscheydt men de woorden in zekere (*) Spraakdeelen, die by de Nederduytschen negen in getal zyn, en genoemd worden een *Ledecken* (Articulus), *Naamwoord* (Nomen), *Voornaamwoord* (Pronomen), *Werkwoord*, (Verbum), *Deelwoord* (Participium), *Bywoord* (Adverbium), *Zamenvoegsel* (Conjunctio), *Voorzetsel* (Præpositio), en *Tusschenwerpsel* (Interjectio).

Hiervan zyn de vyf eerste veranderlyk, en de vier laatste meerderdeels onveranderlyk.

Van de

L E D E K E N S.

DE (‡) *Ledeckens* dienen om een onderscheyd te maaken in de Geslachtten, en de † Naamval-ten, en zyn, *De*, *Het*, *Een*.

De is van het Manlyk en Vrouwelyk, en *Het*

van

(†) Etymologia. (*) Partes Orationis. (‡) Articuli. (†) Casus.

van het Onzydig geflacht; want men zegt *De Man, de boom, de berg; De Vrouw, de zee, de wereld; Het Kind, het wyf, het huys, het fchip. Een* is van het manlyk, *Eene* van het vrouwelyk, en *Een* insgelyks van het onzydig geflacht; want men zegt, *Een man, een vogel; Eene vrouw, eene kamer; Een kind, een huys, een fchip.*

Voorts ftaat aan te merken dat deeze Ledekens doorgaans onaffcheydelyk zyn van de Naamwoorden; want op de vraage, *Wat is dat?* antwoordt men, *Een menfch, Een beeft, Een man, Een paerd, Een vogel, Een vifch, Een boom, Een berg, Een huys, Een fchip, Een rivier. De zee, De markt, Het raadhuys:* Dóch woorden die een zakere menigte betekenen, als *Land, Water, Sneeuw, Hagel, Yzer, Koper, Tin,* vereyſchen geen Ledeken. Op de zelfde wyze wordt op de vraage, *Wat heeft hy te koop?* geantwoord, *Koorn, Wyn, Olie, Bier, Hout, Meel, Boter, Vleefch, Vifch, Kaas:* maar van enkele, ſprekende, zegt men *Een vifch, Een Kaas:* want woorden die een enkel d'ing betekenen, komen de Ledekens niet ontbeeren; en 't zou ten hoogften ongerymd zyn, te zeggen, *Daar was kind; óf Hond heeft het gedaan;* maar men moet zeggen, *een kind, en De hond.* Dan in 't meervoudige kan men de Ledekens fomtyds achterlaaten, als, *Menfchen hebben 't gedaan;* en *Zy queeten zich als mannen.* Evenwel zyn 'er ook Naamwoorden die men in 't Eenvoudige zonder de Lede-

Lede-

Lédekens somtyds gebruyken kan; als *Armoede zoekt list. Overvloed heeft hem bedurven. Rykdom is voor menig eenen gevaarlyk. Vertwyfeldheyd heeft 'er hem toe gebragt.* Dus zegt men ook, *Het is nu Zomer. 't Was Winter. Hy legt op stroo.* Insgelyks zegt men, *Tin smelten; Kalk mengen; Meel bestaan; Salaa verleezen; Hooi op doen; Wyn drinken; Melk kookken; Zyde winden; Wol spinnen; Linnen weeven.* By eygene naame van menschen komen de Lédekens zelden te pas; want hoewel men zegt, *David versloeg den Reus*, nógtans mag men niet zeggen *den Goliath*, 't en waare daar een Byvoeglyk Naamwoord by quam, als, *den trótsjen Goliath*; dóch men mag wel zeggen, *Deeze was de Christus.* Zo zegt men ook, *Engeland is magtig ter zee, en Het vruchtbaar Engeland.* Onder de eygene naamen moet men ook stellen *GOD*, 't en waare men 'er eenen valschen Gód door verstonde; evenwel zegt men, *De Gód des Hemels en der aarde*, om hem van andere Goden te onderscheyden.

Deeze Lédekens zyn onderworpen aan de (*) Buyginge, welke eene verandering is van den uytgang eens woords, in zekere (†) Naamvallen, die de Latynsche Spraakmeesters in zessen verdeeld, en aldus genoemd hebben, *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus*, waarvoor men op 't Duytsch kan zeggen, *de Noemer, Teeler, Geever, Aanklaager,*

E

Ree

(*) Declinatio. (†) Casus.

Roepcr, Afneemer. Dewyl nu den Geleerden de Latynfche benaamingen beft bekend zyn, en de Ongeleerden niet zonder nader verklaring een recht begrip uyt de verduytschte kunnen krygen, zal ik my doorgaans van deeze Latynfche naamen, als konftwoorden, bedienen, geloovende dat ik gemaklyker zal verftaan worden, dan óf ik de Duytsche gebruykte. Ook kan 't den ongeleerden niet naadeelig zyn, dat zy deeze Latynfche benaamingen (waarvan by de Buyging der Naamwoorden breeder ftaat gehandeld te worden, om 'er den ongeletterden een rechtmatig begrip van te geeven) leeren, en zich daaraan gewennen; naardien zy daardoor des te beter deeze óf geene fpraakkonftige aanmerkingen van Taalliefhebbers zullen kunnen verftaan. Ik kom dan tót de Buyging der Lédkens.

't Eenvoudig getal,
Manlyk geflacht.

Nom. De
Gen. Des, óf van den
Dat. Den, óf aan den
Acc. Den
Voc. ô De
Abl. Van den

't Meervoudig getal,
manlyk geflacht.

N. De
G. Der
D. Den, óf aan de
A. De
V. ô De
Ab. Van de

't Een-

't Eenvoudig getal,
Vrouwlyk geslacht.

't Meervoudig getal;
Vrouwlyk geslacht.

<i>Nom.</i>	De	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der, óf van de	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Der, óf aan de	<i>D.</i>	Aan de
<i>Acc.</i>	De	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô De	<i>V.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van de	<i>Ab.</i>	Van de

Het Eenv. Onzydig gefl. *Het Meerv.* Onzyd. gefl

<i>Nom.</i>	Het	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des, óf van het	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Het, aan het, óf den	<i>D.</i>	Den
<i>Acc.</i>	Het	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Het	<i>V.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van het, óf van den	<i>Ab.</i>	Van de

Het *Lédeken Een* is alleen van het Eenvoudig getal.

	<i>Manlyk,</i>	<i>Vrouwlyk,</i>	<i>Onzydig.</i>
<i>Nom.</i>	Een	Eene	Een
<i>Gen.</i>	Eens	Eener	Eens
<i>Dat.</i>	Eenen	Eene	Een óf Eenen
<i>Acc.</i>	Eenen	Eene	Een
<i>Voc.</i>	ô Een	ô Eene	ô Een
<i>Abl.</i>	Van Eenen	Van Eene	Van Een

Van de

NAAMWOORDEN.

* **N**aamwoorden zyn woorden waarmede men alle dingen en hoedaanigheden benoemt en onderscheydt, als een *Mensch*, een *kind*, een *beest*, de *Hemel*, *Gód*, *kruyd*, *toorn*, *beerlykheyd*: *Goed*, *quaad*; *wit*, *zwart*, *rood*, *groen*; *groot*, *kleyu*, *lang*, *kort*; *breed*, *smal*; *oud*, *jong*.

Deeze Naamwoorden worden verdeeld in (†) *Zelfstandige*, en (§) *Byvoegelyke*.

Een zelfständig Naamwoord bestaat op zichzelf, en betekent de zaaken zonder behulp van een ander woord, als, *Hemel*, *Aarde*, *Zee*, *Mensch*, *Koning*, *Boom*. zo dat het met byvoeging van een *Werkwoord* eenen volkomen zin kan uytmaaken, als, *Het paerd loopt*. *Het kind schreyt*. *De zon schynt*.

Een *Byvoegelyk* Naamwoord, dat de hoedaanigheid eener zaake betekent, als, *Sterk*, *zwak*, *schoon*, *vuyl*, *droog*, *nat*, kan alleen niet gebruykt worden, als hebbende geen volkomene betekenis, 't en zy men 'er een *Zelfständig* Naamwoord byvoege: want wie kan verstaan wat men meent, als 'er gezegd wordt. *De verwoede bruycht*, 't en zy men 'er *Zee* óf *stroom*, óf iets diergelyks, byvoege?

Niette-

(*) Nomina. (†) Substantiva. (§) Adjectiva.

Niettemin gebeurt het wel dat een Byvoeglyk Naamwoord in een Zelfstandig veranderd wordt, als *De donker begint te vallen : Het groen is nu op zyn krachtigt : De wilden hebben hem doodgeslagen.* Men voegt dikwils twee Zelfstandige Naamwoorden byeen, waarvan het voorste de plaats van een Byvoegelyk bekleedt, als, een *Water-molen, wa-en-smeer, kerk-dief, dief-benker, dienst-knecht, borst-lap, hemd-rók, regen-water, bier-glas, dood-kist, koorn-zólder, koorn-kooper, pest-huys, Spraak-konst, zand-bak, zand-looper, zonne-schyn, weeg-luys* van *Weeg*, een Waterlandsch woord; betekende een *houte wand*; en *Gaste-bóid* (ontbieding van gasten), waarvoor de Waterlanders door een bedurvene uytpraak zeggen *Keste-boô*, noemende aldus de tzamenkomst des vólks in eene Herberg tót verkooping van een huys óf land; want *Het zal in de Keste-bood' komen*, is zo veel by hen, als 't *Zal by openbaare veylinge verkóft worden.* Van dusdanige Kóppelwoorden is het voorste lid veelyds de tweede Naamval óf *Genitivus* des woords, als blykt aan *Arbeydsloon, Bootsgezel, Doodsnood, Hartstógt, Krygsman, Landsbeer, Ryksvórst, Schaapshoofd, Tabaksdoos, Waardshuys, Ysgang.* Men vormt ook Kóppelwoorden uyt drie Zelfstandige Naamwoorden, als *Hoofdjaarmarkt, Riviervijchmarkt, Oranjeappelboom.* En-zelfs Byvoegelyke Naamwoorden zyn somtyds Kóppelwoorden, als *Tólvry, Zeeziek, Tegenstrydig*: want de ey-

genschap onzer taale brengt dit mede, dat men byna t'elkens, als 'er eenige noodzaakelykheyd zich voordoet, nieuwe Kóppelwoorden smeeden kan; gelyk ik 't woord *Lyfgerant*, voor *Legato a Latere* bedacht, toen ik het leeven van Paus Sixtus den V. uyt het Italiaansch vertaalde; en my dunkt dat dit niet oneygentlyk van my verzonnen wierdt, omdat men zegt *Lyfdoktor*, en *Lyfknecht*. Ook heugt my dat zeker verstandig Engelschman, achtende dat men te veel *steeds geneygd* 'tót zonde was, die zondige neyging, in zyne yverige Predikaciën, met goeden val plagt te noemen, eene *steeds-geneygdheyd*. Gelyk dit woord niet ongerymd is, (want het kan zo wel bestaan als het bekende Latyn van Terentius *Heri semper-lenitas*, 't welk hy in zyne *Andria Davus* doet zeggen), zo kan men ook somtyds met gevoeglykheyd een nieuw woord bedenken; by voorbeeld, men zoud het Latynsch woord *Auditorium*, waarvoor wy in 't Neêrduytsch gewoon zyn *Hoorplaats* te zeggen, niet oneygentlyk kunnen noemen *eene Toeboordery*, welk woord, indien 't gebuuyk zyn zegel daaraan gestoken had, maynsoordeels beter zoude zyn dan 't ander, 't welk ook maar een gemaakt Kóppelwoord is. Men zou hier tegen kunnen zeggen, gelyk my ook eens is voorgekomen, dat zodanige woorden, die in *ry* uytgaan, eene doening betékenen, als *Lakenbereydery*, *Jaagery*, *Verweery*, enz. en dat *Toeboordery* niet zo eygentlyk een

ne

ne doening, als eene lyding te kennen geeft, dewyl het gehoor eenigfins eene lyding is. Maar wat zal men dan zeggen van *Droogery*? want dus noemt men ook eene *droogplaats*, en wat staat onste denken van *Bakkery*, *Braadery*, *Brandery*? Immers schynt het meer eene lyding dan doening te betekenen, als men zegt, *Het linnen droogt langzaam*: *Het brood bakt in den oven*: *Het vleesch braadt al te snel*: *Het hout brandt helder*; behalve nóg dat de woorden *Afgodery*, *Boevery*, *Gastery*, *Kraamery*, *Slaaverny*, onder die aanmerkinge niet betrekkelijk zyn. Dóch deeze uytweyding my van de *Byvoegelyke Naamwoorden* ongevoeliglyk afgeleyd hebbende, zal ik vooreerst niet meer daarvan zeggen; vermids de órde vereyscht eerst te handelen

Van de

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De *Zelfstandige Naamwoorden* zyn (*) *Eygene* óf †) *Gemeene*

Een *Eygen Naam* is die aan één ding alleen gegeeven wordt, als *Willem*, *Jakob*, *Amsterdam*, *Róterdam*, *Hólland*, *Engeland*, *Londen*, *het Y*, *de Amstel*, *de Maaze*.

Een *Gemeen zelfstandig Naamwoord* is aan veele dingen gemeen, als, *Een Mensch*, *man*, *vrouw*,

E 4

kind,

(*) Propria. †) Appellativa.

72 W. SEWELS *Nederduytsche*
kind, beest, vifch, paerd, ós, leeuw, ftad, dórp,
rivier.

Verfcheydene Zelfftandige Naamwoorden
 zyn Oorfprongklyk, van welke andere afgeleyd wor-
 den, als

Van	<i>Vifch</i>		<i>Viffcher.</i>
	<i>Trompét</i>		<i>Trompetter.</i>
	<i>Vraag</i>		<i>Vraager.</i>
	<i>Hólland</i>		<i>Hóllander.</i>
	<i>Amfterdam</i>		<i>Amfterdammer.</i>
	<i>Tuyn</i>		<i>Tuynier.</i>
	<i>Vogel</i>		<i>Vogelaar.</i>
	<i>Kóppel</i>		<i>Kóppelaar.</i>

Sommige der Afgeleyde eyndigen in *fchap*, als

<i>Meesterschap</i>	Van	<i>Meester.</i>
<i>Vrindschap</i>		<i>Vrind.</i>
<i>Ridderschap</i>		<i>Ridder.</i>
<i>Schoutfchap</i>		<i>Schout.</i>
<i>Maagfchap</i>		<i>Maag</i>
<i>Broederschap</i>		<i>Broeder.</i>

Sommige in *ift*, als

<i>Latynift</i>	Van	<i>Latyn.</i>
<i>Drogift</i>		<i>Droogen.</i>

Sommige in *dom*, als

<i>Paufdom</i>	Van	<i>Paus.</i>
<i>Hertógdom</i>		<i>Hertóg.</i>
<i>Chriftendom</i>		<i>Chriften.</i>
<i>Heydendom</i>		<i>Heyden.</i>

Veele

Veele Zelfftandige Naamwoorden worden afgeleyd van Byvoegelyke, en eyndigen in *heyd*, als

<i>Aalwaarigheyd</i>	Van	<i>Aalwaarig</i>
<i>Aardigheyd</i>		<i>Aardig.</i>
<i>Bangheyd</i>		<i>Bang.</i>
<i>Barmhartigheyd</i>		<i>Barmhartig.</i>
<i>Blindheyd</i>		<i>Blind.</i>
<i>Kreupelheyd</i>		<i>Kreupel.</i>
<i>Menschelykheyd</i>		<i>Menschelyk.</i>
<i>Rechtvaerdigheyd</i>		<i>Rechtvaerdig.</i>
<i>Witheyd</i>		<i>Wis.</i>
<i>Zwartheyd</i>		<i>Zwart.</i>

Sommige eyndigen in *te*, als

<i>Dikte</i>	Van	<i>Dik.</i>
<i>Diepte</i>		<i>Diep.</i>
<i>Grootte</i>		<i>Groot.</i>
<i>Hoogte</i>		<i>Hoog.</i>
<i>Laagte</i>		<i>Laag.</i>
<i>Scherpte</i>		<i>Scherp.</i>
<i>Sterkte</i>		<i>Sterk.</i>
<i>Steylte</i>		<i>Steyl.</i>

Etlyke worden van Werkwoorden afgeleyd, als

<i>Eeter</i>	en	<i>Eeting</i>	Van	<i>Eeten</i>
<i>Geever</i>		<i>Geeving</i>		<i>Geeven</i>
<i>Snyder</i>		<i>Snyding</i>		<i>Snyden</i>
<i>Vlioger</i>		<i>Vlieging</i>		<i>Vliegen</i>

Veele die inſgelyks van Werkwoorden afge-
loyd worden, eyndigen *is*, als

<i>Begraavenis</i>	Van	<i>Begraaven</i>
<i>Behoudenis</i>		<i>Behouden</i>
<i>Befnydenis</i>		<i>Befnyden</i>
<i>Gebeurenis</i> , en niet <i>gebeurtenis</i>		<i>Gebeuren</i>
<i>Geheugenis</i>		<i>Geheugen</i>
<i>Gelykenis</i>		<i>Gelyken</i>
<i>Getuygenis</i>		<i>Getuygen</i>
<i>Groetenis</i>		<i>Groeten</i>
<i>Ontroerenis</i>		<i>Ontroeren</i>
<i>Ontfangenis</i>		<i>Ontfangen</i>
<i>Vergeetenis</i>		<i>Vergeeten</i>

Ook worden veele Werkwoorden (gelyk pag. 20. reeds gezegd is) gebruykt als Zelfſtandige Naamwoorden, en dan zyn ze van 't Onzydig geſlacht; als *Het gaan valt haar moeilyk. Veel ſpreeken vermoeit hem. Haar praaten verveelde my. Het zien gaat het hooren te bouen. Het doen gaat voor 't zeggen.*

De meeste *Nederduytsche* Naamwoorden kunnen in (*) *Verkleynnaamen* veranderd worden, als

<i>Boom</i>	in	<i>Boomtje</i>	óf	<i>boomken</i>
<i>Boek</i>		<i>Baekje</i>	óf	<i>boekſken</i>
<i>Bel</i>		<i>Belletje</i>	óf	<i>belleken</i>
<i>Huys</i>		<i>Huysje</i>	óf	<i>huysken</i>
<i>Jongen</i>		<i>Jongetje</i>	óf	<i>jongske</i>

Kam

(*) *Diminutiva.*

<i>Kam</i>	in	<i>Kammetje</i>	
<i>Kind</i>		<i>Kindtje</i>	óf <i>kindeken</i>
<i>Man</i>		<i>Mannetje</i>	óf <i>manneken</i>
<i>Mól</i>		<i>Mólletje</i>	
<i>Pen</i>		<i>Pennetje</i>	
<i>Rók</i>		<i>Rókje</i>	óf <i>rókken</i>
<i>Stem</i>		<i>Stemmetje</i>	
<i>Straat</i>		<i>Straatje</i>	
<i>Stad</i>		<i>Steedtje</i>	óf <i>stédeken</i>
<i>Ton</i>		<i>Tonnetje</i>	óf <i>tanneken</i>
<i>Vogel</i>		<i>Vogeltje</i>	óf <i>vogelken</i>
<i>Wind</i>		<i>Windtje</i>	óf <i>windeken</i>
<i>Wyf</i>		<i>Wyfje</i>	óf <i>wyfken</i>

Eenige Naamwoorden zyn 'er by ons in 't gebruyk, welker oorsprong elk niet weet, schoon de betekenis daarvan bekend genoeg is; by voorbeeld: *Beunhaas* is door de gewoonte Hóllandfch geworden; schoon 't eygentlyk een woord is dat te Hamburg t'huys hoort: want daar plagten de Overluyden van 't Kleermaakers Gild fomtyds op de jagt te gaan van zulke *Fiaazen*, teweeten Snyders-gezellen, die by de luyden in de huizen gingen naaijen, en, om niet van elk gezien te zyn, op den *Beun* (dus noemen de Hamburgers een' *zólder*) gezét wierden, en aan 't werk betrapt zynde, 't ongeluk wel gehad hebben, van den vinger, zo my verhaald is, door die Overluyden gebroken te worden.

Honds vóts heeft, volgens 't verhaal van eenen geleer-

gelaerden Schryver, deezen oorsprong: Men plagt wel eer zekere overtreeders Honden te doen draagen, tót een teken van schande; dewyl nu over deeze honden een Opziener óf Voogd gesteld was, meent men dat daaruyt de verachtelyke scheldnaam van *Hondsvogd* óf *Hondsvot* ontstaan zy.

Knoet schynt afkomstig te zyn van den Deenschen naam *Kanut* óf *Kanutus*; en daarom worden de Deenen óf Noormannen veelyds *Knoeten* genoemd; op de zelfde wyze als men eenen Westfaalschen Maaijer een *Hanneken* noemt; want veele van dat slach *Johan* óf *Jobanken* geheeten zynde, heeft zulks aanleyding gegeven tót dien Maaijers naam; even gelyk men hiet ter stede de Sjouwers veelyds *Jantjes*, en de Hoogduytsche Jooden *Smousjes* noemt, naar den naam van *Mousje*, (want dus spreken zy den naam *Moses* uyt) dien veele van hen draagen.

Kerk in 't oud Saxisch *Kyrich*, in 't Hoogduytsch *Kirch*/ en in 't Engelsch *Church*, acht men herkomstig te zyn van 't Grieksch *Κυριακή* [*Kuriakee*] 's Heeren huys.

Lyk is misschien by verkortinge uyt het Hoogduytsch *Leichnam* gesprooten. Dat ik hier *misschien* zegge, brengt my in gedachte dat ik daarvoor by zekeren Schryver t' elkens geschreeven vinde *magchien*, alst'zamen getrokken van *maggeschien*.

Schenken in den eygen zin betekent *drank ingieten*

zen in eenen beker , kroes , óf kelk : dóch dit woord wordt immer zo veel in den oneygen zin gebruykt , naamelyk voor *beyftigen* , gelyk ook de woorden *ſchenkaadje* en *geſchenk* , eenegifte beduyden.

Spelonk , een bekend woord , komt van 't Latynſch woordt *Spelunca* ; dóch zeker Dichter te Amſterdam plagt in plaatſe van *Spelonken* , te ſchryven *Speelhonken* ; want het ſchynt dat het woord *honk* , waarvan de jongens in die Stad zich in 't ſpeelen loopen op ſtraat bedienen , hem nóg zo ſterk in 't hoofd ſpeelde , dat hy daar door dit miſſelyk woord van *Speelhonken* verdichtte.

Vorſt , waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Furſt* , kan afgeleyd worden van de Voorſte , want dat is hy eenigſins , gelyk *princeps* , in 't Latyn , als afkomſtig van *primus* , (voor 't welk de Engelſchen zeggen *the Firſt*) ook ſchynt te betekenen.

Jonker is eenet'zamentrekking van *jongk heer* , gelyk *Joffrouw* van *jongvrouw* , waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Jungſtraw* en *Junſer*.

Schipper ſchynt niet oneygentlyk afgeleyd van *Schip-heer* : En ik heb eenen Boer gekend die op verre nà de botſte niet was , welke plagt te zeggen dat *Boer* zo veel was als *bouw-heer* : dóch dit kond ik hem niet toefaan ; maar oordeelde dat het quam van *bouwer* ; want een Akkerman is een *land-bouwer*.

Vagabond komt van 't Latynſch woord *Vagabundus* [een zwerver].

Het

Het woord *Vryer*; gelykmen eenen ongehuuwden, die nooit getrouwd was, noemt, is eygentlyk iemand die *Vryt*, dat is, eene vrouwsperfoon aanzocht; en dewyl dit *Vryen* meest van jongmans geschiedt, noemt men eenen jongeling, ichoon hy niet vryt, ook een *Vryer*; welk woord men insgelyks zou kunnen afleyden van het Engelsch Naamwoord *Fryer*, dat eenen *Monnik* betekent, en afkomstig schynt van het Fransch woord *Frere* [Broër]; gelyk men de *Monniken* noemat, als *Broër Felix*, *Broër Kornelis*, enz.

Zoen is een *kus*, want de kinderen, gelyk men weet, zyn doorgaans gewoon hunne verzoening met eene kus te maaken.

Rynsch wordt in onze taal gebruykt voor *zerp*; en heeft zynen oorsprong van *Rynsch*, omdat de *Rynsche Wyn* doorgaans van eene zerpe smaak is.

Een *Vel* papiers noemt men een geheel blad, 't welk afkomstig schynt van een *Vel perkament*, want dat is in der daad een *vel*, als zynde van een beest afgestroopt.

En *Perkament* komt van 't Latyn *Pergamena*, gelyk men by *Plinius* leest *Pergamena charta*, het welk zo te bereyden dat het bequaam was om 'er op te schryven, geacht wordt te *Pergamum*, een stad in *Asie*, eerst uytgevonden geweest te zyn.

Ledikant komt van 't Fransch *Lit du champ* [een veld-bed]; gelyk als *Koets* van 't Fransch *Couche*.

Oogstmaand komt ongetwyfeld van *Augustus*;
al

al zo wel als een groene *meij* afkomstig schynt van de maand *Majus*.

Lithamel noemt men iemand die zich eenen roervink toont; en heeft zynen oorsprong van eenen Hamel dien men eene bel óf schel aan den hals hangt, opdat hy der kudde tót voorganger diene.

Brief wordt afgeleyd van *brevet*, en dit van 't Latynsch woord *Breve* [kort]; want hoewel sommige brieven lang vallen, nochtans schynt het eene van de eygenschappen der brieven te zyn, kort te weezen.

't *Graauw* wordt genomen voor 't schuym des vólks; want voortyds was 't heel gemeen dat de deftigste burgers, uytgenomen sommige kloosterlingen (want men vindt gemeld van *Graauw-Monniken*) in 't zwart gekleed gingen: dewyl nu de slechtste soort der menschen minst in 't zwart gekleed, en veeltyds in 't graauw gedóft was, schynt de benaaming van 't *Graauw* daarvan afkomstig.

Het woord *Oordeel* schynt herkomstig van het oud Saxisch woord *Ordael*, óf zo sommige het spellen, *Ordeal*, met welke benaaminge men voor eenige eeuwen noemde de proef die iemand doen moét om zich van de blaame eener misdaad, waaraan hy niet schuldig was, te zuiveren, 't zy zulks geschiedde door blindelings en bloots voets over gloeiende kouters te gaan, óf door een gloeiend yzer in zyne bloote hand negen voetstappen verre voort te draagen, zonder door den brand bezeerd

zeerd te worden; óf door den naakten arm, tót den elleboog toe, in eenen ketel met ziedend heet water te steeken, zonder zich te schroeijen; welke laafte manier van schuldzuivering in de oude Nederlandsche, inzonderheyd Vriescbe Wetten, *Ketelwang* genoemd wordt.

Ketter, de schendnaam waarmede de Onroomfchen van de Pausgezinden gebrandmerkt worden, moet men afleyden van 't Grieksch woord *Καθαρός* [*Katharos*] *Zuyver*; want zulke die zich van de Roomsche Kerke en haare onreynigheyd, afzonderden, wierden dan van de Kerkelyken spótswyze *Cathari*, óf *Zuyvere*, genoemd, welke benaaming met der tyd in *Ketters* veranderd is. Op dezelfde wyze noemden de Biffchoppeleyen in Engeland, ten tyde van de Koninginne Elizabet, die vroomen lieden, welke de Kerk daar te lande van het overblyffel der Roomsche plegtigheden poogden te zuiveren, *Puriteynen*.

Kraalen noemt men gemeenlyk zekere glaze knópjes met een gaatje daardoor, om aan eene snoer te rygen, zynde die benaaming afkomstig van *Koraal*, waarvan men naar allen schyn eerst zulke gegaate knópjes gemaakt heeft, en welke men nu evenwel, tót onderscheydinge van de glaze kraaltjes, *Bloed-kraalen* noemt. Dus noemen de Engelschen alle slechte kraalen *Beads*, naar de Gebedekettingkjes der Roomsgezinden, die in de Engelsche taal den naam van *Beads* voeren, zynde, gelyk ieder weet, kraalsnoertjes,
waar

waarmeê men de gobédemens by 't getal opzegt, en Gode (zo 't geoorlófd is dus te zeggen) toetelt. En dewyl dusdanige kettingkjes wel 'eer 't gemeen handgebaar van meest alle menschen waaren, heeft men in vervólg van tyd in Engeland allerleye kraalen *Beads* genoemd.

Vierschaar betekent een open Gerechtshóf, 't welk, vólgens 't gevoelen van zekeren Schryver, zo genoemd zoude zyn naar de vierderleye persoonen; waaruyt zulk een gerechtshóf bestaat, teweeten de Aangeklaagde, de Advokaaten, de Schout; en de Schepenen.

Kruyn is een geschoorene haar *Kroon* óf kraans; dewyl die nu op het hoofd, en alzo aan 't opperste deel des lighaams is, zo noemt men den tóp van eenen boom óf berg, insgelyks eene *kruyn*, 't welk afgeleyd schynt van 't Latynsch *Corona*, gelyk men in 't Duytsch ook wel zegt, *De kroon van een, boom*.

Kruk komt ongetwyfeld van 't Latynsch woord *Crux* [een kruys].

Borst te gebruyken voor een persoon, als een *Jongborst*, een *Braaf borst*, is niets nieuws; want men leeft by Virgilius, *Æn. 2. Juvenes, fortissima frustra pectora. . . . qua sit rebus fortuna videtis*.

Kits is een Engelsch vaartuyg van een byzonder maaksel, om snel te kunnen zeylen, en wórdt van de Engelschen genoemd *Ketch*, óf vólgens onze uytpraak *ketsj*, 't welk zy ook wel

F

spellen

spellen *Catch*, dat cene *greep* betekent; en ſchynt deeze naam hieruyt ontſtaan te zyn, dat men zulke vaartuygen tot Kapers gebruykt heeft, welker werk het is andere ſchepen te *grypen* of neemen, en die daarom niet oneygentlyk *grypſchepen* by ons zouden kunnen genoemd worden.

Dat *Erf* of *Erve*, volgens de bedenkinge van zekeren zeer geleerden en verſtandigen man, wel herkomſtig kon zyn van 't Latynſch *Arvum*, komt my niet onwaarschynelyk voor; doch dan zoud het Werkwoord *Erven*, myns oordeels, afgeleyd zyn van 't Naamwoord *Erve*, daar dit anders van 't gemelde Werkwoord afkomſtig kon weezen; nademaal ook de Engelfchen een *erfgced*, uyt landeryen beſtaande, *Hereditaments* noemen, naar 't Latynſch woord *Hereditas*; even gelyk de Latynen zodaanig eene *erve*, of eene hóſtſtede, *Heredium* noemden.

Bastaard is van de Leden der *Kamer in Liefde bloeiende*, aangemerkt als iets dat niet naar het pit, maar naar de *bast* aardt, en derhalve wel voor onecht mag gehouden worden.

Avontuur oordeelden zy afkomſtig van *Avond* en *uur*, als of men zeyde, *God geeve u deezen dag een goed avondt-uur*, dat is, *geluk*.

Peyloot is door hen afgeleyd van *peylen* met het lood; *Bankét* van *Bank* en *eet*, en *Banketteeren* van *bankét* en *teeren*; doch andere achten dat dit eygentlyk eene verdraaijing is van 't Franſch woord *Banquetter*.

Make-

Makelaar is iemand die *má*kelt, dat is, eenen koop tusschen twee partyen bemiddelt en fluyt: want dat is de betekenis van het werkwoord *maakelen*, 't welk by sommigen geacht wordt uyt *maaken* te spruyten, willende dat men *maakelen* zoud aanmerken als *dikwils maaken*, omdat 'et het werk eens Maakelaars is, dikwils eenen koop te maaken, óf dikwils over en weêr te loopen. Dóch wat daarvan zy, laat ik beruften. Ondertusschen heeft men, al over de veertigjaaren geleeden, gezien, dat 'er waaren, die gansch geen kennis van de eygenschap onzer taale hebbende, zulken koop-middelaar eenen *Maak-klaar* noemden; en hoewel my zeer wel heugt dat het toen al van verstandigen belacht wierdt, nógtans hebben etlyke federd in deeze misselyke bewoordinge zulk een gevallen gekreegen, dat zy 'er niet alleen in biljetten, maar zelfs op de posten hunner deuren, méê gepronkt hebben; zonder, zo 't schynt, te begrypen, dat *Makelaar* afgeleyd wordt van *Makelen*, even als *Kakelaar* van *kakelen*. Maar dus gaat het somtyds, dat wantaal stand grypt, niet alleen onder 't graauw, maar ook by luyden van opvoedinge, als onder andere 't belachlyke loopje, *Dat ik wel weet*, om van andere taalzóttorneyen niet te reppen.

De naam *Karel* óf *Kaerle*, gelyk men oulings plagt te schryven, schynt een *dapper man* te betekenen; en hiervan noemt men eenen wakkeren

man , óf eenen fórſen vent , een' Kaerel. Dit woord *Vent* is by ons een ſmaadige benaaming , alhoewel het Frieſch woord *Feint* niets haatelyks by de Frieſen ſchynt te behelzen.

De eygen naamen , *Dirk* , *Allard* óf *Ellert* , *Frederik* , *Herman* , *Leenard* , *Rykerd* , *Reyner* óf *Reynier* , *Robert* , *Volkert* , *Wouter* , *Zeeger* , ſchynen afgeleyd van *Dier-ryk* , *Eel-hart* , *Vreede-ryk* , *Heer-man* , *Leen-aard* , *Ryk-hart* , *Reyn-her* , *Roô-baerd* , *Volg-aard* , *Woud-beer* , en *Zeeg-beer*. De naamen *Geerlôf* , *Koenraad* , en *Warnar* , óf zo de Ridder Hooft zegt , *Warena* , verklaaren zich zelve. *Heylſje* , een vrouwenaam , ſchynt van *Heyl* afkomſtig te weezen.

Stank betekent tegenwoordig eenen quaaderi reuk ; maar eertyds was 't maar een *reuk* , vólgens deeze bewoordinge , welke men wil over de vyf honderd jaaren oud te zyn ; **Zich mich nab thie / ſo ſouphen wir in themo ſtante chinere ſalbon /** dat is , *Trek my na u* , zo loopen wy in den reuk uwer zalve.

't Gebeurt ook wel dat een woord , door 't gebruyk , van zyne eygentlyke betékeniſſe verandert , gelyk *Boelhuys* , waarvoor men te Amſterdam doorgaans zegt *Erfhuys* , dat is een huys alwaar men de boedel óf *erfenis* der overleedenen by openbaare opveylinge verkoopt : Dóch by de Boeren is 't gebruykelyk , als zy verkoopning van koeijen by opveylinge houden , zúlks *Boelhuys van koeijen* te noemen ; en *Boelhuys houden* , is , Een openbaare veyling aanſtellen. Het

Het woordtje *Quansuys* schryven sommige *quanswys*, dóch zonder eenige eygenschap: 't komt my waarschynelyk voor, dat het zynen oorsprong heeft van 't Latynsch *quasi ceu*, 't welk een ongeletterde gehoord, en de betékenis daarvan begreepen hebbende, in *quansuys*, zo 't schynt, veranderd heeft, op dezelfde wyze als men zegt *Kolikompas* voor *Colica passio*.

Een *Amery*, waarvoor Dr. L. Meyer in zynen Woordenschat zegt *Amering*, en het verklaart eene *vonk* te zyn, en derhalve voor een *oogenblik* óf *zeer luttel tyds* te kunnen genomen worden, is in Noord Hólland een zeer gemeen woord, en *Iets in een amery doen* heeft dezelfde betekenis als de Amsterdamsche spreekwyze *Iets in een ommezien doen*. Dóch dat *Amery* eene vonk zoude betekenen, heb ik nooit kunnen bemerken: maar dat het van eene bekende benaaminge afkomstig is, schynt by my t'eenemaal buyten twyfel te wezen: want wie begrypt niet, als 't recht ingezien wordt, dat *amery* eene tzamentrekking is van *Ave Mary* óf *Ave Maria*, de gemeene benaaming van zeker bekend gebéden der Roomsgezinden, die wel eer den tyd by 't opzeggen van dusk eengebéden, óf by een ander dat by den naam van *Miserere* bekend is, plagten af te meten: want men vindt in oude Medicynboeken wel, dat 'er voorgeschreeven wordt, iets een *Miserere* lang op 't vuur te laten kooken. Op dezelfde wyze acht ik dat dit woord *Amery* t'zamengetrokken is,

als *Cicero*, *de Divinat. lib. II.* zegt, dat *Terripavium* in *Terripodium*, en dit eyndelyk in *Tripodium* veranderd wierdt; ófgelyk *A. Gellius*, *Lib. XVI.* c. 6. te verstaan geeft, dat het woord *Bidentes* geoordeeld wierdt van *biennes* zynen oorsprong te hebben.

Men heeft in onze taale ook eenige woorden, die schoon ze oneygentlyk, en in zichzelve tegenstrydig schynen, echter door 't gebruyk gewettigd zyn, als een *Zilver-Ooryzer*, een *Koper-Strykyzer*, een *Hals-Neusdoek*, een *Handshoer*, (waarop de Heer Konstantyn Huygens zeyde, dat men een *Schoen* al zo wel mogt noemen een *Voet-want*), een *Peperhuys*, een *Rosbaar*, schoon die niet van *rossen* (dat is paerden), maar van menschen gedraagen wordt. Wyders een *Huysman*, 't welk een *Landman* betekent, en alzo t'eenemaal afwyk van *Huysvrouw*, waardoor men niet alleen eene *Getrouwde vrouw*, maar ook de *Eygenarés van een huys* verstaat. Hierby zoud ook in aanmerkinge kunnen komen de figuurlyke spreekwyze, *Van het geloove schipbreuk geleeden*. Over zulke oneygentlykheden, als *Zilver-ooryzer*, enz. worden wy somtyds van de Engelschen belacht, daar nógtans hunne eygene taal van diergelyke uytrégeligheyd niet vry is: want zy noemen eenen *Zak-inktkoker*, omdat die meestendeels van *hoorn* gemaakt zyn, *an Inkhorn*, en schoon 't een zilvere is, heeten zy die echter *a Silver-Inkhorn*. Een *Hoefzyer* heet by hen *Horseshoe*, dat is een *Paerde-*

de-schoen. Eenem *Messemaaker* noemen zy *a Cutler*, en een *Zwaerdvseger* wordt by hen genoemd *a Sword-Cutler*, als óf men zeyde *Een Zwaerde-messemaaker*. Eenem *Vroedmeester* noemt men by hen *a Man-midwife*, dat is, een *Man-vroedvrouw*, ja zy zeggen ook *Midwived*, dat is, *Gevroemoerd*, in plaats van *Ter wereld* gebragt. Als een wand met marmere platen bekleed is, noemen zy 't *Waincotted with marble*, dat is, *Met marmer wagenschót beschooten*. Zy achten 't ook eene armoede onzer taale, dat wy zeggen *Manneken en Wyfken*, spreekende van beesten; en zy bedenken niet eens, dat zy eene *Vrindin* noemen *a Woman-Friend*, dat is eene *Vrouw-vrind*. Een *Neef* heet by hen *a He-Cousin*, dat is, een *Hy-kozyn*, en een *Nicht* noemt men *a She-Cousin*, dat is, eene *Zy-kozyn*. Ook noemen zy eenen *Kater*, tót onderscheydinge, *a He-cat* (cen *Hy-kat*), en eene *Kat*, *a She-cat*, dat is, eene *Zy-kat*, Meer diergelyke byzonderheden, als *a Buck-Cony*, voor een' *Rammelaar*, en *a Doe-Rabbit* voor eene *Voedster*, ('t wyfje van een konyn); als ook *Cock-sparrow* (cen *Haan-musch*) voor 't *Mannetje van een Musch*, gaa ik voorby.

Terwyl ik nu van deeygenschap der woorden handele, schiet my in den zin, dat 'er geweest zyn, die, om zuyver Duytsch te schryven, zich somtyds al te vies getoond hebben, en zich niet bedienen wilden van de woorden *Exempel*, *Filosoof*, *Poëet*, *Poëzy*, *Glorie*, *Scepter*, *Troon*, achtende

tende dat het beter luydde, daarvoor te zeggen. *Voorbeeld, Wysgeer, Dichter, Dichtkunde, Heerlykheyd, roem, óf luyfter; Ryksstaf, Rykszetel.* 't Is waar, eenige deezer Duytsche woorden konnen fomtyds met goede voeglykheyd gebruykt worden: en dat ik geen Voorstander van Onduytsche óf Basterd-woorden ben, geeven myne schriften genoeg te kennen; dóch van woorden die 't Neêrduytsch burgerrecht genoegzaam verkreegen hebben, mag men zich onbeschroomd bedienen: want als men al te naauw wilde ziften, waarheen dan met *Anker, Angstig, Beest, Dubbel, Fakkelt, Górdyn, Graan, Heer, Jók, Kalk, Kamer, Kelder, Ketk, Kerker, Kist, Ktaar, Kroon, Kruys, Korst. Kryt, Lelie, Letter, Lyn, Molen, Muys, Poort, Penne, Plant, Pond, Purper, Recht, Regel, Roos, School, Tapyt, Uyt, Vat, Venster, Vlam, Vlók, Wal, Wan, Weduwe, Wyn, Butter, Kaas, Zak, Zók?* 't en waa-re men vaststelde dat de Latynen eertyds de woorden *Anchora, Anxius, Bestia, Duplex, Facula, Cortina, Granum, Herus, Focus, Calx, Camera, Cella, Calyx, Carcer, Cista, Clarus, Corona, Crux, Crusta, Creta, Liliuin, Litera, Linea, Mola, Mus, Porta, Penna, Planta, Pondus, Purpura, Rectum, Regula, Rosa, Schoia, Tapetum, Ulula, Vas, Fenestra, Flamma, Floccus, Vallum, Vannus, Vidua, Vinum, Butyrum, Caseus, Saccus, Soccus,* van het Duytsch ontleend hebben, 't welk ook niet gansch onwaar-

waar-

waarſchynelyk is. De woorden *Deur* en *Lamp* zouden dus doende ook geen Duytſch zyn ; want het Grieks daarvoor is $\theta\acute{\upsilon}\rho\alpha$ (*thura*) en $\lambda\alpha\mu\pi\acute{\alpha}\varsigma$ [*Lampas*]. Ja zelfs 't woord *Oogſt* acht ik, gelyk hier voore reeds gezegd is, dat van de maand *Augustus* zynen oorſprong heeft. En *Keyzer* komt van *Cesar*, waarvoor de Grieken ſchreeven $\kappa\acute{\alpha}\iota\sigma\alpha\rho$ [*Kaiſar*].

Het woord *Kunne*, dat by ſommige voor nieuw aangezien, en by de Friefen gewraakt wordt, is al oud ; want *Melis Stoke* heeft dus opgezongen :

(*) *Des Hertogen Diederix dochter van Zaffen /
Dan edelen come wt gewaffen.*

Voor *Heusheyd* zegt de gemelde Rymkronykſchryver *Hovescheyd*, waarvoor wy ſomtyds zeggen *Hoofſheyd*, als afkomende van *hooffch*, voor 't welk men ook zegt, *hoſtyk*.

Voor 't woord *deeden*, vind ik by den meergemelden *Stoke*, *daaden*, want dus luyden zyne woorden,

(†) *Dat de Driefen dus dit daden.*

Van dit *daden* ſchynt het woord *daad* afkomſtig. Dóch dat wy nu *deeden* zeggen, ſchynt van het Hoogduytſch *thāten* te komen.

Plek voor plaats, is te Haarlem gemeener dan in andere Hóllandſche ſteden ; en evenwel ſchynt het inſchikkelyk, te zeggen, *Een mooije plek lands*, waarvoor men in 't Engelsch met dezelfde be-

woordinge zegt. *A fine spot of ground.*

Het is heel gemeen dat men *Hoofddeel* stelt voor *Kapittel*; maar ik zeg liever *Hoofdstuk*, gebruykende *Hoofddeel* voor *Caput rerum*, óf *Præcipua pars*, waarvoor men in Duytsch ook kan zeggen *Hoofdpunt*.

Somtyds bestaat men de naamen van uythemsche steden te verduytschen, 't welk men liever mogt laten; want voor *Canterbury* te zeggen *Kantelberg* komt my zeer blaauw voor: immers waare het nóg beter te zeggen *Kanterburg*. 't Is eens gebeurd dat iemand my berispte, omdat ik *Yarmouth* schreef in stede van *Jarmuyden*, 't welk zyns oordeels de naam was, dien men aan die stad in 't Duytsch geeven moft: maar deeze sneedige berisper (die al voor lang na de eeuwigheyd is gegaan) wist niet dat als men dit woord recht verduytschte, men dan zeggen moft *Jarmonde*, naar den naam van de rivier *Yare*, even gelyk men hier te lande, een stédeken leggende aan de Merwe, tegen over den mond van den *Yssel*, *Ysselmonde* noemt; en *Dendermonde* een stédeken gelegen in Vlaandre, ter plaats daer 't triviertje de *Dender* in de *Schelde* loopt.

Veele Naamwoorden die voordeezen altoos in Eeyndigden, worden nu zonder byvoeginge van die *e* geschreeven, als

Mensch In plaats van

Neef

Os

Mensche

Neewe

Osse

Brug

<i>Brug</i>	In plaats van	<i>Brugge</i>
<i>Rug</i>		<i>Rugge</i>
<i>Straat</i>		<i>Straate</i>
<i>Zeep</i>		<i>Zeepe</i>
<i>Zoon</i>		<i>Zoone.</i>

En waarom zou men, dewyl 't gebruyk zulks gewettigd heeft, in den (*) eersten Naamval niet schryven *Bed, Beek, Biecht, Begraavenis, Mand, Vrouw, Wol, Wolk, Zaak*, in plaatse van *Bedde, Beeke, Biechte, Begraavenisse, Mande, Vrouwe, Wolle, Wolke, Zaake*, welke beter in andere (†) Naamvallen passen? want hoewel het een lamme taal schynt, te zeggen *De wolke is verdreeven*, echter is het goed Duytsch, als men zegt, *De duysterheyd der wolke*: Zo zegt men ook zeer wel, *Destautsi der begraavenisse; De klem der zaake; Uyt bet (óf uyt den) bedde opgestaan; Water uyt de becke*. De Engelschen hebben hun gebruyk daar ontrent ook veranderd; want zy plagent te schryven *Clocke, streete, pumpe, distresse, chylde, mynde, penne*, waarvoor men nu schryft *Clock, street, pump, distrefs, child, mind, penn*. Waarom dan in het gebruyken van deeze E in den *Noemer*, onze Voorouderen meer gevolgd, dan in *ave, ane, en doene*, gelyk men ten tyde van *Melis Stoke* schreef, en waarvoor men nu schryft, *af, aan, en doen*? te meer nóg als men aanmerkt, dat, schoon het eenigfins inschikkelyk mogt schynen, sommigen Naamwoorden van het *Vrouwelyk*

(*) Nominativus. (†) Casus.

welyk geflacht die laatste *e* te laten behouden, het nógtans in het Onzydig en Manlyk geflacht geen voorspraak dulden kan; als blykt in de woorden, *Bedde*, *Profeete*, *Zoone*: want men mag niet zeggen, *Des bedde*; *des Profeete*; *des zoone*; maar *Van het bedde* óf *des beds*; *des Profeets* óf *des Profeeten*; *des zoons*. En zeker *Melke* in den *Nominativus* luydt niet minder vreemd dan *vólke*; alhoewel 't geen onvoegelyke taal is, als men zegt, *Van den vólke verstoaten*. Ook schynt het veel eer *Walsch* dan goed *Nederduytsch*, te zeggen *De oogge*, *de oore*, voor *Het oog*, *het oor*. Dóch het woord *Schaare* [tróp] kan de *e* niet wel derven. Maar *Reede* wordt by de keurigste kenners onzer taale geschreeven voor *Sermo* óf *oratio*, en *Reden* is by hen *ratio*; alhoewel sommige achten dat *Reden* zo wel die beyde zaaken kan betékenen als 't Grieksch woord *λόγος*, onaangezien *Vondel* niet t'onrecht in zyn *Koning David in Ballingschap* *Abfolon* doet zeggen,

Die rede schynt bekleet met schyn van rype reden.

Van het

G E S L A C H T,

Der *Naamwoorden*.

Het Geflacht der *Naamwoorden* is eenigfins aan de *Lédckens* te kennen, gelyk *pag. 63* en *64*. reeds is aangewezen; dóch dewyl die aanwyzing gebreklyk is, niet slechts ten aanzien van *vreemdelingen*, inzonderheyd *Engelschen*, die
gewoon

gewoon zyn te zeggen *Dat man, dat vrouw*, zo wel als *dat kind*, omdat alle de Naamwoorden van hunne eygene taal van 't Onzydig geslacht zyn; maar ook ten aanzien van inboorelingen, doordien de gemeene spraak het onderscheyd tusschen *Een* en *Eene* niet in acht neemt, en men al zo wel gewoon is te zeggen *Een vrouw*, als *Een man*, zo is 't noodig een nadere aantooning der Geslachten te doen.

Een nader middel dan, om aan de Lédekens het geslacht der Zelfstandige Naamwoorden te kennen, is, dat alle de Naamwoorden, welke Lédeken *De* in den *Genitivus* heeft *des*, en in den *Accusativus*, *den*, van 't Manlyk geslacht zyn; als *De top des bergs*; *Hy stondt op den berg*: *Deschorsse des booms*; *Hy klom op den boom*: Dus zegt men ook *Des vaders liefde*; *Des zoons goederen*. Maar als de *Genitivus* is *Der*, dat is een teken dat het Naamwoord van 't Vrouwelyk geslacht is, als *De vruchten der aarde*; *De visschen der zee*; 't *Vermoogen der reden*; *De roem der Koninginne*; *De ydelheyd der werreld*. 't Is waar men zegt wel, *Des vrouws voorzoon*, 's *Moeders genegenheyd*; *Zyn dochters kind*; 's *Werrelds eere*: maar zulks wordt aangemerkt als onregelmatig: de Engelschen hebben diergelyk een onregelmatigheyd ook: want zy zeggen *The King's Crown* ['s Konings kroon]; *The man's cloak* ['s mans mantel]; en zy zetten altoos een *Apostrophe* óf *Uytlaatingsteken* (dus?) voor de 's, zeggende

gende dat die *s* staat voor *his*, 't welk betekent *zyn* óf *zyne*, als óf men zeyde, *De Koning zyne kroon*; en nógtans zeggen zy ook *The Queen's subjects*, [De onderzaaten der Koninginne]. Belangende het onzydig geslacht, de *Genitivus* van 't *Lédeken Het*, is *Des*, als *Des lands*, *des velds*, *des huyses*.

1. Nóg zyn 'er eenige andere algemeene ré-gelen, om de Geslachten by te kennen: want van 't *Manlyk geslacht* zyn *Gód*, en *Duyvel*, benevens alle naamen van Mannen óf Engelen, 't zy eygene naamen, óf benaamingen hunner eygenschapen, ampten, óf bedryven; als *Willem*, *Jakob*, *Jan*, *Gabriel*, *Rasael*, *Uriel*; *Vader*, *Zoon*, *Oom*, *Broeder*, *Zwager*, *Koning*, *Vórst*, *Baljuw*, *Burgermeester*, *Koopman*, *Boode*, *Winkelier*, *Visscher*, *Burger*, *Boer*, *Beul*, *Reus*, *Dwerg*, *Jongen*, *Dief*, *Schelm*, *Guyt*, *Gek*. Voorts de Naamen der Afgoden, en Duyvelsche Geesten, als *Baal*, *Moloch*, *Jupiter*, *Mars*, *Bacchus*, *Apollion*, *Abaddon*.

2. De *dag* en deszelfs afleydingen en byzondere deelen, als *Zondag*, *Feesdag*, *Pingsterdag*; *Mórgen*, *Avond*, *Nacht*, *Mórgenstond*, *Dage raad*, *Middag*. Alsmede de naamen der *Winden*, als *Oostewind*, *Zuydewind*, *Westewind*, *Noordewind*.

3. Veele *Viervoetige dieren*, *Vogels*, *Visschen*, en *Boomen*, als *Os*, *varre*, *olifant*, *ótter*, *krokodil*, *eenhoorn*, *wos*, *hond*, *haas*; maar *Paerd*,
zwyn,

zwyn, en konyn zyn van deezen regel uytgezonderd, en Onzydig: Dóch men kan hierby voegen *Hengst, stier, ezel, leeuw, beer*, welker Vrouwelyke benaamingen zyn, *Merri, koe, ezelin, leeuwwin, beerin*. Van de Vogels zyn Manlyk, *Arend, struys, havik, ooijevaar, faizant, fenix, leeuwrik, raven, valk, uyl, nachtegaal*; dóch *Kraai*, en *zwaluw* zyn Vrouwelyk: *Haan en paauw* zyn insgelyk manlyk, en veranderen in 't vrouwelyke in *Henne*, en *paauwin*. Van de Visschen zyn manlyk, *Aal, paling, kabbeljauw, steur, zalm, snoek, baers, dóllyn, walvisch*; En van de Boomen, *Appelboom, beuke, eyke, essche, linde, hazelaar, rozelaar*, enz.

4. De naamen van veele *Rivieren* worden ook Manlyk geacht, als de *Tyber, Teems, Ryn, Nyl, Donau, Amstel*; doch het *T*, en 't *Sparen*, zyn Onzydig, maar als men zegt de *Ystroom*, dan is 't manlyk. Daarentegen zyn de *Elve, Schelde, Loire, Seine, Maas, Merve, Vecht*, vrouwelyk.

Van 't Vrouwelyk geslacht zyn (1) alle naamen van Afgodinnen, Vrouwen, en de benaamingen van haare bedieningen en bedryven, als *Juno, Venus, Judith, Elizabet, Geertruyd, Moeder, Dóchter, Moeije, Zuster, Snaar, Bestemoer, Maagd, Koningin, Naaister, Bruyd, Hoer, Boerin, Prv, Scheuk, Hex, Kól*, dóch *Wyf* is van het Onzydig geslacht; en evenwel is het niet inschikkelyk, dat men zoude zeggen, *Het wyf heeft zyne kinderen geslagen*, als men'er haare ey-

genc

gene door verstaat; want *zyne* heeft opzigt op eens anders, en zoud op haars mans voorkinderen kunnen gepast worden: en om deeze ongerymdheid voor te komen, acht ik ook dat de Heer Hooft schreef, *Een meysken in 't twintigste jaar haars ouderdoms*. Immers is 't woord *Paar Onzydig*, en nógtans zyn 'er gevallen, dat het wanschikkelyk zoude weezen het *Betrekkellyk Voornaamwoord*, dat 'er achter volgt, in 't *Eenvoudig getal* en in 't *Onzydig geslacht* te stellen, als; *Dit deugdzzaam paar* (teweten *Man en Vrouw*) *volhardde in weldoen tót het eynde hunner dagen*: want hier te zeggen *zyner*, komt my ongerymd te voóre.

2. Veele *Veld- en tuyn-gewassen*, als mede bloemen, en eenige vruchten, als *Rógge, tarwe, garst, geers, biet, pieterseli, kervel, latuww, salie, look, nippe, dille, kool, kerse; Roos, leeli, tulp, angelier; Neut, kars, bey óf bes*.

1. Van 't *Onzydige geslacht* zyn het *Aardryk*, en veele van deszelfs deelen, als *Het Land, veld, bosch, woud, veen; Oosten, Westen, Zuyden, Noorden*.

2. De naamen van *Landen, Steden, en Dórpén*, als *Italië, Engeland, Vrankryk, Hólland, Rome, Londen, Parys, Amsterdam, Amsterveen, Ouwerkerk, Diemen, Buykstoot, Heemstede, Heyloo*. Hiervan is uytgezonderd de *Hange*, en evenwel zegt men *Het vermaakelyk's Graavenhaage*. Dóch hoewel men zegt, *Het vruchtbaar Engeland, het volkryk Hólland, het magtig Amsterdam, het beschaafd*

beschaafd Europa, echter is het veel tegenspraak onderworpen, als men zegt *Europa koestert boven andere werrelddeelen de Géleerdheyd in zynen schoot*: ik zou liever zeggen, *in haaren schoot*.

3. Denaamen der Metaalen, als, *Goud, zilver, koper, yzer, tin, lood, quikzilver, speauter*.

4. De Verkleynde Naamwoorden, als *Manneken, wyfken, vrouwtje, meysje, mandtje, huysje, paerdtje, sloopje, vogeltje, kind, kalf, veulen, lam, kuyken*. Evenwel moet men zeggen *Het vrouwtje beschreyde haaren man*; *Het meysje zettebaare kap*, en niet *zyne*.

5. Woorden van getal, als *Het Duyzend, het Honderd, het Vyftig, het Vyfentwintig, het Dozyn, het Paar*, en *het Schók* (zynde een getal van zestig): *Dóch Snees*, voor twintig genomen, schynt zo wel Vrouwelyk als Onzydig.

6. Byvoegelyke Naamwoorden voor Zelfstandige gebruykt, als *Het Rond, het Recht, het Wit, het Zwart, het Rood, het Hól*.

7. Werkwoorden als Naamwoorden gebruykt, als *Het Eeten, het Drinken, het Werken, het Zingen, het Springen, het Danssen*.

8. Bywoorden, als Naamwoorden gebruykt, als *Het Ja, het Neen, het Vroeg, het Laas, het Heden, het Gisteren*. *Dóch hier van is uytgezonderd Mórgen*; want men zegt *De mórgen*.

9. Werkwoordelyke Naamwoorden beginnende met *Be, Ge, Ver*; als *Bedersf, Bedryf, Begryp*,

gryp, *Behelp*, *Bejag*, *Beklag*, *Belét*, *Beraad*, *Befcheyd*, *Bestél*, *Betoog*; *Gebak*, *Gebied*, *Gebraad*, *Geding*, *Gedreun*, *Gestuyt*, *Gegons*, *Gebak*, *Geboor*, *Geklag*, *Geklap*, *Gelach*, *Gemaal*, *Gemor*, *Gepiep*, *Gequél*, *Gerammel*, *Geroep*, *Geruysch*, *Gesnap*, *Gestél*, *Getreur*, *Gevecht*, *Gewas*, *Gezwél*: *Verblyf*, *Verdek*, *Vergift*, *Verhaal*, *Verloop*, *Verstek*, *Vervólq*, *Verwyt*, *Verzét*. *Dóch Verkoop* is Manlyk.

De *Kóppelwoorden* vólgen in 't geslacht doorgaans de enkele, (maar nógtans wyken zy 'er somwylen van af); als *De doek*, *de droogdoek*, *de zweetdoek*: *dóch Doek*, als het lynwaad betekent, is Onzydig, als *Het Neteldoek*, *het Kameryks-doek*: Ook wil het gebruyk dat men zegt, *Het schorteldoek*. Voorts zegt men *De Vrouw*, *de mensch*, en *het Vrouwmensch*; *Het Wicht* (een kind) en *De Booswicht*: Zo is ook *Handschoen* vrouwelyk, hoewel men *Schoen* manlyk gebruyken mag.

Kaak is Vrouwelyk, maar *Blaaskaak* Mannelyk. *Bórst* is Vrouwelyk, *dóch* als men 'er een *Manspersoon* door verstaat, als *Een braaf borst*, dan is het Manlyk, zo wel als *Adelborst*. *Tredt* is Mannelyk, en *Hertredt* Vrouwelyk. Dus zyn *Hagel* en *Boot* Manlyk, en *Jan-hagel* en *Pakketboot* Onzydig. De woorden *Dwang*, *Slag*, *Val*, zyn Manlyk; maar *Bedwang*, *Beslag*, *Geval*, *Verval*, heeft het gebruyk gewild dat Onzydig zyn; hoewel men noopende deeze laatste woorden zou kunnen zeggen, dat de *Voorkleeffels* *Be*, *Ge*,
en

en *Ver*, die eygenschap hebben, dat zy de Naamwoorden Onzydig maaken, gelyk reeds aange-toond is. *Hóf*, als 'er een tuyn door verstaan wordt, is manlyk, en nógtans is *Kerkhóf* onzydig. Men wil dat *Gódsdienst* van 't manlyk geslacht zy, om dat *Dienst* manlyk is; maar zou men kunnen goedvinden dat iemand zeyde *De waare Gódsdienst is heylig*, hy neygt ons *tót aandacht*, zyn vermoogen is groot? Zou 't niet beter Duytsch weezen, en ruym zo wel met de eygenschap des woords overeenkomen, te zeggen, *Zy neygt ons tót aandacht, haar vermoogen is groot?* Even zo merk ik 't woord *Vreede* ook aan, hoewel my niet onbekend is dat men somtyds zegt en schryft, *De Gódes vreedes*. Aldus is ook *Toets* zo wel manlyk als vrouwelyk; want men zegt, *Iemand op den toets zetten*, en *lees ser toetse brengen*.

Oorlog hebben sommige, even als 't Latynsch woord *bellum*, voor *Onzydig* genomen; maar het klinkt my zeer vreemd in 't oor; en dat het in onze taal gevoeglyker in 't *manlyk* geslacht gesteld wordt, dunkt my dat uyt het woord *Kryg* afte leyden is: want aldus vindt men ook in 't Latyn dat *Ensis* zo wel van 't manlyk geslacht is als *Gladus*, en dat *Humus* en *Papyrus* zo wel vrouwelyk gebruykt worden als *Terra* en *Charta*; Ook is *Virus* zo wel van 't onzydig geslacht als *Venenum*.

Alhoewel ik nu veele Naamwoorden, op den voorgang van Hoofd en Vondel manlyk acht, nógtans wil ik de genen die eenige daarvan lieft

als vrouwelyk willen gebruyken, niet bestryden; want onaan gezien men *Brief* acht manlyk te zyn, evenwel kunnen 'er gevallen weezen, dat het immer zo voeglyk schynt, dat woord als vrouwelyk te gebruyken, als *Ik gaf den boer de brief*; dewyl het *Ledeken den*, hier tweemaal zo kort op malkanderen komende, eenige hardigheyd zoude baaren, welke men voorkomt, als men zegt *de brief* in stede van *den brief*. Het zelfde kan men ook zeggen van het woord *Brand*; want hoewel men onbeschroomd mag zeggen *Den brand blus-schen*, nógtans kan ik het niet quaad keuren dat men, om hardigheyd te vermyden, zegt *Het schip wierd in de brand geschooten*.

Behalve de reeds gemelde régelen, heb ik in 't t zamenstellen van myn *Woordenboek* waargenomen, dat 'er veele woorden zyn, welker geslachten men aan hunne uytgangen kennen kan; naamelyk:

Alle Zelfstandige Naamwoorden, betékenende den doener óf bedryver van iets, en uytgaande in *ER, IER, óf AAR*, zyn van 't Manlyk geslacht, als *Amptenaar, Aanbanger, Aanlökker, Aalmoessenier, Bakker, Brenger, Daader, Eeter, Geever, Handelaar, Hengelaar, Hovenier, Makelaar, Kiezer, Kruydenier, Leeraar, Leezer, Maaker, Maakelaar, Néemer, Prediker, Queller, Roeijer, Slaaper, Slager, Tapper, Tuynier, Visscher, Vechter, Wagenaar, Tweeraar, Zinger*.

De in *STER* uytgaan, zou men moogen zeg-

zeggen, dat van 't Vrouwlyk geslacht zyn, als *Bedelaarster, Braister, Naaister, Gaapster, Vryster, Voedster*; maar daar zyn ook eenige van 't Manlyk geslacht die in *ster* eyndigen, als *Mee-ster, Heester, Hoester, Mester, Taster*, dóch noopende deeze drie laatste, dewyl ze van de werkwoorden *hoesten; mesten, tasten*, afgeleyd zyn, kunnen zy de *st* niet derven; en om een hoestend vrouwenfch te betékenen, moet men spellen *Hoestster*.

Alle Naamwoorden uytgaande in *HEYD*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Argheyd, beherdigheyd, dankbaarheyd, eenzaamheyd, felheyd, gierigheyd, heyligheyd, kuysheyd, loosheyd, maatigheyd, néderigheyd, plompheyd, quaadheyd, rekkelykheyd, snoodheyd, vryheyd, waarheyd, zaligheyd, zedigheyd*, enz.

Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en eyndigende in *ING*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Aandryving, Aanlökking, Behuyzing, Betering, Dwaaling, Ettering, Flikkering, Gaaping, Handeling, Inbeelding, Kastyding, Leezing, Leuning, Meeting, Naarvolging, Persing, Quelling, Reyniging, Ruyling, Soorteering, Timmering, Wyking, Zwymeling*.

Dóch eenige die in *LING* uytgaan, zyn van het Manlyk, óf van het Gemeen geslacht, te weeten beyde manlyk en vrouwelyk, als *Aankomeling, Edeling, Leerling, Stedeling, Sterveling, Uytwykeling*.

Naamwoorden uytgaande in SCHAP, zyn veelyds van 't Vrouwelyk geslacht, als *Boodschap, blydschap, Broederschap, Eygenschap, Gemeenschap, Maatschap, Meesterschap, Ridderschap, Reken-schap, Vriendschap, Vroedschap.*

Evenwel zyn 'er ook van dien zelfden uytgang verscheydene van het Onzydig geslacht, als *Admiraalschap, Apostelschap, Burgerschap, genootschap, gereedschap, landschap, maagschap, Priesterschap, Schout-schap, zwagerschap.*

Die in RY óf NY eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Avery, Afgodery, Bakkerij, Boeverij, Droogery, Gastery, Guytery, Huyghlery, Jaagery, Kancelery, Kraamery, Specery, Talmery, Tovery, Verwery; Gekkerny, Jökker-ny, Spóttorny, Slaaverny, Zóttorny.*

Die in E uytgaan, dóch nu al veel zonder die *e* geschreeven worden, als *Aake, Aarde, beeke, bresse, eere, maage, maate, penne, reyze, vreeze, weete*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Veele Naamwoorden in TE en DE uytgaande, zyn insgelyks van 't Vrouwelyk geslacht, als *Diepte, dikte, drukte, engte, geboorte, gedaante, gemeente, gewoonte, gestalte, grootte, Groente, hoogte, hitte, krankte, laagte, lengte, liefde, moeite, naauwte, scherpte, sterkte, steylte, stilte, ziekte; Bende, bede, koude, weelde, mede, reede, stede, schreede, treede, zeede, vree-de; alhoewel men vree-de, gelyk reeds gezegd is, ook als manlyk gebruykt, en zegt *De God des vree-**

wreedes; maar óf dit goed¹ is, staat nóg te be-
slechten: dóch Boode is manlyk.

Maar ook veele van den zelfden uytgang, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Eynde, Gebeente, gebergte, gebloemte, geboomte, geboefte, gedarmte, gedeekte, gedierte, geraamte, gesteente, gesternte, gestoelte, gevogelte*; voorts *Geleyde, geweyde, gesmyde*.

Naamwoorden uytgaande in IE óf I, zyn van 't Vrouwlyk geslacht, als *Baalie, fals, foeli, griffie, histori, kevi, malie, menie, oli, predikacie, schali, staatsi, trali*: dóch *Evangelie* is Onzydig.

Die in NIS eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Behoudenis, belydenis, betékens, beeldtenis, besnydenis, erfenis, ergernis, erkentenis, gelykenis, gevangenis, kennis, ontroevenis, ontsteltenis, schennis, vergeetenis, vergiffenis*. Dóch hiervan zyn uytgezonderd, *Getuygenis*, en *Vonnis*, welke 't gebruyk wil dat van 't Onzydig geslacht zyn: want men zegt *Het getuygenis was waar. Het vonnis is geveld*.

Die uytgaan in SEL, zyn van het Onzydig geslacht, als *Aanhangsel, aanlókfel, affspruytsel, beduytsel, beginsel, beletsel, beschutsel, bürduursel, drukfel, gebroedsel, insteeksel, maaksel, naaisel, olifel, schepsel, soudeersel, verdichtsel, tooisel, verfoeisel, voegsel, weeffsel, zweemsel*: dóch hiervan zyn uytgezonderd, *Fronsel, geessel, styffel*, die van 't Vrouwelyk geslacht zyn.

Naamwoorden welker uytgang is in DOM, zyn

veeltyds van 't Onzydig geslacht, als *Bisdom*, *Christendom*, *Heydendom*, *Heyligdom*, *Heritogdom*, *Joodendom*, *Menschdom*, *Pausdom*, *Vorftendom*.

Dóch hiervan zyn uytgezonderd *Eygendom*, *maagdom*, *ouderdom*, *rykdom*, *vrydom*, *wasdom*, *weedom*, welke van 't Manlyk geslacht zyn; hoewel 't laatste moogelyk ook voor Vrouwelyk zou kunnen doorgaan.

Naamwoorden eyndigende in *Ment*, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Bannissement*, *Element*, *Regiment*, *Testament*.

Veele eenlédige Naamwoorden, hebbende den klank van UYT, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Duyt*, *fluyt*, *kuyt*, *kluyt*, *luyt*, *ruyt*, *schuyt*, *spruyt*, *tuyt*; dóch *Buyt*, en *stuyt*, zyn Manlyk.

Die de klank hebben van OÛT óf OÛD zyn van 't Onzydig geslacht, als *Goud*, *hout*, *mout*, *smout*, *woud*, *zout*; dóch *Mout*, als 't eene melk-bak óf kalkbak betékent, en *Brouwt*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Etlyke welker laatste letteren zyn OT, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Kót*, *lót*, *rót*, (als 't eene *bende*, óf *verróthbeyd* betékent,) *schót*, *flót*, *wlót*; Dóch *Mót*, *pót*, *sprót* zyn Vrouwelyk, *Spót* is Manlyk, en *Strót* kan zo wel voor Vrouwelyk als Manlyk genomen worden.

HOF als 't een *Vorstenhóf*, *Lóf* als 't groen loof, en *Stóf*, als 't stuyffel betékent, zyn van 't Onzydig geslacht; dóch *Hóf* (een tuyn), *lóf* (prys)

(prys), zyn Manlyk; en *stóf* (stóffe), Vrouwelyk.

Die den klank van OND hebben, zyn van alle geslachten; want *Mond* is Manlyk, *Wond* is Vrouwelyk, *Bont*, en *verbond* zyn Onzydig: *Stond* wordt als Manlyk en Vrouwelyk gebruykt.

Veele andere eenlédige Naamwoorden heeft men insgelyks getracht onder Régelen te brengen; dóch die men daarvan uytzondert, zyn bykans zo veel als de regelmaatige: want hoewel *Dag*, *Slag*, *Smak*, *Tak*, *Bek*, *Drek*, *Rók*, *Stók*, *Boeg*, *Ploeg*, *Balk*, *Valk*, *Balg*, *Kelk*, *Kólk*, *Stank*, *Schonk*, *Tronk*, *Reuk*, *Buyk*, *Steek*, Manlyk zyn; echter zyn, *Stag*, *Vlag*, *Klak*, *Vlak*, *Plek*, *Slek*, *Klók*, *Lók*, *Kroeg*, *Voeg*, *Kalk*, *Talk*, *Galg*, *Melk*, *Wolk*, *Bank*, *Lonk*, *Vonk*, *Spreuk*, *Kruyk*, *Week*, Vrouwelyk; en *Hek*, *Dak*, *Pak*, van 't Onzydig geslacht. En schoon *Dam*, *Ham*, *Last*, *Mast*, *Klap*, *Stap*, voor Manlyk doorgaan, nógtans zyn *Pram*, *Wam*, *Quast*, *Tast*, *Kap*, *Lap*, Vrouwelyk, gelyk ook *Lat*, *Mat*, onaangezien *Gat*, *Vat*, Onzydig zyn. En hoewel *Kerk* en *Kruk* Vrouwelyk zyn, nógtans zyn *Werk*, *Zwerk*, *Stuk* Onzydig. Hierom zal ik geen meer voorbeelden van dusdanige woorden bybrengen.

Alle Werkwoorden van de (*) Onbepaalende wyze, die als een Naamwoord worden gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Het* gaan *vet-*

G 5

veelde

* *Modus Infinitivus.*

voelde my: Het eeten viel'er schraal; Het drinken is zuur: Dat spreken was haar niet aangenaam. Het was een stout bestaan. Hy deed alles naar zyn eygen believen.

De Byvoeglyke Naamwoorden, zo men die, als reeds gezegd is, voor Zelfstandige gebruykt, zyn van't Onzydig geslacht, gelyk als *Het plat, het vlak, het recht, het wit, het naauw van de Straat;* dus zegt men ook, *Het Fransch, het Engelsch, het Duytsch, op zyn Spaansch.*

By deeze Régelen kan nóg gevoegd worden, dat om een Manlyk Naamwoord, 't zy van hoedaanigheyd óf bedryvinge, in een Vrouwelyk te veranderen, men zich van de uytgangen **IN, STER, ES, óf ESSE** bedient; by voorbeeld, Om de woorden *Man, Vriend, Beer, Leeuw, Paauw, Kooper, Maaker, Praater, Bedelaar, Vryer, Leeraar, Meester, Martelaar,* in't Vrouwelyk te veranderen, zegt men *Mannin, Vriendin, Beerin, Leeuwin, Paauwin, Koopster, Maakster, Praatster, Bedelaarster, óf Bedelaarés, Vryster, Leeraarés, Meestresse, Martelaarésse.* Hierby mag men voegen,

Koning
Keyzer
Hertóg
Gód
Vórst
Prins

Koningin.
Keyzerin.
Hertógin.
Godin óf Godés.
Vórstin.
Prinsés.

Prie-

Priester
 Profeet
 Boer

Priesterin.
 Profeetesse.
 Boerin.

Evenwel zyn sommige Naamwoorden, ten aanzien van deezen regel, onregelmatig, als

Man

Vrouw.

Jongen

Meysje.

Neef

Nicht.

Knecht

Meyd.

Zwager

Snaar.

Hengst

Merri.

Ren

Teef.

Kater

Kat.

Hirt

Hinde.

Rammelaar

Voedster.

Haan

Hen of Hoen.

Dóch 't is aanmerkelyk dat dit woord *Hoen* van 't Onzydig geslacht is.

Nademaal 'er nu zeer veele Naamwoorden in onze taale gevonden worden, die geensins onder eenige vaste regelen betrekkelyk zyn, en welker geslacht derhalve door de regelen hiervore neêrgesteld, niet kan worden aangetoond, zo heb ik deeze volgende Lyst daarvan gemaakt, en alhier ingevoegd, zullende evenwel moogelyk hier en daar nóg wel een woord ingesloopen zyn, het welk onder de Rêgelen behoort.

LYSTE

LYST E

Van de GESLACHTEN veeler

Naamwoorden.

A Air V.	Aanvang M.
Aak V.	Aanwas M.
Aalmoes V.	Aanwenst V.
Aam (<i>wynvat</i>) O.	Aanzien O.
Aamtógt V.	Aanzoek M.
Aanbeeld O.	Aap M.
Aanblik M en V.	Aardaker M.
Aanbòd N.	Aardbey V.
Aandacht V.	Aardbodem M.
Aangang M.	Aarde V.
Aangezigt O.	Aardkloot Men V.
Aanklagt V.	Aardryk O.
Aankleeve V.	Aardt M.
Aankomst V.	Aers M.
Aanleg M.	Aas O.
Aanloop M.	Aaszak M.
Aanschouw M.	Abdy V.
Aanflag M.	Abrikoos M.
Aanspraak V.	Achterdócht V.
Aanftoot M.	Achterhoede V.
Aantaal V.	Achterhuys O.
Aanval M.	Achterkamer V.
	Achters

Achterstal M.	Afval M.
Adder M.	Afweg M.
Adel M.	Afzien O.
Adelaar M.	Ajuyn M. en V.
Adem M.	Aker. M.
Ader V.	Akker M.
Afbreuk V.	Akkerbouw M.
Afdak O.	Akfys M.
Afdruk M.	Alarm M.
Affuyt V.	Albaster O.
Afgang M.	Albedil M.
Afgezant M.	Albedryf. M.
Afgód M.	Albeschik M.
Afgodendienst M. en V.	Alikruyk V.
Afgrond M.	Almanak M.
Afgunst V.	Aloe V.
Afkeer M.	Alsem M.
Afkomst. V.	Altaar M. en O.
Afkoop M.	Aluyn M.
Aflaat M.	Amandel M.
Afloop M.	Ambacht O.
Afreys V.	Ambeeld O.
Affcheyd M.	Amber M.
Affchrift O.	Ambergrys O.
Affchrik M.	Ambey V.
Afflag M.	Ampt O.
Affpraak V.	Amptgenoot M.
Affstand M.	Andyvi V.
Aftógt M.	Angel. M.
Aftrek M.	Angst. V.

Anker

Anker O.
 Antwoord O.
 Anys V.
 Apoteek V.
 Appel M.
 Arbeyd M.
 Arbeyſloon O.
 Arduyn M.
 Arend M.
 Argwaan M en V.
 Arm M.
 Armband V.
 Armbuſ V.
 Armelyn of Ermelyn M
 Armoede V.
 Armozyn O.
 Armpyp V.
 Armſtoel M.
 Artisjok V.
 Arts M.
 Artseny V.
 As (wagen-as) V.
 Aſſche V.
 Aſſichop V.
 Aſpunt O.
 Avegaar M.
 Averuyt V.
 Avery V.
 Avond M.
 Avondmaal O.

Avondſtar V.
 Avondſtond M.
 Avontuur O.
 Ax M.
 Azyn M.

B.

Baai V.
 Baak V.
 Baaken O.
 Baal V.
 Baali V.
 Baan V.
 Baar V.
 Beard M.
 Baarensnood M.
 Baas M.
 Baat V.
 Baatzucht V.
 Babyn V.
 Bad O.
 Badſtoof V.
 Baers M en V.
 Bagge V.
 Bagyn V.
 Baijard M.
 Bajonét V.
 Bak M en V.
 Baker V.
 Bakermat V.
 Baktand M.

Bal.

Bal M.
 Baldaad V.
 Balg M.
 Balk M.
 Balkon O.
 Ballast M en V.
 Balfem M.
 Balyn V.
 Ban M.
 Band M.
 Bandelier M.
 Bank V.
 Banier V.
 Bankét O.
 Bankrôt O.
 Bannissement O.
 Barbeel M.
 Barg M.
 Bark V.
 Barnsteen M en O.
 Barvoeter M.
 Bas. V.
 Bast M.
 Bastard M en V.
 Baviaan M.
 Bazuyn V.
 Beampte M.
 Bed, Bedde O.
 Bede V.
 Bededag M

Bedelaar M.
 Bedelzak M.
 Bederf O.
 Bedevaart V.
 Bedgenoot M en V.
 Beding O.
 Bedpan V.
 Bedróg O.
 Bedryf O.
 Bedryfal M.
 Bedstede V.
 Bedstroo O.
 Bedtyk O.
 Bedwang O.
 Beek V.
 Beeld O.
 Beeldendienst M.
 Beeldwerk O.
 Beemd V.
 Been O en V.
 want men zegt *Het*
dik van 't been, en Op de
been zyn.
 Beer M.
 Beest O.
 Beestemarkt V.
 Beet M en V.
 Beêvaart V.
 Bef V.
 Begin O.

Begraaf

Begraavenis V.	Berghoen O.
Begyn V.	Bergstóffe V.
Behoeftē V.	Bergwerk O.
Behulp O.	Bericht O.
Béjag O.	Berkemeyer M.
Bek M.	Beroep O.
Beker M.	Beroerte V.
Bekken O.	Berouw O.
Bekkeneel O.	Berri V.
Beklag O.	Bes V.
Bekomst V.	Bescheyd O.
Bel V.	Beschik. O.
Belang O.	Beschót O.
Belég O.	Beslag O.
Belét O.	Besluyt O.
Beleyd O.	Besprék O.
Belgyver M.	Bestand O.
Belgzucht V.	Besték. O.
Believen O.	Bestier O.
Belhamel M.	Betoni V.
Beloop O.	Betoog O.
Belul O.	Betrék O.
Bemoeial M.	Beugel M.
Ben, Benne V.	Beuk M.
Beugel M.	Beukelaar M.
Beraad O.	Beukhamer M.
Berd <i>zie</i> Bord	Beuling M. en V.
Bereyk O.	Beunhaas M.
Berg M.	Beurs V.
Bergloon O.	Beurt V.

Bevél

Bevel O.
 Bever M.
 Beverzyn, Bevergeyl
 O.
 Bevernel V.
 Bewerp O.
 Bewind O.
 Bewys O.
 Bewysreden V.
 Beyerd M.
 Beytel M. en V.
 Bezaan M.
 Bézem M.
 Bezit O.
 Bezoek O.
 Biecht V.
 Bier O.
 Bierenbrood O.
 Bierkan V.
 Bies V.
 Biesflook V.
 Bieft V.
 Biet V.
 Big V.
 Bikkel M.
 Biktteen M.
 Bil V.
 Bindgaren O.
 Binnekamer V.
 Binnewerk O.

Bit O.
 Blaam V.
 Blaar V.
 Blaas V.
 Blaasbalg M.
 Blaasklaak M.
 Blad O.
 Bladwyzer M.
 Bladzyde V.
 Blafferd M.
 Blaffetuur O.
 Blank V.
 Blazoen O.
 Bleekveld O.
 Bles V.
 Bleyen V.
 Blik, Blek O.
 Blik (opslag der oogen)
 M.
 Bliksem M.
 Blinde (boegspriets zeyl)
 V.
 Bloed O.
 Bloed onnozel mensch)
 M.
 Bloedbad O.
 Bloedschande V.
 Bloedvin V.
 Bloedvrind M.
 Bloem V.

H

Bloem.

Bloempót V.	Boezem M.
Bloefiel O.	Bof M.
Bloeffem M.	Bogt V.
Blók O.	Boha M.
Blós V.	Bok M.
Bluts V.	Bokking M.
Bly (bleekvisch) V.	Ból M.
Blyk O.	Bólkvanger M.
Blyspél O.	Bólfter M.
Bóbbel M.	Bólworm M.
Bochgel M.	Bolwerk O.
Bód O.	Bom V.
Bodem M.	Bombe V.
Boedel M.	Bombazyn O.
Boef M.	Bommel M.
Boeg M.	Bondel M.
Boei V.	Bondgenoot M.
Boeijer M.	Bonk V.
Boek O.	Bonnét M.
Boekftaaf V.	Bons M. en V.
Boekzaal V.	Bonsem óf Bonfing M.
Boekweyt V.	Bont O.
Boel (boedel) M.	Bontekraai V.
Boel (byzit) V.	Boog M. en V.
Boelſchap V.	Boom M.
Boender M.	Boomgaard M.
Boert V.	Boon V.
Boete V.	Boor O.
Boevejagt V.	Boord (zoom) M.
Boezel, boezelaar M.	Boord (ſcheepsboord)
	O.
	Boot

Boot (schuyt) M
 Boot (borstjuweel)
 V.

Bootsvólk O.

Borat O.

Bórd O.

Bórdeel O.

Bócg M. en V.

Borgtóg V.

Borít V.

Borít (knaap) M.

Borítel M.

Borítrok M.

Bos O.

Bos (bus) V.

Bosch (woud) O.

Bot V.

Boter V.

Boteram M. en V.

Botmuyt M.

Bout M.

Bouw M.

Bouwstóffe V.

Bouwval M.

Braak V.

Braam V.

Braassem M.

Brand M. en V.

Brandaris V.

Brander M.

Brandewyn M.

Brandmerk O.

Brandwacht V.

Breedte V.

Brem V.

Brems V.

Bres V.

Breuk V.

Breydel M.

Breynd O.

Brief M.

Bril M. en V.

Broek M. en V.

Brók M.

Bron V.

Bronaar V.

Brood O.

Brouwt V.

Brug V.

Bruylóft V.

Bruynvisch M.

Bry V.

Bul M.

Bult M.

Burgt M.

Bus V.

Buskruydt O.

Buur M. en V.

Buurt V.

Buy V.

H 2

Buyk

Buydel M.
 Buyk M.
 Buyl V.
 Buys V.
 Buyt M.
 Buytenkans V.
 Bybel M.
 Bye V.
 Bygeloof O.
 Byl M. en V.
 Bylage V.
 Byleger O.
 Bylegger M.
 Byflaap M. en V.
 Byfpraak V.
 Byftand M. en V.
 Byt V.
 Bytel M.
 Byvoet V.
 Byweg M.
 Bywyf O.
 Byzit V.

C.

Cedel V.
 Ceder M.
 Cel. V.
 Cement V. en O.
 Ceremonie V.

Cichorey V.
 Cier V.
 Cieraad O.
 Cimbel M.
 Cingel M.
 Cink V.
 Cirkel M.
 Citroen M.
 Civét O.
 Convoy V. en O.
 Courant V.
 Cyfer V. en O.
 Cypres M.
 Cyns V.
 Cyter V.

D.

Daad V.
 Daagbrief M.
 Daalder M.
 Dadel M.
 Dag M.
 Dagboek O.
 Dagverhaal O.
 Dak O.
 Dakpan V.
 Dakvenfter O.
 Dal O.
 Dam M.

Da-

Damaft O.	Dienstboode M. en V.
Dambórd O.	Dieplood O.
Damp M.	Dier O.
Dank M.	Diergaarde V.
Dans M.	Diggel V.
Darm M.	Dille V.
Das (zeker dier) M.	Ding O.
Das (halsdoek) V.	Dingtaal V.
Dauw M.	Difch M.
Dauwel V.	Diffel M.
Deeg (dik beflag) O.	Diffelboom M.
Deel O.	Distel V.
Deel (plank) V.	Distelbloem V.
Deemoed M.	Distelvink M.
Deeffem M.	Dóbbel M.
Degen M.	Dóbbler M.
Dek O.	Doek (linnen) O.
Deken (van en gild) M.	Doek (linnelap) M.
Deken (bedde fprey) V.	Doekhuyf V.
Dekmantel M.	Doel O.
Deugd V.	Doelwit O.
Deugeniet M.	Doffer M.
Deun M.	Doeniet M. en V.
Deur V.	Dofje O.
Deurflag M.	Dóg M.
Deuvekater M.	Dók O.
Diamant M.	Dolhuys O.
Diefftal M.	Dólk M.
Diemit O.	Dom (hoofdkerk) M.
Dienst M.	Dommekracht V.

Donder M.	Dóp M.
Donderbuy V.	Dórp O.
Donderbus V.	Dórpel <i>zie</i> Drempel
Donderslag M.	Dorft M.
Dons O.	Dós M.
Dood M. en V.	Douworm M.
Doodbaar V.	Dozyn O.
Doodbed O.	Draad M.
Doodkist V.	Draagband M.
Doodkleed O.	Draagstoel V.
Doodklók V.	Draai M.
Doodmaal O.	Draaiboom. M.
Doodshoofd O.	Draak M.
Doodslag M.	Draf M.
Doodsnood M.	Dragon V.
Doodverw. V.	Drang M.
Doofpót V.	Drank M.
Doorn V.	Dreg V.
Doel V.	Drek M.
Dooier M.	Drempel M.
Doelhóf O.	Dreygement O.
Doop(doopfel) M.	Driehoek M.
Doop (saus) V.	Driesprong M.
Doorgang M.	Drietál M.
Doortoop M.	Drietand M.
Doortógt M.	Drievoet M.
Doorvaart V.	Drieweg M.
Doorzigt O.	Drift V.
Doos V.	Dril M.
Doovekool V.	Drinkbcker M.

Droef-

Droeffem M.	Dweyl V.
Dróg M.	Dye V.
Drom (dreum) V.	Dyk M.
Drom (tróp) M.	E.
Dronk M.	Ebbe V.
Droogdoek M. en V.	Ebbenhout O.
Droom M.	Echt M.
Dróp (druppel) M.	Echtgenoot M. en V.
Dróp (in vrouwen bor- sten) V.	Edeldom M.
Dróp [van zoethout] O.	Eed M.
Dróppel M.	Eedgenoot M.
Druk M.	Eedgespan O.
Druyf V.	Eegaade V. <i>hoewel som- tyds ook M.</i>
Dukaton M.	Eegemaal M. <i>hoewel soms tyds ook V.</i>
Dukaat M.	Eegel M.
Durfriet M.	Eekel M.
Durk (vuyl fcheepswa- ter) O.	Eeland M.
Duur (duuring) M.	Eeldt O.
Duuw M.	Eend M.
Duyf V.	Eendragt V.
Duym M.	Eenling M. en V.
Duymeling V.	Eenoog M.
Duyn M.	Eental O.
Duyt V.	Eer, Eeere V.
Dwaalgeeft M.	Eerampt O.
Dwaas M.	Eertytel M.
Dwang M.	Eerzucht V.
Dwarsboom M.	Eest M.

Eeuw V.
 Egge V.
 Element O.
 Elende V.
 Elft M.
 Elger M.
 Elle V.
 Els M.
 Elft M.
 Emmer M.
 End, Eynde O.
 Endivie V.
 Endvogel M.
 Ent V.
 Enterbyl M.
 Erf O.
 Erfdeel O.
 Erfgenaam M.
 Erfógt V.
 Erfzonde V.
 Ernst M.
Ertſtwyfelachtig
 Erve V.
 Erwt V.
 Effche M.
 Etgroen O.
 Etmaal O.
 Etter M.
 Etterbuyl V.
 Eunjcr M.

Euvel O.
 Evenaar M.
 Everzwyn O.
 Exempel O.
 Exter M.
 Exterroog. M. en V.
 Ey O.
 Eygenbaat V.
 Eyſch M.

F.

Faal V.
 Faam V.
 Fabel V.
 Fabryk V.
 Fakkcl M. en V.
 Fali V.
 Fatſoen O.
 Feeft O.
 Felp O.
 Fenyn O.
 Feyt O.
 Feyl V.
 Feytel V.
 Fict M.
 Fiool V.
 Flap V.
 Flep V.
 Fles V.

Fleur

Fleur V.
 Flint V.
 Flits V.
 Floers O.
 Florét O.
 Flouw V.
 Fluym V.
 Fluyt V.
 Fluweel O.
 Fók V.
 Fontanél V.
 Fontansje V.
 Fonteyn V.
 Forét O.
 Forneys O.
 Fórtuyn V. en O.
 Francyn O.
 Franje V.
 Fregat O.
 Fries V.
 Fronfel V.
 Fruyt O.
 Fuyk V.
 Fyt V.

G.

Gaaf, Gaave V.
 Gaas O.
 Gade V.

Gaffel M. en V.
 Gal V.
 Galey V.
 Galg V.
 Galjoen O.
 Galjoot O.
 Galm. M.
 Galneut V.
 Galon V.
 Gang M.
 Gans M.
 Gard V.
 Gareel O.
 Garen O.
 Garf V.
 Garnaal M.
 Garst V.
 Gast M.
 Gastmaal O.
 Gat O.
 Gebaar O.
 Gebéd O.
 Gebit O.
 Gebód O.
 Gebouw O.
 Gebruyk O.
 Gebuur M. en V.
 Gedicht O.
 Gedrag O.
 Gedúld O.

H 5

Geer

Geer V.	Gevaar O.
Geeffel M. en V.	Geval O.
Geheugen O.	Gével M.
Geheym O.	Gewaad O.
Geheymkunde V.	Geweer O.
Gehoor O.	Gewelf O.
Gehucht O.	Gewest O.
Gehuyl O.	Gewin O.
Geld O.	Gewoel O.
Geldzucht V.	Gewricht O.
Gelid O.	Gezang O.
Gemak O.	Gezant M.
Gemeen O.	Gezin O.
Gemoed O.	Ghyl V.
Gengber V.	Gicht V.
Genoode M. en V.	Gidfe M.
Genót O.	Gier M.
Gepeupel O.	Gift (gaave) V.
Gerecht O.	Gift (fenyn) O.
Gerief O.	Gil V.
Gerucht O.	Gild O.
Gefchut O.	Gis V.
Geflacht O.	Gift V.
Gesp M. en V.	Git V en O.
Gefprék O.	Glimp M. en V.
Gest V.	Gloed M.
Getouw O.	Glorie V.
Getuyge M. en V.	Gódsdienst M. en V.
Gety O.	Gódspraak V.
Geur M. en V.	Goed O.

Goed-

Goedvinden O.	degens) V.
Gólf V.	Greppel V.
Gondel V.	Greyn O.
Gons M. en V.	Griel (grabbel) V.
Gooi M. en V.	Griffi V.
Goot V.	Gril V.
Gooteling V.	Groef, Groeve V.
Górdel M.	Groei V.
Górdyn V. en O.	Groente V.
Górgel M.	Groep V.
Górt V.	Groeze V.
Goud O.	Gról, V.
Goudsblom V.	Grondregel M.
Graad M.	Grondslag M.
Graan O.	Grondfóp O.
Graat (vischgraat) V.	Groom O.
Graauw (gegraauw) M.	Grós O.
Graauw (gepeupel) O.	Grót V.
Grabbel V.	Grut V.
Gracht <i>zie</i> Graft	Gruuwel M.
Graf O.	Gryns V.
Graffchrift O.	Guds V.
Graft V.	Gulden M.
Granaat (appel) M.	Gulp V.
Granaad (handgranaad)	Gunst V.
V.	Guych V.
Gras O.	
Graveel O.	
Greep M.	
Greep (handvatfel eens)	Haag V.

H.

Haa.

Haagedis V.	Hal V.
Haagedoorn V.	Halfter M.
Haarbaai V.	Halm M.
Haair O.	Hals M.
Haairlók V.	Halsband M.
Haairnaald V.	Ham M.
Haairſnoer V.	Hamel M.
Haak M. en V.	Hamer M.
Haal (trek) M.	Hamey V.
Haas M.	Hand V.
Haast M. en V.	Handel M.
Haat M.	Handgift V.
Haaze (kniebuygſel) V.	Handſchoen V.
Haazemond M.	Handſchrift O.
Haazewind M.	Handſpaak V.
Haave V.	Handvatſel O.
Hach V. en O. als	Handvol V.
Eene zaak inde hach	Hap M.
ſtellen ; en Op 't hach	Hark M.
aan.	Harnas O.
Hacht M. en V.	Harp V.
Haerd M.	Harpoen M.
Haerſtede V.	Harpuys O.
Haering M.	Hars V.
Haft O.	Harſt M.
Hagel M.	Hart O.
Hak (houw) M.	Haſpel M. en V.
Hak (hiel) V.	Have V.
Hakkeney V.	Haven V.
Hakmes O.	Haver V.

Hecht

Hecht (heft) O.	Heuvel M.
Hecht (snoek) M.	Hey, Heyde V.
Heerszucht V.	Heyl O.
Heester M. en V.	Heylbot V.
Hef V.	Hiel V.
Heg V.	Hik V.
Heir O.	Hitte V.
Hek O.	Hoed M.
Hekel M.	Hoede V.
Hel, Helle. V.	Hoedekas M.
Hel (de harde boven- korst van eenen bevroo- zen weg) O.	Hoef M.
Helst V.	Hoek M.
Hellebaard M.	Hoer O.
Helleveeg V.	Hoep } M.
Helm M.	Hoepel }
Hemd O.	Hoest M. en V.
Hemel M.	Hoeve V.
Hengel M.	Hóf (tuyn) M.
Hengelroede V.	Hóf (Vorsten woning) O.
Hennip V.	Hóftede V.
Herberg V.	Hók O.
Herft M.	Hól O.
Herkomst V.	Hólster M.
Herpauk V.	Hólte V.
Herfenpan V.	Hom V.
Heugel M.	Hommel M.
Heul V.	Homp M.
Heup V.	Honger M.
	Honig M.

Hoofd

Hoofd O.
 Hoogtyd V.
 Hooi O.
 Hoon M.
 Hoop M.
 Hoop (hoope) V.
 Hoorn M.
 Hoos V.
 Hóp V.
 Hórde V.
 Hout O.
 Houw M.
 Hul V.
 Hulde V.
 Hulk V.
 Hulp V.
 Hut V.
 Hutspót V.
 Huur V.
 Huuwelyk O.
 Huy V.
 Huyd M. en V.
 Huyf V.
 Huyg V.
 Huyk V.
 Huys O.
 Huysgezin O.
 Huysraad O.
 I.
 Iever M.

Impost M.
 Imboel M.
 Imborst M. en V.
 Indrang M.
 Indruk M.
 Ingang M.
 Ingewand O.
 Inham M.
 Inhoud M.
 Inkeer M.
 Inkoop M.
 Inkt M.
 Inlage V.
 Inloop M.
 Intógt M.
 Inval M.
 Inzigt O.
 Ivoor O.

J.

Jaar O.
 Jaargetyde O.
 Jaarmarkt V.
 Jagt V.
 Jagt (zeylschuyt) O.
 Jak O.
 Jammer O.
 Jasmyn V.
 Jaspis M.

Juve-

Javelyn M. en V.
 Jeugd V.
 Jicht V.
 Jók O.
 Jól O.
 Jonk V.
 Juk O.
 Jurk V.
 Juweel O.

K.

Kaade V.
 Kaag V.
 Kaai V.
 Kaak V.
 Kaap V.
 Kaar (vischkaar) V.
 Kaar (vrind) M. en V.
 Kaart V.
 Kaas V.
 Kaats V.
 Kaauw V.
 Kabas V.
 Kabel M.
 Kabinét O.
 Kachgel M.
 Kaers V.
 Kaf O.
 Kajuyt V.

Kalés V.
 Kalf O.
 Kaik V.
 Kalkoen M.
 Kalót V.
 Kam M. en V.
 Kameel M.
 Kamenier V.
 Kamelót O.
 Kamer V.
 Kameraad M.
 Kamergang M. en V.
 Kamerling M.
 Kamfer V.
 Kamille V.
 Kamizool V. en O.
 Kammeling V.
 Kamp M.
 Kampanje V. en O.
 Kamperfoeli V.
 Kampernoelje V.
 Kan V.
 Kanaal O.
 Kanaalje O.
 Kancelier M.
 Kandeel V. en O.
 Kandeelmaal O.
 Kandelaar M.
 Kaneel V.
 Kancras O.

Kan-

- Kanker M. en V.
 Kanon O.
 Kanonik M.
 Kans V.
 Kansel M.
 Kant M. en V.
 Kant (speldewerk) V.
 Kantcel V.
 Kantoer O.
 Kantteekening V.
 Kap V.
 Kapél V.
 Kappellaan M.
 Kaper (hulsel) V.
 Kaper (rooffchip) M.
 Kapitaal O.
 Kapiteel O.
 Kapiteyn M.
 Kapittel O.
 Kapoen M.
 Kaproen V.
 Kapfel O.
 Kar V.
 Karakter O.
 Karavane V.
 Karbonkel M.
 Karbyn V.
 Kardamon V.
 Kardinaal M.
 Kardoes V.
 Karel M.
 Karkant M.
 Karmozyne O.
 Karn V.
 Karoot V.
 Karós V.
 Karpét (sprey) O.
 Kars V.
 Karsboom M.
 Karspel O.
 Karsteling V.
 Karsteng *zie* Kastanje
 V.
 Karthuyzer M.
 Kartouw V.
 Karwey V.
 Kas V.
 Kassier M.
 Kassaye V.
 Kastanje V.
 Kasteel O.
 Kasteleyn M.
 Kasuyfel M.
 Kat V.
 Kater M.
 Katról V. en O.
 Kaviaard V.
 Kauwoerde V.
 Keel V.
 Keep V.

Koe-

Keeper V.	Kever M.
Keer M.	Kevi V.
Keering V.	Keuken V.
Keerkring M.	Keur V.
Keest V.	Keurs V.
Keet V.	Keutel M.
Kegel M.	Keutel V.
Kelder M. en V.	Keuze V.
Kelk M.	Key M.
Kerf V.	Kiel V.
Kerftók M.	Kiem V.
Kerk V.	Kies V.
Kerker M.	Kievit M. en V.
Kerkgang M.	Kikvorsch M.
Kerkgebaar O.	Kil (sleuf) M.
Kerkhof O.	Kil (koude) V.
Kerkzeede V.	Kim V.
Kermis V.	Kind O.
Kern V.	Kink V.
Kersdag M.	Kinkel M.
Kerfe V.	Kinkhoorn M.
Kersnacht M. en V.	Kinnetje O.
Kersmis V.	Kinnebakken V.
Kersouw V.	Kinnebakslag M.
Kerftyd V.	Kip V.
Kerwe V.	Kist V.
Ketel M.	Kit V.
Keteltrom V.	Klaaglied O.
Keten } V.	Klaauw V.
Ketting }	Klaauwier V.

Klad } V.	Klink (slag) M.
Kladde } O.	Klinkdicht O.
Kladboek O.	Klinker M.
Klagte V.	Klip V.
Klamp V.	Klis } V.
Klander M.	Klits }
Klank M. en V.	Kloet M.
Klant M.	Klókhuys O.
Klap M. en V.	Klókcreep V.
Klapmuts V.	Klókspys V.
Klapoor V.	Klomp M.
Klavecimbel M.	Klont V.
Klaver V.	Kloof V.
Klay V. en O.	Klooster O.
Kleed O.	Kloot M. en V.
Kleerkas V.	Klóp M.
Klem M. en V.	Klóp (klópje) V.
Klepel M.	Klópper M.
Klerk M.	Klós V.
Klets V.	Klósbaan V.
Kleun V.	Klóskoord V. en O.
Kleuter O.	Klouw M.
Kley als Klay	Klucht V.
Kleynood O.	Kluft V.
Kliek V.	Kluts V.
Klier V.	Kluwen O.
Klik M.	Kluys O.
Klimop V.	Kluyfter M. en V.
Kling M. en V.	Kluyt V.
Klink (van eendeur) V.	Klyf (klimop) V.

Knaap

Knaap M.	Koevoet M.
Knak M. en V.	Koffer M.
Knapzak M.	Kögge V.
Kneep V.	Koker M.
Knevel M.	Kól V.
Kneukel M.	Kólder M.
Knie V.	Koleur V.
Knieschyf V.	Kólf V.
Kriik M.	Kólk M.
Knip V.	Kolom V.
Knóbbel M.	Kolyk O.
Knóds V.	Kom V.
Knoest M. en V.	Kombuys V.
Knoflook V.	Komfoor O.
Knókkel M.	Kommer M.
Knól (raap) V.	Kompas O.
Knól (lompig paerd)	Komst V.
M.	Komyn V.
Knoop M.	Kondschap V.
Knóp M. en V.	Konfyt O.
Krior V.	Koningryk O.
Knuppel M.	Konst V.
Knurf V.	Konstgreep M.
Koe V.	Konvooi V.
Koegel M.	Kooi V.
Koek M.	Kool V.
Koekoek M.	Koon V.
Koelbak V.	Koop M.
Koers M.	Koophandel M.
Koets V.	Koopmanschap V.

Koor O.
 Koord V.
 Koorn O.
 Koorts V.
 Koot V.
 Kóp M.
 Koper (metaal) O.
 Kóppel O.
 Kórf M. en V.
 Kórk O.
 Korft V.
 Kóssem M.
 Kóft M. en V.
 Kót O.
 Koude V.
 Koudefchaal V.
 Kous V.
 Koufband V.
 Kout (praat) V.
 Kouter O.
 Kouw V.
 Kraag V.
 Kraai V.
 Kraak V.
 Kraakeling V.
 Kraal V.
 Kraam V.
 Kraan V.
 Kraan (vogel) M.
 Krab V.

Kracht V.
 Krak M.
 Krakkeel O.
 Kram V.
 Kramp V.
 Krans M. en V.
 Krap V.
 Kras V.
 Krat O.
 Krauw V.
 Kreb V.
 Kreeft M.
 Kreek V.
 Kreet M. en V.
 Krekel M.
 Kreng O.
 Kreuk V.
 Krevel V.
 Kreyts M.
 Krebbe *zie* Kreb.
 Kriek V.
 Krimp V.
 Kring M.
 Krinkel V.
 Krip O.
 Kristal O.
 Kroeg V.
 Kroes M.
 Krokodil M. en V.
 Kromtong M. en V.
 Kron-

Kronkel V.
 Kronyk V.
 Kroon V.
 Kroos O.
 Krooft O.
 Króp M.
 Króplap V.
 Krópsalâ V.
 Kruk V.
 Kruk (bróddelaar) M.
 Krul V.
 Kruyd O.
 Kruydery V.
 Kruydhof M.
 Kruyk V.
 Kruym V.
 Kruyrn V.
 Kruids O.
 Kruidsweg M.
 Kruidwagen M.
 Kryg M.
 Krygsraad M.
 Kryt O.
 Kuch V.
 Kudde V.
 Kuf V.
 Kunde V.
 Kunne V.
 Kunst V.
 Kurk O.

Kus M. en V.
 Kuffen O.
 Kust V.
 Kuur V.
 Kuyer V.
 Kuyf V.
 Kuyl M.
 Kuyp V.
 Kuyt V.

E

Laade V.
 Laag V.
 Laan V.
 Lach M. en V.
 Ladder V.
 Laers V.
 Lak (zegellak) O.
 Lak (fmet) M.
 Laken O.
 Lamfers O.
 Lamp V.
 Lampét O.
 Lamprey V.
 Lancét O.
 Lance V.
 Land O.
 Landaard V.
 Landbouw M.

I 3

Land-

en V.
 en V.
 Kron

Landdag M.	Leder (bereyd vel) O.
Landkaart V.	Leed O.
Landmeetkunde V.	Leedweezen O.
Landpaal M.	Leeftógt V.
Landschap O.	Leek M.
Landgenoot } M.	Leeli V.
Landsman } M.	Leem O.
Landſtreek V.	Leen O.
Landzaat M.	Leer zie Leder.
Langét O.	Leere V.
Langtong M. en V.	Leergeld O.
Lans V.	Leerling M. en fomtyds ook V.
Lantaern V.	Leerſtuk O.
Lap V.	Leertyd V.
Laſch V.	Leerwerk O.
Laſt M. en O.	Leerzucht V.
Laſtbrief M.	Leeſt V.
Laſter M.	Leeuw M.
Lat V.	Leewrik M.
Latoen O.	Leeven O.
Latuw V.	Legénde V.
Latyn O.	Leger O.
Lauwer } M.	Lek O.
Laurier } M.	Lel V.
Lavas V.	Lelie V.
Lavendel V.	Lemmer O.
Leb. V.	Lemmet O.
Ledekant V. en O.	Leng V.
Ledemaat M. en V.	Lens V.
Leder (ladder) V.	

Lepel M. en V.	Linnen O.
Lerp V.	Lint O.
Les, Lefse V.	Linze V.
Letfel O.	Lip. V.
Letter V.	Lifch O.
Letterkonst V.	List V.
Lever V.	Lits V.
Leugen M.	Lób V.
Leuningstoel M.	Lóbbes M.
Leur V.	Loef V.
Leus V.	Lóf (prys) M.
Ley V.	Lóf (groen loof) O.
Leyband V.	Lófreede V.
Leyftar V.	Lófwerk O.
Leyzeel O.	Lófzang M.
Lias V.	Logen M.
Licht O.	Lók V.
Lid O.	Lókâas O.
Lidmaat M. en V.	Lóllepót V.
Lidteyken O.	Lomberd M.
Lied O.	Lommer V.
Liedboek O.	Lomp V.
Lier V.	Long V.
Liefch V.	Lonk V.
Lievrey V.	Lood O.
Ligtekooi V.	Loods (Loodsman) M.
Ligter M.	Loodwit O.
Ligthoofd O. en M.	Loog V.
Ligtmis (ligte quant) M.	Look V.
Lil O.	Loon O. en M.

Loop M. en V.
 Loopbaan V.
 Loot (jonge spruyt) V.
 Loots (schuur) V.
 Lósból M.
 Lós-ceel V.
 Lósgeld O.
 Lót O.
 Lover V.
 Lub. V.
 Lucht. V.
 Luchtgat O.
 Luchtpyp V.
 Luchttreek V.
 Luft M. en V.
 Lufthóf M.
 Luyelak M.
 Luyer V.
 Luyfel V.
 Luyk O.
 Luym V.
 Luypaard M.
 Luys M. en V.
 Luyfter M.
 Luyt V.
 Lyf O.
 Lyfeygen M. en V.
 Lyfrente V.
 Lyfsfal M.
 Lyftraf V.

Lyftógt V.
 Lyftrawant M.
 Lyfwacht V.
 Lyk O.
 Lykasch V.
 Lykdicht O.
 Lykreede V.
 Lykftaatfi V.
 Lym V.
 Lyn V.
 Lynbaan V.
 Lyniaal O.
 Lynwaat O.
 Lyft V.
 Lyfter M.

M.

Maade V.
 Maag V.
 Maag (verwant) M. en
 V.
 Maagd V.
 Maagdepalm V.
 Maagdom M.
 Maalstroom M.
 Maaltyd V.
 Maan V.
 Maand V.
 Maaneschyn M. en V.
 Maankóp V.
 Maanlicht O.

Maar.

- Maar, maare V.
 Maas (van braifel) V.
 Maat V.
 Maat (mfakker) M.
 Maatklank M. en V.
 Maatschappy V.
 Madelief V.
 Magazyn O.
 Magiftraat M. en V.
 Magneet M.
 Magt V.
 Magtbrief M.
 Majefteyt V.
 Majeleyn V.
 Makreel M.
 Male V.
 Malie V.
 Mand V.
 Mangel O.
 Manfchap V.
 Manflag M.
 Mantel M.
 Mantelkoord V.
 Marioleyn V.
 Mark O.
 Markt V.
 Marmer O.
 Mars (tógt) M.
 Mars (eens kraamers) V.
 Mast M. en V.
- Mat V.
 Matras V.
 Medegezél M.
 Medicyn V.
 Meede V.
 Meel O.
 Meerl V.
 Meeuw V.
 Meeze V.
 Meir O.
 Melk V.
 Meloen V.
 Menfch M.
 Menfchdom O.
 Merg O.
 Merk O.
 Messing O.
 Mes O.
 Meft V.
 Metaal O.
 Meulen M.
 Middel O.
 Middel (middelyf) M.
 Middellyn V.
 Middelmaat V.
 Middelpunt O.
 Middernacht V.
 Mier V.
 Mik V.
 Milt V.

Min V.	Moordpriet M.
Minuit V.	Móp V.
Mirrhe V.	Morél V.
Misse V.	Mórgen M.
Misbruyk O.	Morzél V.
Miskraam V.	Moft M.
Mispel M.	Mót V.
Misflag M.	Mout (gefchooten garft)
Mift (nevel) M.	O.
Mift (mest) V.	Mout (hólle bak) V.
Misftal M.	Mouw V.
Mifthoop M.	Mudde V.
Misval M.	Mug V.
Modder M.	Munt V.
Mode V.	Mufch M. en V.
Moed M.	Muskaat V.
Moedwil V.	Muskét O.
Moeras V. en O.	Muskus V.
Moes, Moeskruyd. O.	Muts V.
Mof V.	Mutfaard M.
Moker M.	Muur M.
Molen M.	Muur (muurkruyd) V.
Mólik M.	Muyl (toffel) V.
Mólm M. en V.	Muyl (fmoel) M.
Mom M. en V.	Muyl (muylezel) M.
Mond M.	Muys M.
Mondgefprék O.	Muyzeneft O.
Mondkoff V.	Muyzeval M.
Monfter O.	Muzyk V.
Moord M.	Myl V.

Myt

Myt V.
Myter M. en V.

N.

Naaberouw O.
Naabruylóft V.
Naad M. en V.
Naadeel O.
Naadruk M.
Naajaar O.
Naakomeling M.
Naakomelingschap V.
Naald V.
Naaldekoker M.
Naam M.
Naamceel } V.
Naamról }
Naaneef M.
Naaricht V. en O.
Naayver M.
Naafchrift O.
Naafslag M.
Naafmaak M. en V.
Naafstander M.
Naafte M.
Naavraag V.
Naazaat M.
Naazaatschap O.
Naazook V.

Naazomer M.
Naabestaande M. en V.
Nabuur M. en V.
Nacht M. en V.
Nagel M.
Nap V.
Nar M.
Narrekap. V.
Nat O.
Natie V.
Natuur V.
Nave V.
Navel M.
Neeffchap O.
Neep V.
Neerlaag V.
Neerstik O.
Neet V.
Nek M.
Nerf V.
Nest O.
Nestel V.
Net O.
Netel V.
Neteldoek O.
Neus V.
Neusdoek V.
Neusgat O.
Neut V.
Ncuteboem M.

Neu-

Neutemuschaat V.
 Nevel M.
 Nier V.
 Niervet O.
 Nieskruyd O.
 Niet V. en O.
 Nieuwjaar O.
 Nieuweling M. en V.
 Nieuws O.
 Nip V.
 Noen M.
 Nók (hik) V.
 Nók [van de rae] M.
 Nood M.
 Noodhulp M. en V.
 Noodlót O.
 Noodweêr O.
 Noorden O.
 Noordewind M.
 Noordstar V.
 Noordzee V.
 Noot V.
 Nóp V.
 Nul V.
 Nut O.
 Nyd M. en V.
 Nyptang V.

O

Oceaan M.

Ochtend M.
 Oester M.
 Oever M.
 Offer O.
 Offerande V.
 Offerkist V.
 Oir O.
 Okfel M.
 Okshoofd O.
 Oktrooi O.
 Oli V.
 Olikan V.
 Olyf V.
 Omloop M.
 Ommegang M.
 Ommezien O.
 Omreede V.
 Omflag M.
 Omspraak V.
 Omval M.
 Omvang M.
 Omweg M.
 Onbyt O.
 Once V.
 Ondank M.
 Onderdaan M.
 Onderkeurs V.
 Onderkin V.
 Onderkleed O.
 Onderkous V.

On-

Onderlyf O.	Onmin V.
Onderpand O.	Onraad M. of V.
Onderrók M.	Onrecht O.
Onderscheyd O.	Onrust V.
Onderfpit O.	Onrust [eensuurwerks] O.
Onderftand M. en V.	Onrym O.
Ondertrouw V.	Onfchuld V.
Onderwind O.	Ontbyt O.
Onderwys O.	Ontfangft M.
Onderzaat M.	Onthaal O.
Onderzoek O.	Onthoud O.
Ondéugd V.	Ontslag O.
Ondienft M.	Ontucht V.
Ondier O.	Ontyd M. en V.
Onduyts O.	Ontzag O.
Oneer V.	Ontzét O.
Ongeduld O.	Onverlaat M.
Ongel O.	Onverftand O.
Ongeloof O.	Onvreede V.
Ongeloovige M. en V.	Onweeder O.
Ongeluk O.	Ooft O.
Ongelyk O.	Oog O.
Ongemak O.	Oogenblik M. en O.
Ongenoegen O.	Oogendienft M. en V.
Ongeryf O.	Oogenschynd M.
Ongeval O.	Oogentrooft V.
Ongunft V.	Oogmerk O.
Onheyl O.	Oogft M.
Onkunde V.	Oogwit O.
Onmagt V.	

Oor

Oor O.	Opvaart V.
Oorboir M.	Opzet O.
Oord M.	Opzigt O.
Oordeel O.	Orakel O.
Oorlepel M.en V.	Orber. M.
Oorlóf M.	Orde V.
Oorlóg M.	Order V.
Oorsprong M.	Orgel M.en O.
Oorworm M.	Orkaan M.
Oorzaak V.	Orlozi O.
Oosten O.	Ouderling M.
Ootmoed V.	Outaar O.
Opdragt M.	Ouwel M.
Opgang M.	Oven M.
Opgeld O.	Overdaad V.
Ophof M.	Overdragt V.
Opkomst V.	Overeenkomst V.
Opkoop M.	Overgang M.
Oploop M.	Overgave V.
Oppcr (hooftapel) M.	Overhand V.
Oppervlakte V.	Overhoofd O.
Oppcrwal M.	Overkomst V.
Oproer M.en O.	Overlast M.
Opschrift O.	Overleer O.
Opflag M.	Overleg O.
Opspraak V.	Overloon O.
Opftal M.	Overloop M.
Opftand M.	Overmoed M.
Opftel O.	Overfchót O.
Optógt M.	Overflag M.

Over.

Overfpeel O.
 Overfte M.
 Overtal O.
 Overtogt M.
 Overtoom M.
 Overvaart V.
 Overal O. en M.
 Overvloed M.
 Overwigt O.
 Overwinft V.
 Overzyde V.
 Oxel M.
 Oxhoofd O.
 Oye V.
 Oyevaar M.

P.

Paai (betaaling) V.
 Paal M.
 Paander (ben) V.
 Paar O.
 Paafch V.
 Pacht V.
 Pad (weg) O.
 Pad, Padde M. en
 V.
 Paerl V.
 Pais M. en V.
 Pak O.

Pakhuys O.
 Pakkaadje V.
 Paknaald V.
 Palét O.
 Paley V.
 Paleys O.
 Paliffade V.
 Palm M. en V.
 Pan V.
 Pand O.
 Pand (flip) V.
 Panneel O.
 Pannekoek M.
 Panther M.
 Pantoffel V.
 Pantfier M.
 Pap. V.
 Papegaai M.
 Papier O.
 Paradyt O.
 Parceel O.
 Pardon O.
 Parey V.
 Park O.
 Parlement O.
 Parmezaan M.
 Pars V.
 Part (deel) O.
 Part (pots) V.
 Party V.

Pas (ftond) O. Op dit pas

Pas (doortógt) M.

Ik heb hem dien pas
verzét.

Paslood O.

Passiement O.

Passer M.

Pastey V.

Patent O.

Paternoster M.

Patroon (voorstander)
M.

Patroon (ftaal) O.

Patrys (vogel) V.

Pauze V.

Peen V.

Peer M.

Pees M. en V.

Pegel M.

Pek O.

Pekel M. en V.

Pelgrimaadje V.

Pels V.

Pen V.

Penning M.

Pens V.

Penseel O.

Peper V.

Peperdoos V.

Peperhuys O.

Perk O.

Perkement O.

Pers V.

Perfoon M.

Pertizaan M.

Peruyk V.

Perzik M.

Pest V.

Pesttyd V.

Peukel (puyft) V.

Peul V.

Peuluw V.

Peyl V.

Piek V.

Pier V.

Pik (pek) O.

Pik (wrók) M.

Pikkrans V.

Pikton V.

Piktouw O.

Pil V.

Pillegift V.

Pilaar M.

Pinas V.

Pingster M.

Pink M.

Pink (visschers schuytje)
V.

Pip V.

Pippeling M.

Pis

Pis V.
 Piflap V.
 Pifpót V.
 Piflebed M.en V.
 Piftool V.en O.
 Pit(kern) V.
 Pit(eener kaerfe) O.
 Plaag V.
 Plaat V.
 Plaats V.
 Pladys (fchol) V.
 Plank V.
 Plant V.
 Plantázi V.
 Planthóf M.
 Plas M.en V.
 Plasdank M.
 Plasregen M.
 Plat O.
 Plegt V.
 Plegtanker O.
 Plek V.
 Pleuris V.en O.
 Pley V.
 Pleyn O.
 Pleyfter M.
 Pleyt (geding) O.
 Pleyt (platboomde
 fchuyt) V.
 Pleyzier O.

Pligt M.
 Ploeg M.
 Plok M.
 Plooi V.
 Plug (deuvik) V.
 Pluk M.
 Plunje V.
 Pluym V.
 Pluymaadje V.
 Pluymbos O.
 Pluyts V.
 Poeder O.
 Poel M.
 Poëzy V.
 Pók V.
 Pólder M.
 Póls M.
 Polvey V.
 Pomp V.
 Pompoen V.
 Pond O.
 Pont (fchouw) V.
 Pook M.
 Pool (des hemels)
 M.
 Poort V.
 Poortaal O.
 Poortklók V.
 Poos V.
 Poot M.en V.

Pop V.	Principaal (van. eene schildery) O.
Poppegoed O.	Print V.
Pórcelcyn O.	Proef V.
Pó t O.	Proefftuk O.
Póft M.	Profecy V.
Pófthuys O.	Profyt O.
Póftpaerd O.	Prooi V.
Póftuur O.	Proosdy V.
Pót V.	Próp M. en V.
Pótäärd V.	Propooft O.
Pótäsch V.	Prove V.
Pótgeld O.	Provenu O.
Póthuis O.	Proviand V.
Pótscherf V.	Prul V.
Pótspys V.	Pruym M. en V.
Pots V.	Pry V.
Póttebank V.	Prys M.
Póttekraam V.	Pfalm M.
Póttewinkel M.	Pul V.
Praal V.	Pultrom M.
Praam V.	Pulver O.
Praat M. en V.	Punt M. en O. als
Pracht V.	<i>De Punt van eenen de-</i>
Pram V.	<i>gen, en Op 't Punt des</i>
Preeke V.	<i>doods.</i>
Prent zie Print	Puntdicht O.
Prieel O.	Purper O.
Priem M.	Put M. en V.
Prik M.	Puthaak V.
Principaal (meester) M.	

Puts

Puts V.
 Puy V.
 Puyn V. en O.
 Pyl M.
 Pylkoker M.
 Pyn V.
 Pynbank V.
 Pyp V.
 Pypkan V.

Q.

Quaal V.
 Quab V.
 Quak V.
 Quakkel M.
 Qualm M. en V.
 Quant M.
 Quarteel O.
 Quartier O.
 Quaft M. en V.
 Queepeer M.
 Queevleefch O.
 Queekhóf M.
 Queen V.
 Queezel V.
 Quendel V.
 Questie V.
 Quinkflag M.
 Quispedor V.

Quifpel M. en V.
 Quyl V.

R.

Raa V.
 Raa-zeyl O.
 Raad M.
 Raadhuys O.
 Raadfel O.
 Raadflag M.
 Raadflót O.
 Raagból M.
 Raam M. en V.
 Raap V.
 Rabat O.
 Rabouw M.
 Rad O.
 Radys V.
 Rag V. en O.
 Rak O.
 Rakét (kaatftuyg) O.
 Rakét (kruyd) V.
 Ram M.
 Ramp M.
 Rand M.
 Rang M.
 Rank V.
 Rantzoen O.
 Rapier O.

K 2 Rafp

Rasp V.	Rente V.
Rasphuys O.	Republyk V.
Rat M. en V.	Request O.
Ratel M.	Respyt O.
Ratyn O.	Rest V.
Rave M. en V.	Restant O.
Ravelyn O.	Reuk M. en V.
Recht O.	Reukvat O.
Rechtbank V.	Reuzel M.
Rechterstoel M.	Rey M. en V.
Rechtsgebied O.	Reys V.
Ree V.	Reyftógt M.
Reede V.	Reyszak M.
Reef V.	Rib V.
Reeks V.	Richgel M.
Reep V.	Richtsnoer O. en V.
Reet V.	Riet O.
Regel M.	Riem M.
Regelmaat V.	Rif O.
Regement O.	Rimpel M. en V.
Regen M.	Ring M.
Regenbak M.	Rinkel M.
Regenboog M. en V.	Rioel O.
Regenbuy V.	Rift V.
Regenkleed O.	Rivier V.
Regenvlaag V.	Rób M.
Register O.	Robyn M.
Rek O.	Róch M.
Rekenkonst V.	Roede V.
Ren M.	Roef V.

Roem

Roem M.
Roemer M.
Roep M.
Roer O.
Roerdomp M.
Roest V.en O.
Roet O.
Rogge V.
Rók M.
Ról V.
Roman V.
Rondas V.
Ronde V.
Rondeel O.
Roof(prooi) M.
Roof(roove) V.
Rook M.
Room M.en V.
Roos V.
Rooster M.
Roozeboom M.
Roozenobel M.
Rós O.
Rósbaar V.
Róskam V.
Rósmeulen M.
Rót O.
Rouw M.en V.
Ruym O.
Ruymte V.

Ruyn M.en O.
Ruyt V.
Ry V.
Rybaan V.
Ryf V.
Ryglyf O.
Ryk O.
Ryksdaalder M.
Ryksdag M.
Rym O.
Rym(ryp) V.
Rys(ryft) V.
**Rys (afgefnedene-tak-
jes) O.**
Rytuyg O.

S.

Saai V.
Saaijét V.en O.
Sabbat M.
Sabel M.en V.
Saffier M.
Saffraan V.
Saizoen O.
Salaade V.
Salamander M.
Salét O.
Samaar V.
Sap O.

8atyn O.	Scheede V.
8aus V.	Scheen M. en V.
8aufys V.	Scheermes O.
Scepter M.	Schel V.
Schaade V.	Schelling V.
Schaaf V.	Schelmftuk O.
Schaal V.	Schelp V.
Schaap O.	Schelvifch M.
Schaapskooi V.	Schenkaadje V.
Schaamte V.	Schenkel M. en V.
Schacht V.	Schenkbórd O.
Schaduw V.	Schep M. en V.
Schaer V.	Schepenkenis V.
Schaets V.	Scherf V.
Schakel M. en V.	Scherm M. en V.
Schali V.	Schermfchool O.
Schalmey V.	Scherts V.
Schamp V.	Schets V.
Schandaal O.	Scheur V.
Schande V.	Scheurbuyk V.
Schandvlek V.	Scheut M.
Schans V.	Schicht M.
Schanskórf V.	Schietspoel V.
Schappraai V.	Schil V.
Scharre V.	Schild O.
Schat M.	Schilpad M. en V.
Schatkamer V.]	Schim V.
Schatkift V.	Schimmel O.
Schavót O.	Schemp V.
Schedel M.	Schip O.

Schip-

Schipbreuk V.
 Schoen M.
 Schof O.
 Schoffel M. en V.
 Schóft (fchouder) M.
 Schók (ftoot) M.
 Schók (zestigtal) O.
 Schol V.
 Schonk M. en V.
 Schoof V.
 School V. en O.
 Schoor (ftut) M.
 Schoorsteen M.
 Schoot M.
 Schop (met den voet)
 M.
 Schop (fchup) V.
 Schót O.
 Schotel M.
 Schouder M. en V.
 Schouw V.
 Schouwburg M. en O.
 Schouwfpel O.
 Schraag V.
 Schraap M.
 Schrab V.
 Schram V.
 Schreede V.
 Schreeuw M.
 Schrift O.

H. Schrift V.
 Schrik M.
 Schrob M.
 Schroef O.
 Schroom M. en V.
 Schryn V.
 Schub V.
 Schuld M. en V.
 Schulp V.
 Schurft O.
 Schut O.
 Schuur V.
 Schuyf V.
 Schuyt V.
 Schuym V. en O.
 Schuymfpaan V.
 Schyf V.
 Schyn M.
 Segryn O.
 S^K V.
 Selry V.
 Servét O.
 Sexe V.
 Seyffen M. en V.
 Sieraad O.
 Signét O.
 Siroop V.
 Slaap M.
 Slaapból M. en V.
 Slaapkamer V.

K 4 Slaap-

Slaapmuts V.	Sloop V.
Slab V.	Sloot V.
Slach (foort) O.	Slót O.
Slag M.	Sluyer M.
Slag (wagenspoor) O.	Sluys V.
Slagórde V.	Slyk V. en O.
Slagpen V.	Slym V.
Slagregen M.	Slypbórd O.
Slagveld O.	Smaad V.
Slagtand M.	Smaak M. en V.
Slagtbank V.	Smak (werp) M.
Slagtóffer O.	Smak (fchip) V.
Slagttyd V.	Smart V.
Slagzwaerd O.	Smeer O.
Slak V.	Smet V.
Slang V.	Smids, Smisse V.
Sleede V.	Smient M. en V.
Sleep M.	Smoel M.
Sleet V.	Smul V.
Slek V.	Snaar V.
Slemp V.	Snak (fnik) M.
Sleuf V.	Snater (bek) M.
Sleur V.	Sneb V.
Sleutel M.	Sneede V.
Slinger M.	Sneeuw V. en O.
Slijp V.	Snik M.
Sloep V.	Snip M. en V.
Slok (zwelg) M.	Snoer V. en O.
Slommer V.	Snof V.
Sloof V.	Snuyt M.

Sók M. en V.
 Sóldy V.
 Somme V.
 Soort V.
 Spaade V.
 Spaak V.
 Spaan V. en O.
 Spaander V.
 Spade V.
 Spalk V.
 Span V.
 Spange V.
 Spar V.
 Spat V.
 Spatel M.
 Speekfel O.
 Speelgoed O.
 Speen V.
 Speer V.
 Spek O.
 Spel O.
 Speld V.
 Spelonk V.
 Spelte V.
 Sperwer M.
 Spie V.
 Spiegat O.
 Spiegel M.
 Spier V.
 't Spier in de ruggraat O.

Spiering M.
 Spies V.
 Spekkel M.
 Spil V.
 Spin V.
 Spinazie V.
 Spinde V.
 Spinnekóp M.
 Spinneweb V.
 Spinnewiel O.
 Spinrag V.
 Spinrók M.
 Spint O.
 Spit O.
 Spits V.
 Spleet V.
 Splinter M.
 Spoed V.
 Spoel V.
 Spóg O.
 Sponde V.
 Spons V.
 Spook O.
 Spoor (prikspoor) V.
 Spoor (ipeur) O.
 Spórt V.
 Spót M.
 Spraak V.
 Spraakkonst V.
 Spreekwoord O.
 K 5 Spreek.

Spreekwyze V.
 Spreeuw M. en V.
 Spreuk V.
 Spriet M. en O.
 Springader } V.
 Springbron }
 Springkhaan M.
 Sproet V.
 Sprót V.
 Spruuw V.
 Spuy O.
 Spuyt V.
 Spyker M.
 Spyl V.
 Spys V.
 Spyt V.
 Staaf V.
 Staak M.
 Staal O.
 Staat M.
 Staatendom O.
 Staatkunde V.
 Staatfi V.
 Staatzucht V.
 Stad V.
 Stadhuis O.
 Staert M. en V.
 Stal M.
 Stam M.
 Stand M.

Stang V.
 Standaard M.
 Stap M. en V.
 Stapel M.
 Star V.
 Stede V.
 Steeg V.
 Steegelreep V.
 Steek M.
 Steekade V.
 Steekel M.
 Steekpenning M.
 Steekte V.
 Steel M.
 Steen M.
 Steenbok M.
 Steenróts V.
 Stelt V.
 Stem V.
 Stempel M.
 Steng V.
 Sterfte V.
 Steen M.
 Stevel M. en V.
 Steven O.
 Steyger M.
 Sticht O.
 Stier M.
 Stift V.
 Stip M.

Stip-

Stippel M. en V.
 Stoel M.
 Stoelgang M.
 Stoep V.
 Stoet M.
 Stóf O.
 Stóffe V.
 Stóffer M.
 Stók M.
 Stólp V.
 Stom (tót wyn) V.
 Stond M. en V.
 Stoop V.
 Stoom (waassem) M.
 Stoot M.
 Stóp V.
 Stóppel M.
 Stópsel O.
 Stórk M.
 Stórm M.
 Stórmhoed M.
 Stórmwind M.
 Straal V.
 Straat V.
 Straffe V.
 Strand V. en O.
 Streek V.
 Stroom V.
 Streep V.
 Streng V.

Strik M. en V.
 Stronk M.
 Stront V.
 Stroo O.
 Strook V.
 Stroom M.
 Stroowisch V.
 Stróp M. en V.
 Strót M. en V.
 Struyf V.
 Struyk M. en V.
 Stryd M.
 Stuk O.
 Stulp V.
 Stut M.
 Stuur O.
 Stuyp V.
 Stuyt M. en V.
 Stuyver M.
 Styffel V.
 Stygbeugel M.
 Styl M.
 Suyker M. en V.
 Suykerbrood O.

T.

Taak V.
 Taal V.
 Taalkunde V.

Taart

Taart V.
 Tabak V.
 Tabberd M.
 Taeling M. en V.
 Taf O.
 Tafel M. en V.
 Tafelbórd O.
 Tafereel O.
 Tak M.
 Takel O.
 Takkebos O.
 Tal O.
 Talie V.
 Talk V.
 Tand M. en V.
 Tang V.
 Tap M. en V.
 Tapyt O.
 Tarbot M. en V.
 Tarw V.
 Tas (ftapel) M.
 Tas, Tafch V.
 Taft M. en V.
 Teelt V.
 Teem V.
 Teems V.
 Teen (rysje) V.
 Teen (toon) M.
 Teer V.
 Teerling M.

Teerquaft V.
 Teerton V.
 Tegel V.
 Tegenspoed V.
 Tegenspraak V.
 Tegenftand M.
 Tegenftoot M.
 Tegenweer. V.
 Tegenwind M.
 Tegenzin M.
 Teken O.
 Tekenkonft V.
 Tel V.
 Telg V.
 Tempeest O.
 Tempel M.
 Tent V.
 Terpentyn V.
 Teft V.
 Testament O.
 Teug V.
 Teugel M.
 Text M.
 Teyken O.
 Thee V.
 Thym V.
 Tichgel M.
 Tien (rys) V.
 Tik V.
 Til M.

Tim]

Timmeraadje V.**Timmerwerf** V.**Tin** O.**Tinne** V.**Tip** V.**Tittel** M.**Tobbe** V.**Toegang** M.**Toegift** V.**Toekeer** M.**Toeleg** M.**Toeloop** M.**Toenaam** M.**Toepad** O.**Toer** V.**Toestand** M.**Toets** M. en V.**Toeval** M. en O.**Toeverlaat** M.**Toevlugt** V.**Toevoer** M.**Toffel** V.**Tógt** M. en V.**Tól** M.**Tombe** V.**Ton** V.**Tonder** V. en O.**Tong** V.**Tongriem** M.**Tonyn** M.**Toom** M.**Toon** M.**Toonbank** V.**Tooneel** O.**Tooneelfpel** O.**Toorn** M.**Toorts** V.**Tóp** M.**Tóppunt** O.**Torre** V.**Toren** M.**Tórmént** O.**Tórn** M.**Tortel** V.**Touw** O.**Traan** V.**Tralie** V.**Trans** M. en V.**Trant** M.**Trap** M. en V.**Trechter** M.**Tredt** M.**Treede** V.**Treeft** M.**Trek** M.**Treyn** M.**Tril** M.**Triomf** V.**Trits** V.**Troef** V.**Troep**

Troep V.
 Tróg M. en V.
 Trom V.
 Trommel M. en V.
 Trommelfók M.
 Tromp V.
 Trompét V.
 Tronie V.
 Tronk M.
 Troon M.
 Trooft M.
 Tróp M. en V.
 Trós M.
 Trouw V.
 Trouwring M.
 Tryp O.
 Tucht V.
 Tulp V.
 Turf M.
 Tuttel M.
 Tuyg O.
 Tuyn M.
 Tuyt V.
 Tweebak V.
 Tweedragt V.
 Tweegevecht O.
 Tweeling M. en V.
 Tweespalt V.
 Tweespraak V.
 Tweesprong M.

Twist M. en V.
 Twyfel M. en V.
 Tyd M. en V.
 Tydverdryf O.
 Tydverzuym O.
 Tyger M.
 Tyk, teek O.
 Tytel M.
 Tzamenhang M.
 Tzamenloop M.
 Tzamenfpraak V.

U.

Uehtend M.
 Uur O. en V.
 Uurglas O.
 Uurwerk O.
 Uurwyzer M.
 Uye V.
 Uyer M.
 Uyl M.
 Uytdrukfel O.
 Uyterfte O.
 Uytgaave V.
 Uytgang M.
 Uytgeleyde O.
 Uytham M.
 Uythangbórd O.
 Uythoek M.

Uyt.

Uytkomft V.

Uytkoop M.

Uytkyk M.

Uytloop M.

Uytspanfel O.

Uytspraak V.

Uytitel Men O.

Uyttógt M.

Uytvaart V.

Uytval M.

Uytvloed M.

Uytlugt V.

Uytvoer M.

Uytwas O.

Uytweg M.

V.

Vaagevuur O.

Vaak M. en V.

Vaam, vadem M.

Vaan V.

Vaandel O.

Vaardt (spoed) M. en
V.Vaart (zeevaart, óf een
vaarbaar water) V.

Vaartuyg O.

Vaarwater O.

Vaatdoek V.

Vaatwerk O.

Vacht V.

Vadem M.

Vaderland O.

Vadermoord M.

Vader-ons O.

Vaderschap V. en O.

Vaers O.

Vaerze (jonge koe) V.

Vak O.

Val M.

Val (knip) V.

Valbrug V.

Valhoed M.

Valey V.

Valies O.

Valreep V.

Valfbrik M.

Vang V.

Vangft V.

Varre M.

Vat O.

Vedel V.

Veder V.

Vee O.

Veeg Men V.

Veem O.

Veer (veder) O.

Veer (overvaart) V.

Veerschip V.

Veest

Veeft V.	Verloop O.
Vel O.	Vermaak O.
Veld O.	Vernis O.
Veldflag M.	Vernuft O.
Veldtóg M. en V.	Verraad O.
Velge V.	Verrekyker M.
Vendel O.	Verschiet O.
Venkel V.	Verschil O.
Venster O.	Verfchooveling M. en
Venyn O.	V.
Verblyf O.	Verschót O.
Verbód O.	Verflag O.
Verbond O.	Verftand O.
Verdék O.	Verfték O.
Verderf O.	Vertier. O.
Verdienst V.	Vertoog O.
Verding O.	Vertrouwde M. en V.
Verdrag O.	Verval O.
Verdriet O.	Vervólg O.
Verf V.	Verw V.
Verfquast V.	Verwant M.
Vergift O.	Verwyt O.
Verhaal O.	Verzét O.
Verjaardag M.	Verzoek O.
Verjuys O en V.	Verzuym O.
Verkeerbórd O.	Vest V.
Verken O.	Vet O.
Verkoop M.	Veulen O.
Verlaat O.	Veyl (klimop) O.
Verlóf O.	Vezel V.

Vier

Vierdevat O.	Vlies O.
Vierkant O.	Vliet M.
Vierling V.	Vloed M.
Vierschaar V.	Vloek M.
Vilt V.	Vloer M.en V.
Vin V.	Vlók V.
Vinger M.	Vloo V.
Vingerling M.en V.	Vloot V.
Vink M.en V.	Vlót O.
Viole V.	Vlugt V.
Violét V.	Vocht O.
Vifch M.	Vodde V.
Vlaade V.	Voeder, Voër O.
Vlaag V.	Voedsel O.
Vlag V.	Voege V.
Vlam V.	Voet M. en V.
Vlas O.	Voetbank V.
Vlecht V.	Voeteuvel O.
Vleefch O.	Voetkus V.
Vleeshal V.	Voetpad O.
Vleefchfóp O.	Voetftal M.
Vleet V.	Voetftap M.en V.
Vlegel M.	Voetvólk O.
Vlek (fmet) V.	Vogel M.
Vlek (open fteedtje) O.	Vólk O.
Vlerk V.	Volmagt V.
Vles V.	Vond M.
Vleugel V.	Vondeling M.en V.
Vlieg V.	Vonk V.
Vliering V.	Vonnis O.

L

Von

- Vonte V.
 Voogdy V.
 Voorbaat V.
 Voorbeeld O.
 Voorboode M. en V.
 Voordacht V.
 Voordeel O.
 Voordeur V.
 Voorhang M.
 Voorhoede V.
 Voorhóf M.
 Voorhoofd O.
 Voorhuyd V.
 Voorhuys O.
 Voorkind O.
 Voorkoop M.
 Voorloop M.
 Voormiddag M.
 Voormuur M.
 Voorn V.
 Voorraad M. en V.
 Voorrang M.
 Voorrecht O.
 Voorfchans V.
 Voorfchoot O.
 Voorschrift O.
 Voorflag M.
 Voorfpoed V.
 Voorspraak (verdeedi-
 ging) V.
- Voorspraak (Advokaat)
 M.
 Voorftad V.
 Voorftand M.
 Voorftel O. en M.
 Voortgang M.
 Voortógt M. en V.
 Voortyd V.
 Voorval O. en M.
 Voorwacht V.
 Voorwerp O.
 Voorwind M.
 Vore (groeve) V.
 Vórk M. en V.
 Vórm V.
 Vórfch M.
 Vórst M.
 Vrouw V.
 Vraag V.
 Vraat M. en V.
 Vracht V.
 Vreede M. en V.
 Vreemdeling M. en V.
 Vrees V.
 Vreugde V.
 Vrindschap V.
 Vrouwmenfch O.
 Vrouwvólk O.
 Vrucht V.
 Vryaasje V.

Vry-

Vryburg M.
Vrybuyt M.
Vryftad V.
Vul-aard V.
Vullis V.
Vuur O.
Vuurflag O.
Vuursteen M.
Vuurwagen M.
Vuurwerk O.
Vuylnis V.
Vuyft M. en V.
Vyfhoek M.
Vyg V.
Vyl V.
Vyver M.
Vyt V.
Vyzel (fchroef) V.
Vyzel M.
W.

Waaghals M.
Waajer M.
Waake V.
Waan M. en V.
Waarande V.
Waarbórg M.
Waard (herbergier) M.
Waard (pólder) V.
Waarde, waardy.

Waaffem M.
Wacht V.
Wadte V.
Waereld V.
Wafel V.
Wagen M.
Wagenschót O.
Wagenspoor O.
Wal M. en V.
Walg V.
Walm V.
Walvisch M.
Wam V.
Wambes O.
Wand (Muur) M.
Wandt (fcheepswant) O.
Wandel M.
Wandelstók M.
Wang V.
Wangunft V.
Wanhoop V.
Want (handschoen) V.
Want (touwwerk) O.
Wantrouw V.
Wapen O.
Wapenhuys O.
War V. en O.
Wasch O.
Wasch (wassching) V.
L. 2 Wasch.

Waschtobbe V.	Wensch M. en V.
Water O.	Wenst V.
Waterzucht V.	Werf V.
Watte V.	Werk O.
Web V.	Werktuug O.
Wedde V.	Werreld V.
Wedt, paerdewedt O.	Wervel M. en V.
Weeder O.	Wesp V.
Weedom M. en V.	Wet V.
Weegbree V.	Wetboek O.
Weegluyt V.	Wey (huy) O. en V.
Weegschaal V.	Wey, Weyde V.
Week V.	Weyland O.
Weelde V.	Weyte V.
Weer (tegenweer) V.	Wieg V.
Weer [weeder] O.	Wicht O.
Weergade V.	Wiek V.
Weergalm M.	Wiel O.
Weerhaan M.	Wierook M.
Weerlicht O.	Wig V.
Weerzin M.	Wil M. en V.
Weeshuys O.	Wildbraad O.
Weete V.	Wildernis V.
Weetenſchap V.	Willekeur V.
Weeze M. en V.	Wimpel M. en V.
Weldaad V.	Wind M.
Welvaart V.	Wintas O.
Weg M.	Windhond M.
Wen V.	Windpyp V.
Wenk M. en V.	Windfel O.

Wink-

Winkbrauw V.
 Winkel M.
 Winst V.
 Winter M.
 Wip V.
 Wiskonst V.
 Wissel M. en V.
 Witquaft V.
 Woede V.
 Woeker M.
 Wol V.
 Wolk V.
 Wonde V.
 Wonder O.
 Wonderdaad V.
 Woon V.
 Woord O.
 Woordenboek O.
 Woordenstryd M.
 Worm M.
 Worp M.
 Wort M. en V.
 Wortel M. en V.
 Woud O.
 Wraak V.
 Wraakzucht V.
 Wrak O.
 Wrát V.
 Wrevel M.
 Wrók M.

Wrong M.
 Wrongel M. en V.
 Wyf O.
 Wyk V.
 Wyl V.
 Wyn M.
 Wynberg M.
 Wyngaard M.
 Wynglas O.
 Wynkan V.
 Wynkelder M.
 Wynkuyp V.
 Wynpers V.
 Wynstók M.
 Wynvat O.
 Wyquaft V.
 Wywater O.
 Wyze V.
 Wyzer M.

Y.

Yk M.
 Ys O.
 Ysgang M.
 Yskégel M.
 Yspoor V.
 Yver M.
 Yvoor O.
 Yzer O.

L 3

Yzer-

Yzerwerk O.

Z.

Zaad O.

Zaag V.

Zaak V.

Zaal V.

Zaan V.

Zadel M. en V.

Zaizoen O.

Zak M.

Zalf V.

Zand O.

Zang M.

Zark M. en V.

Zee V.

Zeede V.

Zeedyk M.

Zeef V.

Zeege V.

Zeegepraal V.

Zeegeftanderd M.

Zeegeteken O.

Zeegevecht O.

Zeehaven V.

Zeelt M.

Zeep V.

Zeepsóp O.

Zeer O.

Zeeflag M.

Zeeftad V.

Zeet (zitplaats) V.

Zeeve V.

Zeevaart V.

Zeevifch M.

Zegel O.

Zegen M.

Zemel V.

Zerk M. en V.

Zet M.

Zetel M.

Zever V.

Zeyl O.

Zeyldoek O.

Zeylsteen M.

Zeyffen M. en V.

Ziekte V.

Ziel V.

Zilver O.

Zin M.

Zinnebeeld O.

Zinspreuk V.

Zitbank V.

Zitplaats V.

Zoen M.

Zoenóffer O.

Zoethout O.

Zóg (zeug) V.

Zóg (vrouwemelk) O.

Zók

Zók M.	Zwade V.
Zólder M.	Zwaerd O.
Zomer M.	Zwalp M.
Zon V.	Zwang M.
Zonde V.	Zwaluw V.
Zonnestand M.	Zwavel M. en V.
Zoode V.	Zwavelstók M. en V.
Zool V.	Zweep V.
Zoom M.	Zweer V.
Zórg V.	Zweet O.
Zout O.	Zwelg M.
Zoutkeet V.	Zwenk M.
Zoutmyn V.	Zwerk O.
Zoutvat O.	Zwerm M.
Zucht V.	Zwier M.
Zult O.	Zwik V.
Zuydewind M.	Zwilk O.
Zuyl M. en V.	Zwym V.
Zuyvel O.	Zwyn O.
Zwaai M.	Zyde V.
Zwaan M. en V.	Zyde woe O.
Zwachtel M.	Zywórm M.

Van het

G E T A L

Der Naamwoorden.

DE Getallen zyn tweederley, *Eenvoudig*, en *Meervoudig*: en de meeste Zelfftandige Naamwoorden eyndigen in 't meervoudig getal in EN óf N, sommige ook in S, en etlyke in die beyde. Dóch éénledige Naamwoorden eyndigen altoos in *en*, uytgenomen *Kók*, waarvoor men in 't Meervoudige zegt *kóks*, en *Maat* als het *makker* betekent; want dan zegt men *maats*; vermids *maaten* geheeliets anders betekent: Zo gaat het ook met het woord *Boot*, het welk niet alleen een zeker vaartuyg, maar ook een borstjuweel is; dóch als men van vaartuygen spreekt, dan is 't meervoudige *boots*; waarentegen men van borstjuweelen spreekende, *bóoten* zegt. Deeze twee woorden veranderen ook in geslacht naar de betekenis; want *Maat* (*makker*) is van 't Manlyk, en *maat*, daarmen meê meet, van 't Vrouwelyk geslacht: insgelyks is *Boot* (een zeeschuyt) manlyk, en *boot* (een borstjuweel) vrouwelyk.

Dóch deeze verandering van geslacht wordt niet bespeurd in 't woord *Maan*, 't welk niet alleen het bekende hemellicht, maar ook het
hals-

hals-haair van een paerd óf leeuw betekent.

Naamwoorden die 't *meervoudige* in en maaken zyn als volgt ,

<i>Gat</i>	<i>Gaten</i>
<i>Vat</i>	<i>Vaten</i>
<i>Bruyd</i>	<i>Bruyden</i>
<i>Brood</i>	<i>Brooden</i>
<i>Lót</i>	<i>loten</i>
<i>Slót</i>	<i>sloten</i>
<i>Tyd</i>	<i>ryden</i>
<i>Zoon</i>	<i>zoonen</i>
<i>Been</i>	<i>beenen</i>
<i>Aal</i>	<i>aalen</i>
<i>Hand</i>	<i>handen</i>
<i>Olifant</i>	<i>olifanten</i>
<i>Slang</i>	<i>slangen</i>
<i>Gang</i>	<i>gangen</i>
<i>Tang</i>	<i>tangen</i>
<i>Ketting</i>	<i>kettingen</i>
<i>Muur</i>	<i>muuren</i>
<i>Peer</i>	<i>peeren</i>
<i>Gebéd</i>	<i>gebeden</i>
<i>Gebód</i>	<i>geboden</i>
<i>Quast</i>	<i>quasten</i>
<i>Nest</i>	<i>nesten</i>

Hiertoe behooren ook alle Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en in *ing* eyndigende, als

Draaijing draaijingen

Beweeging bewegingen

Reyniging
Wederſpreeking

reynigingen
wederſprekingen.

Waarby men kan voegen *Leerling leerlingen*,
en *Sterveling ſtervelingen*.

Etlyke Naamwoorden, die 't Meervoudig
getal in *en* maaken, verdubbelen daarin hunne
laatste letter, als

*Bed**bedden**Brug**bruggen**Bus**bussen**Zak**zakken**Tak**takken**Gek**gekken**Rók**rókken**Stók**stókken**Bril**brillen**Bal**ballen**Val**vallen**Ham**hammen**Kam**kammen**Ram**rammen**Stam**stammen**Kan**kannen**Man**mannen**Lip**lippen**Klip**klippen**Kap**kappen**Sap**sappen**Trap**trappen**Kóp*

<i>Kóp</i>	<i>kóppen</i>
<i>Knóp</i>	<i>knóppen</i>
<i>Sóp</i>	<i>sóppen</i>
<i>Kat</i>	<i>katten</i>
<i>Pót</i>	<i>póttten</i>
<i>Zót</i>	<i>zóttten</i>

Die in F eyndigen veranderen die letter in *t*
Meervoudige doorgaans in eene V, als

<i>Gaaf</i>	<i>gaaven</i>
<i>Lyf</i>	<i>lyven</i>
<i>Wyf</i>	<i>wyven</i>
<i>Dief</i>	<i>dieven</i>
<i>Hóf</i>	<i>hoven</i>
<i>Graf</i>	<i>graven</i>
<i>Wolf</i>	<i>wolven</i>
<i>Huyf</i>	<i>huyven</i>

Maar hiervan zyn uytgezonderd *Bef*, *bessen*;
Mof, *moffen*; *Straf* *straffen*.

Die in S eyndigen hebben het meervoudige in
zen, als

<i>Baas</i>	<i>baazen</i>
<i>Blaas</i>	<i>bláazen</i>
<i>Glas</i>	<i>glazen</i>
<i>Doos</i>	<i>doozen</i>
<i>Roos</i>	<i>roozen</i>
<i>Huys</i>	<i>huyzen</i>
<i>Muys</i>	<i>muyzen</i>

Hier

Hiervan zyn uytgezonderd *Bus buſſen*, *Kas kaſſen*, *Fleſ fleſſen*, *Mes meſſen*.

Het woord *Koe* heeft in 't meervoudig getal *Koejen*, en *Vloo* heeft *vloojen*, hoewel men 'er vindt die daarvoor zeggen *vloôn*.

Naamwoorden uytgaande in *ER*, *AAR*, en *EL*, hebben 't meervoudige in *s* en *en*, als

<i>Vader</i>	<i>Vaders</i>	en	<i>vaderen</i>
<i>Broeder</i>	<i>broeders</i>	en	<i>broederen</i>
<i>Zuſter</i>	<i>zuſters</i>	en	<i>zuſteren</i>
<i>Meester</i>	<i>meesters</i> ,	en	<i>meesteren</i>
<i>Vervolger</i>	<i>vervolgers</i>	en	<i>vervolgeren</i>
<i>Schryver</i>	<i>ſchryvers</i>	en	<i>ſchryveren</i>
<i>Leeraar</i>	<i>leeraars</i>	en	<i>leeraaren</i>
<i>Minnaar</i>	<i>minnaars</i>	en	<i>minnaaren</i>
<i>Diſtel</i>	<i>diſtels</i>	en	<i>diſtelen</i>
<i>Appel</i>	<i>appels</i>	en	<i>appelen</i>
<i>Tafel</i>	<i>tafels</i>	en	<i>taſelen</i>
<i>Geeffel</i>	<i>geeffels</i>	en	<i>geeffelen</i>
<i>Vogel</i>	<i>vogels</i>	en	<i>vogelen</i>
<i>Dekſel</i>	<i>deksels</i>	en	<i>dekselen</i>

By deeze zou men mogen voegen *Keten*, *ketens* en *kétenen*; *Schepen*, *Schepens* en *Schépenen*; *Jongen*, *jongens*, *jongers*, en *jongeren*. Echter behoort aangemerkt te worden dat het *Meervoudige* van de meeste deezer woorden in *S* eyndigende, doorgaans eygentlyk de *Nominativus* is; maar de *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus* en *Ab-lativus* worden beſt door den uytgang *en* uytgedrukt,

drukt, als *Ten tyde onzer vaderen. 't Is den Schryveren niet te wyten. Hy kante zich tegen de Leeraaren. Hy bediende zich van de dekseleu.* Dóch het gebruyk heeft gewild, dat *Appelen, vogelen, en tafelen* ook in den *Nominativus* gebruykt worden; want men zegt gemeenlyk *De appelen zyn zuur: De vogelen vliegen in de lucht: De tafelen waaren te kleyn:* evenwel zegt men mede, 't *Zyn vette vogels.*

Verkleynde Naamwoorden hebben 't *Meervoudige* in S, als

<i>Hondtje</i>	<i>hondtjes</i>
<i>Mandtje</i>	<i>mandtjes</i>
<i>Steentje</i>	<i>steentjes</i>
<i>Boomken</i>	<i>boomkens</i>
<i>óf boomtje</i>	<i>boomtjes</i>

Hierby kan men voegen *Kindtje, kindertjes, en Kindeken, kinderkens.*

Naamwoorden in E eyndigende, maaken hun *Meervoudige* door eene N tót zich te neemen, als

<i>Aarde</i>	<i>aarden</i>
<i>Boode</i>	<i>booden, en niet Boodens</i>
<i>Stede</i>	<i>steden</i>
<i>Sleede</i>	<i>sleeden</i>
<i>Zeede</i>	<i>zeeden</i>
<i>Zee</i>	<i>zèen</i>
<i>Reyze</i>	<i>reyzen</i>
<i>Offerande</i>	<i>offeranden</i>
<i>Heere</i>	<i>heeren</i>

Hoe.

Hoewel men voormaals in den *Nominativus* schier altoos plagt te schryven *Bedde, mensche, spyze, môtte, padde, Graave, vrouwe, hoere*, echter zegt men nu doorgaans, *Bed, mensch, spys, môt, pad, Graaf, vrouw, hoer*, gebruykende 't andere in den *Genitivus, Dativus, en Ablativus*. Noopende 't woord *Heere*, als men 'er Gód door verstaat, dan wil ik, uyt eerbiedigheyd voor dien naam, liever in den *Nominativus* zeggen *Heere*, en in den *Genitivus, des Heeren*: want het woord *Heer* is nu zo gemeen geworden, dat elk, die maar een fatsoenlyk kleet aan heeft, dien tytel krygt.

Naamwoorden in I óf IE uytgaande, hebben 't *Meervoudige* in *iën*, als

<i>Faali</i>	<i>faaliën</i>
<i>Griffi</i>	<i>griffiën</i>
<i>Kevi</i>	<i>keviën</i>
<i>Malie</i>	<i>maliën</i>
<i>Oli</i>	<i>oliën</i>
<i>Staatfi</i>	<i>staatfiën</i>
<i>Tralie</i>	<i>traliën</i>

Naamwoorden in *heyd* eyndigende, maaken hun *Meervoudige* in *heden*, als

<i>Boosheyd</i>	<i>boosheden</i>
<i>Waarheyd</i>	<i>waarheden</i>

Sommige Naamwoorden zyn onregelmatig in 't *Meervoudige*, door 't aanneemen van eene fillabe meer dan gewoonlyk is, als

Ey

<i>Ey</i>	<i>eyeren</i>
<i>Gemoed</i>	<i>gemoederen</i>
<i>Goed</i>	<i>goederen</i>
<i>Hoef</i>	<i>hoenderen</i>
<i>Kind</i>	<i>kinderen</i>
<i>Kalf</i>	<i>kalveren</i> , dóch in de gemeene spraak
<i>Kleed</i>	<i>kleederen</i> . zegt men ook <i>kalven</i>
<i>Lam</i>	<i>lammeren</i>
<i>Lied</i>	<i>liederen</i>
<i>Rad</i>	<i>raderen</i>
<i>Rund</i>	<i>runderen</i>
<i>Reden</i>	<i>rédieneren</i>
<i>Blad</i>	<i>bladen en bladeren</i>
<i>Been</i>	<i>Beenderen</i> , want <i>beenen</i> zyn eygentlyk <i>tibia</i> , de stylen naamelyk die ons lighaam draagen

Land heeft ook *landeryen*, dat is *landen* tót weyden óf beplantinge; en zo iemand ergens *Landery* mogte gezeyd hebben, dat is al zo zeldzaam als *pascuum* in 't Latyn, 't welk evenwel by *Varro* gevonden wordt.

Onder de Onregelmaatige mag men ook tellen

<i>Lid</i>	<i>leden</i>
<i>Stad</i>	<i>steden</i>
<i>Schip</i>	<i>schepen</i>
<i>Leer</i>	<i>leeringen</i>
<i>Bedróg</i>	<i>bedriegeryen</i>
<i>Krygsman</i>	<i>krygslieden</i>

Huys-

Huysman
Verraad

huysluyden
verraaderyen

Ontrent het woord *Huysman*, 't welk een *Landman* betekent, staat aan te merken, dat de verandering van 't geslacht ook een zeer groote verandering in de betekenis maakt; want *Huysvrouw* is eygentlyk *Uxor* óf eene getrouwde vrouw, óf ook de Eygenaareffe van een huys.

Etlyke zelfitandige Naamwoorden hebben geen Meervoudig getal, als *Adel*, *Beklag*, *Berouw*, *Geklap*, *Gepraat*, *Gehoor*, *Gezwets*, *Geklag*, *Verkoop*, *Verloop*, *Vervolg*, *Toeleg*, *Toevlugt*, *Heyl*, *Dronk*, *Dank*, *Draf*, *Vergift*, *Huysraad*, *Voorraad*, *Overschót Slym*, *Roest*, *Hoest*, *Gicht*, *Vleesch*, *Bloed*, *Breyn*, *Zweet*, *Etter*, *Pik*, *Hars*, *Wasch*, *Kalk*, *Lym*, *Teer*, *Zwavel*, *Edik*, *Inkt*, *Mom*, *Droeffem*, *Hout*, *Zout*, *Zuyvel*, *Vet*, *Vlas*, *Gras*, *Kaf*, *Stroo* *Hooi*, *Meel*, *Mout*, *Mofterd*, *Hennip*, *Kaneel*, *Foeli*, *Gengber*, *Peper*, *Honig*, *Praal*, *Prucht*, *Magt*, *Boert*, *Jók*, *Ernst*, *Vrees*, *Ruft*, *Slaap*, *Vaak*, *Reuk*, *Honger*, *Dorst*, *Toorn*, *Haat*, *Nyd*, *Leed*, *Tucht*, *Kuysheyd*, *Kindsheyd*, *Jeugd*, *Wasdom*, *Maagdom*, *Ouderdom*, *Gelaat*, *Trouw*, *Waan*, *Tver*, *Lucht*, *Weeder*, *Hitte*, *Koude*, *Sneeuw*, *Hagel*, *Dauw*, *Ryp*, *Vorst*, *Dooi*, *Drek*, *Slyk*.

De naamen der Metaalen, als *Goud*, *Zilver*, *Koper*, *Tin*, *Tzer*, *Lood*, *Staal*, *Speauter*, *Quikzilver*.

Veele

Veele naamen van Akkergewassen, als *Koorn, Rogge, Tarwe, Garst, Haver, Boekweyt, Spelte.*

Sommige Naamwoorden die eenigermaate konnen aangemerkt worden als niet betrekkelijk onder 't Meervoudig getal, worden echter somtyds in 't veelvoudige gebruykt: want hoewel *Brood, Kaas, en Visch* als ondeelbaar geacht konnen worden, omdat men zegt, *Voorraad van brood en kaas. Eene zoô visch*: even gelyk men ook zegt, *De Vyand heeft het land verlaaten*; nógtans als 'er verscheydene enkele door verstaen worden, zegt men, *Oubakkene brooden: Gaave kaazen: Grootte Visschen: en Het land is door de vyanden verwoest.* Zo zegt men ook *Grootte Wateren; Vreemde Bieren; Koele Wynen, Bierazynen, Fyne Oliën; Eene laading van Suykeren en Siroopen: Voorts Fyne Lakenen, Grove Lyncwaden; Zwaare Felpen, Ligte Fluweelen, Dikke Satynen, Geverwde Saaijen, Fyne Baaijen: Wyders Natte Zomers, Slappe Winters; Zwaare Regens; Grootte Vuuren; Uytstaande Gelden.*

Eenige weynige Naamwoorden derven 't Eenvoudig getal, als, *Hersenen, Ouders, Liedes, Versenen.*

Van de

(*) B. U Y G I N G E

Der Naamwoorden.

DE Naamwoorden zyn, zo wel in 't Meervoudige als Eenvoudige, aan zekere buyginge door (†) *Naamvallen* onderworpen. Deeze Naamvallen zyn zes in getal, naamelyk de *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus*, en *Ablativus*, welke men in 't Duytsch noemt den *Noemer*, *Teeler*, *Geever*, *Aanklaager*, *Roeper*, *Afneemer*: dóch om den Geleerden te gemoet te komen, zal ik my meest van de Latynsche benaamingen, als best bekend, bedienen, zonder daarom de Ongeletterden te vergeeten: want om hunnent wille zal ik de eygenschap deezer Naamvallen duydelyk aanwyzen, om hen, zo veel my moogelyk is, te doen begrypen hoe ze gebruykt moeten worden.

Hoe vreemd nu deeze benaamingen iemand ook moogen voorkomen, nógtans schynt de Reden, zo wel als de rechte eygenschap der bevoordinge, aanleyding daartoe gegeven te hebben: want wat ongerymdheyd steekt 'er tóch in, dat men den rechten naam, waarmede iets genoemd wordt, den *Noemer* heet, als *Vader*
Moeder

(*) Declinatio. (†) Casus.

Moeder, Kind? En vermids men zegt, *Des vaders zoon*, dan is 't immers niet oneygen deezert naamval *Vaders*, den *Teeler* te noemen: dus zegt men ook, *De dóchter haarer moeder*, *de vogelen des luchts*, *De beesten des velds*, en *De vischen der zee*: Men gebruykt den *Teeler* ook om den genen, dien iets in eygendom toebehoort, te betekenen, als, *Des mans huys*, *De man dier vrouwe*, en *Des kinds vader*. Hoewel nu derde Naamval eygentlyk aanwyft het gene waaraan iets gegeven wordt, als, *De brief is den Graave óf den Vórst behandigd*, en *Zy gaf het haaren vader* zo heeft zulks echter eenige gemeenschap met geeven. 't Zelfde zy gezegd wegens den *Aanklaager*; want men zegt, *Zy klangde hem aan*, en *Hy beschuldigde haar*. De vyfde Naamval heeft den naam van *Roeper*, en verscheelt niet van den *Noemer*; want het zoud immers oneygen zyn, iemand by eenen anderen naam te roepen óf aari te spreken, dan men gewoon is hem te noemen, als *Hóór hier Willem. ó Vader. Waar zyt gy, moeder? Komt gy, zuster?* En waarom men den zesden Naamval den *Afneemer* noemt, valt niet zwaar te begrypen, als men aanmerkt dat hy gebruykt moet worden als men van afneemen óf ontfangen spreekt, als, *De schotels wierden van de tafel afgenomen. En hy heeft een geschenk van den Hertoge ontfangen*. Dus veel van de benaaminge der Naamvallen; nu van 't gebruyk derzelve.

De *Nominativus*, betekend wordende door *Een, De, Het*, alsmede door *Ik, gy, hy, zy*, geeft den naam en de beduydenis van het Naamwoord te verstaan, en wordt voor het *Werkwoord* gesteld, beantwoordende de vraage *Wie? óf Wat?* als *Een Man is 'er noodig: De Koning komt: Het huys schudt. Ik heet Willem. Gy zyt eene getrouwde vrouw; Hy gaat mank; Zy schreyde.*

De *Genitivus*, betekend door *Eens, eener, van eenen, des, der, van my, van hem, van het*; en in 't Meervoudige door *Der*, beantwoordt de vraage, *Wiens? Van wien? óf Van wat? óf Waar van?* en in 't Meervoudige, *Welker?* als *De sterkte eens mans, en de behendigheyt eener vrouwe, wordt 'er vereyscht. Des Konings goedertierenheyt. De achthareyde van eenen Vorst. De diepte der Zee: De voorspoed der Kerke: Belofte van vergiffenisse: Des paerds zadel, óf De zadel van het paerd: De gevel van 't huys: Hy deed het met het geld van my: 't Beleyd van hem was uytmuntend: Het geruysh der boomen.*

Men vindt 'er die beweeren dat *Van den vader*, óf *Van den burger*, schoon als een *Genitivus* gebruykt, nógtans eygentlyk voor eenen *Ablativus* te houden zy: maar als men 't recht inziet, schynt 'er een merkelyk onderscheyd te weezen, wanneer dit *Van* als een *Genitivus*, en wanneer als een *Ablativus* moet genomen worden: want dit zeggen, *De zadel van het paerd was van tryp*, levert ons eenen *Genitivus* en eenen *Ablativus*; naardien *van het paerd* hier zo veel is als *des paerds*; dóch

dóch zo is 't niet gelegen met de woorden *van tryp*, zynde dit zo veel als *van tryp gemaakt*, en in dien zin is 't woordtje *van*, het teken van den *Ablativus*, gelyk ook als men zegt, *Ik ligtte den zadel van het paerd*. Dat is, Ik nam hem daaraf. Dit onderscheyd ziet men mede in deeze spreekwyzen, *Hy quam uyt het huys van zynen vader*, en *Hy nam het huys over van zynen vader*: want het eerste verbeeldt ons den *Genitivus*, en 't laatste den *Ablativus*. Maar dubbelzinnig is dit gezég, *Hy heeft het huys van zynen vader geërfd*, zynde zo veel als *Domum a patre suo hereditaria jure accepit*, en *Domum patris sui hæreditate adeptus est*. Ondertusschen vindt men ook in 't Latyn spreekwyzen die door eenen *Genitivus* óf door eenen *Ablativus*, zo als men lieft wil, uytgedrukt worden, als *Plenus vini*, en *plenus vino*; als mede *Admoneo te hujus rei*, óf *de hac re*: zulks dat het my niet der pyne waerd schynt, te krakkeelen óf 't woordtje *Van* eygentlyk het teken eens *Genitivus* óf eens *Ablativus* is; nademaal het blykt de betekenis van die beyde te weezen. Des niettegenstaande is het zeker, dat 'er Manlyke Naamwoorden zyn, die in den *Genitivus* het woordtje *des* niet dulden kunnen, zonder eene groote hardigheyd óf wrangheyd; want wie zegt tóch, *De dikte des masts?* Is 't hier niet beter te zeggen, *De dikte van den mast?* onzeker dit kan geen *Ablativus* genoemd worden, gelyk ook niet *Het boven-end van den mast*, het welk een

gedeelte van den mast is; maar zo is 't niet gelegen met *De vleugel die door eenen rukwind van den mast afwaaide*; waarom *van den mast* in dit geval ook een *Ablativus* is. Als men dan zegt *De breedte van het huys*, dan is *van*, het teken van den *Genitivus*; maar, *De steen viel van 't huys*, geeft te kennen, dat *van* een *Ablativus* betekent.

De *Dativus* wordt betekend door *Eenen*, óf *aan eene*, *Den*, *der*, óf *aan de*, *aan het*, en *Hem* óf *aan hem*; *My* óf *aan my*, *U* óf *aan u*; en beantwoordt de vraag, *Wien?* *aan wie?* *Aan was?* *Waar aan?* als *De zaak is den Koning en der Koninginne voorgedraagen*: *De knecht is den meester onderworpen*: *Het wierdt der (óf aan de) Gemeeynte voorgesteld*. 't *Quam* den volke vreemd voor: 't *Wierdt* aan het volk bekend gemaakt; *Ik heb* het hem gegeven: *Ik zeyd* het hem: *My* is gezegd; *Hy* vraagde *my*. *Het boek is aan hem opgedraagen*: *Zy* is aan hoofdpyn onderhevig: 't *Lachgen* is alleen den menschen eygen, als zynde allen menschen aangebooren, en niet den beesten: *De zaak* wierdt aan de mannen voorgesteld; *Het geschil* wierdt aan de vrouwen verbleeven. *Wacht u* voor 't quaad.

De *Accusativus* hangt van 't *Werkwoord* af, en wordt uytgedrukt door *Eenen*, *eene*, *den*, *de*, *Hem*, *haar*, *het*, *hen*, *My*, *U*, beantwoordende de vraag *Wien?* *wie?* *welken?* *welke?* *wat?* en in 't meervoudige *Wie?* als *Hy heeft eenen man gedood*: *Hy heeft eene vrouw getrouwd*. *Wy* zagen den Koning en de Koningin. *Ik hoorde u* niet. *Ik heb* hem geroepen:
Hy

Hy stiet my omverre. Hy heeft haar verlaaten: Zy hebben het huys gestut. Zy sloegen ben.

De *Vocativus* wordt gebruykt in 't roepen óf aanspreeken, als *O Heere! Hoor hier man! Vrouw, zie voor u! Jongen, wacht u! ó Gelukkig land! ó Koning! O ik ongelukkige! óf ó my rampzalige!*

De *Ablativus* is kenbaar aan deeze merktekenen, *Van eenen, van eene, van een, van den, van de, van het, van hem, van my, van haar, van hen*, en beantwoordt de vraage, *Van wien? van welke?* óf *van wat?* als, *Peeren versch van eenen boom geschud: Vruchten van een weelig land: Daar is een bevél gekomen van den Koningen de Koninginne: Het is van hem genomen: Zy quam van het land: Hy viel van 't huys: De Weerhaan waaide van den toren: Verlost van den dood: Bevryd van een quaad wyf: Ontslagen van de koortse. Ik heb eenen brief van hem ontfangen: 't Quam van my woort: 't Is van haar genomen.* Somtyds wordt de *Ablativus* door 't woordtje *Van* alleen, zonder *den* óf *de*, uytgedrukt, als *Een drank van wyn en water en limoenen gemaakt. De menschen moet men van ondeugd afschrikken. Zy is verlost van kindé.*

Ik acht dat een Ongeletterde, zo hy anders een goed verstand heeft, uyt dit bericht, waarin ik met voordacht vry wydloopig ben geweest, het gebruyk der Naamvallen zal kunnen begrypen. Dies kom ik nu tót de Buygingezelve, welke ik door een goed getal van voorbeelden zal aanwyzen, beginnende met **MANLYKE** Naamwoorden.

*Eenvoudig.**Meervoudig.*

<i>Nominativus</i>	Een Man	<i>Nom.</i>	De Mannen
<i>Genitivus</i>	Eens Mans	<i>Gen.</i>	Der Mannen
<i>Dativus</i>	Eenen Man of Manne	<i>Dat.</i>	Den Mannen
<i>Accusativus</i>	Eenen Man	<i>Acc.</i>	De Mannen
<i>Vocativus</i>	ô Man	<i>Voc.</i>	ô Mannen
<i>Ablativus</i>	Van eenen Man	<i>Abl.</i>	Van de Mannen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Mensch	<i>N.</i>	De Menschen
<i>Gen.</i>	Des Menschen	<i>G.</i>	Der Menschen
<i>Dat.</i>	Den Mensche	<i>D.</i>	Den of Aan de Menschen
<i>Acc.</i>	Den Mensch	<i>A.</i>	De Menschen
<i>Voc.</i>	ô Mensch	<i>V.</i>	ô Menschen
<i>Abl.</i>	Van den Mensche	<i>Ab.</i>	Van de Menschen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Gód	Goden, <i>in alle de Naam-</i>
<i>Gen.</i>	Góds	<i>vallen.</i>
<i>Dat.</i>	Gode, <i>en Aan</i> Gód	
<i>Acc.</i>	Gód	
<i>Voc.</i>	ô Gód	
<i>Abl.</i>	Van ofuyt Gód, of van Gode	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afgód	<i>N.</i>	De Afgoden
<i>Gen.</i>	Des Afgóds	<i>G.</i>	Der Afgoden
<i>Dat.</i>	Den Afgód	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Afgoden
<i>Acc.</i>	Den Afgód	<i>A.</i>	De Afgoden
<i>Voc.</i>	ô Afgód	<i>V.</i>	ô Afgoden
<i>Abl.</i>	Van den Afgód	<i>Ab.</i>	Van de Afgoden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vader	<i>N.</i>	De Vaders <i>óf</i> Vaderen
<i>Gen.</i>	Des Vaders, <i>óf</i> Van den Vader	<i>G.</i>	Der Vaderen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Vader	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Vaderen
<i>Acc.</i>	Den Vader	<i>A.</i>	De Vaders <i>óf</i> , Vaderen
<i>Voc.</i>	ô Vader	<i>V.</i>	ô Vaders
<i>Abl.</i>	Van den Vader	<i>Ab.</i>	Van de Vaderen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Burger	<i>N.</i>	De Burgers
<i>Gen.</i>	Des Burgers, <i>óf</i> Van den Burger	<i>G.</i>	Der Burgeren
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Burger	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Burgeren

<i>Acc.</i>	Den Burger	<i>A.</i>	De Burgers
<i>Voc.</i>	ô Burger	<i>V.</i>	ô Burgers
<i>Abl.</i>	Van den Burger	<i>Ab.</i>	Van de Burgeren

Dus worden ook geboogen, *Herder, Bakker, Browwer; Maaier, enz.*

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Zoon	<i>N.</i>	Der Zoonen
<i>Gen.</i>	Des Zoons, <i>of</i> van den Zoon	<i>G.</i>	Der Zoonen
<i>Dat.</i>	Den Zoone, <i>of</i> Aan den Zoon	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de Zoonen
<i>Acc.</i>	Den Zoon	<i>A.</i>	De Zoonen
<i>Voc.</i>	ô Zoon	<i>V.</i>	ô Zoonen
<i>Abl.</i>	Van den Zoone	<i>Ab.</i>	Van de Zoonen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Neef	<i>N.</i>	De Neeven
<i>Gen.</i>	Des Neefs, <i>of</i> Vanden Neef	<i>G.</i>	Der Neeven
<i>Dat.</i>	Den Neeve, <i>of</i> Aan den Neef	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de Neeven
<i>Acc.</i>	Den Neef	<i>A.</i>	De Neeven
<i>Voc.</i>	ô Neef	<i>V.</i>	ô Neeven
<i>Abl.</i>	Van den Neeve	<i>Ab.</i>	Van de Neeven

<i>Nom.</i>	Een Vrind	<i>N.</i>	De Vrinden
<i>Gen.</i>	Eens Vrinds	<i>G.</i>	Der Vrinden

Dat

<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan eenen Vrind	<i>D.</i>	Den óf aan de den
<i>Acc.</i>	Eenen Vrind	<i>A.</i>	De Vrinden
<i>Voc.</i>	ô Vrind	<i>V.</i>	ô Vrinden
<i>Abl.</i>	Vaneenen Vrind.	<i>Ab.</i>	Van de Vrinden
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vyand	<i>N.</i>	De Vyanden
<i>Gen.</i>	Des Vyands, óf van den Vyand	<i>G.</i>	Der Vyanden
<i>Dat.</i>	Den óf aan den Vyand	<i>D.</i>	Den óf Aan de Vy- anden
<i>Acc.</i>	Den Vyand	<i>A.</i>	De Vyanden
<i>Voc.</i>	ô Vyand	<i>V.</i>	ô Vyanden
<i>Abl.</i>	Van den Vyand	<i>Ab.</i>	Van de Vyanden
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Dienaar	<i>N.</i>	De Dienaars óf Die- naaren
<i>Gen.</i>	Des Dienaars	<i>G.</i>	Der Dienaaren
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Dienaar	<i>D.</i>	Den óf Aan de Die- naaren
<i>Acc.</i>	Den Dienaar	<i>A.</i>	De Dienaars óf Dienaa-
<i>Voc.</i>	ô Dienaar	<i>V.</i>	ô Dienaars. (ren
<i>Abl.</i>	Van den Dienaar	<i>Ab.</i>	Van de Dienaaren
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Knecht	<i>N.</i>	De Knechts óf Knechten
<i>Gen.</i>	Des Knechts	<i>G.</i>	Der Knechten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Knecht	<i>D.</i>	Den óf aan de Knechten
<i>Acc.</i>	Den Knecht	<i>A.</i>	De Knechten

Voc.

<i>Voc.</i>	ô Knecht	<i>V.</i>	ô Knechten		
<i>Acc.</i>	Van den Knecht	<i>Ab.</i>	Van de Knechten		
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Koning	<i>N.</i>	De Koningen		
<i>Gen.</i>	Des Konings, of den Koning	<i>G.</i>	Der Koningen		
<i>Dat.</i>	Den of Aan den Koning	<i>D.</i>	Den of Aan de Koningen		
<i>Acc.</i>	Den Koning	<i>A.</i>	De Koningen		
<i>Voc.</i>	ô Koning	<i>V.</i>	ô Koningen		
<i>Abl.</i>	Van den Koning	<i>Ab.</i>	Van de Koningen		
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Vórst	<i>N.</i>	De	} Vórst- sten	
<i>Gen.</i>	Des Vórsten, of Van den Vórst	<i>G.</i>	Der		
<i>Dat.</i>	Den Vórst, of Aan den Vórst	<i>D.</i>	Den of aan de		
<i>Acc.</i>	Den Vórst	<i>A.</i>	De		
<i>Voc.</i>	ô Vórst	<i>V.</i>	ô		
<i>Abl.</i>	Van den Vórst of Vórst	<i>Ab.</i>	Van de		
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Graaf	<i>N.</i>	De		} Graa- ven
<i>Gen.</i>	Des Graaven, of Van den Graaf	<i>G.</i>	Der		
<i>Dat.</i>	Den Graave, of Aan den Graaf	<i>D.</i>	Den of Aan de		
<i>Acc.</i>	Den Graaf	<i>A.</i>	De		
<i>Voc.</i>	ô Graaf	<i>V.</i>	ô		
<i>Abl.</i>	Vanden Graave	<i>Ab.</i>	Van de		
	<i>Eenv.</i>		<i>Eenv.</i>		

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Hertóg	N. De	} Her- to- gen
<i>Gen.</i>	Des Hertógen, <i>óf</i> Van den Hertóg	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den Hertóge, <i>óf</i> Aan den Hertóg	D. Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Hertóg	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Hertóg	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van den Hertóg <i>of</i> Hertoge	Ab. Vande	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Heer	N. De	} Hee- ren
<i>Gen.</i>	Des Heeren, <i>óf</i> Van den Heer	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den Heere, <i>óf</i> Aan den Heer	D. Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Heer	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Heer	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van den Heere	Ab. Vande	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Getuyge	N. De	} Ge- tuy- gen
<i>Gen.</i>	Des Getuygen, <i>óf</i> Van den getuyge	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aanden Getuyge	D. Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Getuyge	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Getuyge	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van den Getuyge	Ab. Vande	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Hemel	<i>N.</i>	De	} Hémelen
<i>Gen.</i>	Des Hemels	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Hemel, <i>en</i> Ten Hemel	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Hemel	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hemel	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van <i>óf</i> uyt den He- mel	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Tempel*,
Spiegel, *Nagel*, *Vlegel*, enz.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Dag	<i>N.</i>	De	} Dagen
<i>Gen.</i>	Des Dags, <i>óf</i> <i>'s</i> Daags	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den Dag	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Dag	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Dag	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Dag, Ten Dage, <i>óf</i> By Dage	<i>Ab.</i>	Van de	
<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Nacht	<i>N.</i>	De	} Nachten
<i>Gen.</i>	Des Nachts	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Nacht	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Nacht	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Nacht	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Nacht, <i>of</i> by Nachte	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Boom	<i>N.</i>	De	} Boomen.
<i>Gen.</i>	Des Booms, <i>of</i> Van den Boom	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den Boom	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Boom	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Boom	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Boom	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Berg	<i>N.</i>	De	} Ber- gen
<i>Gen.</i>	Des Bergs, <i>of</i> Van den Berg	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aanden Berg	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Berg	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Berg	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Berg <i>of</i> Berge	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Mond	<i>N.</i>	De Monden	
<i>Gen.</i>	Des Monds	<i>G.</i>	Der Monden	
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den Mond	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de Mon- den	
<i>Acc.</i>	Den Mond	<i>A.</i>	De Monden	
<i>Voc.</i>	ô Mond	<i>V.</i>	ô Monden	
<i>Abl.</i>	Van den Mond <i>en</i> Uyt den Monde.	<i>Ab.</i>	Van de Monden	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Weg	<i>N.</i> De	} Weg gen
<i>Gen.</i> Des Wegs, of Van G. den Weg.	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan den Weg	<i>D.</i> Den of Aan de	
<i>Acc.</i> Den Weg	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Weg	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Vanden Weg, Te wege, Van mynent Wege	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Brief	<i>N.</i> De	} Brie- ven
<i>Gen.</i> Des Briefs, of Van G. den Brief	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan den Brief	<i>D.</i> Den of Aan de	
<i>Acc.</i> Den Brief	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Brief	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van den Brief	<i>Ab.</i> Van de	

Zoook D:ef.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Mast	<i>N.</i> De	} Mast ten
<i>Gen.</i> Van den Mast	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan den Mast	<i>D.</i> Den of Aan de	
<i>Acc.</i> Den Mast	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Mast	<i>V.</i> ô	
<i>Acc.</i> Van den Mast	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook Last.

Eenv.

<i>Nom.</i>	De Hengft	N. De	} Heng- ften
<i>Gen.</i>	Des Hengfts, <i>of</i> G.	Der	
	Van den Hengft		
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den D.	Den <i>of</i> Aan de	
	Hengft		
<i>Acc.</i>	Den Hengft	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Hengft	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van den Hengft	Ab. Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Ezel	N. De Ezels <i>of</i> Ezelen
<i>Gen.</i>	Des Ezels	G. Der Ezelen
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan	D. Den <i>of</i> Aan de Ezelen
	den Ezel	
<i>Acc.</i>	Den Ezel	A. De Ezels <i>of</i> Ezelen
<i>Voc.</i>	ô Ezel	V. ô Ezels
<i>Abl.</i>	Van den Ezel	Ab. Van de Ezelen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Staf	N. De	} Sta- ven
<i>Gen.</i>	Des Stafs, <i>of</i>	G. Der	
	Van den staf		
<i>Dat.</i>	Aan den Staf,	D. Den <i>of</i> Aan	
	<i>of</i> Den Stave	de	
<i>Acc.</i>	Den Staf	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Staf	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van den Staf, <i>of</i>	Ab. Van de	
	Vanden Stave.		

Doch *Graf* en *Kaf* zyn van 't Onzydig ge-
flacht.

N

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Rók	<i>N.</i>	De	} R ók- ken
<i>Gen.</i>	Des Róks, <i>óf</i> Van den Rók	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Rók	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Rók	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rok.	<i>V.</i>	ô.	
<i>Abl.</i>	Van den Rók	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook *Brók* en *Stók*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Naam	<i>N.</i>	De	} Naa- men
<i>Gen.</i>	Des Naams, <i>óf</i> Van den Naam	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Naame, <i>óf</i> Aan den Naam	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Naam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Naam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Naame	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Bliksem	<i>N.</i>	De	} Blik- femen.
<i>Gen.</i>	Des Blikfems, <i>óf</i> Van den Bliksem	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Bliksem	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Bliksem	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Bliksem	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Bliksem	<i>Ab.</i>	Van de	

↳ Aldus buygt men ook de woorden *Bodem*, *Boe-
zem*, enz.

Eenv

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Profeet		<i>N.</i> De	} Pro- fee- ten.
<i>Gen.</i> Des Profeets <i>of</i>		<i>G.</i> Dcr	
Profeeten			
<i>Dat.</i> Den Profeete, <i>of</i> D.		Den <i>of</i> Aan de	
aan den Profeet			
<i>Acc.</i> Den Profeet		<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Profeet		<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van den Profeet		<i>Ab.</i> Van de	

De Ridder Konstantyn Huygens heeft op een zonderlinge wyze den *Genitivus* van eygene Naamen gevormd: want by hem vindt men *Tennens*, *Klaasens*, *Thysens*, enz. En Melis Stoke heeft aan den naam eener Vrouwe den *Genitivus* doen uytgaan in *en*; zeggende, **Florens Sophien sone**: Dóch niemand behoeft zulks naa te volgen: want in Eygene naamen drukt men den *Genitivus* best uyt door 't byvoegen van eene *S*, als *Willems*, *Jakobs*, *Pieters*. Maar zulke naamen die in *S* uytgaan hebben geen verandering van noode: want men mag zeggen *Paulus bekeering*: *Christus hemelvaart*: *Lukas Euangeli*: *Herodes Kindermoord*. dóch met den naam *Klaas* wil zulks niet wel gaan: En indien men niet kan goedvinden op Huygens voorbeeld te zeggen *Klaasen*; dan zou men kunnen zeggen, *Klaas zyn hoed*. Maar de naamen die met eene Klinkletter eyndigen, neemen eene *S* tót, zich, als *Judas zoonen*. *Faraó's versloktheyd*. *Katós wyze*
ruad

196 W. SEWELS *Nederduyſche*
raad. Jehûs wagen. Eſaus onbedachtzaamheyd.
Levi's naakomelingen.

De naam van *Jooft* maakt den *Genitivus* door 't byvoegen van de ſillabe *en*, als *Jillis Jooften*, dat is *Joofts zoon*, en *Maaïke Jooften* voor *Joofts dóchter*. Zo zou men ook moogen zeggen *Jooften mantel*; en als men 't wel in ziet, ſchynt dit eene tzamentrekking te zyn van *Jooft zyn mantel*.

De Buyging der **VROUWELYKE** Naamwoorden is als volgt.

	<i>Fenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nominativus</i>	De Vrouw	N. De Vrouwen
<i>Genitivus</i>	Der Vrouwe	Gen. Der Vrouwen
<i>Dativus</i>	Aan de (of Der) Vrouwe	Dat. Den of Aan de Vrouwen
<i>Accuſativus</i>	De Vrouw	Acc. De Vrouwen
<i>Vocativus</i>	ô Vrouw	Voc. ô Vrouwen
<i>Ablativus</i>	Van de Vrouwe	Abl. Van de Vrouwen

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Koningin	N. De
<i>Gen.</i>	Der Koninginne	G. Der
<i>Dat.</i>	Aan de, (of Der) Koninginne	D. Den of Aan de
<i>Acc.</i>	De Koningin	A. De
<i>Voc.</i>	ô Koningin	V. ô
<i>Abl.</i>	Van de Koninginne	Ab. Van de

}	Ko- nin- gin- nen.
}	
}	
}	
}	

Evert

Even zo worden ook geboogen de woorden *Vrindin, Leeuwin, enz.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Leeraarés	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Leeraareffe	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Leeraareffe	<i>D.</i>	Den óf Aan de
<i>Acc.</i>	De Leeraarés	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Leeraarés	<i>V.</i>	ô
<i>Ab.</i>	Van de Leeraaréffe	<i>Ab.</i>	Van de

Zo insgelyks *Martelaarés, Meesterés, Voogdés, enz.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Moeder	<i>N.</i>	De Moeders
<i>Gen.</i>	Der Moeder	<i>G.</i>	Der Moederen
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Moeder	<i>D.</i>	Den óf Aan de Moe- deren
<i>Acc.</i>	De Moeder	<i>A.</i>	De Moeders óf Moe- deren
<i>Voc.</i>	ô Moeder	<i>V.</i>	ô Moeders
<i>Abl.</i>	Van de Moeder	<i>Ab.</i>	Van de Moederen

Zo ook *Dóchter.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Zuster	<i>N.</i>	De Zusters
<i>Gen.</i>	Der Zuster	<i>G.</i>	Der Zusteren

N 3

Dat.

<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der)	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de
	Zufter		Zufteren
<i>Acc.</i>	De Zufter	<i>A.</i>	De Zufters
<i>Voc.</i>	ô Zufter	<i>V.</i>	ô Zufters
<i>Abl.</i>	Van de Zufter	<i>Ab.</i>	Van de Zufteren

Dus buygt men ook *Vryfter*, *Naafter*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Nicht	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Nichte	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de Nicht	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de
<i>Acc.</i>	De Nicht	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Nicht	<i>V.</i>	ô
<i>Ab.</i>	Van de Nicht	<i>Ab.</i>	Van de

Nichten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Hoer	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Hoere	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de Hoere	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de
<i>Acc.</i>	De Hoer	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Hoer	<i>V.</i>	ô
<i>Abl.</i>	Van de Hoere	<i>Ab.</i>	Van de

Hocren.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Weduwe	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der, <i>óf</i> Van de Weduwe	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der)	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de
	Weduwe	<i>A.</i>	De
<i>Acc.</i>	De Weduwe		
<i>Voc.</i>	ô Weduwe	<i>V.</i>	ô
<i>Ab.</i>	Van de Weduwe	<i>Ab.</i>	Vande

Weduwen

Zo

Zo ook *Aarde, Genade, Wyze*, en andere Naamwoorden in *e* uytgaande, dóch *Zee* heeft in 't Meerv. *Zēen*.

Eenv.
Nom. De Waereld
Gen. Der Waereld,
óf's Waerelds
Dat. Aan de Waereld, *óf* Der
 Waereld
Acc. De Waereld
Aoc. ô Waereld
Abl. Van de Waereld

Meerv.
 Waerelden,
in alle Naam-
vallen, zo
men i'een-
ger tyd dit
woord in het
meervoudig
getal gebruy-
ken moet.

Eenv.
Nom. De Stad
Gen. Der Stad *óf* Stede
of's Stads
Dat. Aan de Stad
Acc. De Stad
Voc. ô Stad
Ab. Van de Stad, *en*
 Ter Stede

Meerv.
 N. De
 G. Der
 D. Den *óf* Aan de
 A. De
 V. ô
 Ab. Van de
 Ste-
 den

Eenv.
Nom. De Deur
Gen. Der Deure
Dat. Aen de Deur
Acc. De Deur
Voc. ô Deur
Abl. Van de Deur, *en*
 Ter Deure uyt

Meerv.
 N. De
 G. Der
 D. Aan de
 A. De
 V. ô
 Ab. Van de
 Deu-
 ren

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Duyf	<i>N.</i> De	} Duy- ven
<i>Gen.</i> Der Duyve	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Duyf	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aande	
<i>Acc.</i> De Duyf	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Duyf	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Duyf	<i>Ab.</i> Van de	

Zo inſgelyks de woorden *Huyf*, *Druyf*, *Kuyf*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Kaers	<i>N.</i> De	} Kaer- ſen
<i>Gen.</i> Der Kaerſe, <i>of</i> Van de Kaers	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Kaers	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan	
<i>Acc.</i> De Kaers	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Kaers	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Kaerſe	<i>Ab.</i> Van de	

Aldus buygt men ook de woorden *Taſch*, en *Kas*, welker *Genitivus* is *Taſſche*, en *Kaſſe*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Spys	<i>N.</i> De	} Spy- zen
<i>Gen.</i> Der Spyze	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Spyze	<i>D.</i> Aan de	
<i>Acc.</i> De Spys	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Spys	<i>V.</i> ô	
<i>Ab.</i> Van de Spyze	<i>Ab.</i> Van de	

Zo

Zo ook de woorden *Spies*, *Liefch*, welker *Genitivus* is *Spiesse*, *Liefche*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Knóds	<i>N.</i> De	} Knód fen
<i>Gen.</i> Der Knódfe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Knódfe	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> De Knóds	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Knóds	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Knó dfe	<i>Ab.</i> Van de	
<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	

<i>Nom.</i> De Koets	<i>N.</i> De	} Koet- fen
<i>Gen.</i> Der Koetfe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Koetfe	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> De Koets	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Koets	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Koetfe	<i>Ab.</i> Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Plaats*, *Koorts*, *Toorts*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Klók	<i>N.</i> De	} Klók- ken
<i>Gen.</i> Der Klókke	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Klók	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> De Klók	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Klók.	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Klók	<i>Ab.</i> Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Mik*, *Kruk*, *Nuk*.

N 5*Eenv.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Kruyk	N.	De	} Kruy- ken
<i>Gen.</i>	Der Kruyke	G.	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Kruyke	D.	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kruyk	A.	De	
<i>Voc.</i>	ô Kruyk	V.	ô	
<i>Abl.</i>	Vande Kruyke	Ab.	Vande	

Zo wordt ook geboogen het woord *Week*; evenwel zegt men ook *Driemaal's Weeks*, zowel als *Tweemaal ter weeke*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Galg	N.	De	} Gal- gen
<i>Gen.</i>	Der Galge, <i>of</i> Vande Galg	G.	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Galg, <i>Ter</i>	D.	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Galg	A.	De	
<i>Voc.</i>	ô Galg	V.	ô	
<i>Abl.</i>	Vande Galge	Ab.	Vande	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Slang	N.	De	} Slan- gen
<i>Gen.</i>	Der Slange	G.	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Slange	D.	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Slang	A.	De	
<i>Voc.</i>	ô Slang	V.	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Slange	Ab.	Vande	

Koe, waarvoor Vondel zegt *koei*, is in alle de Naam-

Naamvallen eveneens, en heeft in 't Meervoudig
Koejen.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Vlam	<i>N.</i>	De	} Vlam- men
<i>Gen.</i>	Der Vlamme, <i>of</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van de Vlam			
<i>Dat.</i>	Aan de Vlamme	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Vlam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vlam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Vlamme	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Stem	<i>N.</i>	De	} Stem- men
<i>Gen.</i>	Der Stemme	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Stemme	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Stem	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Stem	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Stemme	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Pen	<i>N.</i>	De	} Pen- nen
<i>Gen.</i>	Der Penne	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Penne	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Pen	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pen	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Penne, <i>of</i>	<i>Ab.</i>	Van de	
	Uyt de Penne.			

Zo ook 't woord *Ben*,

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Lamp	<i>N.</i>	De	} Lampen
<i>Gen.</i>	Der Lampe	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Lampe	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Lamp	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Lamp	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Lampe	<i>Ab.</i>	Vande	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Zon	Zonnen,	Byaldien het
<i>Gen.</i>	Der Zonne		t'eeniger tyd
<i>Dat.</i>	Aan de, óf Der Zonne		gebeurt dat
<i>Acc.</i>	De Zon		men van
<i>Voc.</i>	ô Zon		meer dan éē-
<i>Abl.</i>	Van de Zonne		ne Zon ſpre-
			ken moet

<i>Eenv.</i>		<i>Eenv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Munt	<i>Nom.</i>	De Hulp
<i>Gen.</i>	Der Munte	<i>Gen.</i>	Der Hulpe
<i>Dat.</i>	Aan de Munte	<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Hulpe
<i>Acc.</i>	De Munt	<i>Acc.</i>	De Hulp.
<i>Voc.</i>	ô Munt	<i>Voc.</i>	ô Hulp
<i>Abl.</i>	Van de Munte	<i>Abl.</i>	Van de Hulpe.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Quaal	<i>N.</i>	De	} Quaa- len
<i>Gen.</i>	Der Quaale	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Quaale	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Quaal	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Quaal	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Quaale	<i>Ab.</i>	Van de	

De *Genitivus* van *Ról*, *Bel*, *Schel*, is *Rólle*, *Belle*, *Schelle*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Kerk	<i>N.</i>	De	} Ker- ken
<i>Gen.</i>	Der Kerke, óf Van de Kerk	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der)	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kerk	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kerk	<i>V.</i>	ô De	
<i>Abl.</i>	Van de Kerke	<i>Ab.</i>	Vande	

Dus buygt men ook de woorden *Sprenk*, *Reuk*, *Kreuk*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Gemeente,	<i>N.</i>	De	} Ge- meen- ten óf Ge- meyn- ten
	óf Gemeente			
<i>Gen.</i>	Der Gemeente	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der)	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
	Gemeente			
<i>Acc.</i>	De Gemeente	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gemeente	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gemeente	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Pers	N. De	}	Persen
<i>Gen.</i>	Der Perse, <i>of</i> Van de Pers	G. Der		
<i>Dat.</i>	Aan de Perse	D. Den <i>of</i> Aan de		
<i>Acc.</i>	De Pers	A. De		
<i>Voc.</i>	ô Pers	V. ô		
<i>Abl.</i>	Vande Perse	Ab. Van de		

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Paerl	N. De	}	Paer- len
<i>Gen.</i>	Der Paerle	G. Der		
<i>Dat.</i>	Aan de Paerle	D. Den <i>of</i> Aan de		
<i>Acc.</i>	De Paerl	A. De		
<i>Voc.</i>	ô Paerl	V. ô		
<i>Abl.</i>	Van de Paerle	Ab. Van de		

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Vrindschap	N. De	}	Vrind- schap- pen
<i>Gen.</i>	Der Vrindschap	G. Der		
<i>Dat.</i>	Aan de Vrind- schap	D. Aan de		
<i>Acc.</i>	De Vrindschap	A. De		
<i>Voc.</i>	ô Vrindschap	V. ô		
<i>Abl.</i>	Van de Vrindschap	Ab. Van de		

Zook *Blydschap*, *Eygenschap*, *Gemeenschap*, enz. Maar *Gereedschap*, *Gezelschap*, *Landschap*, enz. zyn Onzydig, en neemen in den *Genitivus* een *s* aan, gelyk hiernaa getoond te worden.

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Gelykenis	G. Der	} Gelykenisfen
<i>Gen.</i>	Der Gelykenisse	A. De	
<i>Dat.</i>	Aan de Gely-	D. Den of Aande	
	nisse		
<i>Acc.</i>	De Gelykenis	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Gelykenis	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gelyke-	Ab. Van de	
	nisse		

Zo ook de woorden *Gevangenis*, *Kennis* enz.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Waarheyd	N. De	} Waarheden
<i>Gen.</i>	Der Waarheyd	G. Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (of Der)	D. Den of Aan de	
	Waarheyd		
<i>Acc.</i>	De Waarheyd	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Waarheyd	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van de Waar-	Ab. Van de	
	heyd		

Eveneens buygt men *Gerechtigheyd*, *Heyligheyd*, en alle andere woorden in *heyd* uytgaande, uytgenomen *Inzonderheyd*, het welk geen Naamwoord, maar een Bywoord is.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Afgodery	N. De	} Afgoderyen.
<i>Gen.</i>	Der Afgoderye	G. Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (of der) Af-	D. Den of Aande	
	goderye		
<i>Acc.</i>	De Afgodery	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Afgodery	V. ô	

Abl.

208 W. SEWELS *Nederduytsche*
Abl. Van de Afgoderye *Ab.* Van de Afgoderyen.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Spóttorny	<i>N.</i> De	} Spóttorny
<i>Gen.</i> Der Spóttorny	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de, (<i>of</i> Der) Spóttorny	<i>D.</i> Der <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i> De Spóttorny	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Spóttorny	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Spóttorny	<i>Ab.</i> Van de	

Aldus worden ook geboogende woorden, *Boe-very*, *Tovery*, *Verwery*, *Slaaverny*, *Zóttorny*.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Afdeeling	<i>N.</i> De Afdeelingen
<i>Gen.</i> Der Afdeeling	<i>G.</i> Der Afdeelingen
<i>Dat.</i> Aan de Afdeeling	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de Afdeelingen
<i>Acc.</i> De Afdeeling	<i>A.</i> De Afdeelingen
<i>Voc.</i> ô Afdeeling	<i>V.</i> ô Afdeelingen
<i>Abl.</i> Van de Afdeeling	<i>Ab.</i> Van de Afdeelingen

Zo buygt men ook *Besmetting*, *Dwaaling*, en eene menigte van Naamwoorden in *ing* uytgaande.

Hoewel de *Genitivus* der woorden van 't Vrouwelyk Geslacht eygentlyk geen S aan 't eynde van 't woord vereycht, nóg tans brengt het gebruyk mede dat men zegt, 's *Moeders liefste kind*. *Haar Zusters man*. *Zyne Vrouws voorkinderen*. De *Stads*

Stads gebouwen. Iudiths vader, Elizabeths moeder, Geertruyds broeder. Annâs man. Mariâs zuster. Zo schryft men ook wel op 't voorbeeld van den Ridder Hooft, *Veel Wysheyds, en Voorzigtigheyds genoeg.* En 't is heel gebruykelyk te zeggen: *Geneegenheyds halve, Duydelykheyds halve, Vrindschaps halve. Om de deugds wille.*

ONZYDIGE Naamwoorden buygt men op de vólgende wyze.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Geld	<i>N.</i> De Gelden
<i>Gen.</i>	Des Gelds, <i>óf</i> Van 't Geld	<i>G.</i> Der Gelden <i>D.</i> Aan de Gelden
<i>Dat.</i>	Aan 't Geld	
<i>Acc.</i>	Het Geld	<i>A.</i> De Gelden
<i>Voc.</i>	ô Geld	<i>V.</i> ô Gelden
<i>Abl.</i>	Van het Geld	<i>Ab.</i> Van de Gelden

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Veld	<i>N.</i> De Velden
<i>Gen.</i>	Des Velds	<i>G.</i> Der Velden
<i>Dat.</i>	Aan het Veld, <i>óf</i> den Velde	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de Velden
<i>Acc.</i>	Het Veld	<i>A.</i> De Velden
<i>Voc.</i>	ô Veld	<i>V.</i> ô Velden
<i>Abl.</i>	Van het Veld, <i>óf</i> Van den Velde	<i>Ab.</i> Van de Velden

Maar *Speld* is Vrouwelyk, daarom mag men in den *Genitivus* zeggen *De punt der spelde.*

O

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Hoofd	<i>N.</i>	De	} Hoofden
<i>Gen.</i>	Des Hoofd, <i>of</i> Van't Hoofd	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan't Hoofd	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Hoofd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hoofd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Hoofd, <i>en</i> Uyt dien Hoofde	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Land	<i>N.</i>	De	} Landen
<i>Gen.</i>	Des Lands, <i>of</i> Van't Land	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lande, <i>of</i> Aan't Land	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Land	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Land	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Land, <i>of</i> Van <i>of</i> uyt den Lande, <i>of</i> te Lande	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Vólk	<i>N.</i>	De	} Vólken of Volkeren
<i>Gen.</i>	Des Vólks	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Vólke, <i>of</i> Aan't Vólk	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Vólk	<i>V.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Volk	<i>A.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Vólk, <i>of</i> Van den Vólke	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Schip	<i>N.</i>	De	} Sche- pen
<i>Gen.</i>	Van het Schip, <i>of</i>	<i>G.</i>	Der	
	des Schips			
<i>Dat.</i>	Aan het Schip	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Schip	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Schip	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van 't Schip; <i>en</i>	<i>Ab.</i>	Van de	
	Te Schepe			

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Jaar	<i>N.</i>	De	} Jaa- ren
<i>Gen.</i>	Des Jaars, <i>of</i> Van	<i>G.</i>	Der	
	't Jaar			
<i>Dat.</i>	Aan het Jaar	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Jaar	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Jaar	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Jaar, <i>en</i>	<i>Ab.</i>	Van de	
	Inden Jaare			

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Kind	<i>N.</i>	De	} Kin- deren
<i>Gen.</i>	Des Kinds, <i>of</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van 't Kind			
<i>Dat.</i>	Aan het Kind	<i>D.</i>	Den <i>of</i> aan de	
<i>Acc.</i>	Het Kind	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kind	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Kind, <i>en</i>	<i>Ab.</i>	Van de	
	Van Kinde			

Ding dat in den *Genitivus* des *Dings*, in d'*Ab-
latus* van het *Ding*, en in 't *Meervoudig Dingen*
heeft, wordt ook ontrent zo geboogen.

Eenv.

Nom. Het Bloed

Gen. Des Bloeds, *of*
Van het Bloed.

Dat. Aan het Bloed, *of*
Den Bloede.

Acc. Het Bloed

Voc. ô Bloed.

Abl. Van het Bloed, *of*
In den Bloede,
Uyt den Bloede, *en*
Met den Bloede.

Dit woord heeft geen *Meervoudig* getal, 'ten
zy wanneer men 'er een *Onnozel* mensch door
verftaat, en dan is het van 't *Manlyk* geflacht;
want men zegt, *Die Bloed*; en dan is de *Dativus*,
Aan den Bloed, de *Ablatus* Van den Bloed, en
't *Meervoudig* getal is *De Bloeds*.

Eenv.

Meerv.

Nom. Het Kleed, *N.* De

Gen. Des Kleeds, *of* *G.* Der
Van het Kleed

Dat. Aan 't Kleed *D.* Den *of* Aan de } Klee-
Acc. Het Kleed *A.* De } deren

Voc. ô Kleed *V.* ô

Abl. Van het Kleed *Ab.* Van de }

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Lam	<i>N.</i>	De	} Lam- meren
<i>Gen.</i>	Des Lams, of het Lam	<i>Van G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lamme, of Aan het Lam	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	Het Lam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Lam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Lam	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Rund	<i>N.</i>	De	} Run- deren
<i>Gen.</i>	Des Runds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Rund	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	Het Rund	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rund	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Rund	<i>Ab.</i>	Van de	
Zo buygt men ook <i>Kalf, Hoen, Rad, Blad,</i> welker Meervoudige is <i>Kalveren, Hoenderen, Ra- deren, Bladen en Bladeren.</i>				

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Paerd	<i>N.</i>	De	} Paer- den
<i>Gen.</i>	Des Paerds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Paerde, of Aan het Paerd	<i>D.</i>	Den of Aande	
<i>Acc.</i>	Het Paerd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Paerd	<i>V.</i>	o	
<i>Abl.</i>	Van het Paerd en Te Paerde	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Wyf	<i>N.</i> De	} Wy- ven
<i>Gen.</i> Des Wyf, <i>óf</i> Van 't Wyf	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Wyve, <i>óf</i> Aan 't Wyf	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Wyf	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Wyf	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van het Wyf, <i>óf</i> Van den Wyve	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Dak	<i>N.</i> De	} Da- ken
<i>Gen.</i> Des Daks, <i>óf</i> Van het Dak	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Dake, <i>óf</i> Van het Dak	<i>D.</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Dak	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Dak	<i>V.</i> ô.	
<i>Abl.</i> Van het Dak, en Ten Dake uyt	<i>Ab.</i> Van de	

Pak, Rak, Vak, Hek, Stuk, zyn in den *Genitivous* als *Dak*; maar lyden in de andere *Naamvallen* geen verandering, hebbende in 't *Meer-voudige* *Pakken, Rakken, Vakken, Hekken, Stukken*.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Pad	<i>N.</i>	De	} Paden
<i>Gen.</i>	Des Pads, <i>óf</i> Van het Pad	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Pade, <i>óf</i> Aan 't Pad	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Pad	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pad	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van het Pad, <i>óf</i> Van den Pade	<i>Ab.</i>	Vande	

Dus buygt men ook het woord *Zaad*. *Vat* heeft in den Dativus *Den Vate*, maar *Gar*, en *Slôt*, lyden naauwlyks verandering; en in 't Meervoud gezegt men *Vaten*, *Gaten*, *Sloten*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Graf	<i>N.</i>	De	} Gra- ven
<i>Gen.</i>	Des Grafs, <i>óf</i> Van 't Graf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Graf, <i>óf</i> Ten Grave	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Graf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Graf	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van het Graf, Uyt den Grave, <i>óf</i> Ten Grave uyt	<i>Ab.</i>	Vande	

Kaf heeft in den Genitivus, *Des Kafs*, *óf* Van 't *Kaf*; meer veranderinge lydt het niet. 't *Hóf* heeft in den Ablativus, *Ten Hove*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Gebéd	<i>N.</i> De	} Gebeden
<i>Gen.</i> Des Gebéds, <i>óf</i> Van't Gebéd	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan't Gebéd	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Gebéd	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Gebéd	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van het Gebéd, <i>en</i> In den Gebede	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Bevé	<i>N.</i> De	} Bevélen
<i>Gen.</i> Des Bevéls, <i>óf</i> Van het Bevé	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan het Bevé	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Bevé	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Bevel	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van het Bevé	<i>Ab.</i> Van de	

Zook *Dal*, en *Hól*, die in't Meervoudige hebben *Dalen*, *Holen* en *Hóllen*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Anker	<i>N.</i> De Ankers
<i>Gen.</i> Des Ankers; <i>óf</i> Van't Anker	<i>G.</i> Der Ankeren
<i>Dat.</i> Aan het Anker	<i>D.</i> Den Ankeren, <i>óf</i> Aan de Ankers
<i>Acc.</i> Het Anker	<i>A.</i> De Ankers
<i>Voc.</i> ô Anker	<i>V.</i> ô Ankers
<i>Abl.</i> Van het Anker	<i>Ab.</i> Van de Ankers

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Venster	<i>N.</i>	De Vensters
<i>Gen.</i>	Des Vensters, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der Vensteren
	Van het Venster		
<i>Dat.</i>	Aan 't Venster, <i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Ven-	steren
	en Ten Venstere in		
<i>Acc.</i>	Het Venster	<i>A.</i>	De Vensters
<i>Voc.</i>	ô Venster	<i>V.</i>	ô Vensters
<i>Abl.</i>	Van het Venster	<i>Ab.</i>	Van de Vensteren
	Uyt het Venster, <i>óf</i> Ten Venstere uyt		

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Gezelschap	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des Gezelschaps, <i>óf</i> Van 't Gezel-	<i>G.</i>	Der
	schap		
<i>Dat.</i>	Den Gezelschap-	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan
	pe, <i>óf</i> Aan 't		de
	Gezelschap		
<i>Acc.</i>	Het Gezelschap	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Gezelschap	<i>V.</i>	ô
<i>Abl.</i>	Van het Gezelschap	<i>Ab.</i>	Van de

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Landschap	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des Landschaps, <i>óf</i> Van het Land-	<i>G.</i>	Der
	schap.		

<i>Dat.</i> Aan 't Landschap	<i>D.</i> Den	<i>óf</i> Aan	} Land- schap- pen
<i>óf</i> Den Land- schappe		de	
<i>Acc.</i> Het Landschap	<i>A.</i> De		
<i>Voc.</i> ô Landschap	<i>V.</i> ô		
<i>Abl.</i> Van het Landschap	<i>Ab.</i> Van	de	}

Zo ook *Admiraalschap, Burgerschap, Genootschap, enz.* Maar *Boodschap, Gemeenschap, Vrindschap, enz.* zyn van 't Vrouwelyk geslacht, en neemen doorgaans geen *s* in den *Genitivus* aan.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Getuygenis	<i>N.</i> De	} Ge- tuy- genis- sen
<i>Gen.</i> Van 't Getuygenis	<i>G.</i> Der	
<i>óf</i> Des Getuyge- nisse		
<i>Dat.</i> Den Getuygenisse,	<i>D.</i> Den	
<i>óf</i> Aan 't Getuy- genis	<i>óf</i> Aan	
	de	
<i>Acc.</i> Het Getuygenis	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Getuygenis	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van het Getuyge- nisse	<i>Ab.</i> Van	}

Zó ook *Vonnis*. Dóch alle andere Naamwoor-
den in *nis* zyn Vrouwelyk.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Gedeelte	<i>N.</i>	De	} Ge- deel- ten
<i>Gen.</i>	Des Gedeeltes, <i>of</i> Van 't Gedeelte	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Gedeelte	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan	
<i>Acc.</i>	Het gedeelte	<i>A.</i>	De de	
<i>Voc.</i>	ô Gedeelte	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gedeelte	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Gebeente*, *Ge-
steente*, uytgenomen dat zy niet eygentlyk een
Meervoudig getal hebben.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Beginfel <i>of</i> Begin	<i>N.</i>	De	} Be- gin- felen
<i>Gen.</i>	Des Beginfels <i>of</i> Begins, <i>of</i> Van 't Begin <i>of</i> Begin- fel	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Beginfel, <i>of</i> Begin	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Beginfel <i>of</i> Be- gin	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Beginfel <i>of</i> Begin	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Beginfel, <i>of</i> Van den Be- ginne, <i>en</i> In den Beginne	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Vogeltje	N. De	} Vo- } gel- } tjes
<i>Gen.</i>	Des Vogeltjes, <i>of</i> Van't Vogeltje	G. Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Vogeltje	D. Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Vogeltje	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Vogeltje	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van het Vogeltje	Ab. Van de	

Alhier staat aan te merken dat men by Ver-
kleynde Naamen het *Lédeken Des* in den *Geni-
tivus* menigmaal achterwege laat, en daarvoor
eene *t* met een Uytlaatings teken (*Apostrophe*)
stelt, dus, *'t Vrouwtes man*, *'t Scheepjes zeyl*, *'t
Mannerjes hoed*, enz.

Van de

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

BYvoegelyke Naamwoorden hebben veeler-
leye uytgangen: De volgende zyn vermengd,
als

<i>Groot</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Hoog</i>	<i>Laag</i>
<i>Lang</i>	<i>Kort</i>
<i>Breed</i>	<i>Smal</i>
<i>Dik</i>	<i>Dun</i>
<i>Wys</i>	<i>Gek</i>

Glad

<i>Glad</i>	<i>Ruyg óf Oneffen</i>
<i>Heet</i>	<i>Koud</i>
<i>Schrander</i>	<i>Dom</i>
<i>Stout</i>	<i>Blood</i>
<i>Dapper</i>	<i>Flaauw</i>
<i>Blyd</i>	<i>Droevig óf bedroefd</i>
<i>Kloek</i>	<i>Traag</i>
<i>Scherp</i>	<i>Stompen bot</i>

Sommige zyn van Zelfftandige Naamwoorden afgeleyd , en eyndigen in *lyk* , als

Broederlyk	} Van {	Broeder
Geestelyk		Geest
Gevaarlyk		Gevaar
Gódyk		Gód
Lighaamlyk		Lighaam
Lieflyk		Lief
Redelyk		Reden
Vrouwelyk		Vrouw
Zeedelyk	Zeede	

Andere eyndigen in *sch* , als

Aardsch	} Van {	Aarde
Hemelsch		Hemel
Heydentich		Heydenen
Kindsch		Kind
Hooffsch		Hóf

Etlyke eyndigen in *en* , als

Aarden	} Van {	Aarde
Gouden		Goud
Houten		Hou.
Wollen		Wol

Ecnige

Eenige hebben tót eenen uytgang *zaam*, als

Arbeydzaam	}	Van	}	Arbeyd
Deugdzaam				Deugd
Groeizaam				Groei
Heylzaam				Heyl
Minzaam				Min
Raadzaam				Raad

Verfcheydene gaan uyt in *dig, lig, nig, pig, rig, sig, zig*, als

Bloedig	}	Van	}	Bloed
Moedig				Moed
Aardig				Aardt
Voordeelig				Voordeel
Kortswylyg				Kortswyl
Distelig				Distel
Haanig				Haan
Kóppig				Kóp
Sappig				Sap
Yverig				Tver
Slikrig				Slik
Haairig				Haair
Luchtig				Lucht
Magtig				Magt
Vernuftig				Vernuft
Klagtig	Klagt			
Kluchtig	Klucht			
Luyzig	Luyt			
Vliezig	Vlies			

Andere eyndigen in *achtig*, als

Dief-

Diefachtig	}	Van	}	<i>Dief</i>
Kinderachtig				<i>Kind</i>
Waterachtig				<i>Water</i>
Zoetachtig				<i>Zoet</i>

Ook zyn 'er die in *loos* eyndigen; 't welk het gebrék óf de derving van iets betekent, als

Bardeloos	}	Van	}	<i>Baard</i>
Handeloos				<i>Hand</i>
Hoofdeloos				<i>Hoofd</i>
Kinderloos				<i>Kind</i>
Naameloos				<i>Naam</i>
Troosteloos				<i>Troost</i>
Vruchteloos				<i>Vrucht</i>
Zinneloos				<i>Zin</i>

Van *Stroo* zegt men *strooje*, als een *strooje hoed*, 't en waar iemand liever zeyde een *stroón hoed*.

Men heeft 'er insgelyks die van Werkwoorden afgeleyd zyni; waarvan etlyke uytgaan in *lyk*, als

Doenlyk	}	Van	}	<i>Doen</i>
Kennelyk				<i>Kennen</i>
Moogelyk				<i>Moogen</i>
Tastelyk				<i>Tasten</i>
Verfoeijelyk				<i>Verfoeijen</i>
Verkoopelyk				<i>Verkoopen</i>
Wenschelyk				<i>Wenschen</i>
Zienlyk				<i>Zien</i>

En andere eyndigen in *baar*, als

Be-

Beloönbaar	} Van }	Beloönen
Befchimmelbaar		Befchimmelen
Bevriesbaar		Bevriezen
Eetbaar		Eeten
Handelbaar		Handelen
Kenbaar		Kennen
Leverbaar		Léveren
Verdeedigbaar		Verdeedigen
Verftaanbaar	Verftaan	
Wiffelbaar	Wiffelen	

Etlyke eyndigen in *er* als, *De Zuyder zee*, *De Wefter kerk*, *De Rechter hand*, *De Slinker voet*, *Het Rechter oog*, *De Slinker zyde*, *De Haarlemmer Meer*, *Eene Enkhuyzer vrouw*.

Veele Byvoegelyke Naamwoorden neemien het Onaffcheydelyk Voorzetzel *On* tót zich, als de zaak zulks vereyft, als

<i>Onbedacht</i>	<i>Ongekemd</i>
<i>Onbeoorlyk</i>	<i>Ongeleerd</i>
<i>Onbemind</i>	<i>Ongemeen</i>
<i>Onbefchaamd</i>	<i>Ongenood</i>
<i>Oneyndig</i>	<i>Onrustig</i>
<i>Onfeylbaar</i>	<i>Onzeker</i>

Daar zyn'er ook die men Byvoegelyke Kóppelwoorden zou moogen noemen, als

<i>Baatzuchtig</i>	<i>Konstryk</i>
<i>Geldgierig</i>	<i>Tólvry</i>
<i>Menschlievend</i>	<i>Taallievend</i>
<i>Naamziek</i>	<i>Zeeziek</i>
	<i>Lyfeygen</i>

Van

Van het **GESLACHT** der Byvoegelyke
Naamwoorden.

DE Byvoegelyke Naamwoorden zyn van drie-
derleye Geslachten, te weeten, Manlyk,
Vrouwelyk, en Onzydig, als

	Manlyk	Vrouwelyk	Onzydig
<i>Groot</i>	<i>groot</i>	<i>Groote</i>	<i>Groot</i>
<i>Goed</i>	<i>goede</i>	<i>Goede</i>	<i>Goed</i>
<i>Dapper</i>	<i>dappere</i>	<i>Dappere</i>	<i>Dapper</i>
<i>Heet</i>	<i>heete</i>	<i>Heete</i>	<i>Heet</i>
<i>Heylig</i>	<i>heylige</i>	<i>Heylige</i>	<i>Heylig</i>
<i>Kleyn</i>	<i>kleyne</i>	<i>Kleyne</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Koud</i>	<i>koude</i>	<i>Koude</i>	<i>Koud</i>
<i>Lang</i>	<i>lange</i>	<i>Lange</i>	<i>Lang</i>
<i>Reyn</i>	<i>reyn</i>	<i>Reyn</i>	<i>Reyn</i>
<i>Raauw</i>	<i>raauwe</i>	<i>Raauwe</i>	<i>Raauw</i>
<i>Stout</i>	<i>stoute</i>	<i>Stoute</i>	<i>Stout</i>
<i>Zoet</i>	<i>zoete</i>	<i>Zoete</i>	<i>Zoet</i>
<i>Zuur</i>	<i>zuure</i>	<i>Zuure</i>	<i>Zuur</i>

Aldus zegt men; *Een groot en sterk man; Eene
grootte en sterke vrouw; Een groot beest. Een goede naam;
Een goede dochter; Een goed huys. Een kleyne boom;
Eene kleyne kerk; Een kleyn schip. Een stompe degen; Een
stomp mes. Raauwe visch; Raauwe vrucht; Raauw
vleesch. Bittere wyn, Bitter bier. Heete wyn, Een
heete lucht, Heet water. Zuure azyn, Zuur limoen-
sap. Doch hoewel men zegt Een groot man; Een
vroom man, nógtans zegt men, ook Een goed
Meester, en Een goede meester. Een goed knecht, en*

P

Een

Een goede knecht; alsmede *Een goed vrind*, en *Een goede vrind*; wyders *Een hooge boom*, een *grootte berg*: maar als men de *Lédekens de óf die* gebruykt, dan veroorzaakt zulks eenige verandering: want men moet zeggen, *Die grootte man heeft het gedaan. De vroome man vindt zich misleyd.* En men moet zórg draagen dat men het verkeerd gebruyk van sommige plaatsfen ter deege vermyde: want schoon het goed Neerduytsch is, *Ik zag dien vroomen man gisteren*; evenwel is het oninschikkelyk dat men zegt, *Dien vroomen man sprak 'er niet een woord tegen*: hoewel dusdaanig een wanspraak zeer gemeen is in zékere voorname Stad van Hólland.

Onaangezien de Byvoegelyke Naamwoorden het Vrouwelyk geslacht door 't aanneemen van eene *e* betékenen, echter staat aan te merken, dat als zy achter een Zelfstandig Naamwoord gesteld worden, zy dan die *e* afwerpen; want men zegt, *Het is een grootte stad*; en *Die stad is groot*.

Ontrent het Onzydig is insgelyks aanmerkelijk, dat hoewel men zegt, *Een groot schaap*, men nógtans ook gewoon is te zeggen, *Dat grootte schaap*. Dus zegt men insgelyks, *Een groen veld*, en *Dat groene veld*. *Een paersch kussen*, en *Dat paersche kussen*. *Een kleyn kind*, en *Het kleyne kind*. Ook wil het gebruyk dat men zegge, *Het grootste land*; *Het zwaarste werk*; *Het mooiste meysje*: en evenzegt men *Welk land is 't grootst? Wat paerd is 't mooist? Welk van beyde woog 't zwaarst?*

Van

Van de Bugging der Byvoegelyke Naamwoorden.

Eenvoudig

Meervoudig.

Nominativus Een Vroom Man, en De Vroome man *Nom.* De Vroome mannen

Genitivus Eens en Des Vroommen mans *Gen.* Der Vroome mannen

Dativus Eenen of Den Vroomen man *Dat.* Den Vroomen mannen

Accusativus Eenen of Den Vroomen man *Acc.* De Vroome mannen

Vocativus ô Vroome man *Voc.* ô Vroome mannen

Ablativus Van eenen, of van den Vroomen man *Abl.* Van de Vroome mannen

Eenv.

Meerv.

Nom. De Groene Boom

N. De Groene

Gen. Des Groenen Booms, of Van den Groenen Boom

G. Der Groene

Dat. Den of Aan den Groenen Boom

D. Den Groenen } Boomen

Acc. Den Groenen Boom

A. De Groene

Voc. ô Groene Boom

V. ô Groene

Abl. Van den Groenen Boom

Ab. Van de Groene }

Eenv.

Meerv.

Nom. Eene, of de Goede Vrouw

N. De Goede Vrouwen

Gen. Eener, of der Goede Vrouwe

G. Der Goede Vrouwen

P 2

Dat.

228 W. SEWELS *Nederduytsche*

<i>Dat.</i> Aan eene, <i>of</i> aan	<i>D.</i> Den Goeden	} Vrouwen.
de Goede Vrouwe	<i>of</i> aan de Goede	
<i>Acc.</i> Eene, <i>of</i> de Goede Vrouw	<i>A.</i> De Goede	} wen.
<i>Voc.</i> ô Goede Vrouw	<i>V.</i> ô Goede	
<i>Abl.</i> Van eene, <i>of</i> van de Goede Vrouwe	<i>Ab.</i> Van de Goede	
	de	

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> Het Vruchtbaar Land	<i>N.</i> De Vruchtbaare	} Landen
<i>Gen.</i> Des Vruchtbaaren Lands, <i>of</i> Van't Vruchtbaar Land	<i>G.</i> Der Vruchtbaare	
<i>Dat.</i> Den Vruchtbaaren Lande, <i>of</i> Aan't Vruchtbaar Land	<i>D.</i> Den Vruchtbaaren, <i>of</i> Aan de Vruchtbaare	} Landen
<i>Acc.</i> Het Vruchtbaar Land	<i>A.</i> De Vruchtbaare	
<i>Voc.</i> ô Vruchtbaar Land	<i>V.</i> ô Vruchtbaare	
<i>Abl.</i> Van den Vruchtbaaren Lande, <i>of</i> Van het Vruchtbaar Land	<i>Ab.</i> Van de Vruchtbaare	

Dóch

Dóch wanneer Byvoegelyke in Zelfftandige Naamwoorden veranderd worden, dan buygt menze als Zelfftandige, gelyk blykt in de woorden *Kerkelyke, Overfte, Schriftgeleerde, Gódgeleerde.*

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Een Kerkelyke	<i>N.</i>	De Kerkelyken
<i>Gen.</i>	Eens Kerkelyken	<i>G.</i>	Der Kerkelyken
<i>Dat.</i>	Eenen, óf Aan eenen Kerkelyke	<i>D.</i>	Den óf Aan de Kerkelyken
<i>Acc.</i>	Eenen Kerkelyke	<i>A.</i>	De Kerkelyken
<i>Voc.</i>	ô Kerkelyke	<i>V.</i>	ô Kerkelyken
<i>Abl.</i>	Van den Kerkelyke	<i>Ab.</i>	Van de Kerkelyken

Evenzo wordt ook het woord *Gódgeleerde* geboogen.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Overfte	<i>N.</i>	De Overften
<i>Gen.</i>	Des Overften	<i>G.</i>	Der Overften
<i>Dat.</i>	Den óf Aan de Overfte	<i>D.</i>	Den óf Aan de Overften
<i>Acc.</i>	Den Overfte	<i>A.</i>	De Overften
<i>Voc.</i>	ô Overfte	<i>V.</i>	ô Overften
<i>Abl.</i>	Van den Overfte	<i>Ab.</i>	Van de Overften

*Eenv.**Manlyk**Vrouwelyk*

<i>Nom.</i>	Een	Ander.	Eene	Andere
<i>Gen.</i>	Eens	Anders.	Eener	Andere
<i>Dat.</i>	Eenen	Anderen.	Aan eene	Andere
<i>Acc.</i>	Eenen	Anderen.	Eene	Andere

	<i>Manl.</i>		<i>Vrouwl.</i>
<i>Voc.</i>	ô Ander,	ô	Andere
<i>Abl.</i>	Van eenen Anderen,		Van eene Andere

	<i>Meerv.</i>	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>
<i>N.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>G.</i>	Veeler	Anderen,	Andere
<i>D.</i>	Veelen	Anderen,	Andere
<i>A.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>V.</i>	ô Veele	Andere,	Andere
<i>Ab.</i>	Van Veele	Anderen,	Andere

Eenvoudig.

<i>Nom.</i>	De	Andere	Man
<i>Gen.</i>	Des	Anderen	Mans
<i>Dat.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Acc.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Voc.</i>	ô	Andere	Man
<i>Abl.</i>	Van den	Anderen	Man

Eenige Byvoeglyke Naamwoorden zyn eygentlyk Deelwoorden, als *Bedurven*, *Geleerd*, *Gerust*, *Gescheurd*.

Onder de Byvoegelyke Naamwoorden, worden ook gerekend de Getalwoorden, *Een*, *twee*, *drie*, *vier*, *vyf*, *enz.* en *De eerste*, *tweede*, *derde*, *vierde*, *vyfde*, *enz.*

Van

*Van de (*) Vergelykinge der Byvoegelyke
Naamwoorden.*

DAar zyn drie trappen der Vergelykinge, te-
weetende (†) Stellige, (‡) Vergelykende,
en (§) Overtreffende.

De *Stellige* trap betekent de zaak enkelyk zo
als zy is, zonder eenige byvoeginge, als *Groot*,
Kleyn, *Ryk*, *Arm*, *Wys*, *Verstandig*.

De *Vergelykende* trap, by de *Stellige* vergelce-
ken, voert de hoedaanigheyd eene treede ver-
der, en breydt de betékenis uyt, door het by-
voegen van *er*, als *Grooter*, *Kleyner*, *Ryker*, *Ar-
mer*, *Wyzer*, *Verstandiger*.

De *Overtreffende* trap stelt de zaak op 't hoogste
voor, door *st* óf *ste* achter 't *Stellige* woord te
voegen, als *Grootste*, *Kleynste*, *Rykste*, *Armste*,
Wysste, *Verstandigste*: waarby nóg komt dat men
tót verder opvyzelingé óf verlaaginge der zaa-
ke, het woordtje *Aller* veeltýds daarby voegt,
als *Allerverstandigste*, *Alleringste*.

Stellige. Vergelykende. Overtreffende trap.

Hoog,	Hooger,	Hoogst,	Hoogste,	Allerhoogste.
Laag,	Laager,	Laagst,	Laagste,	Allerlaagste.
Diep,	Dieper,	Diepst,	Diepste,	Allerdiepste.
Lang,	Langer,	Langst,	Langste,	Allerlangste.
Kort,	Kortter,	Kortst,	Kortste:	Allerkortste.
Heet,	Heeter,	Heest,	Heeste,	Allerheeste.

P 4

Koud,

(* Comparatio. (†) Positivus. (‡) Comparativus.
(§) Superlativus.

Koud, Kouder, Koudst, Koudste, Allerkoudste.
 Oud, Ouder, Oudst, Oudste, Alleroudste.
 Zoet, Zoeter, Zoetst, Zoetste, Allerzoetste.
 Magtig, Magtiger, Magtigst, Magtigste, Allermagtigste.

Sommige *Byvoegelyke Naamwoorden* zyn onregelmatig in de *Vergelykinge*, als

Goed, Beter, Best, Beste, Allerbeste
 Quaad, Quaader, of Erger, Quaadst, Ergst, of Allerergste
 Veel Meer, of Meerder, Meest, Meeste of Allermeeeste

Uyterste heeft geen *Stellige trap*.

Van de

(*) **VOORNAAMWOORDEN.**

Een *Voornaamwoord* wordt doorgaans voor een *Naamwoord*, dat is, in plaats daarvan, gebruykt, het zy tót *aanwyzinge* van een *persoon* óf *zaak*, óf om *betrekking* op iets te maaken, óf om iets te *vraagen*, óf om de *bezitting* te betékenen: en hierom worden ze verdeeld in (+) *Aanwyzende*, (‡) *Betrekkelijke*, (§) *Vraagende*, en (¶) *Bezittende*. En dewyl ze ook *geboogen* worden, zullen wy derzelver, *Buyging* mede alhier aantoonen.

De Aanwyzende wyzen een *Persoon* óf *zaak* aan, als,

Eenv.

(*) Pronomina. (+) Demonstrativa. (‡) Relativa.
 (§) Interrogativa. (¶) Possessiva.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Ik	<i>N.</i>	Wy
<i>Gen.</i>	Myns <i>of</i> Myner	<i>G.</i>	Onzer
<i>Dat.</i>	My <i>of</i> Aan My	<i>D.</i>	Ons <i>of</i> Aan Ons
<i>Acc.</i>	My	<i>A.</i>	Ons
<i>Voc.</i>	ô Ik, ô My	<i>V.</i>	ô Wy
<i>Abl.</i>	Van My	<i>Ab.</i>	Van Ons

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Gy	<i>N.</i>	Gy, Gylieden
<i>Gen.</i>	Uws <i>of</i> Uwer	<i>G.</i>	Ulieder
<i>Dat.</i>	U <i>of</i> Aan U	<i>D.</i>	Aan Ulieden <i>of</i> Ulieden
<i>Acc.</i>	U	<i>A.</i>	Ulieden
<i>Voc.</i>	ô Gy	<i>V.</i>	ô Gylieden
<i>Abl.</i>	Van U	<i>Ab.</i>	Van Ulieden

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Hy	<i>N.</i>	Zy
<i>Gen.</i>	Zyns <i>of</i> Zyner	<i>G.</i>	Hunner
<i>Dat.</i>	Hem, Zich, <i>of</i> Aan Hem	<i>D.</i>	Hen, Hun, Zich, <i>of</i> Aan Hen
<i>Acc.</i>	Hem, Zich	<i>A.</i>	Hen, Zich, Ze
<i>Abl.</i>	Van Hem, <i>of</i> Van Zich	<i>Ab.</i>	Van Hen

De Voornaamwoorden, *Ik zelf*, *Gy zelf*, *Hy zelf*, waarvoor men in 't Latyn zegt, *Egomet*, *Tutemet*, *Ipsemet*, worden dus geboogen.

Eenv.

*Eenv.**Meerv.**Manlyk.**Vrouwelyk.*

<i>Nom.</i>	Ik zelf,	Ik zelve,	N.	Wy zelve
<i>Gen.</i>	Myns zelfs,	Mynes zelfs	G.	Ons zelve
<i>Dat.</i>	My zelven,	Aan my zelve.	D.	Ons zelve of Aan Ons zelven
<i>Acc.</i>	My zelven,	My zelve	A.	Ons zelven
<i>Abl.</i>	Van my zelven,	Van my zelve,	Ab.	Van Ons-zelven

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Zy	N.	Zy
<i>Gen.</i>	Haars	G.	Haarer
<i>Dat.</i>	Haar, Zich, of Aan Haar	D.	Haar, Zich, of Aan Haar
<i>Acc.</i>	Haar, Zich	A.	Haar, Ze
<i>Abl.</i>	Van Haar, van Zich	Ab.	Van Haar, van Zich

*Eenv.**Meerv.**Manlyk**Vrouwl.**Onzydig.*

<i>Nom.</i>	Deez,	Deeze,	Dit	N.	Deeze
<i>Gen.</i>	Deezes,	Deezer,	Van Dit	G.	Deezer
<i>Dat.</i>	Deezen,	Aan Deeze,	Aan Dit	D.	Deezen, of Aan Deeze
<i>Acc.</i>	Deezen,	Deeze,	Dit	A.	Deeze
<i>Abl.</i>	Van Deezen,	Van Deeze,	Van Dit	Ab.	Van deeze

*Eenv.**Meerv.**Manl.**Vrouwl.**Onzyd.*

<i>Gen.</i>	Die,	Die.	Dat,	N.	Die
<i>Gen.</i>	Diens,	Dier of Van Die,	Van Dat	G.	Dier, of Van Die
<i>Dat.</i>	Dien,	Aan Die,	Aan Dat	D.	Dien of Aan Die
<i>Acc.</i>	Dien.	Die,	Dat	A.	Die
<i>Abl.</i>	Van Dien, Van Die,		Van Dat	Ab.	Van Die

Be-

Betrekkeplike Voornaamwoorden hebben opzigt op een perfoon óf zaak, reeds gemeld.

Het Voornaamwoord *Dezelve*, *Dezelve*, *Het zelve*, gebruyk ik in plaats van 't Latyn *Is, Ea, Id*,

<i>Eenv.</i>		
<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i> Dezelve,	De Zelve,	Het Zelve
<i>Gen.</i> Des Zelfen,	Der Zelve,	Des Zelfs, of Des Zelfen
<i>Dat.</i> Den Zelfen,	Aan de Zelve,	Aan 't Zelve
<i>Acc.</i> Den zelfen,	De Zelve	Het Zelve
<i>Abl.</i> Van den Zelfen,	Van de Zelve,	Van het Zelve

<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Zelve
<i>Gen.</i>	Der Zelfer
<i>Dat.</i>	Den Zelfen
<i>Acc.</i>	De Zelve
<i>Abl.</i>	Van de Zelve

Voor het Latyn *Idem*, *Eadem*, *Idem*, kan men gevoeglyk zeggen, *De Zelfde*, *Het Zelfde*.

<i>Eenv.</i>		
<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i> De Zelfde,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Gen.</i> Des Zelfden,	Der Zelfde,	Des Zelfden
<i>Dat.</i> Den Zelfden,	Aan de Zelfde,	Aan het Zelfde
<i>Acc.</i> Den Zelfden,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Abl.</i> Van den Zelfden,	Van de Zelfde,	Van het Zelfde

Meerv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Zelfde
<i>Gen.</i>	Der Zelfder
<i>Dat.</i>	Den Zelfden
<i>Acc.</i>	De Zelfde
<i>Abl.</i>	Van de Zelfde

De Zelfste gebruyk ik voor 't Latyn *Ipissimus*.

Eenv.**Manlyk.**

<i>Nom.</i>	Welk of Welke,
<i>Gen.</i>	Welks,
<i>Dat.</i>	Den Welken, of Aan Welken,
<i>Acc.</i>	Welken,
<i>Abl.</i>	Van Welken,

Vrouwl.

Welke,	't Welk
Welker	Welks of
of Wier,	Van 'r Welk
Aan Welke,	Aan 't Welk
Welke,	't Welk
Van Welke,	Van 't Welk

Onzyd.**Meerv.**

<i>Nom.</i>	Welke
<i>Gen.</i>	Welker
<i>Dat.</i>	Welken of Aan Welken
<i>Acc.</i>	Welke
<i>Abl.</i>	Van welke

Dit woord *Welke* is veelyds ook *Wzaagende* / gelyk *Wie* of *Wat* meest altoos is.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Wie,
<i>Gen.</i>	Wiens, Wier,
<i>Dat.</i>	Wien, Aan Wie,
<i>Acc.</i>	Wien, Wie,
<i>Abl.</i>	Van Wien, Van Wie,

Meerv.

<i>N.</i>	Wie, Wat
<i>G.</i>	Wier
<i>D.</i>	Wien, Aan Wie of Aan Wat
<i>C.</i>	Wie, Wat
<i>Ab.</i>	Van Wie

Het woord *Wat* wordt in alle geslachten, en ook in 't Meervoudige, gebruykt, als *Wat Hollander?* in plaats van *Welk een Hollander?* *Wat man leeft 'er die den dood niet zien zal?* Pf. LXXXIX. 49. *Wat vrouw is zo hardhartig?* *Wat kind kan dat doen?* *Wat zyn 't voor luyden?* *Wat menschen waaren 't?* 't en waare men oordeelde dat hier eene (*) Woorduytlaating was, en dat *Wat* hier zo veel zeggen wil, als *Wat slach?* In de gemeene spraak gebruykt men 't woord *Wat* veeltyds voor *iets*, óf eenig, als *Geefmy wat:* en *Hy had nóg wat geld.* Voor het woord *Iets* hoort men sommige t'onrecht zeggen *Ietwets*, uyt naabootsinge van 't Hoogduytsch ~~etwas~~ op dezelfde wyze gelyk etlyke in stede van *Gewee-ten* [Conscientie] zeggen *Gewisse*, 't welk in 't Nederduytsch eygentlyk betékend *Zékere*.

Bezittende Voornaamwoorden betékenen dat men eygendom óf recht op iets heeft; en zyn **Manlyk**, **Vrouwelyk**, en **Onzydig**, als

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
	Manlyk	Vrouwl.	Onzydig
<i>Nem.</i> Myn,	Myne,	Myn	N. Myne
<i>Gen.</i> Myns,	Myner,	Van Myn	G. Myner of Van Myne
<i>Dat.</i> Mynen,	Aan Myne,	Aan Myn	D. Mynen, of Aan Myne
<i>Acc.</i> Mynen,	Myne,	Myn	A. Myne
<i>Voc.</i> ô Myn,	Myre,	Myn,	V. ô Myne
<i>Abl.</i> Van Mynen,	Van Myne,	Van Myn	Ab. Van Myne Aldus

(*) Ell psis.

Aldus buygt men ook het Voornaamwoord *Zyn*:*Eenv.*

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Ons	Onze,	Ons
<i>Gen.</i>	Onzes,	Onzer,	Van Ons
<i>Dat.</i>	Onzen,	Aan Onze,	Aan On,
<i>Acc.</i>	Onzen,	Onze,	Ons
<i>Voc.</i>	ô Onze,	Onze,	Ons
<i>Abl.</i>	Van Onzen,	Van Onze,	Van Ons

Meerv.

<i>Nom.</i>	Onze
<i>Gen.</i>	Onzer, Van Onze
<i>Dat.</i>	Onzen, Aan Onze
<i>Acc.</i>	Onze
<i>Voc.</i>	ô Onze
<i>Abl.</i>	Van Onze

*Eenv.**Meerv.*

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>		<i>N.</i>	<i>Uwe</i>
<i>Nom.</i>	Uw,	Uwe,	Uw	<i>N.</i>	Uwe	
<i>Gen.</i>	Uws,	Uwer	Van Uw	<i>G.</i>	Uwer	
<i>Dat.</i>	Uwen,	Aan Uwe,	Aan Uw	<i>D.</i>	Uwen	
					of Aan Uwe	
<i>Acc.</i>	Uwen,	Uwe,	Uw	<i>A.</i>	Uwe	
<i>Abl.</i>	Van Uwen,	Van Uwe,	Van Uw	<i>Ab.</i>	Van Uwe	

Alhier staat aan te merken dat de *Genitivus* deezer woorden des Vrouwelyken geslachts, in 't eenvoudig getal, en die van 't meervoudig getal van alle de geslachten, evencenszyn; want men mag zeggen *Myner vrouwe*, en *myner kinderen*; en zo is 't ook gelegen met *onzer* en *uwer*.

Eenv.

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Hun ,	Hunne	Hun
<i>Gen.</i>	Hunnes ,	Hunner	Huns , of Van Hun
<i>Dat.</i>	Hunnen,	Aan Hunne,	Aan Hun
<i>Acc.</i>	Hunnen,	Hunne,	Hun
<i>Abl.</i>	Van Hunnen,	Van Hunne,	Van Hun

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>N.</i>	Haar	Haare,	Haar
<i>G.</i>	Haars,	Haarer	Haars of Van Haar
<i>D.</i>	Haaren	Aan Haare,	Aan Haar
<i>A.</i>	Haaren	Haare,	Haar
<i>Ab.</i>	Van Haaren	Van Haare,	Van Haar

Meerv.

<i>Nom.</i>	Hunne en Haare
<i>Gen.</i>	Hunner en Haarer, of Van Hunne en Van Haare
<i>Dat.</i>	Hunnen en Haaren, of Aan Hunne en Aan Haare
<i>Acc.</i>	Hunne en Haare
<i>Abl.</i>	Van Hunne en Van Haare

Nóg zyn 'er onbepaalde Voornaamwoorden , als *Alle* , *Eenige* , *Sommige* , *Etlyke* , *Zodaanig* , *De Gene* , *Zulk* , *Ander* , *Zeker* , *Elk* , een *Ieder* of *Yder* , een *Iegelyk* , *Iemand* , *Niemand* . Dceze worden geboogen als de Naamwoorden , en *Zulk* buygt men aldus .

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Zulk een,	Zulk eene	<i>N.</i> Zulke
<i>Gen.</i> Van Zulken,	Van zulk eene	<i>G.</i> Zulker
<i>Dat.</i> Aan Zulken,	Aan Zulk eene	<i>D.</i> Zulken
<i>Acc.</i> Zulken, Zulk eenen	Zulk eene	<i>A.</i> Zulke
<i>Abl.</i> Van zulken,	Van zulk eene	<i>Ab.</i> Van Zulke

In 't Onzydige zegt men *Zulk zand*.

Ieder heeft in den *Genitivus*, *Ieders*, en in den *Dativus*, *Eenen ieder*, óf *Aan ieder een*.

Eenvoudig.

<i>Nom.</i> Een iegelyk
<i>Gen.</i> Eens iegelyks
<i>Dat.</i> Eenen iegelyke
<i>Acc.</i> Eenen iegelyken
<i>Abl.</i> Van eenen iegelyken

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Gene, Het Gene	<i>N.</i> De Gene
<i>Gen.</i> Des Genen	<i>G.</i> Der Gener
<i>Dat.</i> Den Genen, Aan 't Gene	<i>D.</i> Den Genen
<i>Acc.</i> Den Genen, Het Gene	<i>A.</i> De Gene
<i>Abl.</i> Van den Gene, van 't Gene	<i>Ab.</i> Van de Gene

Dus buygt men in 't Meervoudige ook *Sommige*, *Etlyke*, enz. want die hebben geen eenvoudige getal.

Van

Van de

WERKWOORDEN.

EEn (*) *Werkwoord* is een *Spraakdeel*, betékenende te *zyn*, *doen*, óf *lyden*, als *Ik Ben*, *Ik Bemin*, *Ik word gehaat*. Hierom verdeelt men de *Werkwoorden* in (†) *Bedryvende*, (‡) *Lydende*, en (§) *Geenerleye*.

De *Bedryvende* betékenen het *doen* van iets, als *Onderwyzen*, *Hooren*, *Leezen*, *Slaan*, *Verachten*.

De *Lydende* betékenen eene *aandoening* óf *lyding* van iets, al *Onderweezen worden*, *Gehoord worden*, *Gelezen worden*, *Geslagen worden*, *Veracht worden*.

De *Geenerleye* óf *Onzydige Werkwoorden* betékenen eygentlyk nóch *doen* nóch *lyden*, als *Blinken*, *Glinsteren*, *Flikkeren*, *Daalen*, *Stinken*, *Vaaren*, *Staan*, *Woonen*, *Blyven*, *Vertrekken*, *Komen*, *Leeven*, *Durven*. Tót de *Onzydige* behooren ook *Klimmen*, *Loopen*, en *Zitten*, omdat zy niet in *Lydende* veranderd kunnen worden; want men mag niet zeggen. *Ik word geklommen*, *Ik word geloopt*, en *Ik word gezeten*.

Ook zyn 'er *Bedryvende* en te gelyk *Onzydige Werkwoorden*, als *Beginnen*, *Branden*, *Droogen*, *Veranderen*, *Bederven*: want men zegt. *Een*

Q

(*) Verbum. (†) Activa. (‡) Passiva. (§) Neutra.

werk beginnen, en *De zomer begint eerst*. *Hy brandt zynen vinger*; en 't *Hout brandt wel*. *Erwt en droogen*; en 't *Nut linnen droogt langzaam*. *Zyne stem veranderen*, en 't *Weer verandert*. *Dat verzwakt hem*, en *Hy zal verzwakken*: *Een mes bederven*; en *Laat de spys niet bederven*. Even gelyk men in 't *Latyn* zegt *Incipit ver*, en *Incipere facinus*. *Variare vocem*, en *Variant Scriptores*. *Differt colore*, en *Differre negotium*. Van dit slach is ook het woord *Scheuren*, want men leest *Job. XXVI. 7*. *Hy bindt de wateren in zyne wolke*, en *nógtans scheurt de wolk daar onder niet*: daar men *nógtans* ook vindt *Gen. XXXVII. 34*. *Toen scheurde Jakob zyne kleederen*. In den eersten zin dan schynen die woorden eene lyding te betekenen; gelyk ook het woord *Sterven* meer eene lyding dan een bedryf is.

De *Werkwoorden* zyn *Persoonlyk* en *Onpersoonlyk*: *Persoonlyk* is *Hooren*, waarvan men kan zeggen *Ik hoor*, *Gy hoort*, *Hy hoort*, *Wy hooren*. En *Onpersoonlyk* zyn *Betaamen*, *Donderen*, *Bliksemen*, *Regenen*, *Verdrieten*, *Vriezen*: want men mag niet zeggen, *Ik betaam*, *Ik donder*, *Ik regen*, *Ik verdriet*, *Ik vries*; maar *Het betaamt niet*, óf 't *Betaamt my*; *Het dondert*, *Het regende*; *Het verdriet my*, 't *Verdroot hem*; *Het vroor 'fel*.

Dóch hier staat aan te merken dat men hier ter plaatse ten aanzien der woorden *Donderen*, *Bliksemen*, *Regenen*, maar spreekt als menschen, gelyk

gelyk ook met dit gansche werkje niet anders beoogd wordt dan onderrechten te geeven wegens de menschelyke taal; maar anders is 't gelegen met de Gódyke: want hoewel van wege Gód gezegd wordt, 2. *Sam.* XXII. 14. *De HEERE donderde van den Hemel.* En *Psal.* CXLIV. 6. *HEERE bliksem bliksem,* En *Matth.* V. 45. *Hy regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen;* zo zyn dit nógtans bedryven die geensins van 't menschelyk vermoogen afhangen. En des niettegenstaande leest men ook *Gen.* XIX. 24. *Toen deed de Heere zwavel en vuur over Sodom en over Gomorra regenen.* En hoewel men in eenen *Figuurlyken* zin zoude kunnen zeggen van een' mensche, *Hy spreekt niet, maar hy dondert,* nógtans komt zulks hier niet te passe: want van *figuurlyke* spreekwyzen staat hiernaa gehandeld te worden.

Veele Werkwoorden zyn afgeleyd van Naamwoorden, als

Van	}	<i>Adem</i>	<i>Ademen</i>
		<i>Antwoord</i>	<i>Antwoorden</i>
		<i>Balsam</i>	<i>Balsemen</i>
		<i>Doel</i>	<i>Doelen</i>
		<i>Dood</i>	<i>Dooden</i>
		<i>Egge</i>	<i>Eggen</i>
		<i>Ente</i>	<i>Enten</i>
		<i>Fluyt</i>	<i>Fluyten</i>
		<i>Gulp</i>	<i>Gulpen</i>

	Houw	Houwen
	Kamp	Kampen
	Krab	Krabben
	Lafter	Lafteren
	Lym	Lymen
	Munt	Munten
	Nagel	Nágeleu
	Oorlog	Oorlogen
	Pand	Panden
	Ploeg	Ploegen
	Pomp	Pompen
Van	Put	Putten
	Sabel	Sabelen
	Smeer	Smereu
	Stórm	Stórmén
	Stut	Stutten
	Treedé	Treedén
	Vifch	Vifſchen
	Water	Wateren
	Is	Izen
	Zadel	Zadelen
	Zalf	Zalven
	Zegen	Zégenen
	Zwalp	Zwalpen

Van *Hand* komt *Behandigen*, en van *Hals*, *Ont-
halzen*, mitſgaders het Kóppelwoord *Rekhalzen*:
van *Hoofd* ſpruyt *Onthoofden*; en van *Lyf* komt
Ontlyven; dat is De ziel van 't lyf berooven: Van 't
woord *Glorie* zegt men ook (gelyk door die van de
Kamer

Kamer in liefde bloeiende is aangemerkt) *Glooren*, als *Het vuurgloort*; en *Die drank gloort in de borst*.

Naardien nu zeer veele Werkwoorden dus van Naamwoorden afgeleyd worden, wat ongerymdheid steekt 'er dan tóch in, dat gelyk van 't Naamwoord *Natuur* het Werkwoord *Natuuren* gemaakt wordt, men ook alzo het woord *Leeraaren*, als afgeleyd van *Leeraar*, tracht door te zetten; te meer, doordien dit geen nieuwigheid is, gelyk sommige, uyt onkunde, het genoemd hebben? Want behalven dat de *Kamer in Liefde bloeiende*, te Amsterdam, dit woord voor meer dan honderd twintig jaaren goedgekeurd heeft, zo vindt men 't ook verſcheydenmaal in de *Ontleedinge van Kabrolius*, door *V.F. Plemp* vertaald, en in den jaare 1633 t'Amsterdam gedrukt. Ook heeft men dit woord ten hoogiten van noode, om de gebreklykheid van 't woord *Leeren*, 't welk zo wel voor *docere*, als voor *discere*, wordt gebruykt, voor te komen: want *Leeren* is eygentlyk, *kennis van iets bekomen*; en dat men het ook voor *Onderwyzen* gebruykt, ſchynt zynen oorsprong te hebben uyt de Hoogduytsche woorden *Lernen* en *Lehren*, welk laaste *Onderwyzen* betékent, en 't eerste is *discere*, waarvoor de Engelfchen zeggen *Learn*, 't welk buyten twyfel afkomstig is van 't Hoogduytsch woord *Lernen*, waarvoor wy zeer gevoegelyk konnen zeggen *Leeren*. Gelyk nu *Leeraaren* van *Leeraar* afgeleyd wordt, zo komt van *Meester*

ook *Meeſteren*, 't welk men gebruykt voor *geneezen*, omdat men gewoon is eenen *Wondheeler*, by uytneemendheyd, eenen *Meeſter* te noemen, even als men eenen *Arts* met den naam van *Doctor* noemt, waarvan inſgelyks de werkwoorden *Dokteren* en *Verdokteren* gevormd worden: want men zegt. — *Hy heeft lang te vergeefs gedokterd: en Zy heeft veel gelds verdokterd en vermeeſte d.* Ondertuffchan denke niemand, dat met het bybrengen deezer wyzen van ſpreken beweerd wordt dat deeze woorden cierlyk *Duytsch* zyn; veel min dat men die iemand wil opdringen voor *Spreekwyzen* onzer taale, gelyk my naagegeeven wordt, met byvoeginge dat ze zyn *opgeraapt uyt den drek der verachtelykte ſtraatſaal, en klap van oude wyven.* Doch hoe verachtelyk men die woorden ook afmaalt, nógtans ſchynen ze in de gemeene ſpraak, óf in eenen brief-ſtyl, al zo wel door den beugel te kunnen, als dat men *Hoeren* en *Pryen* tót *Werkwoorden* maakt, gelyk door die van 't *Konſtgenootſchap Nil volentibus arduum* is geſchied; want in 't ſpel van *Gierige Geëraard* vindt men wegens hem gezegd, *Hy hoerde en pryde*; om daardoor te betekenen *dat hy voor hoer en pry uytſcholdt.* Alles dan wat hier met de woorden *Dokteren* en *verdokteren* beoogd wordt, dient ſlechts om aan te toonen hoe 't gebruyk het ééne woord uyt het ander doet voortkomen. Ook ſchynen deeze woorden zo wel voor *Duytsch* te kunnen doorgaan,

als

als *Kófter* dat van 't Latynsch *Custos* komt; en *Kantoor* van 't Fransch *Comptoir*; voor 't welk Geleerde Liefhebbers onzer taale zich niet ontzien hebben in 't Duytsch te spellen *Kantoor*. En ik zie geen reden, waarom men in onze spraak zich juist aan de Fransche spellinge van *Comptoir* moet houden; dewyl dit zo veel zeggen wil als *Rekenkamer*; daar nu nógtans eene menigte van *Kantooen* gansch geen *Rekenkamertjes*, maar alleenelyk Schryf-óf aanteken-plaatfen zyn.

Het woord *Erinneren* is ook één van die, welke sommigen, zo 't schynt, niet gevallen; dóch Vondel heeft het gevoegelyk in 't Neêrduytsch gebruykt; en wy moogen hem onbeschroomd daarin naavólgén, mids dat het niet al te dikwils, maar met bescheydenheyd, geschiede: want dit woord komt my immer zo naadrukelyk voor, en is van veel minder omslags, dan *Te binnen brengen*, óf *In de gedachten brengen*, welke bewoordingen daarom evenwel gansch niet te verwerpen zyn.

De meeste Werkwoorden zyn op zeer veele zaaken tocpasselyk, als *Achten*, *Besbikken*, *Doen*, *Dwingen*, *Geeven*, *Houden*, *Inbeelden*, *Jaagen*, *Kennen*, *Leeren*, *Maaken*, *Neemen*, *Openen*, *Plukken*, *Rekken*, *Schenden*, *Treffen*, *Vatten*, *Werken*, *Zetten*, enz. Maar des niettegenstaande zyn 'er in onze taale ook etlyke Werkwoorden, die maar tót een eenige zaak óf bedryfgebruykelyk zyn, als *Balderen*, *Biggelen*, *Kabbelen*,

Prévelen, Quylen, Reutelen, Ritselen, Ronken, Schateren, Siffen, Snerken, Snorken, Susfen, Verbedden, Verbaairen, enz. sommige van welke men in 't Engelsch, (gelyk ik in 't maaken van myn Groot Engelsch en Nederduytsch Woordenboek bevonden heb) niet zonder omschryvinge uyt-drukken kan.

Men maakt in de Spellinge onderscheyd tus-schen *Vercieren* en *verzieren*; en nógtans schynt het één uyt het ander te spruyten; want *verdich-ten* bestaat in *optooijen*, en wat is *verzieren* tóch anders dan iets dat valsch is zodaanig te *vercieren* óf op te pronken dat het naar waarheyd gelykt? En daarom noemt men zulks ook *stóffeeren*.

De Werkwoorden worden door verscheyde-ne Wyzen en Tyden veranderd óf verschikt; welke **VERSCHIKKING** in 't Latyn **CONJUGA-TIO** genoemd wordt, en by die benaaming best bekend is. Dóch alle die Wyzen en Tyden, en derzelver betékenissen, alhier omstandig te be-schryven, acht ik noodeloos; dewyl men uyt de Voorbeelden, welke hier staan te volgen, zulks best zal kunnen begrypen. Nademaal nu tót het veranderen der Werkwoorden zekere Hulpwoorden noodig zyn, zal ik de verande-ring daarvan laten vooraf gaan, en beginnen met het gebreklyk Hulpwoord *Zullen*.

Tegen

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zal	Wy Zullen
Gy Zult	Gylieden Zult
Hy Zal	Zy Zullen

Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zou <i>of</i> Zoude	Wy Zouden
Gy Zoudt	Gylieden Zoudet
Hy Zou <i>of</i> Zoude	Zy Zouden

De Onbepaalende Wyze is *Zullen*, en het Deelwoord *Zullende*.

Het Helpwoord *Hebben* wordt aldus veranderd.

(*) DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Heb	Wy hebben
Gy Hebt	Gylieden Hebt
Hy, Zy, <i>of</i> Het Heeft	Zy Hebben

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Had	Wy Hadden
Gy Hadt	Gylieden Hadt
Hy Had	Zy Hadden

(*) Indicativus Modus.

Q 5

Vol

250. W. SEWELS *Nederduyſche*

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik Heb Gehad
Gy Hebt Gehad
Hy Heeft Gehad

Meerv.

Wy Hebben Gehad
Gylieden Hebt Gehad
Zy Hebben Gehad

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik Had Gehad
Gy Hadt Gehad
Hy Had Gehad

Meerv.

Wy Hadden Gehad
Gylieden Hadt Gehad
Zy Hadden Gehad

Toekomende Tyd.

Eenv.

Ik Zal Hebben
Gy Zult Hebben
Hy Zal Hebben

Meerv.

Wy Zullen Hebben
Gylieden Zult Hebben
Zy Zullen Hebben

Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Ik Zou Hebben
Gy Zoudt Hebben
Hy Zoud Hebben

Meerv.

Wy Zouden Hebben
Gylieden Zoudet Hebben
Zy Zouden Hebben

De (*) GEBIEDENDE WYZE

Eenv.

Heb, of Heb Gy

Meerv.

Hebbenwe, of Laat ons
Hebben

Hy

(*) Modus Imperativus.

Hy Hebbe, *óf* Laat Hem Hebt, *óf* Hebt Gy lieden
 Hebben Laat ze Hebben

De (*) AANVOEGENDE, *óf* WENSCHENDE
 WYZE.

Eeny. *Dat* Ik Hebbe, Gy Hebt, Hy Hebbe.
 Meerv. *Dat* Wy Hebben, Gyl Hebbet, Zy Hebben

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Hadde } *óf* { Had Ik
 { Gy Hadt } { Had Gy
 { Hy Hadde } { Had Hy

Meerv.

Dat { Wy Hadden } *óf* { Hadden Wy
 { Gy lieden Haddet } { Hadt Gy lieden
 { Zy Hadden } { Hadden Zy

*Volmaakte Verleeden, en meer dan Volmaakte
 Verleeden Tyd.*

Dat { Ik Gehad Hebbe en Hadde, *óf* Had Ik Gehad
 { Gy Gehad Hebt en Hadt, *óf* Hadt Gy Gehad
 { Hy Gehad Heeft en Hadde, *óf* Had Hy Gehad

Meerv.

Dat { Wy Gehad Hebben en Hadden, *óf* Hadden
 { Gyl. Gehad Hebt en Haddet, *óf* Haddet Gyl.
 { Zy Gehad Hebben en Hadden, *óf* Hadden
 { Zy Gehad

Toe-

(*) Subjunctivus vel Optativus.

Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Als	{	Ik Hebben Zal	Als	{	Wy Hebben Zullen
#	{	Gy Hebben Zult	of	{	Gyl. Hebben Zult
Dat	{	Hy Hebben Zal	Dat	{	Zy Hebben Zullen

Tweede Toekomende Tyd.

Eenv.

Als	{	Ik Gehad zal hebben
		Gy Gehad zult hebben
		Hy Gehad zal hebben

Meerv.

Als	{	Wy Gehad zullen hebben
		Gylieden gehad zult hebben
		Zy gehad zullen hebben

Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Schoon	{	Ik Gehad zoud hebben
		Gy Gehad zoudt hebben
		Hy Gehad zoud hebben

Meerv.

Schoon	{	Wy Gehad zouden hebben
		Gyl. Gehad zoudet hebben
		Zy Gehad zouden hebben

De

De (*) ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordige Tyd.</i>	Hebben
<i>Verleeden Tyd</i>	Gehad Hebben
<i>Toekomende Tyd:</i>	Te Zullen Hebben

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige Tyd.</i>	Hebbende
<i>Verleeden Tyd</i>	Gehad
<i>Toekomende Tyd</i>	Zullende Hebben

Het Zelfftandig Werkwoord *Zyn* óf *Weezen*; voornaamelyk gebruykt tót behulp der *Lydende Werkwoorden*, wordt aldus verſchikt:

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Ben	Wy Zyn
Gy Bent óf Zyt	Gylieden Zyt
Hy, Zy, Het Is	Zy Zyn

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Was	Wy Waaren
Gy Waart	Gyl. Waart
Hy, Zy, Het Was	Zy Waaren

Vol-

(*) Modus Infinivus.

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben Geweest
 Gy Bent *of* Zyt Geweest
 Hy, Zy, Het Is Geweest

Wy Zyn Geweest
 Gyl. Zyt Geweest
 Zy Zyn Geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Was geweest
 Gy Waart geweest
 Hy Was geweest

Wy Waaren geweest
 Gylieden Waart geweest
 Zy Waaren geweest.

*Toekomende Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Zal Zyn } *of* Wee-
 Gy Zult Zyn } zen
 Hy Zal Zyn }

Wy Zullen Zyn } *of* Wee-
 Gyl. Zult Zyn } zen
 Zy Zullen Zyn }

DE GEBIEDENDE WYZE.

*Eenv.**Meerv.*

Wees *of* Wees Gy
 Dat Hy Zy

Zyn we, *of* Laaten we Zyn
 Weest *of* Zyt Gylieden
 Laatze Zyn

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.*Tegenwoordige Tyd.*

Dat	{	Ik Ben óf Zy	Dat	{	Wy Zyn
		Gy Zyt			Gyl. Zyt
		Hy Is óf Zy			Zy Zyn

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Waare	Dat	{	Wy Waaren
		óf Gy Waart			óf Gyl. Waart óf Waaret
		Als Hy Waare			Als Zy Waaren

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Geweest Ben óf Zy	Dat	{	Wy Geweest Zyn
		Gy Geweest Zyt			Gyl. Geweest Zyt
		Hy geweest Is óf Zy			Zy Geweest Zyn

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Geweest waare	{	Wy Geweest waaren
		óf Gy Geweest waart		Gyl. Geweest waart
		Als Hy Geweest waare		Zy Geweest waaren

Toe-

Toekomende Tyd.

Eenv.

Dat, of In- { Ik Zyn of Weezen zal
 dien, of { Gy Zyn of weezen zult
 Als { Hy zyn of weezen zal

Meerv.

Dat, of In- { Wy zyn of Weezen zullen
 dien, of { Gyl. zyn of weezen zult
 Als { Zy zyn of weezen zullen

Tweede Toekomende Tyd.

Eenv.

Als { Ik Zal Geweest zyn
 { Gy zult Geweest zyn
 { Hy zal Geweest zyn

Meerv.

Als { Wy zullen Geweest zyn
 { Gyl. zult Geweest zyn
 { Zy zullen Geweest zyn.

Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Ik Zou of zoude zyn }
 Gy zoudt zyn } of Weezen
 Hy zou of zoude zyn }

Meerv.

Meerv.

Wy zouden zyn	} of Weezen
Gyl. zoudet zyn	
Zy zouden zyn	

DE ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig.	Zyn of Weezen
Verleeden.	Geweest zyn
Toekomend.	Zullen zyn

Deelwoorden.

Tegenwoordig.	Zynde of Weezende
Verleeden.	Geweest
Toekomend.	Zullende zyn of weezen

Somtyds zegt men ook *Geweezen*, volgens de Hoogduytsche wyze, als *De gewezen Koning*: *Zyne gewezene vrouw*: dóch dan schynt het hier een Byvoegelyk Naamwoordte zyn.

Het Hulpwoord *Worden* of *Werden*, 't welk gebruykt wordt om de lyding van iets te betékenen, wordt door zyne Wyzen en Tyden dus veranderd.

DE AANTOENENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Word of werd	Wy worden
Gy wordt	Gyl. wordt
Hy, zy, of het wordt	Zy worden.

R

On-

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik wierd	Wy wierden
Gy wierdt	Gyl. wierdt
Hy wierdt	Zy wierden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Ben Geworden	Wy zyn Geworden
Gy zyt Geworden	Gyl. zyt Geworden
Hy is geworden	Zy zyn Geworden

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik was Geworden	Wy waaren Geworden
Gy waart Geworden	Gyl. Waart Geworden
Hy was Geworden	Zy waaren Geworden

Toekomende Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik zal worden	Wy zullen worden
Gy zult worden	Gyl. zult worden
Hy zal worden	Zy zullen worden

DE GEBIEDENDE WYZE.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Word of werd Gy	Worden we
Hy worde	Wordt of werdt Gylieden
	Datzy worden

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.*Tegenwoordige Tyd.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik worde Gy wordt Hy worde	Dat	{ Wy worden Gyl wordt óf wordet Zy worden

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik wierde óf wierd. óf Gy wierdt Als Hy wierde	Dat	{ Wy wierden óf Gyl. wierdt óf wier- Als Zy wierden det

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik Geworden ben óf zy Gy Geworden zyt Hy Geworden is óf zy	{ Wy Geworden zyn Gyl. Geworden zyt Zy geworden zyn	

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik Geworden waare Gy Geworden waart Hy Geworden waare	{ Wy Geworden waaren Gyl. Geworden waart Zy Geworden waaren	

*Anders.**Eenv.*

Toen { Ik Geworden was
 Gy Geworden waart
 Hy Geworden was

Meerv.

Toen { Wy Geworden waaren
 Gyl. Geworden waart
 Zy Geworden waaren

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik worden zal
 of { Gy worden zult
 Dat { Hy worden zal

Meerv.

Als { Wy worden zullen
 of { Gyl. worden zult
 Dat { Zy worden zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

In- { Ik worden zoude
 dien { Gy worden zoud
 { Hy worden zoude

Meerv.

In- { Wy worden zouden
 dien { Gyl. worden zoudet
 { Zy worden zouden

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Als { Ik zoude Geworden zyn
 Gy zoudt Geworden zyn
 Hy zoude Geworden zyn

Meerv.

Meerv.

Als } Wy zouden Geworden zyn
 } Gyl. zoudt Geworden zyn
 } Zy zouden Geworden zyn.

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig
 Verleeden
 Toekomende

Worden
 Geworden zyn
 Zullen worden

Deelwoorden.

Tegenwoordig
 Verleeden
 Toekomende

Wordende
 Geworden
 Zullende worden

Daar zyn nóg andere Hulpwoorden, als *Kon-
 nen*, *Moeten*, *Moogen*. Dóch ik acht onnoodig
 meer daaraf alhier te zeggen, dan dat *Konnen*
 in den Tegenwoordigen Tyd der Aantoonende
 Wyze heeft, *Ik Kan*, *Gy kont*, *Hy kan*; *U'y*
konnen, *Gyl. kont*, *Zy konnen*. In den Onvol-
 maakten Verleeden Tyd, *Ik Kon óf Konde*, óf
Koft, *Gy Konde óf Koft*, *Hy Kon óf Koft*; *Wy*
Konden, *Gyl. kondet*, *Zy konden*. In den Vol-
 maakten Verleeden Tyd: *Ik Heb Gekonnen*: In
 den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Had Ge-*
konnen: In den Toekomende Tyd, *Ik Zal Kon-*
nen: De Deelwoorden zyn *Konnende*, en *Ge-*
konnen.

konnen. Het woord *Moeten*, heeft in den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Moft*: en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik heb gemoeten*. En *Moogen* heeft in den Tegenwoordigen Tyd, *Ik Mag*, *Gy Moogt*, *Hy Mag*; *Wy Moogen*, enz. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Mogt*; en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoogen*. Ik gaa nu over tót de Verschikking van een Bedryvend en Lydend Werkwoord, waaruyt men het noodig gebruyk der voorgaande Hulpwoorden zal zien. Dóch ik zal hier niet reppen van Vier *Conjugatien*, vólgens den Latynfchen trant, gelyk eens iemand ontrent het Nederduytsch heeft willen doen; maar hoe ongerymd, zal uyt het vervólg blyken; want het verfchil der Verschikkinge beftaat voornaamelyk in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, die op veelerley wyze naar de verfcheydene hoedaanigheden der woorden uytgedrukt wordt, gelyk ik door eene menigte van Voorbeelden zal toonen: zo dat men uyt dien hoofde zou kunnen zeggen, dat 'er acht *Conjugatien* in 't Nederduytsch zyn. Maar ik acht dat men uyt het voorbeeld van een eenig Werkwoord de Verschikking van alle vry wel zal kunnen begrypen: want zelfs het verfchil der *Onvolmaakte verleeden Tyd* is niet zo regelmatig, dat men eenen vafte regel daar ontrent voorfchryven kan; naardien de woorden *Hoopen*, *Koopen*, en *Loopen* evencens in klank luyden, en nógtans in den

Onvol-

Onvolmaakten Verleeden Tyd zeer veel verscheelen, als *Ik Hoopte, Ik Kóft, Ik Liep.* Zo is 't ook gelegen met *Meeten, Weeten, Zweeten*: want men zegt, *Ik Mat, Ik Wist, Ik Zweette.* Hierom zal ik een Voorbeeld geeven, van het woord *Leeren*, volgens 't welk men alle andere, als men slechts weet hoe de Onvolmaakte Verleeden Tyd is, in hunne Wyzen en Tyden Verschikken kan.

DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Leer,	Wy Leeren
Gy Leert,	Gylieden Leert
Hy óf zy Leert	Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Leerde	Wy Leerden
Gy Leerds	Gyl. Leerdet
Hy Leerde	Zy Leerden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik heb Geleerd	Wy hebben Geleerd
Gy hebt Geleerd	Gyl. hebt Geleerd
Hy heeft Geleerd	Zy hebben Geleerd

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik had Geleerd
 Gy hadt Geleerd
 Hy had Geloerd

Meerv.

Wy hadden Geleerd
 Gyl. hadt Geleerd
 Zy hadden Geleerd

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik zal Leeren
 Gy zult Leeren
 Hy zal Leeren

Meerv.

Wy zullen Leeren
 Gyl. zult Leeren
 Zy zullen Leeren

*Tweede Toekomende of Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik zou Leeren
 Gy zoudt Leeren
 Hy zou Leeren

Meerv.

Wy zouden Leeren
 Gyl. zoudt Leeren
 Zy zouden Leeren

DE GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Leer of Leer Gy
 Hy Leere

Meerv.

Leeren we
 Leert, of Leert Gylieden
 Dat zy Leeren

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik Leere Gy Leert Hy Leert óf Leere	Dat	{ Wy Leeren Gyliden Leert Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat óf Schoon	{ Ik Leerde, Gy Leerde Hy Leerde	Dat óf Schoon	{ Wy Leerden Gyl. Leerdet Zy Leerden

Tweede Onvolmaakte Verleeden óf Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Toen	{ Ik Leeren zoude Gyl Leeren zoudt Hy Leeren zoude	Toen	{ Wy Leeren zouden Gyl Leeren zoudet Zy Leeren zouden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat óf Hoewel	{ Ik Geleerd heb óf hebbe Gy Geleerd hebt Hy Geleerd heeft óf hebbe		

Meerv.

Dat of Hoewel { Wy Geleerd hebben
 Gyl. Geleerd hebt
 Zy Geleerd hebben

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Indien of Dat { Ik Geleerd had of hadde
 Gy geleerd hadt
 Hy geleerd had of hadde

Meerv.

Indien of Dat { Wy Geleerd hadden
 Gyl. geleerd haddet
 Zy geleerd hadden

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik Leeren zal
 Gy Leeren zult
 Hy Leeren zal

Meerv.

Als { Wy Leeren zullen
 Gyl. Leeren zult
 Gy Leeren zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik Geleerd zal hebben
 Gy geleerd zult hebben
 Hy geleerd zal hebben

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen hebben
 Gyl geleerd zult hebben
 Zy geleerd zullen hebben

*Derde Toekomende, óf Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Schoon { Ik Geleerd zoud hebben
 Gy geleerd zoudt hebben
 Hy geleerd zoud hebben

Meerv.

Schoon { Wy Geleerd zouden hebben
 Gyl. geleerd zoudet hebben
 Zy geleerd zouden hebben

DE ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig
 Verleeden
 Toekomende

Leeren
 Geleerd hebben
 Te zullen Leeren

Deelwoorden.

Tegenwoordig
 Verleeden
 Toekomend

Leerende
 Geleerd
 Zullende Leeren

Dit woord *Leeren* in een Lydspnd woord ver-
 keerd, is *Geleerd worden*, het welk aldus ver-
 schikt wordt.

De

DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Ik Word Geleerd	Wy Worden Geleerd
Gy wordt geleerd	Gylieden wordt geleerd
Hy, zy, wordt geleerd	Zy worden geleerd

Alhier staat aan te merken , dat als men 't woord *Ik Ben* gebruykt, zulks de betekenis iets verandert; want *Ik Ben Geleerd*, is niet alleente zeggen, dat men onderrechting bekomen heeft, maar ook, dat men een Geleerde is, immers heeft zulks plaats als men zegt, *Hy is Geleerd*. Echter zyn 'er eenige *Onzydige Werkwoorden* die het woord *Ik Ben* tót zich neemen, als *Ik ben gebleeven*. *Ik was vertrokken*, *Ik ben geklommen*, *Ik was gekomen*, *Ik was gedaald*.

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik wierd Geleerd
Gy wierdt Geleerd
Hy wierdt Geleerd

Meerv.

Wy wierden Geleerd
Gyl. wierdt Geleerd
Zy wierden Geleerd

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Ben }
Gy Zyt } Geleerd
Hy Is } geweest

Meerv.

Wy Zyn }
Gyl, Zyt } Geleerd geweest
Zy Zyn }

Meer

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik was	} Geleerd	Wy waaren	} Geleerd
Gy waart		Gyl. waart	
Hy was		Zy waaren	

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik zal Geleerd worden
 Gy zult geleerd worden
 Hy zal geleerd worden

Meerv.

Wy zullen Geleerd worden
 Gyl. zult geleerd worden
 Zy zullen geleerd worden

Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik Zou	} Geleerd	Wy Zouden	} Geleerd
Gy Zoudt		Gyl. Zoudt	
Hy Zou		Zy Zouden	

*De GEBIEDENDE WYZE.**Eenv.*

Word Geleerd
 Dat hy Geleerd worde

Meerv.

Wordt [gylieden] Geleerd
 Dat zy Geleerd worden

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Als óf Dat { Ik Geleerd word óf worde
Gy Geleerd wordt
Hy Geleerd word óf worde

Meerv.

Als óf Dat { Wy Geleerd worden
Gyl. Geleerd wordet
Zy Geleerd worden

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Geleerd wierd óf wierde
Gy Geleerd wierdt
Hy Geleerd wierd

Meerv.

Dat { Wy Geleerd wierden
Gyl. Geleerd wierdet
Zy Geleerd wierden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Geleerd geweest
ben, óf zy
Gy Geleerd geweest
zyt
Hy Geleerd geweest
is, óf zy

Meerv.

Dat { Wy Geleerd ge-
weest zyn
Gyl. Geleerd ge-
weest zyt
Zy Geleerd ge-
weest zyn

A-n

*Anders.**Eenv.*

Was ik Geleerd geweest
 Waart gy Geleerd geweest
 Was hy Geleerd geweest

Meerv.

Waaren wy Geleerd geweest
 Waart gyl Geleerd geweest
 Waaren zy Geleerd geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Indien of Dat { Ik Geleerd geweest waare
 Gy Geleerd geweest waart
 Hy Geleerd geweest waare

Meerv.

Indien of Dat { Wy Geleerd geweest waaren
 Gyl. Geleerd geweest waart
 Zy Geleerd geweest waaren

*Tweede meer dan Volmaakte Verleeden, of
 Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Als { Ik Geleerd geweest zoude zyn
 Gy Geleerd geweest zoudt zyn
 Hy Geleerd geweest zoude zyn

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd geweest zouden zyn
Gyl. Geleerd geweest zouden zyn
Zy Geleerd geweest zouden zyn

Toekomende Tyd.

Eenv.

Als { Ik Geleerd zal worden
Gy Geleerd zult worden
Hy Geleerd zal worden

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen worden
Gyl. Geleerd zult worden
Zy Geleerd zullen worden

Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tyd.

Indien { Ik Geleerd zoude worden
Gy Geleerd zoude worden
Hy Geleerd zoude worden

Meerv.

Indien { Wy Geleerd zouden worden
Gyl. Geleerd zouden worden
Zy Geleerd zouden worden

Derde Toekomende Tyd.

Eenv.

Als { Ik Geleerd zal
Gy Geleerd zult } Geworden zyn
Hy Geleerd zal

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen
 Gyl. Geleerd zult
 Zy Geleerd zullen } Geworden zyn

*Vierde Toekomende óf Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Indien { Ik Geleerd zou
 Gy Geleerd zoudt
 Hy Geleerd zou } Geworden zyn

Meerv.

Indien { Wy Geleerd zouden
 Gyl. Geleerd zoudet
 Zy Geleerd zouden } Geworden zyn

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomend

Geleerd worden
 Geleerd geworden
 Geleerd te zullen worden

Deelwoorden.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomend

Geleerd, Geleerd wordende
 Geleerd Geworden zynde
 Zullende Geleerd worden

S

Om

Om nu den Leerling te vaster begrip van deeze Verschikkinge te doen hebben, zal ik nóg een voorbeeld van deeze vólgende woorden laaten volgen.

DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik	{ Vermaan	Wy	{ Vermaanen
	{ Antwoord		{ Antwoorden
	{ Bind		{ Binden
	{ Gebied		{ Gebieden
	{ Gaa		{ Gaan
	{ Treed		{ Treeden
Gy	{ Vermaant	Gylieden	{ Vermaant
	{ Antwoordt		{ Antwoordt
	{ Bindt		{ Bindt
	{ Gebiedt		{ Gebiedt
	{ Gaat		{ Gaat
	{ Treedt.		{ Treedt
Hy of Zy	{ Vermaant	Zy	{ Vermaanen
	{ Antwoordt		{ Antwoorden
	{ Bindt		{ Binden
	{ Gebiedt		{ Gebieden
	{ Gaat		{ Gaan
	{ Treedt		{ Treeden.

On-

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik	{ Vermaande	Wy	{ Vermaanden
	{ Antwoordde		{ Antwoordden
	{ Bond		{ Bonden
	{ Gebood		{ Gebooden
	{ Ging		{ Gingen
	{ Trad		{ Traden
Gy	{ Vermaande	Gyl.	{ Vermaandet
	{ Antwoordde		{ Antwoorddet
	{ Bondt		{ Bondt
	{ Geboodt		{ Geboodt
	{ Gingt		{ Gingt of Ginget
	{ Tradt		{ Tradt of Tradet
Hy of Zy	{ Vermaande	Zy	{ Vermaanden
	{ Antwoordde		{ Antwoordden
	{ Bondt		{ Bonden
	{ Geboodt		{ Gebooden
	{ Ging		{ Gingen
	{ Tradt		{ Traden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik heb	{ Vermaand	Wy hebben	{ Vermaand
	{ Geantwoord		{ Geantwoord
	{ Gebonden		{ Gebonden
	{ Gebooden		{ Gebooden
Ik heb of ben	{ Gegaan	Wy hebben of zyn	{ Gegaan
	{ Get eeden		{ Getreeden

Gy hebt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Gy hebt of zyt { Gegaan
Getreeden

Gyl hebt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Gyl. hebt of zyt { Gegaan
Getreeden

My { Vermaand
of { Geantwoord
zy { Gebonden
heeft Gebooden
Hy of zy { Gegaan
heeft of is { Getreeden

Zy hebben { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Zy hebben { Gegaan
of zyn { Getreeden

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik had { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Ik had { Gegaan
of was { Getreeden

Wy hadden { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Wy hadden { Gegaan
of waaren { Getreeden

Gy hadt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Gy hadt { Gegaan
of waart { Getreeden

Gyl. hadt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Gyl. hadt { Gegaan
of waart { Getreeden

Hy of zy { Vermaand
heeft { Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Hy of zy { Gegaan
heeft of is { Getreeden

Zy hebben { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden
Zy hebben { Gegaan
of zyn { Getreeden

Toe-

Toekomende Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik zal	{ Vermaanen Antwoorden	Wy zullen	{ Vermaanen Antwoorden
Gy zult	{ Binden	Gyl. zult	{ Binden
Hy of zy zal	{ Gebieden Gaan Treedden	Zy zullen	{ Gebieden Gaan Treedden

Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Ik zou	{ Vermaanen Antwoorden	Wy zouden	{ Vermaanen Antwoorden
Gy zoudt	{ Binden	Gyl. zoudt	{ Binden
Hy of zy	{ Gebieden	Zy zouden	{ Gebieden
Zou	{ Gaan Treedden		{ Gaan Treedden

DE GEBIEDENDE WYZE.

<i>Eenv.</i>				<i>Meerv.</i>					
Vermaan	} Gy	Vermaanen	} We						
Antwoord		Antwoorden							
Bind		Binden							
Gebied		Gebieden							
Gaa		Gaan							
Treed of Tree		Treedden							
Hy	} Vermaant Antwoordt	} Gy- lie- den	} Da, Zy	} Vermaanen Antwoorden					
of					Bindt	} Binden			
Zy					Gebiedt		} Gebieden		
					Gaat			} Gaan	
					Treedt				} Treedden

De AANVOEGENDE, óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Dat Ik	{	Vermaane	Dat wy	{	Vermaanen
		Antwoorde			Antwoorden
		Binde			Binden
		Gebiede			Gebieden
		Gaa			Gaan
	{	Treede		{	Treeden
Dat Gy	{	Vermaant	Dat Gyl.	{	Vermaant
		Antwoorde			Antwoorde
		Bindt			Bindt
		Gebiedt			Gebiedt
		Gaat			Gaat
	{	Treedt		{	Treedt
Dat hy of zy	{	Vermaant of Vermaane	Dat zy	{	Vermaanen
		Antwoort of Antwoorde			Antwoorden
		Binde of Binde			Binden
		Gebiedt of Gebiede			Gebieden
		Gaat of Gaa			Gaan
	{	Treedt of Treede		{	Treeden

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Dat, of Schoon, Ik	{	Vermaande	Dat, of Schoon wy	{	Vermaanden
		Antwoorde			Antwoorden
		Bond			Bonden
		Gebood			Gebooden
		{		Ging of Ginge	
		Trad of Trade			Tradn

Ver-

<i>Eenv.</i>			<i>Meerv.</i>	
	Vermaande		Vermaandet	
Dat, of	{ Antwoorde	Dat, of	{ Antwoorddet	
Schoon	{ Bondt	SchoonGyl.	{ Bondt of Bondet	
Gy	{ Geboodt		{ Geboodt of Geboodet	
	{ Gingt		{ Ginget	
	{ Tradt		{ Tradet	
	{ Vermaande		{ Vermaanden	
Dat, of	{ Antwoorde	Dat, of	{ Antwoordden	
Schoon	{ Bond	Schoon by	{ Bonden	
Hy of zy	{ Gebood	of zy	{ Gebooden	
	{ Ging		{ Ginget	
	{ Trad of Trade		{ Traden	

**Tweede Onvolmaakte Verleeden óf Onbe-
paalde Tyd.**

<i>Eenv.</i>			<i>Meerv.</i>	
	Vermaanen		Vermaanen	
Toen Ik	{ Antwoorden	} Zoude. Toen Wy	{ Antwoorden	} zou den
	{ Binden		{ Binden	
	{ Gebieden		{ Gebieden	
	{ Gaan		{ Gaan	
	{ Treeden		{ Treeden	
	{ Vermaanen		{ Vermaanen	
Toen	{ Antwoorden	} Zoudt. Toen	{ Antwoorden	} Zou- det.
Gy	{ Binden		{ Binden	
	{ Gebieden		{ Gebieden	
	{ Gaan		{ Gaan	
	{ Treeden		{ Treeden	
	{ Vermaanen		{ Vermaanen	
Toen	{ Antwoorden	} Zoude Toen	{ Antwoorden	} Zou- den.
Hy of	{ Binden		{ Binden	
Zy	{ Gebieden		{ Gebieden	
	{ Gaan		{ Gaan	
	{ Treeden		{ Treeden	

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat, of Hoe- wel Ik	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden	} Heb of hebbe	Dat, of Hoe- wel	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden	} Heb- ben. Heb- ben of zyn						
						} Heb of ben	Wy	} Heb- ben of zyn			
									} Hebt	Dat, of Hoe- wel, Gyl.	} Hebt of zyt
Dat, of Hoe- wel, hy of zy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden	} Heeft of hebbe. Heeft of is	Dat, of Hoe- wel, zy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden	} Heb- ben. Heb- ben of zyn						
						} Heeft of is	} Hebt of zyt	} Hebt of zyt			
									} Heeft of is	} Hebt of zyt	} Hebt of zyt

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Indien of Dat Ik	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden	} Had of hadde. Had of waare	In- dien of Dat Wy	} Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden	} Hadden Hadden of waa- ren Ver-				
						} Hadden Hadden of waa- ren	} Hadden Hadden of waa- ren		
								} Hadden Hadden of waa- ren	} Hadden Hadden of waa- ren

Indien	{ Vermaand Geantwoord } { Gebonden Gebooden } { Gegaan Getreeden }	} Hadt } } hadt of } waart	Indien	{ Vermaand Geantwoord } { Gebonden Gebooden } { Gegaan Getreeden }	} Had- } det. } Had- } det of } waart
of Dat			Gyl.		
Gy					
In- dien	{ Vermaand Geantwoord } { Gebonden Gebooden } { Gegaan Getreeden }	} Had of } hadde. } Hadde of } waare	Indien	{ Vermaand Geantwoord } { Gebonden Gebooden } { Gegaan Getreeden }	} Had- } den. } Had- } den of } waaren
of			of Dat		
Dat			Zy		
hy of zy					

Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Als Ik	{ Vermaanen Antwoorden } { Binden Gebieden } { Gaan Treeden }	} Zal	Als wy	{ Vermaanen Antwoorden } { Binden Gebieden } { Gaan Treeden }	} Zullen												
						Als Gy	{ Vermaanen Antwoorden } { Binden Gebieden } { Gaan Treeden }	} Zult	Als Gyl.	{ Vermaanen Antwoorden } { Binden Gebieden } { Gaan Treeden }	} Zult.						
												Als Hy of Zy	{ Vermaanen Antwoorden } { Binden Gebieden } { Gaan Treeden }	} Zal	Als zy	{ Vermaanen Antwoorden } { Binden Gebieden } { Gaan Treeden }	} Zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Als Ik	}	Vermaand	}	Zal	}	hebben.
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Als wy	}	Vermaand	}	Zullen	}	hebben.
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Als Gy	}	Vermaand	}	Zult	}	hebben.
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Als Gyl	}	Vermaand	}	Zult.	}	hebben
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Als Hy of zy	}	Vermaand	}	Zal	}	hebben,
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Als zy	}	Vermaand	}	Zullen	}	hebben
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

*Derde Toekomende, óf Onbepaalde Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Schoon. Ik	}	Vermaand	}	Zoud	}	hebben
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Schoon Wy	}	Vermaand	}	Zouden	}	hebben
		Geantwoord				
		Gebonden				
		Gebooden				
		Gegaan				
Getreeden	}	of zyn				

Ver-

Schoon Gy		Vermaand		Zoudt		Vermaand		Zoudt		
		Geantwoord		hebben		Geantwoord		hebben		
		Gebonden		} Schoon		Gebonden		} Zoudt		
		Gebooden				Zoudt Wy			Gebooden	hebben
		Gegaan				hebben			Gegaan	hebben
Getreeden	ofzyn	Getreeden	ofzyn							
Schoon Hy of zy		Vermaand		Zoude		Vermaand		Zouden		
		Geantwoord		hebben		Geantwoord		hebben		
		Gebonden		} Schoon		Gebonden		} Zouden		
		Gebooden				Zoude zy			Gebooden	hebben
		Gegaan				hebben			Gegaan	hebben
Getreeden	ofzyn	Getreeden	ofzyn							

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig { Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treeden

Verleeden { Vermaand
Geantwoord } hebben
Gebonden }
Gebooden }
Gegaan }
Getreeden } hebben of zyn.

Toekomende Tezullen { Vermaanen
Antwoorden
Binden
Gebieden
Gaan
Treeden

Deelwoorden

<i>Tegenwoordig</i>	{	Vermaanende
		Antwoordende
		Bindende
		Gebiedende
		Gaande
<i>Verleeden</i>	{	Treedende
		Vermaand
		Geantwoord
		Gebonden
		Gebooden
<i>Toekomende</i> Zullende	{	Gegaan
		Getreeden
		Vermaanen
		Antwoorden
		Binden
	{	Gebieden
		Gaan
		Treden.

Sommige Werkwoorden, als *Haaten, Laaten, Eeten, Weeten, Stooten*, enz. hebben in het Meervoudig getal der gebiedende wyzen, *Haates, Laatet, Eetes, Weetet, Stootet*.

Hoe nu de voorgaande woorden Lydender wyze verschikt moeten worden, kan men uyt het voorbeeld van het woord *Geleerd worden* zien; alleen staat alhier aan te merken, dat men ten aanzien van het woord *Antwoorden* niet zegt, *Ik word geant-*

geantwoord, maar wel *My wordt geantwoord*, of *My wierdt geantwoord*. De zelfde aanmerking vindt ook eenigfins plaats in 't woord *Gebieden*; want hoewel men zeggen kan, *Wy worden Gebooden*, nógtanszoud ik liever zeggen, *Ons worde gebooden*. De woorden *Gaan* en *Treedén* zyn wel eenigermaate bedryvende Werkwoorden, maar evenwel niet eygentlyk aanlydinge onderworpen; en moogen derhalve wel onder de Onzydige geteld worden; onaangezien het somtyds beter voegt te zeggen *Ik ben gegaan*, dan *Ik heb gegaan*; gelyk men ook zegt, *Ik ben getreedén*, dat is, voortgegaan: want, *Ik heb getreedén*, is zo veel als *Ik heb getrapt*; in welken zin men ook lydender wyze zeggen kan, *Ik wierd getreedén*; of *De druyven wierden in eene kuyp getreedén*.

Vólgens deeze voorbeelden van *Conjugatie* konnen alle andere Werkwoorden door hunne Wyzen en Tyden verschikt worden, mids dat men gade slaa dat de woorden in den *Tegenwoordigen Tyd* der (*) *Aantoonende Wyze* doorgaans in den tweeden en derden persoon van 't Eenvoudig, en alleen in den tweeden persoon van 't Meervoudig getal, eene T aanneemen, als *Ik Woon*, *Gy Woont*, *Hy Woont*: *Wy Woonen*, *Gylieden Woont*, *Zy Woonen*. Zo ook, *Ik Benyd*, *Gy benydt*, *Hy benydt*: *Wy benyden*, *Gyl. benydt*, *Zy benyden*. En *Ik Adem*, *Gy ademt*, *Hy ademt*: *Wy ademen*, *Gyl. ademt*, *Zy ademen*, enz. Als mede, *Ik Blaas*, *Gy blaast*,

(*) Indicativus.

blaast, Hy blaast: Wy blaazen, Gyl. blaast, Zy blaazen. En Ik hoor, Gy hoort, Hy hoort: Wy hooren, Gyl. hoort, Zy booren. Daarby staat ook aan te merken dat de *Onvolmaakte Verleeden Tyd* in verscheydene woorden merkelyk verscheelt: want schoon het voegen van den uytgang *de*, aan den *Tegenwoordigen Tyd* der (·) *Aantoonende Wyze*, de regelmaatigste vórming schynt, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* uyt te beelden, als *Ik Leer, Ik Leerde: Ik hoor, Ik hoorde*; zo maaken nógtans veele Werkwoorden den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* anders, als blykt aan het woord *Spreken*, 't welk heeft, *Ik sprak, Gy spraakt, Hy sprak: Wyspraken, Gylieden spraakt, Zyspraken*. Het woord *Treeden* heeft *Ik trad, Gy tradt, Hy tradt: Wy traden, Gylheden tradt, Zy traden*. Het woord *Leezen* heeft *Ik las, Gyl laast, Hylas: Wy lazen, Gylieden laast, zy lazen*. 't Woord *Zien* heeft, *Ik zag, Gy zaagt, Hy zag: Wy zagen, Gylieden zaagt, Zy zagen*. Het woord *Komen* heeft, *Ik quam, Gy quaamt, Hy quam: Wy quamen, Gyl. quaamt, Zy quamen*. En *Nemen* heeft, *Ik nam, Gy naamt, Hy nam: Wy namen, Gyl. naamt, Zy namen*. Dus wyken ook veele andere Werkwoorden van den gemeenen Regel af, gelyk hierna door eene menigte van voorbeelden, ter plaats daar van de (*) *Worteltyden* gehandeld wordt, zal blyken. Onder tusschen achtik dat iemand, die maar een weynig

(‡) Indicativus.

nig opmerkend is, uyt deeze aangetoonde voorbeelden wel zal kunnen begrypen, hoe wanschikelyk het is, dat men in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* tusfchen 't Eenvoudig en Meervoudig getal geen onderscheyd maakt; het welk nóg tans veel geschiedt, zelfs van Schryvers die men moet bekennen schrande te zyn: maar iemand, die zich zulk een quaade gewoonte niet heeft aangewend, komt het zeer walgelyk voor, als hy leest, *Om dat ik oordeelden. Waar op ik hem antwoorden. Ik meenden hem te zien. Men hoorden U niet*, enz. Waarvoor een kundige schryft, *Oordeelde, antwoordde, meende, en hoorde*. De woorden *Sterven*, en *Verwerven*, hebben in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* der Aantoonende wyze, *Hy Sturf, Ik Verwurf*; en dien zelfden Tyd der *Aanvoegende Wyze* kan men dus uyt-drukken: *Zy meenden dat ik stierf. Het kóste my veel moeite eer ik het verwierf*.

De *Tegenwoordige Tyd* der (‡) *Aantoonende Wyze*, wordt gemaakt van de (*) *Onbepaalende Wyze* door 't affnyden van den uytgang en; als van *Deelen, Ik Deel: Gelooven, Ik Geloof: Leeven, Ik Leef: Lezen, Ik Lees: Beminnen, Ik Beminn: Verneemen, Ik Verneem: Klóppen, Ik Klóp: Vatten, Ik Vat: Snyden, Ik Snyd óf Sny: Voeg hierby, Doen, Ik Doe: Gaan, Ik Gau: Staan, Ik Staa: Slaan, Ik Staa*, enz. Sommige willen dat men den *Tegenwoordigen Tyd* der (‡) *Aantoonende Wyze*

(‡) Indicativus. (*) Infinitivus.

Wyze deezer woorden dus zal fchryven, *Ik Deele, Ik Geloove, Ik Leeve, Ik Leeze, Ik Beminne, Ik Verneeme, enz.* Maar behalve dat dit een lamme spraakfchynt, wat onderscheyd zal men dan maaken, om de (†) *Aanvoegende* óf *Wenfchende Wyze* uyt te beelden: Immers is het veel beter dat men dat onderscheyd in acht neeme, dewyl onze taal zulks toelaat, Als, *Ik Deel eenpaarig; Hy wil niet dat ik Deele. Ik Geloof u wel; Meent gy dat ik u Geloove. Ik leef Geruft; Hy benyde my dat ik geruft Leeve. Ik Lees veel; Zy wil niet dat ik veel Leeze. Ik Beminhaar; Staa toe dat ik haar Beminne. Ik Verneem'er niets van; Vergun my dat ik 'er nã verneeme.* Ik vind dit onderscheyd tuffchen de *Antoonende* en de *Aanvoegelyke wyze* al waargenomen by *Melis Stoke*: want dus zingt die aaloude *Kronykschryver* in zynen *Opdragt*.

**Omdat ic niet en wille
Dat mine finnen pet leggen stille /
Ende verderben met ledichede /
Wil ic alhier ter ftede
Seggen wie die Gzaven waren.**

**Hem bid ic die noyt began /
Ende die ober gemeene man /
Om berechten sette Lantsheren /
Dat hi my dat moete leren /
Dat ic die waarhept fo berclare /
Dat men weten moet dat ware.**

(†) Subjunctivus.

In zyne Inleydinge:

Hier lat' ic van den Kaerlingen
 Onu scriben bliiben / ende mine dingen /
 Ende heb u bi dien gheset
 Die reden / die hier is boerlett.

Elders (*) laat hy zich dus hooren:

Hier keer ic t'onfen Gzaben weder /
 Dortien jaar (dus is 't getelt)
 Had hi Holland in sijn gewelt.

Men brengt hier tegen in , dat men door te zeggen, *Ik Bemin*, *Ik Hoor*, *Ik Vermuan* enz. geen onderscheyd maakt tusschen de Gebiedende wyze en den Tegenwoordigen tyd der Aantoonende wyze ; dewyl men gebiedende zegt, *Hoor my*. Dóch dit zy zo : ondertusschen dunkt my dat daar minder aan gelegen is , dan dat 'er geen verschil tusschen de Aantoonende en de Aanvoegende wyze gemaakt wordt ; omdat men, ter oorzaake van de byvoeginge en afaatinge van het Voornaamwoord *Ik*, in het verschil van de Gebiedende en de Aantoonende wyze niet doolen kan, gelyk men zou kunnen in het onderscheyd tusschen de Aanvoegende en de Aantoonende Wyze in den eersten Persoon, nademaal 'er in onze taale veele Werkwoorden zyn, die

(*) Pag mihi 29. T
door

door de byvoeginge van de E in de Aantoonende wyze eene twyfelachtigheyd kunnen baaren; by voorbeeld, als men zegt, *Ik wachte u met verlangen*, dan zal dit ligtelyk kunnen genomen worden voor *Ik wachtede*; en schoon men in 't schryven daarvoor stelt *Ik wachtte*, nógtans zyn 'er veele Leezers en Schryvers, die dit naauwkeurig onderscheyd niet waarneemende, daardoor in verbysteringe zouden kunnen gebragt worden; waarvan men geen gevaar loopt, als men in de Aantoonende wyze zegt, en ook schryft, *Ik wacht*. In dezelfde dubbelzinnigheyd vervalt men als men schryft *Ik werd* in plaats van *Ik wierd*; want veele schryven altoos, *Werden* in stede van *Worden*, zich inbeeldende, zo 't schynt, dat het laatste niet deftig genoeg is; alhoewel *Werden* in de gemeene spraak my zeer gemaakt voorkomt, gelyk ook als ik iemand hoor zeggen, *Ik hoore u niet*; *Ik weete het niet*; *Ik hebbe hem niet gezien*, enz. Maar ik vind 'er gansch geen gemaaktheyd in, als men zegt, *Maak dat ik zulks nooit weér hoore*. Hierby komt nóg, dat de woorden *Gaan*, *Doen*, *Slaan*, *Staan*, *Zien*, enz. geen onderscheyd tusschen de Aantoonende en Gebiedende wyze toelaaten. Hoewel nu het oud gebruyk voor *Ik Geloove*, *Ik meene*, enz. schynt te pleyten; even zo doet het ook voor *Gaane* en *Doene*, alzo wel als voor *Ane* en *Ave*, in stede van *Aan* en *Af*; en wil men dit voorstaan, dan valt 'er vooral niet te zeggen tegen *Zeepe*.
Zoone

*Zoone, Mensche, Neeve, enz. in den Nomina-
tivus.*

Hoe sterk nu ook dit onderscheyd tusschen de Aantoonende en Aanvoegende wyze is tegen- gesprooken geweest, zo vind ik echter dat ik het alleen, en ook de eerste geensins ben, die geoordeeld heb dat het grondwoord van *Maaken* en van *Hooren*, enz. was *Ik maak, ik hoor, enz.* want de zeer geleerde en arbeydzaame Taalkun- dige E. vander Hoogt, in de Voorrede van zyn *Grieksch Woordenboek over het N. Testament*, met zeer bondige redenen getoond hebbende, dat ons *en* in de Naamwoorden het teken van het Meer- voudig getal was, en dat als men dat teken weg- neemt van *Zalen, delen, Zonen, buren*, men dan maar behoudt deeze valsche grondwoorden *Zal, del. zon, bur*, in plaats van *Zaal, deel, zoon, buur*, geeft dan vervólgens te verstaan, dat het zelfde *en* in onze Werkwoorden het te- ken is van de Onbepaalende wyze, en ook van de Meervoudige eerste en derde personen. „Dit, „zegt hy, leert my dan spellen *Smaaken, eeten,* „*brenge, dringen, werken, enz.* want derzel- „ver grondwoorden zyn. *Ik smaak, eet, breng,* „*dring, werk, enz.* Hieruyt blykt het immers klaar, dat onaangezien de bekende *Anonymus Batavus* in de *Boekzaal* van *May en Juny*, des jaars 1708. my durft verwyten, *de fabryk- zieke opwerping van dat kóstelyk onderscheyd, dat men daar mee aanwyst tusschen de aantoonende wyze,*

en de aanvoegende óf wenshende, ik nógtans de eerste opwerper van dat onderscheyd niet geweest ben; maar dat, by geleerder dan ik, al lang voor my aangetoond is, dat het op goede reden steunde. En immers zoud het een zéer lamme spraak zyn, indien men zeyde, *Ik wille dat gy dit doet*; maar daar steekt gansch geen ongerymdheid in als men zegt, *Dat hy 't vry wille, ik begeer het niet*.

En tót een verder bewys dat ik de Vinder van die *Fabrykzieke opwerving* niet ben, dient dat niet alleen in de *Tweespraak van de Nederduytsche Letterkonst*, nu al verre over de honderd en twintig jaaren oud, de grondwoorden gezegd worden te zyn, *Ik Blaf, gryns, kaauw, knor, pryk, slok, zucht, zuyp. enz.* maar men vindt ook dat de geleerde Simon Stevin, één van de opbouwers onzer taale, in zyne *Beginselen der Weegkonst*, te Leyde gedrukt in 't jaar MDLXXXVI, geëvende vooraf een kort bericht van den aalouden oorsprong der Duytsche taale, een geheele lyft opgesteld heeft van over de zevenhonderd Duytsche werkwoorden, die éénfilbig in den eersten persoon zyn, als onder andere, *Ik Achz, Ban, Bid, Bind, Byt, Bloos, Breek, Buk, Dank, Dool, Droom, Eer, Eet. Eysch, Fluyt, Gaap, Groet, Haal, Heb, Hoor, Jaag, Kan, Kerm, Klim, Knars, Kruyp, Lach, Leg, Lieg, Loop, Maak, Meng, Muyt, Naai, Neem, Noop, Oogst, Pers, Pis, Ploeg, Praat, Put, Quel, Quets, Quist, Raak,*

Raak, Reys, Rym, Roem, Schaak, Scheer, Schenk, Schreeuw, Schryf, Slaap, Smoor, Snork, Stel, Steel, Stryk, Taft, Toon, Troost, Twist, Val, Vast, Veyns, Vraag, Waan, Wacht, Walg, Was [Cresco], Wasch [Lavo], Ween, Werp, Woon, Wyk. Achter deeze Lyft heeft de gemelde Schryver nóg een veel grooter gevoegd van eenlédige Naamwoorden; welke verzameling tót een bewys kan dienen, dat de byvoeging van de Letter *e* achter de woorden *Baan, biecht, blaas, brug, eer, hemd, kaers, klagt, mensch, plaats, quaal, vrees, wolk, enz.* niet oorsprongklyk, maar van een laater uytvindsel is; en dat de afluating van de achterste *E* in den *Nominativus* der woorden *Biechte, blauze, eere, kaerse, mensche. enz.* eene wederkeering is tot het aaloude gebruik.

Daar zyn 'er die den *Subjunctivus* dus uytdrukken, *Zie óf hy dat gedaan hebbe.* Maar mydunkt het veel beter dat men zegge, *Zie óf hy dat gedaan heeft:* want de *Subjunctivus* wordt duydelyk uytgedrukt door de verplaatsing van 't Hulpwoord *Heeft:* doordien men in de *Aantoonende wyze* zegt, *Hy heeft het gedaan; Hy is vertrokken:* En men drukt de *Aanvoegende Wyze* volkomenlyk uyt als men, zegt, *Zie óf hy dat gedaan heeft, Ik heb verstaan dat hy vertrokken is.* Maar om de (*) *Wenschende Wyze* te betékenen, is het noedig te zeggen, *Dat hy zyne wil hebbe; Dat hy te vroeде gesteld zy, óf worde.* Uyt het gezeyde zal

(*) *Optativus.*

T 3

men

men wel kunnen begrypen dat ik het onnoodig achte, het woord *Werd* tót het betékenen van den *Onvolmaakte Verleeden Tyd* der *Aantoonende Wyze* te gebruyken, in plaats van *Wierd*; on-aangezien men zulks by den Historiſchryver Hooft, en eenige andere Schryveren, doorgaans vindt: want tót betékeninge van de *Aanvoegende wyze* heeft men niet anders te doen, dan het woordtje *Wierd* te verplaatsen, als, *Ik wierd daar toe verzócht*; En *Eer ik daartoe verzócht wierd*. Waaruyt dan zonneklaar blykt, dat men zich van zulk een arm behulp, als *Werd* voor het *Præteritum Imperfectum Indicativi*, en *Wierd* alleen voor het *Imperfectum Subjunctivi*, (de Ongeletterden gelieven my dit Latyn ten goede te houden) niet behoeft te bedienen. Nóg ſtaat my alhier te melden, dat onze taal zékere bewoordingen, óf tzaamenvoeging van twee *Infinitivi* heeft, welke andere taalen niet toelaaten, als *Ik heb hem zien ſterven*. *Ik heb hooren zeggen*. *Ik heb haar weezen haalen*. *Ik heb 't hem doen brengen*. *Ik heb hem laaten ſtaan*. *Ik heb het niet mogen doen*. *Ik heb 'er niet kunnen byzyn*. *Ik heb 't 't niet wíllen hooren*. *Ik heb 't niet durven ſpreeken*: want in dien zin te gebruyken de Deelwoorden *Gezien*, *Gehoord*, *Geweest*, *Gelaaten*, *Gemoogen*, *Gekonnen*, *Gewild* en *Gedurfd*, laat de eygenſchap onzer taale niet toe. Maar des niettegenſtaande zegt men evenwel *Ik heb 't begonnen te doen*. *Ik heb 't gevreesd te zien*.

Om nu de Werkwoorden door alle tyden naar behooren te veranderen, moet men derzelve (+) Wortel-tyden weeten, welke nu staante volgen.

I. De regelmatigste wyze om den *Onvolmaaken Verleeden Tyd* te betékenen, geschiedt, gelyk reeds gezegd is, door de fillabe *de* achter den *Tegenwoordigen Tyd* te voegen, als

Ik Adem	Ik Ademde	Geademd	Ademen
Ik Anker	ik ankerde	geankerd	ankeren
Ik Baar	ik baarde	gebaard	baaren
Ik Bouw	ik bouwde	gebouwd	bouwen
Ik Cyfer	ik cyferde	gecyferd	cyferen
Ik Daal	ik daalde	gedaald	daalen
Ik Derf	ik derfde	gederfd	derven
Ik Dien	ik diende	gediend	dienen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Eyndig	ik eyndigde	geëyndigd	eyndigen
Ik Erf	ik erfde	geërfd	erven
Ik Faamroof,	ik faamroofde	gefaamroofd	faamrooven
Ik Flikker	ik flikkerde	geflikkerd	flikkeren
Ik Gier	ik gierde	gegierd	gieren
Ik Graauw	ik graauwde	gegrauwd	grauwen
Ik Handel	ik handelde	gehandeld	handelen
Ik Hoor	ik hoorde	gehoord	hooren
Ik Huur	ik huurde	gehuurd	huuren
Ik Jammer	ik jammerde	gejammerd	jammeren

T 4

Ik

(+) Tempora Radicalia.

296. W. SEWELS *Nederduytsche*

Ik Kaauw	ik kaauwde	gekaauwd	kaauwen
Ik Klaag	ik klaagde	geklaagd	klaagen
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Louter	ik louterde	gelouterd	louteren
Ik Mazel	ik mazelde	gemazeld	mazelen
Ik Moedig	ik moedigde	gemoedigd	moedigen
Ik Nader	ik naderde	genaderd	naderen
Ik Nies	ik niesde	geniesd	niezen
Ik Oordeel	ik oordeelde	geoordeeld	oordeelen
Ik Ordineer	ik ordineerde	geordineerd	ordineeren
Ik Pel	ik pelde	gepeld	pellen
Ik Plonder	ik plonderde	geplonderd	plonderen
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Quyn	ik quynde	gequynd	quynen
Ik Rammel	ik rammelde	gerammeld	rammelen
Ik Reken	ik rekende	gerekend	rekenen
Ik Reys	ik reyfde	gereyfd	reyzen
Ik Scheur	ik fcheurde	gefcheurd	fcheuren
Ik Sluymmer	ik fluymmerde	gefluymmerd	fluymmeren
Ik Tem	ik temde	getemd	temmen
Ik Tuymel	ik tuymelde	getuymeld	tuymelen
Ik vloei	ik vlocide	gevloeid	vloeijen
Ik Vrees	ik vreefde	gevreesd	vreezen
Ik Waag	ik waagde	gewaagd	waagen
Ik Woon	ik woonde	gewoond	woonen
Ik Yl	ik ylde	geyld	ylen
Ik Ys	ik yfde	geyfd	yzen
Ik Yver	ik yverde	geyverd	yveren
Ik Zaaï	ik zaaide	gezaaid	zaaijen
Ik Zegel	ik zegelde	gezegeld	zégelen

By

By deeze kan men voegen

Ik Jaag	ik jaagde <i>en</i> joeg	gejaagd	jaagen
Ik Vraag	ik vraagde <i>en</i> vroeg	gevraagd	vraagen
Ik raad	ik raadde <i>en</i> ried	geraaden	raaden

II. De vólgende Verandering is, als men *te*,
by den *Tegenwoordige Tyd* voegt, als

Ik Buk	ik bukte	gebukt	bukken
Ik Doop	ik doopte	gedoopt	doopen
Ik Druk	ik drukte	gedrukt	drukken
Ik Eysch	ik eyschte	geëyscht	eyschen
Ik Fóp	ik fopte	gefópt	fóppen
Ik Gis	ik gite	gegíft	gíffen
Ik Hink	ik hinkte	gehínt	hínnen
Ik Hoop	ik hoopte	gehóopt	hóopen
Het Jeukt	het jeukte	gejeukt	jeuken
Ik Jók	ik jókke	gejók	jókken
Ik Kef	ik kefte	gekeft	keffen
Ik Kap	ik kápte	gekapt	kappen
Ik Lesch	ik leschte	gelescht	lesschen
Ik Merk	ik merkte	gemerkt	merken
Ik Naak	ik naakte	genaakt	naaken
Ik Oogst	ik oogste	geoogst	oogsten
Ik Pas	ik pafte	gepafst	paffen
Ik Predik	ik predikte	gepredíkt	predíken
Ik Queek	ik queekte	gequeekt	queeken
Ik Quets	ik quetste	gequetst	quetsen
Ik Raak	ik raakte	geraakt	raaken

Ik Schimp	ik ſchimpte	geſchimpt	ſchimpfen
Ik Tróts	ik trótfte	getróft	trótfen
Ik Viſch	ik viſchte	geviſcht	viſſchen
Ik Vloek	ik vloekte	gevloekt	vloeken
Ik Wensch	ik wenschte	gewenſcht	wenſchen
Ik Yk	ik ykte	geykt	yken
Ik Zeepe	ik zeepte	gezeept	zeepen
Ik Zwik	ik zwikte	gezwikt	zwikken
Ik Zwets	ik zwetfte	gezwetft	zwetfen

Hierby kunnen gevoegd worden

Ik Lach	ik lachte <i>en</i> loeg	gelacht <i>en</i> gelachgen
	lachgen	
Ik Tref	ik trefte <i>en</i> trof	getref <i>en</i> getroffen
	treffen	

III. De Derde Verandering is van Werkwoorden, die in den Tegenwoordigen Tyd eyndigen in *d* óf *t*, en welker *Onvolmaakte Verleeden Tyd* gemaakt wordt door het verdubbelen dier letteren, dus *dde*, óf *tte*, óf door *ede*, achter den *Tegenwoordige Tyd* te voegen, als

Ik Antwoord	ik antwoordde <i>óf</i> antwoordede	geantwoord	antwoorden
Ik Acht	ik achtte <i>óf</i> achtede	geacht	achten
Ik Bloed	ik bloedde <i>óf</i> bloedede	gebloed	bloeden
Ik Boet	ik boette <i>óf</i> boetedde	geboet	boeten

Ik

Ik Dood	ik doodde <i>of</i> doodede gedood dooden
Ik Fluyt	ik fluytte <i>of</i> fluytede gefluyt fluyten
Ik Groet	ik groette <i>of</i> groetede gegroet groeten
Ik Hoed	ik hoedde <i>of</i> hoedede gehoed hoeden
Ik Haat	ik haatte <i>of</i> haatede gehaat haaten
Ik Jagt	ik jagtte <i>of</i> jagtede gejagt jagten
Ik Kleed	ik kleeedde <i>of</i> kleeeded gekleed kleeden
Ik Knót	ik knótte <i>of</i> knóttede geknót knóttten
Ik Laad	ik laadde <i>of</i> laadede gelaaden laaden
Ik Lust	ik lustte <i>of</i> lustede gelust lusten
Ik Myd	ik mydde <i>of</i> mydede gemyd myden
Ik Muyt	ik muytte <i>of</i> muytede gemuyt muyten
Ik Nood	ik noodde <i>of</i> noodigde genood nooden
Ik Net	ik nette <i>of</i> nettede genét netten
Ik Pacht	ik pachtte <i>of</i> pachtede gepacht pachten

Ik

Ik Quiſt	ik quiſtte <i>of</i> quiſtede gequiſt	quiſten
Ik Red	ik redde <i>of</i> reddede geréd	redden
Ik Ruſt	ik ruſtte <i>of</i> ruſtede geruſt	ruſten
Ik Smeed	ik ſmeedde <i>of</i> ſmeedede geſmeed	ſmeeden
Ik Schat	ik ſchatte <i>of</i> ſchattede geſchat	ſchatten
Ik Trooſt	ik trooſtte <i>of</i> trooſtede getrooſt	trooſten
Ik Uyt	ik uytte <i>of</i> uytete geuyt	uyten
Ik Voed	ik voedde <i>of</i> voedede gevoed	voeden
Ik Vaſt	ik vaſtte <i>of</i> vaſtede gevaſt	vaſten
Ik Wied	ik wiede <i>of</i> wiedede gewied	wieden
Ik Wacht	ik wachtte <i>of</i> wachede gewacht	wachten
Ik Zift	ik ziſtte <i>of</i> ziſtede gezift	ziſten
Ik Zucht	ik zuchtte <i>of</i> zuchtede gezucht	zuchten
Ik Zweet	ik zweette <i>of</i> zweetede gezweet	zweeten

IV. De Vierde Verandering is van Werkwoorden welker *y* van den *Tegenwoordige Tyd* veranderd wordt in *ee*, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te vormen; en als men dan *Ge* daarvoor, en *en* daar achter stelt, zo wordt het *Deelwoord van den Verleeden Tyd* daaruyt gemaakt, als

Ik Byt	ik beet	gebeeten	byten
Ik Blyf	ik bleef	gebleeven	blyven
Ik Dryf	ik dreef	gedreeven	dryven
Ik Glyd	ik gleed	gegleeden	glyden
Ik Gryp	ik greep	gegreepen	grypen
Ik Kryg	ik kreeg	gekreegen	krygen
Ik Kryt	ik kreet	gekreeten	kryten
Ik Kyk	ik keek	gekeeken	kyken
Ik Kyf	ik keef	gekeeven	kyven
Ik Lyd	ik leed	geleeden	lyden
Ik Nyg	ik neeg	geneegen	nygen
Ik Nyp	ik neep	geneepen	nypen
Ik Prys	ik prees	gepreezen	pryzen
Ik Quyt	ik queet	gequeeten	quyten
Ik Ryd	ik reed	gereeden	ryden
Ik Ryg	ik reeg	gereegen	rygen
Ik Rys	ik rees	gereezen	ryzen
Ik Ryt	ik reet	gereeten	ryten
Ik Schryf	ik schreef	geschreeven	schryven
Ik Schyn	ik schein	gescheenen	schynen
Ik Slyt	ik fleet	gesleeten	slyten
Ik Smyt	ik smect	gesmcteten	smyten
Ik Stryd	ik streed	gestreeden	stryden

Ik

Ik Styg	ik steeg	gesteegen	stygen
Ik Vryf	ik vreef	gevreeven	vryven
Ik Wyk	ik week	geweeken	wyken
Ik Wys	ik wees	geweezen	wyzen
Ik Wyt	ik weet	geweeten	wyten
Ik Zwym	ik zweem	dóch de	
Volmaakte	Verleeden	Tyd is bezwymd	zwymen.

Van deeze zyn uytgezonderd-

Ik Hyg	ik hygde	gehygd	hygen
Ik Hys	ik hyste	gehyft	hyssen
Ik Kryfch	ik kryfchte	gekryfcht	kryfchen
Ik Kryg (oorlóg)	ik krygde	gekrygd	krygen
Ik Lyn	ik lynde	gelynd	lynen
Ik Lym	ik lymde	gelymd	lymen
Ik Myd	ik mydde	gemyd	myden
Ik Myn	ik mynde	gemynd	mynen
Ik Pyp	ik pypte	gepypt	pypen
Ik Rym	ik rymde	gerymd	rymen
Ik Twyn	ik twynde	getwynd	twynen
Ik Vyl	ik vylde	gevyld	vylen

V. De Vyfde Verandering is als *uy* van den *Tegenwoordigen Tyd* in *oo* veranderd wordt in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, als

Ik Buyg	ik boog	geboogen	buygen
Ik Druyp	ik droop	gedroopen	druypen
Ik Duyk	ik dook	gedooken	duyken

Ik

Ik Kruyp	ik kroop	gekroopen	kruypen
Ik Luyk	ik look	gelooken	luyken
Ik Ruyk	ik rook	gerooken	ruyken
Ik Schuyf	ik schoof	geschooven	schuyven
Ik Snuyt	ik snoot	gesnooten	snuyten
Ik Sluyt	ik floot	geslooten	sluyten
Ik Stuyf	ik stoof	gestooven	stuyven
Ik Zuyg	ik zoog	gezoogen	zuygen
Ik Zuyp	ik zoop	gezoopen	zuypen

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Buyl	ik buylde	gebuyld	buylen
Ik Huys	ik huysde	gehuyfd	huyzen
Ik Huyl	ik huylde	gehuyld	huylen
Ik Kuyp	ik kuypte	gekuypt	kuypen
Ik Pruyl	ik pruylde	gepruyld	pruylen
het Puylt	het puyld	gepuyld	puylen
Ik Ruyl	ik ruyld	geruyld	ruylen
Ik Ruym	ik ruymde	geruymd	ruymen
het Ruyscht	het ruyschte	geruyscht	ruyschen
Ik Spuyt	ik spuytte	gespuyt	spuyten
Ik Stuyt	ik stuytte	gestuyt	stuyten
het Suyft	het suysde	gesuyfd	suyzen
Ik Wuyf	ik wuyfde	gewuyfd	wuyven

Merk dat *Kluyven* en *Schuylen* hebben *kluyfde* óf *kloof* , en *gekluysd* óf *geklooven* : en *schuyld* óf *school* , en *geschuyld* óf *geschoolen*.

VI. De Zesde Verandering is als de Werkwoorden, om den *Onvölmakten Verleeden Tyd* uyt te drukken, *in in on* veranderen, als

Ik Bind	ik bond	gebonden	binden
Ik Blink	ik blonk	geblonken	blinken
Ik Ding	ik dong	gedongen	dingen
Ik Drink	ik dronk	gedronken	drinken
Ik Dwing	ik dwong	gedwongen	dwingen
Ik Klink	ik klonk	geklonken	klinken
Ik Spin	ik spon	gesponnen	spinnen
Ik Spring	ik sprong	gesprongen	springen
Ik Stink	ik stonk	gestonken	stinken
Ik Vind	ik vond	gevonden	vinden
Ik Win	ik won	gewonnen	winnen
Ik Wind	ik wond	gewonden	winden
Ik Wring	ik wrong	gewrongen	wringen
Ik Zing	ik zong	gezongen	zingen
Ik Zink	ik zonk	gezonken	zinken

By deeze mag men voegen

Ik Glim	ik glom	gegloffen	glimmen
Ik Klim	ik klom	geklommen	klimmen
Ik Krimp	ik kromp	gekrompen	krimpen

VII. De Zevende Verandering is als men *ie in* *oo* verwisselt, als

Ik

Ik Bedrieg	ik bedroog	bedroogen	bedriegen
Ik Gebied	ik gebod	gebooden	gebieden
Ik Geniet	ik genoot	genooten	genieten
Ik Giet	ik goot	gegooten	gieten
Ik Kies	ik koos	gekoozen	kiezen
Ik Lieg	ik loog	geloogen	liegen
Ik Schiet	ik sehoot	gefchooten	fchieten
Ik Vlied	ik vlood	gevlooden	vlieden
Ik Vlieg	ik vloog	gevloogen	vliegen
Het Vriest	het vroor	gevrooren	vriezen
Ik Verlies	ik verloor	verlooren	verliezen
Ik Bied	ik bood	gebooden	bieden
Ik Zied	ik zood	gezooden	zieden

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Nies	ik niesde	geniesd	niesen
Ik Wieg	ik wiegde	gawiegd	wiegen

VIII. De Achtste Verandering is, als *ee* veranderd wordt in *a*; zynde het *Lydend Deelwoord* onregelmatig, als

Ik Breek	ik brak	gebroken	breeken
Ik Beveel	ik beval	bevolen	beveelen
Ik Eet	ik at	gegeeten	eeten
Ik Geef	ik gaf	gegeeven	geeven
Ik Genees	ik genas	geneezen	geneezen
Ik Lees	ik las	geleezen	leezen
Ik Meet	ik mat	gemecten	meeten

V

Ik

Ik Neem	ik nam	genomen	neemen
Ik Spreek	ik sprak	gesproken	spreeken
Ik Steek	ik ftak	gestoken	fteeken
Ik Steel	ik ftal	gestolen	fteelen
Ik Treed	ik trad	getreden	treeden
Ik Vergeet	ik vergat	vergeeten	vergeeten
Ik Vreet	ik vrat	gevreeten	vreeten

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Beef	ik beefde	gebeefd	beeven
Ik Deel	ik deelde	gedeeld	doelen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Kleed	ik kleedde	gekleed	kleeden
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Leer	ik leerde	geleerd	leëren
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Sneef	ik sneefde	gesneefd	sneeven
Ik Smeer	ik smeerde	gesmeerd	smeeren
Ik Streef	ik streefde	gestreefd	streeven
Ik Teer	ik teerde	geteerd	teeren
Ik Veeg	ik veegde	geveegd	veegen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Weef	ik weefde	geweeven	weeven
Ik Zweet	ik zweette	gezweet	zweeten

Uyt deeze acht Veranderingen en haare verscheydene uytzonderingen blykt het, dat het zeer ongerymd is, het Nederduytsch aan Vier *Conjugatien*, volgens het Latyn, te bepaalen: want

want als iemand maar één Werkwoord wel kan *Conjugeeren*, dan kan hy ze alle naar de Tyden verschikken, byaldien hy hunnen *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, nevens het *Deelwoord der Verleedene Tyd*, maar weet. Hierom is het dat ik zulk een menigte daarvan in de voorgaande lystten verzameld hebbe, om aan onkundigen een duydelijke leerwyze voor te stellen. Ondertusschen staat aan te merken, dat hoewel de lettergreep *Ge* doorgaans het téken is van het *Deelwoord des Verleeden Tyds*, de *Werkwoorden* nógtans die met *Be*, *Ge*, óf *Ver*, beginnen, daarvan uytgezonderd zyn, als *Beminnen*, *Bemind*: *Begeeren*, *Begeerd*: *Bezoeken*, *Bezocht*: *Gebruyken*, *Gebruykt*: *Gelooven*, *Geloofd*: *Geschieden*, *Geschied*: *Verachten*, *Veracht*: *Verstinden*, *Verstonden*: *Verteeren*, *Verteerd*.

In t'*Zamengezette* woorden wordt deeze syllabe *Ge* naa het *Voorzetsel* geplaatst, als *Aanwyzen*, *Aangewezen*: *Afbreeken*, *Afgebroken*: *Doordringen*, *Doorgedrongen*: *Ingaan*, *Ingegaan*: *Mededeelen*, *Medegedeeld*: *Neêrslaan*, *Neêrgeflagen*: *Naaspeuren*, *Naagespeurd*: *Omkeeren*, *Omgekeerd*: *Ophouden*, *Opgehouden*: *Overzetten*, *Overgezét*: *Toeschryven*, *Toegeschreeven*: *Uytwerpen*, *Uytgeworpen*, *Voorstellen*, *Voorgesteld*: *Voortbrengen*, *Voortgebracht*: *Wederkomen*, *Wedergekomen*: t'*Zamenstellen*, t'*Zamengesteld*.

Des niettegenstaande zyn 'er veel t'*Zamengezette* woorden die deeze lettergreep *Ge* verwerpen, als *Doorgronden*, *Doorgrond*; *Doorschie-*
V 2
ten,

ten, *Doorschooten*: (want *doorgeschooten* is met een beschót afgeschooten). *Herstellen*, *Hersteld*: *Omringen*, *Omringd*: *Onderwinden*, *Ondervonden*: *Ontkennen*, *Ontkend*: *Onthoofden*, *Onthoofd*: *Volharden*, *Volhard*: *Volbrengen*, *Volbragt*: *Wederleggen*, *Wederlegd*.

Daar zyn ook verscheydene t'Zamengezette woorden, welker *Onbepaalende Wyze*, en het *Lydend Deelwoord*, eveneens zyn; als *Doorloopen*, *Doorstooten*, *Geneezen*, *Herroepen*, *Onthouden*, *Ontkomen*, *Ontloopen*, *Ontslaapen*, *Verlaaten*. Want men zegt, *De Heelmeesters konden haar niet geneezen*; en *Zyne wonde wierdt geneezen*. *Hy mag haar niet verlaaten*; en *Zy heeft hem verlaaten*.

Noopende de t'Zamengezette woorden is dit insgelyks aanmerkelyk, dat de Voorzetsfels dikwils daarvan gescheyden worden, dóch niet in de *Onbepaalende en Aanvoegende Wyzen*; maar in de *Aantoonende Wyze* is zulks zeer gemeen, als *Zy gingen tzamen*: *Wy quamen aan 't huys*: *Hy week van den Heere af*: *Ik wys veele zaaken, die andere voorbygegaan zyn, aan*. Dóch indien men deeze bewoordingen tót de *Wenschende óf Aanvoegende Wyze* overbrengt, dan heeft die scheyding geen plaats, als *Ik wenschte dat wy tzamen gingen*: 't *Was laat eer wy daar aanquamen*: *Hy ontkende dat hy daarvan afweek*: 't *Is een zwaarder werk dan veele denken, dat ik alles dus omstandiglyk aanwyze*.

Nu

Nu zyn'er nóg veele Werkwoorden welke (†) Worteltyden onregelmatig zyn, en niet onder de acht voorgaande lystten kunnen gebragt worden, als,

Ik Bak	ik bakte	gebakken	bakken <i>en niet g. bakt</i>
Ik Blaas	ik blies	geblaazen	blaazen
Ik Bederf	ik bedurf	bedurven	bederven
Ik Bid	ik bad	gebéden	bidden
Ik Braad	ik bried	gebraaden	braaden
Ik Breng	ik bragt	gebragt	brenghen
Ik Denk	ik dacht	gedacht	denken
Ik Doe	ik deed	gedaan	doen
Ik Draag	ik droeg	gedraagen	draagen
Ik Gaa	ik ging	gegaan	gaan
Ik Hang	ik hing	gehangen	hangen
Ik Heb	ik had	gehad	hebben
Ik Help	ik hielp	gehulpen	helpen
Ik Houd (<i>seneo</i>)	ik hield	gehouden	houden
Ik Houw (<i>caedo</i>)	ik hieuw	gehouden	houwen
Ik Jaag	ik joeg	gejaagd	jaagen
Ik Kan	ik kon	gekonnen	konnen
Ik Kom	ik quam	gekomen	komen
Ik Koop	ik kóft	gekóft	koopen
Ik Laat	ik liet	gelaaten	laaten
Ik Lach	ik loeg	gelachgen	lachgen
Ik Leg (<i>jaceo</i>)	ik lag	gelegen	leggen
Ik Leg (<i>pono</i>)	ik leyd	gelegd	leggen
Ik Loop	ik liep	geloopen	loopen

Ik Mag	ik mogt	gemoogen	moogen
Ik Melk	ik molk	gemolken	melken
Ik Moet	ik most	gemoeten	moeten
Ik Raad	ik ried	geraaden	raaden
Ik Roep	ik riep	geroepen	roepen
Ik Scheer	ik schoor	geschooren	scheeren
Ik Schep	ik schiep	geschaapen	scheppen

Merk, als *Scheppen* betékent *putten* óf *opschep-
pen*, dan heeft het *schepte* en *geschept*.

Ik Scheld	ik schold	gescholden	schelden
Ik Slaa	ik sloeg	geslagen	slaan
Ik Slaap	ik sliep	geslaapen	slaapen
Ik Smelt	ik smolt	gesmolten	smelten
Ik Staa	ik stond	gestaan	staan
Ik Sterf	hy sturf	gesturven	sterven
Ik Stoot	ik stiet	gestooten	stooten
Ik Trek	ik trok	getrokken	trekken
Ik Vaar	ik voer	gevaaren	vaaren
Ik Val	ik viel	gefallen	vallen
Ik Vang	ik ving	gevangen	vangen
Ik Vecht	ik vocht	gevochten	vechten
Ik Verlaat	ik verliet	verlaaten	verlaaten
Ik Vlecht	ik vlocht	gevlochten	vlechten
Ik Vraag	ik vroeg	gevraagd	vraagen
Ik Was (<i>cresco</i>)	ik wies	gewassen	wassen
Ik Wasch (<i>lavo</i>)	ik wiesch óf waschte	gewasschen	wasschen
Ik Weet	ik wist	geweeten	weeten

Ik

Ik Weeg	ik woog	gewoogen	weegen
Ik Werf	ik wierf	geworven	werven
	óf worf		
Ik Werk	ik wrócht	gewrócht óf	gewerikt
	óf werkte		werken
Ik Werp	ik wierp	geworpen	werpen
Ik Word	ik wierd	geworden	worden
Ik Wreek	ik wreekte	gewrooken	wreken
Ik Zeg	ik zeyd	gezegd óf	gezeyd
			z ggen
Ik Zend	ik zond	gezonden	zenden
Ik Zie	ik zag	gezien	zien
Ik Zit	ik zat	gezeeten	zitten
Ik Zoek	ik zócht	gezócht	zoeken
Ik Zweer.	ik zwoor	gezwooren	zweeren
Ik Zwel	ik zwol	gezwollen	zwellen
Ik Zwelg	ik zwolg	gezwolgen	zwelgen

Sommige deezer Onregelmaatige Werkwoorden zouden onder één hoofddeel kunnen betrokken worden, als *Bid*, *zit*. *Blaas*, *slaap*. *Braad*, *raad*. *Bederf*, *sterf*, *werf*, *werp*. *Drang*, *vaar*, *vraag*. *Hang*, *ving*. *Loop*, *stoot*. *Melk*, *scheld*, *smelt*, *vecht*, *zend*, *zwel*, *zwelg*. en *Scheer*, *weeg*.

ONPERSOONLYKE WERKWOORDEN

worden alleenlyk in den derden perfoon ver-
schikt, en zyn bekend door de voorzetting van
het Ledeken *Het*. Sommige zyn *Bedryvende*, als

Het Regent	Het Behoort
Het Regende	Het Schynt
Het heeft Geregend	Het Blykt
Het had Geregend	Het Vriest
Het zal Regenen	Het Waait
Laat het Regenen	Het Dondert

Zie de Aanmerking op deeze woorden pag. 242. en 243.

Sommige zyn *Lydende*, als

Het Berouwt my	Het Verdriet my
Het heeft my berouwd	Het heeft my verdrooten
Het Walgt my	Het Jammert my
Het Walgde my	Het heeft my gejammerd
Het Spyt my	Het Lust my
Het Speet my	

Etlyke Persoonlyke Werkwoorden worden
ook in Onpersoonlyke veranderd, als

Men Zegt,
Men Hoort,
Men kan't niet zien,
Men zeyd dat men't niet wist,
Mag men't wel weeten?
Men behoeft'er geen geloof aan te slaan
Men staat zich moede,
Het wordt gezegd,
Het wordt geloofd.

Van

Van de

DEELWOORDEN.

Deelwoorden worden zo genoemd omdat zy aan de *Werkwoorden* deel hebben, en ook geboogen worden als de *Byvoeglyke Naamwoorden*; Zy worden verdeeld in *Tegenwoordige* en *Verleedene*; zynde de eerste *Bedryvende*, als *Slaande*, en de laatste *Lydende*, als *Geslagen*; deeze woorden worden ook in de *Geschieden* onderscheyden, en aldus geboogen.

Eenv.

<i>Nominativus</i>	De Werkende Man
<i>Genitivus</i>	Des Werkenden Mans
<i>Dativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Accusativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Vocativus</i>	ô Werkende Man
<i>Ablativus</i>	Van den Werkenden Man

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Werkende Mannen
<i>Gen.</i>	Der Werkende Mannen
<i>Dat.</i>	Den Werkende Mannen
<i>Acc.</i>	De Werkende Mannen
<i>Voc.</i>	ô Werkende Mannen
<i>Abl.</i>	Van de Werkende Mannen

De *Bedryvende* Deelwoorden van 't *Vrouwelyk* geslacht zyn aan geen veranderinge in de *Buyginge*

314 W. SEWELS *Nederduytsche*
ginge onderworpen, zo wel in 't Eenvoudig als
in 't Meervoudig getal, als by 't vólgende voor-
beeld blykt.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Naaijende Vrouw	Naaijende
<i>Gen.</i>	Der Naaijende Vrouwe	Vrouwen, <i>in</i>
<i>Dat.</i>	Aan de Naaijende Vrouwe	<i>alle Naam-</i>
<i>Acc.</i>	De Naaijende Vrouw	<i>vallen</i>
<i>Voc.</i>	ô Naaijende Vrouw	
<i>Abl.</i>	Vande Naaijende Vrouwe	

De Deelwoorden van 't *Onzydig Geslacht* buygt
men dus.

	<i>Eenv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Gen.</i>	Des Verwoestenden Volks
<i>Dat.</i>	Den Verwoestenden Vólke
<i>Acc.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Voc.</i>	ô Verwoestend Vólk
<i>Abl.</i>	Van het Verwoestend Vólk, <i>óf van</i> den Verwoestenden Vólke

Het *Meervoudig* heeft *Verwoestende Vólken* in al-
le de Naamvallen.

Alhier staat ook aan te merken, dat indien het
Léleken *een* voorgaat, de eyndigende *e* van het
Deelwoord, zo het van 't Manlyk Geslacht is,
dan afgesneeden wordt, als *De Werkende Man*,
en *Een Werkend Man*. Dóch in 't Vrouwelyk
Ge-

Geflacht heeft zulks geen plaats; want hetzoud oninſchikkelyk weezen te zeggen, *Een Werkend Vrouw*, maar men moet zeggen *Eene Werkende Vrouw*. In het *Onzydige* zegt men altoos *Een Vliegend Vogeltje*, maar als 't *Lédeken* *Het* daarvoor ſtaat, voegt men 'er wel eene *e* achter, als *Het Vliegende Vogeltje*. Ik zal nu nóg een Voorbeeld óf twee van de *Buyginge* der *Lydende Deelwoorden* neerſtellen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Een Bemind Man, óf De Beminde Man
<i>Gen.</i>	Eens óf Des Beminden Mans
<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan den Beminden Man
<i>Acc.</i>	Eenen óf Den Beminden Man
<i>Voc.</i>	ô Beminde Man
<i>Abl.</i>	Van Eenen óf Van den Beminden Man

Het *Meervoudig* heeft *Beminde* in alle de *Naamvallen*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Geflagen Man	Geflagene in alle
<i>Gen.</i>	Des Geflagen Mans	de <i>Naamvallen</i>
<i>Dat.</i>	Den Geflagen Man	
<i>Acc.</i>	Den Geflagen Man	
<i>Voc.</i>	ô Geflagen Man	
<i>Abl.</i>	Van den Geflagen Man	

Om dit in 't *Vrouwelyke* uyt te drukken, acht ik dat men behoort te zeggen, *Eene Geflagene Vrouw*

Vrouw, alhoewel my niet onbekend is, dat sommige het *Vrouwelyk* betékenen door *Geslage*; dóch het eerste gevalt my beter: want wie zal bestaan te schryven, *Die Vrouw wierdt Geslage*? Immers moet het weezen *Geslagen*; 't welk dan te kennen geeft, dat men de *n* daar niet missen kan. Indien iemand hier tegen inbragte, dat men ook niet schryft, *Die Vrouw is geslagene*; dien zoud ik tót antwoord te gemoet voeren, dat de eygenschap onzer taale zulks niet toelaat: want men zegt *Eene ryke Vrouw*; maar wie zal daarom zeggen, *die Vrouw is ryke*? Hieruyt blykt het dan dat die laatste *e* in zulk een spreekwyze achterblyven moet. Dit zelfde zy gezegd van de *Deelwoorden* *Gevangen*, *Gedwongen*, *Gepreezen*, *Overwonnen*, enz. welker *Vrouwelyk* Geslacht, gelyk ook 't *Meervoudig* getal, is, *Gevangene*, *Gedwongene*, *Gepreezene*, *Overwonnen*.

Deeze buyging hebben de *Overzetters* van onzen *Nederduytschen* *Bybel* ook gevolgd, als *Gebrokene bakken die geen water en houden*. Jer. 2. 13. Somtyds kan men in het eenvoudig getal des *Vrouwelyken* Geslachts de *e* ook achterlaten, en zulks door een uytlaatings-teken vervullen, als *Hy ging na de bescheyden' plaats*. En als men *Gezonde* schryft in stede van *gezondene*, zouden 'er gevallen kunnen weezen dat men 'er door verstonde, *in gezondheid zynde*; als, *Men schikte eenige welvaarende knechten uyt, maar de gezonde dienaars wierden ziek*. En hoewel men veel-

veeltyds schryft *Verscheyde personen*, echter acht ik *Verscheydene* beter, te meer dewyl de Hoogduytschen ons zo voorgaan, zeggende *Unterschiedene* óf *Berschiedene*.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Een Verdrukte Man, <i>en</i> Eene Verdrukte Vrouw
<i>Gen.</i>	Eens Verdrukten Mans, <i>en</i> Eener Ver- drukte Vrouwe
<i>Dat.</i>	Eenen Verdrukten Man, <i>en</i> Aan eene Ver- drukte Vrouwe
<i>Acc.</i>	Eenen Verdrukten Man, <i>en</i> Eene Verdruk- te Vrouw
<i>Voc.</i>	ô Verdrukte Man, <i>en</i> ô Verdrukte Vrouw
<i>Abl.</i>	Van den Verdrukten Man, <i>en</i> Van de Ver- drukte Vrouwe

Het *Meervoudig* zo wel *Manlyk* als *Vrouwelyk* is *Verdrukte* in alle Naamvallen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Gedrukt Boek
<i>Gen.</i>	Des Gedrukten Boeks
<i>Dat.</i>	Aan 't Gedrukte Boek
<i>Acc.</i>	Het Gedrukte Bok
<i>Voc.</i>	ô Gedrukt Boek
<i>Abl.</i>	Van het Gedrukte Boek

Het

Het Meervoudig is *Gedrukte Boeken* in alle de Naamvallen.

Van de

B Y W O O R D E N.

EEn (*) *Bywoord* is een onveranderlyk *Spraakdeel*, dat by een *Naamwoord* óf *Werkwoord* gevoegd wordt, om de hoedaanigheyd óf omstandigheyd van een bedryf te kennen te geeven. Van deeze *Bywoorden* zyn'er verschedene soorten, die onder zekere *Hoofddeelen* betrekkelijk zyn. *Zeer* veele der zelve zyn.

Van *Hoedaanigheyd*, als *Wel, qualyk, Rykelyk, armelyk, geleerdelyk, wyslyk, naerstiglyk, gemaklyk, haastelyk, manlyk, dapperlyk, spotswyze, steelswyze, steekswyze, vraagswyze.*

Van *Hoegrootheyd* óf *Besték*, als *Veel, weynig, meer, min, hoeveel, al te veel, zeer, hoezeer, genoeg, schaars, bykans, schier, byna, allengs, naauwelyks.*

Van *Plaatse*, als *Waar, hier, daar, alhier, elders, overal, binnen, buyten, ergens, nergens, ginder, voor, achter. Na binnen, na buyten, achterwaarts, voorwaarts, achteruyt, na boven, na*

(*) *Adverbium.*

*na beneden, dat heenen. Hiervandaan, daarvan-
daan. Van beneden, van onder, van boven, van
verre, Vanwaar, vandaar. Waardoor, daardoor,
hierdoor. vooruyt.*

*Van Tyd, als Nu, toen, heden, gisteren, eer-
gisteren, betëergisteren, morgen, overmorgen, bet-
overmorgen, eens alsdan, vroeg, laat, altyd, al-
zoos, nooit; somtyds, altemets, bywylen, eertyds,
onlangs, voormaals, voordeezē, flus, straks, daad-
lyk, terstond, opstaandevoet, 's morgens, 's avonds,
's nachts overdag, by dage, wanneer, tót'nógtōe,
hiernaamaals.*

*Van Getal, als Eenmaal, tweemaal, driemaal,
driewerf, viermaal, vyfmaal, enz. Alsmēde Dik-
wils, vaak, zelden, wederom, zo dikwils, hoe
menigmaal.*

*Van Orde, als Tevoore, daarnaa, voorts, wy-
ders, voortaan, aanslonds, eynaelyk, daarenbo-
ven, teneersten, tentweeden, ten laatsten.*

*Van Bevestiginge, en nader verklaringe,
als, Ja, zeker, waarlyk, voorzeker, immers,
naamelyk, tēweeten, welverstaande, voornaa-
melyk; inzonderbeyd, ronduyt, i'eenemaal, gan-
schelyk.*

*Van Ontkenninge, als Neen, niet, nóchte,
geensins, ingeenen deele, nóg niet.*

Van Aantooninge, als, Zie, kyk, zie daar.

*Van Aanmaaninge, als, Welaan, wakker, luf-
tig, voort.*

Van

Van Gelykenisse, als, *Gelyk, als, gelykerwys, quansuys, als of.*

Van Twyfelinge, als *Misschien, moogelyk, bachelyk.*

Van Verzaameling, als *Tegelyk, teffens, gezamentlyk, tzamen.*

Van Afzonderinge, óf Uytfluytinge, als *Byzonderlyk, alleenlyk, anders, slechts.*

Van Verkiezing, als, *Eer, liever, veeleer, veelmeer.*

Van Verbiedinge, als, *Vooral niet, geensins.*

Van Vraaginge, als, *Waarom, hoe, óf, wanneer, hoe groot, hoe kleyn.*

Etlyke Bywoorden zyn ook aan de trappen der *Vergelykinge* onderworpen, als

Vroeg,	Vroeger,	Vroegst
Eer,	Eerder,	Eerst
Laat,	Laater,	Laatst
Veel,	Meer,	Meeft
Weynig,	Weyniger,	Weynigst
Min,	Minder,	Minst
Na,	Nader	Naast

Van

Van de

TZAMENVOEGSELEN.

EEn (*) *tZamenvoegsel* is een onbuiglyk Spraakdeel, waarmede men woorden en reeden tzamenvoegt en aanéén schakelt, zynde van verscheydeneryle soort, teweeten,

t'Zamenhechtende, dat is die de woorden aan één hechten, als *En, ende, ook, mede, alsmede, midsgaders, insgelyks, beneffens, daarenboven.*

Schiftende, die de woorden wel t'zamen hechten, maar den zin nógtans schiften, als, *Of, ófze, nóchte, 't zy.*

Toestaande, die iets toestaan waartegen't voorgaande schynt te stryden, als *Hoewel, alhoewel, schoon.*

Weêrstreevende, die iets stellen, dat het voorgaande wederstreeft, als, *Maar, dóch, dan, nógtans, niettemin, echter, evenwel.*

Oorzaakelyke, die de oorzaak van 't voorgaande toonen, als, *Want, dewyl, vermids, nadeemaal, doordien, naardien, omdat, opdat.*

Redekavelende, die uyt de voorgestelde reden een besluit maaken, als, *Daarom, derhalve, dan, weshalve, waarom, vermids.*

(*) Conjunctio.

W

Voor-

Voorwaardelyke, die 't gezeyde door zekere voorwaarde styven, als, *Indien, byaldien, byzoverre, 't en zy, 't en waare, zo maar.*

Verkiezende, welke toonen dat het voorgaande beter te achten is, als, *Dan, als gelyk men zegt, Beter is een gerust gemoed dan rykdom. Ik had dit liever als 't ander.*

Verknóchtende, die de leden eener reede óridentlyk aan één schakelen, als *Vooreerst, daarna, wyders, daarenboven, voorts, thans.*

Uytzonderende, die iets uytzonderen, als *Behalve, uytgezeyd, uytgenomen, des niettegenstaande.*

Vervullende; die niet zo zeer uyt eene volstrekte noodzaakelykheyd, als wel uyt cieraad, óf om de reede des te volkomener te maaken, gebruykt worden, als *Tóch, vast, juyft, nu vry.* Welke men dus kan gebruyken. *Hoor tóch was ik zegge. Hy ging vast weg. Zy hoorde juyft niet wat ik zeyde. Hoewel nu dat ik hem niet gezien had. Laat hy 't vry doen.*

De woordtjes *Sampt en Wen*, worden by sommigen nóg gebruykt; dóch my dunkt dat men den Hoogduytschers en Moffen (want *Wen* is geen Hoogduytsch maar *Mofs*) die woordtjes niet behoeft te ontleenen, dewyl wy ons genoeg behelpen kunnen met *Midsgaders*, óf *alsmede*, en *wanneer*, welke zuyver Nederduytsch zyn.

Van de

VOORZETSELEN.

EEn (†) *Voorzetsel* is een onbuigelyk Spraakdeel, dat voor andere woorden gezét wordt, om de plaats, oorzaak, óf tyd te betekenen, als

Aan	Onder
Achter	Ontrent
Af	Op
By	Over
Behalve	Rondom
Beneden	Sederd
Binnen	Sint
Boven	Te
Buyten	Tegen
Dicht by	Tegen-over
Door	Ten
In	Tót
Met	Ter
Naa	Tuffcheri
Naar	Van
Na toe	Van wege
Om	Voor

W 2

Van

(*) Præpositio.

Voorby
VólgensWegens
Zonder

Af wordt zo wel achter als voorgesteld, als *Af* komen, en *Kom af*, *daar af*.

Eenige Voorzetsels zyn onfscheydelyk, wordende nooit alleen, maar voor Naamwoorden en Werkwoorden gezét, en daar aan gehecht: deeze zyn *Ant*, *Aal*, *Be*, *Ge*, *Er*, *Her*, *On*, *Ont*, *Toe*, *Ver*, *Wan*, welke dus gebruykt worden, *Antwoord*, *Aaloud*, *Bedekken*, *Bedelven*, *Begeeven*, *Bekleeden*, *Betoonen*, *Erlangen*, *Erkennen*, *Gedenken*, *Geleyden*, *Gelid*, *Herdoen*, *Herdoopen*; *Onbestendig*, *Ondeugd*, *Ontheyligen*, *Ontslaapen*, *Ontvrouwen*, *Toedoen*, *Toegeeven*, *Verbidden*, *Verhooren*, *Verkrygen*, *Verneemen*, *Verschryven*, *Verbinden*, *Vergaan*, *Verkoopen*, *Wanſchepfel*, *Wanhoopen*, *Wantrouwen*. Evenwel wordt het woordtje *Toe* fomtyds op zichzelven gebruykt, alt *Hy bewoog'er my toe*. *De deur was toe*. *Hy is na Engeland toe*.

Noopende het Voorzetsel *Ver* staat aan te merken, dat het tweederley betekenis heeft; want *Verspreeken* is *Weder overspreeken*, en *Zich verspreeken* is, *In 't spreeken missen*: *Verdoen* is *Herdoen*, en ook *Verquisten*. *Verdrukken* is *Onderdrukken*, en ook *Wederdrukken* óf *Herdrukken*. *Vermaaken* is *Hermaaken*, alsmede *Verlufftigen*. De verscheelende betékenis van *Verzinnen* vindt men in *P. C. Hoofts Gerard van Velzerz*

aangewezen, alwaar de Schildknaap dus zegt.

Hoe nu? Het woord verzind men dubbelduydig vindt.

*Is 't van myn Heer verzind, met zinnen welge-
sleepen,*

*Of heeft hy zich verzind, en wel ter deeg ver-
greepen?*

Ge is ook een onaffcheydelyk Voorzetsel dat men voor Naamwoorden stelt, als blykt aan *Gevader, Gebroeders, Gezusters*, zynde zo veel als *Mede-vader, Medebroeders, Medezusters*; zo is ook *Geweeten* eene *Meêwistigheyd*, waarvoor men in 't Latyn zegt *Conscientia*.

Van de

TUSSCHENWERPSELEN.

EEN (*) *Tusschenwerpsel* is een onbuigelyk woord dat uyt zich zelve enen zin uytmaakt, en zo genoemd wordt omdat men het tusschen de reede inwerpt, tót uytdrukkinge eener hartstógt, en daarom zyn ze verscheydenereley, te weeten

*Van Bedroefdheyd, als, Ach, óch, helaas, ey-
laas, óch arm, ó ramp, eymy!*

W 3

Van

Van Blydschap.	<i>Hey sa.</i>
Van Verwonderinge,	<i>Femini, Is't moogelyk.</i>
Van Bedreyginge,	<i>Wee.</i>
Van Wenschinge,	<i>Och dat, Och óf.</i>
Van Smeekinge,	<i>Ey, eylieve,</i>
Van Goedkeuringe,	<i>Braaf,</i>
Van Versmaadinge,	<i>Foei, ó Schande</i>
Van Bespóttinge,	<i>Jou jou.</i>
Van Geroep,	<i>Ho, heim.</i>
Van Gelach,	<i>Ha ha ha.</i>
Van Gehuyl,	<i>Och, O my.</i>
Om te doen zwygen,	<i>Sus, stil, st.</i>

Van de

(*) WOORDSCHIKKINGE.

DE *Woordschikking* is een gedeelte der *Spraak-* konst waardoor men de woorden gevoegelyk leert t'zamenfchikken. Hoewel nu myn voorneemen niet is, den ganschen trant der *Latynfche Syntaxis* te volgen, te meer dewyl ik reeds al nu en dan, daar't eenigfins te paffe quam, iets van de *Woordschikkinge* gemeld hebbe, nógtans zal ik van eenige spreekwyzen, waarin men velttyds groote misflagen befpeurt, eenige onderrechting geeven, en beginnen met de **NAAMWOORDEN.**

De (†) *Woemer* wordt vereyft by *Werk-* woorden die niet overganklyk zyn, als *Zyn*, *Loopen*, *Zitten*, *Gaan*, *Staan*: want men zegt. *Ik ben reeds een bedaagd man. Daar loopt een paerd. Op dien stoel zat de Koning. Daar gaat een groot man. Ginder staat een ós.* Een (§) overganklyk *Werkwoord* is een woord dat van den éenen perfoon (óf zaak) tót den anderen overgaat, hoedaanig de meeste *Werkwoorden* zyn, als *Begeeren*, *maaken*, *krabben*, *stooten*, *schoppen*, *eeten*, *drinken*, enz. waarvan straks meer, onder den *Accusativus*.

W 4

Het

(*) *Syntaxis*. (†) *Nominativus*. (§) *Transitivum*.

Het geslacht behoort ontrent de Byvoegelyke Naamwoorden wel in acht genomen te worden, als *Een vroom Man. Eene goede Vrouw. Een sterk Paerd. Een Gódvruchtig en geleerd man.* Hoewel nu het Byvoegelyk Naamwoord doorgaans voor het Zelfstandige staan moet, nógtans gebeurt het wel dat men één óf meer Byvoegelyke Naamwoorden achter een Zelfstandig voegt, als, *Een mensch raazende van ongeduld. Een paerd moedig en sterk, en snel in 't loopen. Zy was eene Vrouw doorschrander en sneedig.* Van den gemeenen regel wyken ook af deeze vólgende Spreekwyzen: *Den nacht voorleden. Zyn leeven lang. Een uur lang. Een pond zwaar. Drie ellen lang. Zes duym breed. Zeven voet hoog. Acht voet diep. Een hand vol.*

De *Genitivus* (want de Latynsche benamingen der Naamvallen acht ik dat myn Leezer nu al verstaat, al kent hy geen Latyn,) wordt veel gebruykt om iemands eygendom óf bezit óf maakfel aante wyzen, als, *De narde is des Heeren. Wiens mes is dat? Des Koopmans waaren. Het geld der koopluuden. Iemands oordeel begeeren: Elks goeddunken: 't Is ieders zin niet: Het heeft wat schyns. De eygenschap der deugd: De diepte der zee: De bekoorlykheyd der waereld. Het verstand dier vrouwe is groot. Schuddet het stóf uwer voeten af. Matth. X. 14. Hy is één van de Reeders van dat Schip; De Man van 't huys is dood. Davids Psalmen, óf De Psalmen van David. Het is eens goeden Herders, de kudde te scheeren, en niet te villen. 't Schrift*
van

van dien brief is *Willems hand*. Dat werk is *Jakobs maakfel*. *Góds Woord*; *Góds Vólk*; *Salomons Tempel*: waarvoor men ook zegt, *Het woord Góds*; *Het vólk Góds*; *De Tempel Salomons*. Welk laatste van sommigen gewraakt wordt: evenwel is het zo doorgedrongen, te zeggen *De Spreuken Salomons*; 't *Evangelium van Mattheus*, de *Zendbrief van Paulus aan de Romeynen*, dat hoewel ik 't eerste goedkeure, ik 't laatste nógtans niet verwerpen kan.

Wanneer het gebeurt dat'er twee *Genitivi* achter den anderen noodig zyn, dan voegt het best den éenen, door *van*, en den anderen door *des* uyt te drukken, als *De Zendbrieven van Paulus den Apostel des Heeren*: want hier te zeggen *van den Heere*, maakt een wangeluyd. Men leeft *Rom. VIII. 2. De wet des Geests des leevens*; maar beter waar het in 't Neêrduytsch bewoord, indien 'er stond, *De Wet van den Geest des leevens*.

Nóg eenige andere wyzen van spreken zyn 'er, waarin de *Genitivus* by goede Schryveren gebruykt wordt, als *Een teug biers*; *Een roemer wyns*; *Een dronk waters*; *Een kool vuurs*; *Veel goeds*; *Iets quaads*: *Weynig gelds*; *Gelds genoeg*; *Vol waters*: *Goed kinds*; *Goed paerds*. *Een ends wegs*. Voorts, *Wees onzer genadig*. *Die zyn kruys niet opneemt, en mynaavólt*, (zegt Christus) *is myns niet wærdig*. *Matth. 10. 38. Om uws ongeloofs wille* *Matth. 17. 20. Om myns naams wille*, *Matth. 19. 29. Ontferm u myner* *Matth. 15. 22. Ontferm u*

onzer. Luk. 17. 13. Wees onzer indachtig. Heere gedenk myner, Luk. 23. 42. Gedenkt uwer voorgangeren, Heb. XIII. 7. Hy toonde zich t'zwyner bystand gereed.

Zo zegt men ook, *Myns bedunkens* : Goeds moeds; Bloots voets ; Bloots hoofds, Luyds keels. Ik ging myns weegs. Hy is slinks. Eens 's weeks : Driemaal 's jaars ; Tweemaal 's daags. s'Morgens ; 's Avonds ; 's Nachts. Spóttender wyze. Onvoorziens ; Onverhoeds.

Het woord *Wille* vereyft mede eenen *Genetivus*, als, *Om des menschen wille*. *Om des woords wille*. *Om der leerlingen wille*, *Om der toehoorderen wille*. Dóch men zegt ook, *Om zynent wille*, *Om haarent wille*, *Om hunnent wille* ; want *Om hunner wille*, schynt het gebruyk niet toe te laten. Op diergelyke wyze bedient men zich ook van de woordtjes *Wege* en *Halve*, als *Van mynent wege*. *Van haarent wege*. *Mynent halve*, *Onzent halve*, Hoewel men ook zegt, *Vrindschaps halve*.

De *Dativus* gebruykt men dus. Hy is zynen vader gelyk. *Den vólke iets voordraagen*. Het plakkaat wierdt den vólke opentlyk voorgelezen, 't Lachen is den mensche eygen : Het is den menschen gezét eenmaal te sterven. Heb. 9. 27. Die zaak is allen gemeen. Hy is der waereld nóg niet gestorven. Ten eeuwigén leeven overgevoerd. Ter helle vaaren. Ten grave gaan. Ten vuure gedoemd. Ten oordeel gedagvaard. Ik heb het hem gezegd. Hy heeft het my gegeven. Een zoon die hem lief was. Wees my genadig.

't Is

*’t Is hem ontnomen. Ik ben openbaar geworden den genen die na my niet en vraagden, Rom. X. 20. ’t Is den lande onttrokken. De degen wierdt hem ontnomen. Men moet Gode meer gehoorzaam zyn dan den menschen. Hand. V. 29. Deezengeeven alle de Profeeten getuygenis X. 43. Boodschapt dit Jakobus ende den broederen. XII. 17. Gode zyn alle zyne werken van eeuwigheyd bekend. XV. 18. Ontrent de middernacht baden Paulus en Silas, ende zongen Gode lofszangen. XVI. 25. Dat Christus de eerste uyt de opstandinge der dooden zynde, een licht zoude verkondigen deezen volke, ende den Heydenen. XXVI. 23. Gode dienstbaar gemaakt zynde. Rom. VI. 22. Wy weten dat den genen die Góð liefhebben, alle dingen mede werken tengoede. VIII. 28. Zy zwoeren d’een den anderen. Gen XXVI. 31. Men ziet hieruyt dat schoon het woordtje *aan* veeltyds een teken van den, *Dativus* is, het doorgaans nógtans voorbygegaan wordt, Aldus zegt men *De Kaper quam het oorlogschip op zy*, dat is, *aan het oorlogschip*.*

De *Accusativus* wordt vereyft by (*) overgangklyke Werkwoorden, als *De Smide maake eenen hamer. Zy krabde haaren man. Hy sloeg zynen zoon. De kaerel stiet my. Zy bespótte hem. De ós schopte den jongen. Ik brandde mynen vinger. Hy wierp den steen weg. Zy at eenen appel. Hy drinkt liefst rooden wyn. Ik heb hem niet gezien, Volg my. Ik hoorde hem niet. Zalig is hy die den Heere bemint, dat is, die den Heere liefde toedragt. Zalig is hy*
dien

(*) Verba transitiva.

dien de Heere bemint, dat is, die van den Heere bemind wordt. Want te zeggen, *Ik bemin myn vader*, is niet goed, 't en zy men 'er door verstaat, *Ik bemin [bem of haar]*, ô *Myn vader*: anders moet het zyn *Ik bemin mynen vader*, en dan betekent het, *Myn vader wordt van my bemind*.

*Hy plantte eenen wyngaard, en zettede eenen tuyn daar om. Mark. 12. 1. Hy zondt eenen dienstknecht tot de landlieden. vs. 2. Zy namen en sloegen hem. vs. 3. Laat ons hem doodden. vs. 7. Zy verlieten hem. vs. 12. Jesus den Nazarener eenen man van Gode, deezzen hebt gy genomen ende gedood; welken Gód opgewekt heeft. Hand. II. 22, 23, 24. De God onzer vaderen heeft zyn kind Jelas verheerlykt, welken gy overgeleverd hebt, ende hebt hem verlooghend; gy hebt den Heyligen en rechtvaardigen verlooghend; ende den Vorst des leevens hebt gy gedood, III. 13, 14, 15. De Heere uw God zal u eenen Profeet verwekken; dien zult gy hooren in alles wat hy tot u spreken zal. III. 22. Zy vonden eenen zekeren tooveraar, eenen valschen Profeet. XIII. 6. God heeftze overgegeeven in eenen verkeerden zin. Rom. I. 28. Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zyn? Die ook zynen eygenen zoon niet gespaard heeft. VIII. 31. 32. Het (†) onovergangklyk Werkwoord *Sterven*. Beheerscht ook eenen *Accusativus*, als *Hy sturf eenen harden dood*. Dus mag men ook zeggen, *Eenen zwaaren dienst dienen*.*

De *Vocativus* dient alleen om te roepen, ófic-
mand

(†) *Intransitivum*.

mand aan te spreken, als *O Gód, wees my zondaar genadig*, Luk. 18. 13. *Vader, niet myne wille, maar de uwe geschiede*. Luk. 22. 42. *Gy adderen gebroeders, wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn?* Matth. 3. 7. *Gaa weg, Satan*. Matth. 4. 10. *Heere, gy Zoon Davids, ontferm u myner*. Matth. 15. 22. *Heere help my*. vs. 25. *Verheerlyk my, gy Vader, by u zelven*. Joh. 17. 5. *Komt, gy gezegende myns Vaders*, Matth. 25. 34. *Gaat weg van my, gy vervloekte, in het eeuwige vuur* vs. 41. *Saul, Saul, wat vervolgt gy my? Wie zyt gy, Heere?* Hand. 9. 4. 5. *O gy kind des duyvels*. Hand. 13. 10 *Gód zal u slaan, gy gewitte wand*. Hand. 23. 3. *Geloofst gy, ó Koning Agrippa, de Profeteen?* XXVI. 27.

De *Ablativus* vertoont zich in deeze spreekwyzes: *Daar is een brief van hem gekomen*. *Ik heb een boek van mynen broeder gekreegen*. *Alle dingen zyn my overgegeeven van mynen Vader*. Matth. 11. 27. *Dit gebód heb ik van mynen Vader ontfangen*. Joh. 10. 18. *Zy wierdt zwanger bevonden uyt den Heyligen Geest*. Matth. 1. 18. *Ik zag hem ten houe*. *Ten derden dage*. *Ten tyde myner jeugd*. *Daar ter stede*. *Ter goeder uure*. *Op eenen Sabbatdag* Matth. 12. 11. *Behoorlyker wyze*. *Ik quam onverrichter zaake te rugge*. *Hy riep met luyder keele*; waarvoor men ook zegt, *Luyds keels*. *Herodes doodde Jacobus met den zwaerde*. Hand. XII. 2. *Van de zonde vry gemaakt zynde* Rom. VI. 22.

De getallen schynen zich ook in den *Ablativus*

vus

vus óf *Accusativus* te laten buygen. als *In, tweeën*
In driën. Aan vieren; Aan zessen. enz. Hy kwam
met zyn vyven. Zy waaren met hun zévenen.

Hoewel de Byvoegelyke Naamwoorden buygelyk zyn, nógtans worden zy somtyds onbuygelyk, wanneer ze als *Zelfstandige* gebruykt worden: want hoewel men zegt, *Eene verstandige vrouw*: en *Ryke luyden*, nógtans zegt men, *Zy is verstandig: Die luyden waaren ryk.* Sommige willen dat de Byvoegelyke Naamwoorden, als ze de plaats van *Zelfstandige* bekleeden, ook als *Zelfstandige* moeten geboogen worden: dóch het komt veelen wat oneygentlyk voor, dat men in den *Nominativus* zegt, de *Voornaamsten*, in stede van de *Voornaamste*: maar in *Dativo* en *Accusativo plurali* te zeggen den *Voornaamsten*, en de *Voornaamsten*, is volkomen regelmatig. Aldus zegt men, *Derechtrvaerdige zyn Gode aangenaam*; en *Het loon der rechtrvaerdigen*: alsmede *De zyne haaten hem*; en *D. haat der zynen*. Evenwel schynt het inschikkelyk, dat men in deezen zin *Rechtrvaerdigen* in den *Nominativus* zegt, omdat dit Naamwoord, schoon Byvoegelyk, hier nógtans als een *Zelfstandig* gebruykt wordt; maar indien men zegt, *De menschen zyn Góds Schepselen, de onrechtrvaerdige zo wel als de rechtrvaerdige*, dan acht ik 't beter de *n* daar af te laten, dan te zeggen de *Onrechtrvaerdigen* en *rechtrvaerdigen*; en zulke gevallen komen'er dikwils, dat een Byvoegelyk Naamwoord wel eenigen schyn van een

Zelf-

Zelfstandig heeft, dan als men 't wel inzielt, niet anders dan Byvoegelyk behoort aangemerkt te worden.

Ook worden de *Byvoegelyke Naamwoorden* dikwils gebruykt als *Bywoorden*, als, *Ik heb hem trouw gediend. Ik heb hartig geëeten. Hy deed het heel traag.* Dit komt overeen met de Latynsche spreekwyze, *Se mitutinus agebat.*

De *Byvoegelyke* en *Zelfstandige* Naamwoorden moeten in geslacht, getal, en naamval, met elkanderen overeenkomen, als *Een sterk man. Eene zwakke vrouw. Een jong kind. Een groot paerd. Een wel bezeyldschip. Vette ossen. Groene velden. De pligt eens vroomen mans. Eenen grooten boom ombakken*

Hoewel onze taal een duydelyk onderscheyd tusschen het eenvoudig en meervoudig getal heeft; nógtans lydt het gebruyk dat men zegt, *Vyftig jaar' oud; Honderd pond' zwaar; Drie voet' lang; Drie honderd gulden s'jaars. Tien duyzend mann'. Acht duym' breed.*

Ontrent de **VOORNAAMWOORDEN** staat waar te neemen, dat men insgelyks op 't geslacht lette, als *Myn vader, Myne moeder, en Myn paerd.* wyders dat de *Betrekkelijke* met het voorgaande Naamwoord in geslacht en getal overeenkomen moeten, hoewel niet altyd in naamval, als het vólgende Werkwoord eenen anderen naamval beheerscht, als *De brief, welken gy my gegeven hebt, heeft my behaagd. De man wiens vrouw doorzegaan is. Hy heeft eene vrouw wier*
schran-

ſchrandereyde boven andere uytmunt. De ſchaapen, die op ſtal ſtonden, wierden met boonen gemaekt. Hy heeft de oſſen, welke hy geweyd had, tót eenen goeden prys verkóft.

Een groote miſſlag is het dat men tuſſchen de *Aanwyzende Voornaamwoorden hen en haar*, en de *Bezittende, hunne en haare* geen onderſcheyd maakt. Onze beſte Schryvers, 't is waar, ~~aan~~ dit verſchil nauwkeurig gade: want *hen* en *hunne* zyn manlyk, en *haar* en *haare* vrouwe-lyk: Hierom moet men zeggen: *De menſchen in 't gemeen letten'er niet op, en 't is hen zwaarlyk wys te maaken. De vrouwen zagen 't wel; maar men kon't haar evenwel niet doen begrypen: Alsmede, De mannen hebben hunne papieren, en de vrouwen haare handschoenen op de tafel laaten leggen. Uwe maan zal haar licht niet intrekken* Jef. 60. 20.

Als men op dit onderſcheyd niet let, zoud'er eene twyfelachtigheyd uyt de reede ontſtaan konnen: want als men te gelyk ſpreekt van mansperſoonen en eene vrouw die beyde koophandel dryven, en men zegt dan, (gelyk my zulks eens in zeker gedrukt ſchrift is voorgekomen,) *De winſt uyt haaren koophandel geſprooten . . . .* dan is die ſpreekwyze twyfelachtig; en geeft niet klaar te verſtaan, óf de handel der mannen, dan óf die der Vrouwe daarmede gemeend wordt. Aldus vertelt men ook een kluchtig geval wgens 't Voornaamwoord *haare*, naamelyk, dat eene órdinancie in zekere ſtad uytgekomen zyn-
de

de „ Dat de Advokaaten met haare mantels op „ de Pleytzaal zouden hebben te verschynen, zekker Advokaat, neemende 't woord *haare* voor *baaire*, daarop eenen Turksch-greyne mantel, als zynde een stóf van kemelshaair, liet maaken, en daarmede op de Zaal verscheen.

Het is ook quaalyk gezegd, *Ik vrees dat zy haar zullen vergiffen*: want men moet zeggen, *dat zy zich vergiffen zullen*. Insgelyks is 't niet goed dat men zegt. *Hy heeft hem bezeerd*. zo men door *hem* den persoon zelven verstaat, want dan moet het *zich* zyn; dóch is 't een ander, dan moet het *hem* weezen.

Men leeft *Jak. I. 27. De zuivere en onbevleete Gódsdienst is . . . hem zelven onbesmēt bewaaren van de werreld*: maar dewyl dit zo wel opzigt heeft op de vrouwen als op de mannen, zoud het my beter gevallen indien 'er stonde *zich zelven*, 't welk beyde de geslachten insluyt, en ook overeenstemt met het Grieksch woord *καυτον* [*beauton*] waarvoor men in 't Latyn zegt *seipsum*. Men heeft my wel tegen geworpen dat het woordtje *zich* alleen voldoende is in een *Verbum transitivum*, en dat men daarom wel zeggen mag, *zich bezeeren*, dóch niet *zich vergiffen*: maar zo dit doorgaat, dan zou men ook niet moogen zeggen, *Zich ergens na toe begeeven*. óf *Zich ergens bevinden*; 't welk nógtans, 't één zo wel als 't ander, by goede Schryvers gebruykelyk is.

In plaats van het Voornaamwoord *welke*, zegt men somtyds *wat*, als *Wat man kan dat doen? Wat vrouw zou zulks durven bestaan? Wat woorden zyn migtig die zaak naar behooren uyt te drukken? Wat voor luyden zyn dat. Wat mans kinderen wairen dat?* in plaats van *Welken mans*.

Men zegt ook, *Ik was gisteren tót zynent*, dat is, in zyn huys. *Ik meen tot uwent aan te komen: Wanneer zy gy laatst tot mynent geweest. Om onzent wille: Om haarent wille: Mynent halve, Uwent halve.*

Het Voornaamwoord *De gene* kan men dikwils gevoeglyk voorbygaan; want men zegt wel, *De gene die ons quamen zien*; Maar *de gene* schynt daar eenigfins overtóllig; óf zo'er een Voornaamwoord noodig is, kan men zeggen, *Zy, die ons quamen zien*. Evenwel voegt het niet quaalyk dat men zegt, *De Heere bewaart de genen die hem vreezen*, waarvoor men ook zeggen kan, *De Heere bewaartze die hem vreezen*. Dit woordtje *ze* wanneer het niet gebruykt wordt voor *zy*, maar voor *hen* óf *haar*, behoort altoos aan 't Werkwoord gehecht te zyn, als, *Ik hebze niet gezien. Wy vondenze niet t'huys*: dóch voor *zy* gebruykt wordende, behoort het op zichzelf te staan, als, *Waar zyn ze? Konnen ze niet komen?*

De Ledekens *Het* en *Dat* worden dikwils in 't meervoudig getal gebruykt, als, *Het waare vroome luyden. Dat zyn sterke paerden.*

De WERKWOORDEN *Ik Ben, Ik Word, Ik Gaan, Ik Staa, Ik Loop, Ik Zit, Ik Blyf*, vereyschen eenen *Nominativus*, als, *Ik ben een zwak man. De toorn is een korte dulheyd. Zy wordt eene bedaagde vrouw. Hy wierdt een geleerd man. Hy gaat recht overend. Wy stonden'er droog. Gy loopt langzaam. Hy zit stil. Het land blyft onbeweegelyk.*

Het grootste gedeelte der (+) *Overganglyke Werkwoorden* beheerscht eenen *Accusativus*, (gelyk onder de Naamwoorden pag. 331. reeds met verscheydene voorbeelden getoond is,) als *Eenen hond slaan. Eenen ós dooden. Eenen vogel vangen. Zy haat haaren man. Men bondt hem vast. Ik bragt haar t'huys. En hoewel 't woord Spreeken geen (‡) Overganglyk Werkwoord is, nógtans zegt men, Ik heb hem gesproken. Ik sprak uwen vader gisteren; gelyk men ook zegt, Zy wist haaren man aardig te bepraaten.*

Werkwoorden die eene geëving, toepassing, en ontneming betekenen, beheerschen eenen *Dativus*, als, *Hy heeft zynen kinderen eenige boeken geëeven. Dat boek is my vereerd. Hy beloofde zynen kinderen elk een boek. Dit boek is aan den Burgermeester opgedraagen. Het quam haar toe. Hem alleen komt 'er de eere van toe. Zy hebben den rooveren den buyt ontweldigd. De prooi wierdt den wolf ontjaagd. Men poogde het my te ontnemen, Zy heeft haaren minnaar zyne ontrouw verweeten. Hy zócht baar in alles te believeen. Zy woud hem niet te wille.*

X 2

z. vii.

(+) Verba Transitiva. (‡) Verbum transitivum.

*zyn. Hy moet my ten dienste staan. 't Kan my geen
genoegen geeven. Ik durf dat mynen vader niet ver-
gen. Adams persoonlyke zonde allen zynen naako-
melingen te laste leggen. Het behaagde den volke :
Tracht Gode te behaagen : Dat bedryf behaagt my
niet : Hy heeft zynen ouderen bestolen. Ik wil hem
niet benaadeelen. 't Komt my niet toe. Het betaamt
haar niet. Het zou my verdrieten. Hy heeft het my
afgenomen. Zyn uurwerk is hem ontfstolen. Men heeft
den volke die zaak voorgedraagen. Het is my afgeperst.
De brief ontviel hem. Der dienstbaarheyd onderwor-
pen. Heb. 2. 15.*

Eenige Werkwoorden zyn 'er die eenen *Genitivus* beheerschen, als, *Ontferm u onzer : Gedenk myner : Hy bekreunt zich des niet ; Hy wierde des verwittigd. Zy schaamde zich zynner.* De woorden *Ontfermen* en *Gedenken* neemen ook wel een *Voorzetsel* by zich, in welken gevalle het Naamwoord of 't *Voornaamwoord* van het *Voorzetsel* beheerscht wordt, als *Hy ontfermde zich over haar. Ik schaamde my over haar. Gedenk aan uwen Schep- per in de dagen uwer jongelingschap.* Pred. XII. 1.

Men heeft ook Werkwoorden die, behalve den *Accusativus* dien ze beheerschen, eenen *Ab- lativus* by zich neemen, als, *Onze Zaligmaaker is gekomen om ons van den dood te verlossen. Hy heeft hen uyt de dienstbaarheyd verlost, en van slaa- vernye bevryd. Wie zal my verlossen uyt het lichaam deezes doods ! Rom. VII. 24. De dood heeft haar van eenen dronkaard ontslagen.*

Als

Als men onderstellender, óf aanbeveelender, óf wenschender wyze spreekt, moet het Werkwoord in de *Aanvoegende* óf *Wenschende* wyze gesteld worden, als, *Ik meen u nóg te spreken, eer ik vertrekke. Dat hy my eerst vraage, óf ik gereed ben. Men zie wel toe dat men 'er niet meê spótte. Hy gedooft niet dat ik haar bezoeke, óf by haar kome. Ach, zeyze, dat hy tóch haast wederkome. Gave Gód dat ik hem nóg eens zage. De Lydzaamheyd hebbe een volmaakt werk. Jak. I. 4. Indien iemand van u wysheyd ontbreekt, dat hyze van Gód be-geere. vs. 5.*

Etlyke Werkwoorden vereyfschen de Voornaamwoorden *My, U, Ons, Zich*, als, *Ik verwonder my. Gy verwondert ut' onrecht. Ik schaam my. Schaam u wat. Men behoort zich te schaamen. Hy schaamde zich des niet. Ik wil my zulks niet vermeen. Hy vermat zich zaaken die boven zyn vermoogen waaven. Hy ontzag zich niet dat te doen.*

Veele Werkwoorden, beheerschen een ander Werkwoord der *Onbepaalende Wyze*, als, *Hy beval hem te zwygen. Zy dwong hem haaren zin te doen. Ik meen morgen by u te komen. Zy gaf my te verstaan. Hierby kan men nóg deeze vólgende voegen. Hy heeft gezegd het te zullen doen. Hy oordeelde dien toesez onmoogelyk te zyn. Hy zeyde niet daar van te weten. Hy meende het niet te kunnen doen. Waar voor men anders zegt: Hy zeyde dat hy het doen zoude. Hy oordeelde dat die toesez onmoogelyk was. Hy zeyde dat hy 'er niet van wist.*

wist. Hy meende dat hy 't niet doen konde. Van de Spreekwyzen, daar twee *Infinitivi* op malkanderen volgen, als, *Ik heb haar hooren zeggen, enz.* is pag. 294. reeds gehandeld.

Nóg zyn 'er spreekwyzen waarin men de woorden *Gaan*, *Komen*, *Staan*, byna op een overtóllige wyze gebruykt, als *Ik gaaf my wat vertreedden*. Hy most gaan werken, (dat is, aan zyn werk gaan). *Het ging 'er op een loopen*. *Hy kwam te struykelen*. *Men kwam wyt hem te hooren*. *Eer men zulks komt te doen*. *Alsdan komt de mensch te verstaan*. *Hy staat nooit weder te komen*. Maar ontrent dusdanige spreekwyzen moet men omzigtig zyn, dat men die niet te veel gebruyke; want dan worden ze walgelyk. Dóch men mag vryelyk zeggen: *Gy moet daar niet lang staan kyken*. *Het stondt geschapen dat wy haar moogelyk nooit weder gezien zouden hebben*. *Het komt my op tien guldens te staan*. *Zy sloeg aan 't quynen*. *Ik wil u gebeden hebben*.

Noopende het gebruyk van het woord *Gaan* in deeze spreekwyze, *Gaa doe het aanstonds*; óf *Ik zal 't gaan doen*, zou men moogen zeggen dat zulks al zeer oud is; want by *Virgilius* vindt men *I nunc & verbis virtutem elude superbis*. en by *Terentius* *Mea Glycerium, cur te is perditum?* en by andere *Latynsche Schryveren* ontbreken 'er ook geene voorbeelden van.

Nóg hebben we eene spreekwyze die van de gemeene woordschikking eenigfins schynt af te wyken, als *Hem wierdt aangezegd dat by zich daar*
voor

voor zoud hebben te wachten, en dat by zich naar zynen last zoud hebben te chikken. Men zeyd haar dat zy zonder verzuym zoud hebben te gehoorzaamen.

Sommige *Infintrvi*, welke men als Zelfftandige Naamwoorden gebruykt, worden ook geboogen, en neemen in den *Genitivus* eene s aan, als *Willens* en *weetens*: (’t en waare men dit voor Deelwoorden nam, en schreeve *Willens* en *weetens*.) *Myns weetens niet. Myns bedunkens. De reden zyns zeggens. Verachtens waerdig. Des drinkens zat. Naa een uur vechtens. Martha was zeer beezig met veel dienens. Luk. X. 40.*

Men zegt *Dank weeten*, vólgens ’t Fransch *Sçavoir gré*, en ook *Dank wyten*: Het eerste schynt goed, en ’t laatste niet quaad.

De DEELWOORDEN kunnen fomtyds zeer gevoeglyk gebruykt worden; maar men moet zórg draagen dat zulks niet te veel geschiede, want dan ontzenuwen zy den styl, en maaken eene lamme reede, daar ze anders dienen tót verkorting der bewoordinge, gelyk als, *Toen ik de deur uytging zag ik hem*. ’t welk men door een Deelwoord dus kan verkorten, *Ter deure uytgaande zag ik hem*, óf *Uyt de deur gaande zag ik hem*. Zo zegt men ook, *Op het veld komende, vond ik het gras nat. In zee gekomen, beliep ons een stórm. En in plaats van, De mislagen, die daarin overgebleeven waaren, heb ik verkulpen, kan men cier-*

lyk zeggen, *De mislagen, daarin overgebleeven, heb ik verhelpen.*

Sommige **BYWOORDEN** beheerschen eenen *Genitivus*, als *Niets geheels: Veel waters: Tyds genoeg: Ik had niet gelds genoeg.* Men zegtook wel, *Toen ter tyd, volgens 't Latyn, Tunc temporis.*

Het woord *Altoos* wordt somtyds wel gebruykt om iets heel krachtig uyt te drukken, als, *Ik weet 'er altoos niet van. Ik zag het altoos niet.*

DET'ZAMENVOEGSELS, *Dat, Opdat, Als, Indien*, vereyfschen doorgaans dat het vólgende *Werkwoord* in de *Aanvoegende Wyze* gesteld worde, als *Hy wilde niet toestaan dat zy onder zyne oogen quame. Vergun my dat ik my verantwoorde. 't Is te duchten dat zy niet komen zal. Alzo lief heeft Góð de werreld gehad, dat hy zynen eenig gebooren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelyk die in hem geloof niet en verderve, maar het eeuwige leeven hebbe. Joh. 3. 16. Zo dra als ik daar gekomen zoude zyn. Zy zouden 't niet geloofd hebben, indien ik 'er niet zelf gekomen waare. Ik zond het gedaan hebben, indien gy 't niet belét hadt.*

DE VOORZETSELS neemen gemeenlyk eenen *Accusativus* óf *Ablativus* by zich, als *Aan den muur; Achter aen boom: By hem. By lichten dage. By leevenden lyve. By tweem. By half vyven.*
Door

Door zynen raad. Naa hem : De vrouw met haaren man : Om den tuyn leyden : Onder den blaauwen hemel : Op de tafel. Tegen mynen voet : Tegen den avond. Tegens dien tyd. Tót den grond toe : Volgens zynen raad. Hy stondt voor my. Wegens dien man wierdt 'er niets gesproken : Hy quam zonder haar.

Opgebruikt men ook dus. *Op het Duytsch : Op zyn Engelsch.*

Te, Ten, en Ter worden dus gebruikt, Hy woont te Róterdam : Dit boek is te Amsterdam gedrukt : want Tót dient eygentlyk om de beweging na iets, óf na eene plaats uyt te drukken, als, Hy quam tót ons. Hy bleef 'er tót den avond. Dóch men zegt ook, Hy is tót mynent, dat is, ten mynen huys. en Hy was tót vaders, dat is, in 't huys van onzen vader. Wyders staat aan temerken, dat Te en Ten by Onzydige óf Manlyke, en Ter by Vrouwelyke Naamwoorden gevoegd worden, als Te Water, Te Lande, Ter Zee ; Te paerde, Te voet. Te Schepe. Te water en te brood zitten. T'zyner bystand. Ten dage, Ten toon stellen. Ten deele, Ten eersten, Ten goede houden. Ten hoogsten. Ten hemel. Ten eeten. Ter plaats. Iem ind ter doodbrennen : Hier ter stede : Ter kamere van Amsterdam. Eens ter weeke. Ter helle vaaren.

Van de **FUSSCHENWERPSELS** valt niet zonderlings te zeggen. Wee en Foei schynen eenen *Dativus* te beheerschen, als, Wee my ! Foei u ! en achter *Och óf*, moet het Werkwoord

N Oopende de Woordschikkinge in 't algemeen, staat aan te merken, dat het Naamwoord doorgaans naa het Werkwoord geplaatst wordt, als *Zy zoende baaren man: Hy vatte haar by de hand: Hy bemint zynen broeder; dóch somtyds vervalt die órde, want men mag niet zeggen, De kinderen behooren te beminnen hunne ouders; maar de kinderen moeten hunne ouders beminnen. Zy verzoeken ons hen by te staan.*

De Helpwoorden *Zal*, en *Heeft óf Hebben*, als zy op meer dan één Werkwoord opzigt hebben, behooren achter aan te komen, onaangezien men by eenen van de Voorstanderen onzer taale leeft, *Daar ons geen s'ing op den weg ontmoeten, nóch met zyn kop lang vermorzeld, in de hielem zal byten* Dit laatste zou goed zyn, indien de woorden, *op den weg ontmoeten*, niet voorgingen; maar dewyl het hulpwoord *zal* daar ook op ziet, moét het de reede besluyten, en indien 'er stondt *byten zal*, dan was alles wel. 't Zelfde kan van 't vólgende gezegd worden. *Die voor de kranke en gequetste so'daaten goede zórgge gedraagen, hunne gasthuysen ingeruymd, en hun by hunne zseken herberg hebben verschafft.* Immers slaat *hebben* zo wel op *gedraagen* en *ingeruymd*, al op *verschafft*, en paste daarom best het sluytwoord der reede geweest te zyn.

Hoe

Hoe de woorden eener reede zich fomtyds met goeden val verscheydentlyk laten verplaatsen, heeft de Latynsche Schryver van de Spraakkonstige Schets der Nederduytsche taale zeer fraai aangewezen in dit gezég, 1 *Ik*, 2 *breng*, 3 *heden*, 4 *aan de bruyd*, 5 *den bloemkrans*, 6 *van de Hofstede*, 7 *te huys*.

Eén en 't zelfde woord kort achter één te gebruyken, geeft niet alleen een haatelyk wange-luyd, maar is ook walgelyk; hierom moet men zich dan van een ander woord, dat de zelfde kracht heeft, bedienen: Het woordtje *want*, kan men fomtyds uytdrukken door *naardien*; voor *maar* kan men zeggen *dóch óf dan*; en voor *zyn*, kan men *weezen* gebruyken, als, *Hy zal daar kunnen zyn, eer 't voor haar moogelyk is aldaar te weezen*.

Niemand verbeelde zich dat alle deeze voor-gaande regelen der Spraakkonst in 't gemeen spreken behooren waargenomen te worden; want dat zou zonder groote gemaaktheyd niet kunnen geschieden: maar in 't schryven acht ik dat men 'er zich wel naar schikken mag; zonder daarom te meenen dat alle Schryvers zich juist in alles naar mynen styl moeten voegen: want ik meen dat goede Neêrduytsche Schryvers in sommigen opzigte zo wel in styl moogen verscheelen, als eertyds *Cicero*, *Sallustius*, *Casar*, *Livius*, &c. in 't Latyn, midts dat men de geslachten, en 't enkeld en meervoudig ge-
tal

tal, behoorlyk in acht neeme. Ook acht ik dat de gemeene wyze van ſpreeken noodzaakelyk van die des Predikſtoels behoort te verſcheelen, en dat men iets vertellende, geenſins den trant van eenen Redenaar moet volgen; want dat gebrek in ſommigen veroorzaakt wel dat 'er dan gezegd wordt: Hy lykt wel te preeken; óf, Hy is veel te gemaakt in zyn ſpreeken; óf Hy ſpreekt als een Quakzalver. Zo behoeft men ook in eenen gemeenzamen brief niet overnaauwkeurig te zyn, óf te verre van den gemeenen ſpreektrant af te wyken, behoudelyk dat men platte ſtraattaal vermyde: by voorbeeld dat men niet ſchryve *Hoeneer* in plaats van *wanneer*, *Ik zal* voor *Ik zal*, en *Teugen* in ſtede van *regen*. Dóch in den ſchryfftyl van verhévener zaaken dunkt my dat men zich niet alleen van laffe ſpreekwyzen niet bedienen mag, maar dat men ook het gemeen gebruyk van ſpreeken, 't welk echter niet ganſchelyk verworpen moet worden, volgens Horatius,

Sivoletus,

Quem penes arbitrium eſt, & jus & norma loquendi,

niet altoos ſtiptelyk behoeft op te volgen: want hoewel het Latyn van Terentius met recht voorcierlyk gehouden wordt, en men zich in de gemeene ſpraak, óf in gemeenzaame brieven, met lóf daaraan mag houden, evenwel twyfel ik óf diergelyk een ſpreekwyze als men in de *Andria* vindt,

vindt, *Davo istuc dedam jam negoti*, veylig van eenen Historischryver óf Redenaar mag gevólgd worden, 't en waare vertellender wyze, tewee-ten, dat iemand zo gezegd had. Even zo acht ik dat men in de gemeene Nederduytsche spreekwyze zich niet te veel aan de spraakkonstige ré-gelen moet binden: want het zoud inderdaad vry gemaakt schynen, buyten een verhoog, te zeggen, *Ik ben daar by eenen quaadaardigen men-sche geweest*: Ook schynt het niet inschikkelyk, zich in de gemeene spraak te bedienen van de woordtjes, *Invoege, Dermaate, enz.* die evenwel in de Schryftaal menigmaal zeer wel luyden. Dóch voor oneygentlyke spreekwyzen moet men zich in 't algemeen wachten, 't en zy die door 't gebruyk genoegzaam gewettigd zyn: want door de gewoonte schynt het geensins on-gerymd te zeggen *Het jaar zeventienhonderd twaalf*, in plaats van het zeventienhonderdste en twaalf-de. Zo acht men 't ook niet wanschikkelyk te zeggen, *De lucht betreft*, in stede van *De lucht wordt met wolken betrokken óf overtoogen*; weik laatste nógtans in een verheven styl somtyds al zo wel luydt als 't andere. Ook past het wel dat de styl naar de zaaken geschikt is: en men acht het als iets fraais in *Virgilius*, dat hy zyne bewoordingen veelyds naar de eygenschap der zaaken gericht heeft. Ik heb dit hier en daar in myne Nederduytsche Vertaalinge der *Bybel-sche Historie*, 't Amsterdam by P. Morstier uyt-gege-

gegeeven in den jaare MDCC. ook waargenomen, onder andere daar de zevende plaag van Egipte beschreeven wordt, alwaar ik my voordachtelyk van korte en schielyke spreekwyzen bediend heb, als, *De lucht betreft met dikke wolken, de donders klateren, de bliksems schieten neer, de hazel valt van alle kanten, enz.* Ook heb ik in myne overzettinge der werken van *Flavius Jofephus*, by den gemelden *Mortier* in 't jaar MDCCIV. uytgegeeven, my bevlytigd om de vertoogen, welke men by dien Schryver vindt, met eene verhevene taale uyt te drukken; gelyk onder andere in kracht van bewoordinge uytmunten de Vertoogen van Eleazar om die van *Massada* tót eenen vrywilligen dood, óf zelfsmoord, te beweegen', als te zien is by dien Historischryver, door my vertaald, pag. 709, 710, 711, 712.

Naar dat dan de stóffe en de schryfwyze is, behoort ook de Styl geschikt te zyn: want in eenen gemeenzaamen brief, welke eene soort van tzaamspreekinge tusschen afweezenden is, moet men, gelyk reeds gezegd is, niet verre van de gemeene spreektaal afwyken, maar zich aan laage, hoewel zuyvere, spreekwyzen houden: dóch anders is 't gelegen met een vertoog, óf als men eene Historie schryft, waarin de Heer P. C. Hooft ons een uytmuntend voorbeeld naagelaaten heeft: ook voert hy in de vertoogen, in zyne **Nederlandsche Historie** ingelascit,

Iascht, menigmaal een ongemeen krachtige en
 hoogdraavende taal, zeer eygentlyk naar den in-
 houd der zaaken gericht. De deftigheyd van
 bewoordinge is insgelyks van J. Barklay, den
 Schryver der Argenis, zeer fraai waargenomen;
 zulks dat zyn verheven Latynsche styl my me-
 nigmaal in myne jonge jaaren niet minder be-
 koorde, dan de stoffe die hy verhandelt: wes-
 halve ik in die tyd, om my zelve in 't Latyn
 wat te oefenen, schoon ik onmagtig was de
 hoogdraavendheyd van de Argenis naa te vol-
 gen, nógtans een sterk denkbeeld daarvan heb-
 bende, eens eene geschiedenis beschreef, wel-
 ke ik, nóg een kind zynde, had hooren ver-
 tellen van zekere my wel bekende en schrande-
 re Vrouw, die eenigen tyd in Brabant gewoond
 hebbende, dit geval als eene waare en gebeurde
 zaak verhaalde, 't welk my, door dezonderling-
 heyd van 't bedryf, zo vast in de geheugenisse was
 geprent, (uytgenomen dat de naam van 't gewest
 des gemelden landschaps my ontschooten is,) dat
 ik 'er een verhaal van opstelde, indiervoege gelyk
 't alhier volgt, zynde de naamen der Vrouwsper-
 soonen daar in vermeld, door my verzierd, zo om
 verwarringe te vermyden, als om eene onaange-
 naame herhaaling, óf omschryving, voort te ko-
 men. En dewyl ik 't al lang geleeden aan verschey-
 dene persoonen niet alleen vertoond, maar ook één
 óf meer affchriften daar van weg gegeven hebbe,
 zal ik 't zelve hier invoegen, eensdeels omdat ik
 geloos

352 W. SEWELS *Nederduytsche*
geloove dat het veelen niet onbehaagelyk voorko-
men zal, enten anderen, op dat niet iemand naa
mynen dood dit eenen anderen Autheur toeschry-
ven mogte.

FOEMINEAE FORTITUDINIS

S P E C I M E N I N S I G N E

Parentum nostrorum memoriâ quendam
Dynasten in Brabantia praedium, quod
ruri possidebat amplum, habitasse famâ ac-
cepimus: ferturque illum, quum aliquan-
do certis de causis comitante uxore urbem
adire secum statuisset, duabus, quas solas
domi reliquerit, ancillis summa cum inter-
minatione in mandatis dedisse, ne ipsis ab-
sentibus cuiquam aedes suas ingrediendi co-
piam facerent; id quod illae se operam da-
turas abeunti hero suo pollicitae sunt.

Caeterum heris discessis, dieque in ves-
peram inclinante, advenit nescio quae, spe-
ciem gravidæ præ se ferens; quam verbis
supplicibus etiam atque etiam rogantem,
uti eam noctem vel in horreo pernoctare si-
bi liceret, famulae unde & quænam esset,
in-

interrogaverunt ; quibus illa : Se pauper-
culam , uterum gerentem , ac procul dubio
jamjam enixuram esse , debili voce respondit ;
addens insuper , periculum fore , ne sub
dio noctem agitando , sibi prae dolore penè
languenti maximum accideret malum . Quae
verba cum ingenti motione animi prolata
puellarum alteram , cui Antianirae nomen ,
ad tantam misericordiam allexere , ut so-
ciam de muliere admittenda aggressa sit .
Neanis autem (id illi nomen) herilis man-
dati memor , se nullo modo id permissu-
ram firmissimè asseverabat : nam si quid ma-
li nobis inde eveniat , inquit , quibus pur-
gationibus , quaeso , culpam a nobis dimove-
bimus ? Multis tandem verbis ultrò citroque
habitis , Antianira age , inquit , quia neuti-
quam rei tam piae assensum praebere velis ,
in me solam id recipio , pro damno quod
inde contigerit fidejussuram . Exin se con-
vertit ad queribundam , eam bono animo
esse jubens , simulque introitum promit-
tens .

Pons autem subductilis , quo labentis
ante aream rivi orae jungebantur , erat eo-

Y

dem

dem tempore sursum libratus, quem continuo demisit, eique sic aditum patefecit; quae simulac in domum introgressum esset, statim se lassam ac dolore confectam praedicare, nihilque magis quam secessum capitis deponendi gratiâ desiderare Tum Antianira, si vis, inquit, cubitum deducemus te in conclave superius, nostro cubiculo imminens, unde clamando, si fortè partus urgeret, facile nos excites: id cum illa sibi gratissimum fore respondisset, ad cubiculum ab ancillis deducta est, praecunte Antianira, Neanide vero cum lucerna poné sequente. Verùm per scalas ascendendo, gradu sanè testudineo ibat, quasi foetu perfecto gravis, quod quidem ipsi exitio fuit: quippe tunicas infernè oculis perlustrans Neanis, eam non praegnantem, sed sicarium, sclopetis & pugionibus, caeterisque id genus armatum, advertit; unde terrore non mediocri quamvis percussa, pavorem tamen quantum poterat dissimulans, personatam istam adjuvante socia ad spondam perduxit; eique demum negligenter in lecto depositae (nam vestibus exutis recubituram

le

se negaverat) haustum vini calidi mox deferendum Antianira cum Neanide abiens sponndit.

Verùm enimvero ut primum ipsis solis tutò data copia fardi , Neanis metu penè exanimata in hujusmodi ferè verba erumpit : Actum est , periimus ! in quantum malum , Antianira , coniecisti nos stulta tua misericordia , quae advenam admittendo , latroni omnimoda tela sub vestibus gestanti fores reclusisti ! His Antianira auditis quonam animo ad rem tam stupendam fuerit , cogitatione melius quam magna verborum vi comprehendi potest. Attamen quoniam id quod factum erat infectum reddi nequibat , multa cum animo suo volventi tandem virilis audaciae facinus patrandi sed t sententia : adeoque dictum ac factum Neanidem jussit ut vinum calefaciendum curaret , idque infunderet capacissimo argenteo poculo quod una manu capi non posset , ipsa interim in remotam domus partem ad cultrum acuendum secedens ; quem postquam exactum sinu condiderat , sumto vino latronem adiit , qui craterem sibi porrectum u-

traque manu prehensens ori admovit, avidèque bibit, nihil mali suspicatus, cum illa ferrum quod veste latebat aperiens, id ipsum illius jugulo adigit, eumque sic conficit. Hic fuit feralis exitus illius qui alius necem moliebatur.

His ita gestis, Neanidem sic alloquitur Antianira: Nebulonem istum, quem tanto pere horrebis, mea manu occubuisse vides, minimè tamen ob id securas nos existimes oportet: nam certo certius est, illi non defuisse plures hujus sceleris socios, nocte concubia circa aedes, ut fores sibi aperiantur, fistulis canturos; quamobrem quae nos manent, multo graviora opinor, nisi in tempore aliquod huic malo remedium adhibeamus. Agedum igitur, luminibus per totam domum dispositis, tu saltans, atque sursum deorsum cursitans, fidibus caue, dum ego clavichordium plectens melos clara voce moduler, quò isti de spe sua decidant, credituri scilicet familiam nostram rediisse, sui que sodalis propositum quassatum fuisse.

Complexa hunc sermonem Neanis, ó calidam inventionem ait, quam sine cunctatione,

tione, antequam improvisas nos adoriantur. exsequendam censeo; ergo

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Lucentibus igitur candelis è vestigio in singula conclavia illatis, quaeque se ad suas partes applicuit; tantumque strepitum hae solae saltatione & cantu excitarunt, ut aedes convivis undique repletas putasses.

Interea dum haec aguntur, ex compacto adfuit latronum turma ad introitum tentandum; sed consilium suum explosum rati, singuli denique abierunt, non sine ingenti ancillarum gaudio, quae inter spem & metum fluctuando noctem istam transegerunt.

Postquam verò solis orientis jubar tenebras, & quae easdem comitantur curas fugaverat, facinoris perpetrati; astuque repulsi furum impetùs nuncium hero suo miserunt; qui talium certior factus, excubias in proximam noctem apud praedium suum agendas, absque ulla mora curavit, nullus dubitans quin ejusdem sodalitiis aliquot illuc redirent; quae res falsum ipsum minimè habuit, quippe quidam intempesta nocte ti-

biis canentes hesternum quidem socium suum quaesitum, ast in manus satellitum, exoptata praeda, venere.

Cæterum quomodo in hos animadversum sit, quia nobis haud satis liquet, id potius silentii nostro velo involvemus, imponentes simul qualicunque huic narratiunculae finem, sequentibus hisce versibus corollarii loco adjectis.

R *Obora vimque animi si fortè in virgine
quaeras,*

*Exemplum ecce ingens Antianira dedit.
Tingere mucronem gestit nam sanguine
scurrae,*

*Gutturè & abscisso tollere lumen ei.
Nec satis hoc: sceleris sociorum eludere
foedus*

*Tentat, & inceptum nec male cessit opus.
Quippe astu solo furum glomeramen ab-
egit,*

*Obstructamque plagis exiit ipsa domum.
Atque his foemineum, docuit metuenda
virago,*

*Non semper maribus cedere molle genus.
Scilicet*

*Scilicet heic virtusque animusque emi-
cuit ultra*

*Sexum, namque viros reddidit atto-
nitos.*

Zie daar, Leezer, die Latyn verstaat, eene wonderbaare geschiedenis; maar dewyl ik te gemoet zie, dat ik hierdoor de nieuwsgierigheyd der gener welke dier taale onkundig zyn, zal opgewekt hebben, zal ik my nu, hen ten gevalle, in eenen taamelyk bedaagden ouderdom begeeven tót het vertaalē van 't gene ik byna veertig jaaren geleeden in 't Latyn met vermaak beschreef. Dit dan is 'er de zin van, schoon de Duytsche styl zo verheven niet is, als de Latynsche.

Door vertellinge is ons ter oore gekomen, dat ten tyde onzer ouderen zeker Heer in Brabant, die op eene groote Hófstede, welke hy op 't land bezat, woonde, willende eens, om eenige zaaken te verrichten, met zyne echtgenoot na de stad toegaan, aan zyne twee meyden, welke hy alleen t'huys liet, strengelyk beval, niemand by hun afweezen in telaaten, 't welk zy beloofden te zullen naakomen. Maar de Heer en Vrouw vertrokken zynde, en de avond beginnende te vallen; quam 'er eene zwangere vrouw, zo 't voor het oog scheen,

die zeer deemoedig badt om dien nacht, alwaare 't maar in de schuur, te moogen slaapen. De meyden haar toen vragende wie, en van waar zy was, gaf zy met eene flauwe stemme tót antwoord, dat ze eene arme vrouwe was, die kraamen most, en den slag reeds op den hals had, zo dat zy, die van pyn schier bezweek, voor eenen zwaaren ramp beducht was, byaldien ze dien nacht onder den blaauwen hemel zoude moeten overbrengen. Zy dit met eene groote ontsteltenisse zeggende, bewoog daardoor ééne van de meyden, die ik Klaare zal noemen, dermaate tót mededoogen, dat deeze tegens haare maat begon te spreken van dit vrouwmensch in te laten. Maar Katryn (dus noem ik de andere) gedachtig wat haar van haaren Heer belast was, zeyde ronduyt dat zy dit in geen deele toelaaten zoude: want, sprak ze, zo ons daardoor iets quaads overquam, eylieve, wat zouden wy t'onzer verschooning konnen inbrengen? Dóch naa veele woorden over en weér, zeyde Klaare, wel aan, dewyl gy tót zulk een goed werk niet wilt bewilligen, zo neem ik 't over my alleen, en zal instaan voor 't quaad dat 'er van zoudemoogen komen. Thans zich keerende na deeze die 'er stondt te kermen, beval zy haar goeds moeds te weezen, en beloofde haar te zullen inlaaten: waarop zy de valbrug, die toen opgehaald was, aanstonds neêrliet, en alzo den ingang ver-

schrik, in dusdanige woorden uyt : Och 't is met ons gedaan, wy zyn om hals ! O tót wat een zwaar ongeval, Klaare, hebt gy ons door uwe zótte meêdoogendheyd gebragt ? dewyl gy door eene vreemde in te laten, de deur geopend hebt voor eenen moordenaar, die met allerhande moordgeweer onder zyne kleêren gewapend is. Hoe verbaasd Klaare op 't hooren van dit zeggen gestaan heeft, kan men beter met zyne gedachten begrypen, dan met woorden uyt-drukken. Nóg tans doordien 't gene reeds gedaan was, nu niet ontdaan kon worden, beflout zy eyndelyk, naa een veelvoudig overleg, een stoute en manlyke daad te onderneemen, en beval opstaandevoet aan Katryn, den wyn heet te maaken, en dien dan in zekeren zilveren kroes te gieten, welke zo wyd was dat men hem met ééne hand niet vatten konde ; gaande zy zelve ondertusschen na achtere in eenen afgelegen hoek van 't huys om een mes te slypen ; 't welk zy wel scherp gewét, en by zich gestoken hebbende, den wyn nam, en 'er meê na den moordenaar toe ging, die den beker, hem toegereykt, met beyde zyne handen aanvattend, aan den mond zettede, en 'er wakker uyt dronk, zonder eenigen argwaan, terwyl zy 't mes, dat ze by zich gestoken had, voor den dag haalende, hem 'er met een vaerd de keel mede affneedt, en hem alzo van kant hielp. Dit was het doodelyk eynde van hem die anderen den dood brouwde.

Naa

Naa dat Klaare dit aldus geklaard had, sprak zy Katelyn in deezer voege aan: Dien schelm, voor welken gy zo byster bevreest waart, ziet gy nu door myne hand ontlyfd; maar daarom moet gy niet denken dat wy nu veylig zyn: want wees vry verzekerd dat hy makkers gehad heeft, die te nacht hier aan 't huys zullen komen fluyten, om van hem ingelaaten te worden; zo dat ik acht dat wy 't zwaarste nóg te verwachten hebben, indien wy 'er in tyds niet een schut voor schieten. Wakker dan, laten we overal, 't gansche huys door, brandende kaerfen zetten, en loop gy op en neer, alle de kamers in en uyt, al zingende en dansende, en op de fiool spelende, terwyl ik op de klavecimbel slaande, een deuntje helder opzinge; waardoor die sielten, in hunne hoope te leur gesteld, zullen denken dat ons volk weder t'huys gekomen, en den aanslag van haaren makker alzo mislukt is. Katelyn dit aangehoord hebbende, Hey, dat 's braaf bedacht, zeyd ze, laat ons zonder vertoeven dit maar gaan doen; want uytstel, als men gereed is, valt doorgaans quaalyk uyt. Naa dat zy dan alle de vertrekken met lichten bezet hadden, begon elk zyne rol te spelen, en deeze twee maakten met dansen en zingen zulk een geraas, dat men gemeend zoude hebben dat het huys vol gasten was.

Terwyl dit nu aldus geschiedde, quam de bende der struykrooveren volgens afspraak aan,
om

om te zien óf zy 'er binnen konden komen; maar vermoedende dat hun toeleg ontdekt was, gingen zy ten laastten alle weg, tót groote blydschap der gemelde meyden, welke dien nacht tusschen hoope en vreeze overbragten. Dóch naa dat de zon opgegaan was, en door haar licht de duysternis, en met ééne de zorg die dezelve verzelt, verdreeven had, lieten zy haaren Heere boodschappen wat voor een feyt door haar bedreeven was, en hoe zy door list den aanval der dieven afgeweerd hadden. Hy hieraf verwittigd, stelde tegens den vólgenden nacht een wacht by zyne hófitede, niet twyfelende óf daar zouden welenige van dat rót wederkomen; en dit ontschoot hem ook niet: want by den donker quàmen 'er etlyke van 't gespuysweêr fluyten, om te zien óf zy iets van hunnen makker verneemen konden; maar in plaats daarvan, wierden zy door die van 't Gerecht gevangen genomen. Dóch naardien my niet bekend is wat men deezen gasten deed, zal ik zulks met stilzwygen voorbygaan, en daarmede deeze vertelling eyndigen.

Het Gedichtje dat in 't Latyn achter dit verhaal vólgts, hoewel ik my met het ontwerpen daarvan in myne jeugdige jaaren wat vermaakte, acht ik nu niet der pyne waerd te verzaalen.

Om nu den draad deezer verhandeling van den
styl.

styl, welke reeds op 't eynde loopt, en door dit invoegfel afgebroken is, nóg eens weder op te vatten, staat my wyders te zeggen, dat in het schikken der woorden ook acht gegeven moet worden dat men dubbelzinnigheyd vermyde, 't en waare zulks met voordacht geschiedde; anders zoud iemand onze meening tegen onzen zin kunnen verdraaijen, gelyk my heugt dat zeker leezer eenen Schryver eens van valsche leere verdacht hielt, omdat hy in zeker boekje gezegd vondt wegens Adam en Eva, *Daar komt eene vrouw, welke hem van Góð gegeven was, om hem te temteeren.* Maar had de vertaaler gesteld, *Eene vrouw, welke hem van Góð gegeven was, komt daarop om hem te verzoeken,* dan kon'er geen verkeerden zin uyt getrokken geweest zyn; hoewel 't ook waar is, dat indien die Leezer verstands genoeg gehad hadde om op de tekens der zinscheydinge te letten, hy zulk eenen misslag niet begaan konde hebben: welke opmerking dan van zulk een groote aangelegenhoyd zynde, zo zal ik ook omstandig handelen

Van de

ZINSCHEYDINGEN.

DEwyl eene reede bestaat uyt verscheydene leden, is men gewoon, die door zekere tekens te onderscheyden. Deeze tekens óf merken by

by de Latynsche benaamingen best bekend zyn-
de, zal ik die ook alhier gebruyken.

Dit teken [,] óf (,) noemt men een *Comma*,
en is een teken van eenen korte ophoudinge, óf
ademhåalinge, als,

Komt / aanschouwt de daaden des Heeren / die
verwoestingen op aarde aantreft / die de oozlogen
doet ophouden tot aan het eynde der aarde / den boog
berbeest / ende de spies aan twee slaat / de wage-
nen met buut verbrandt. Pi. XLVI. 9, 10.

Van binnen uit het harte des menschen komen
boozt / quaade gedachten / overspelen / hoereryen /
doodslagen / dieberpen / gierigheden / boosheden / be-
zog / ontuchtigheid / booze ooge / lastering / ho-
vaerdij / onberstand. Mark. VII. 21, 22.

De bryeze des Heeren is / te haaten het quaade /
de hovaerdigheid / den hoogmoed / en den quaaden
weg. Spreuk. VIII. 13.

Zo 'er iemand is die met wind omgaat / en val-
schelph liegt / zeggende / Ik zal u profeteeren booz
wyn ende booz stercken drank / dat is een Pzofet dee-
zes volks, Mich II. 11.

Maar Jhesus antwoorde en zeyde tot hen / Gy
dwaalt / niet wetende de Schryften / noch de kracht
Gods. Matth XXII. 29.

Dit tekentje [;] wordte een *Semicolon* genoemd,
en is een teken van wat langer ophoudinge, dan
een *Comma* :

En veeltids komt de *Semicolon* te pas voor de
woorden, *Maar*, *dóch*, *niettegenstaande*, *nógtans op-*
dat; echter is dit zulk een vaste regel niet, die geen
uytzondering heeft: want somtyds vereyscht
de reede dat men een *Colon* voor die woorden
stelt ;

stelt; en *maar* wordt altemets oók wel achter een *comma* gezét: doch hoe men de *Semicolon* doorgaans gebruykt, kan uyt de vólgende voorbeelden gezien worden.

Zend uw licht / en uwre waarhepd / dat die my lepdn; dat ze my bzingen tot den berg uwre heylighpd / en tot uwre wooninge; ende dat ik ingaa tot Gods altaar. Pf. XLIII. 3, 4.

God / wy hebben 't met onze oozen gehoord / onze vaders hebben het ons verteld; gy hebt een werk gewoacht in hunne dagen / in de dagen van ouds. Pf. XLIV. 2.

Laat mpne verbolgers beschaamd worden / maar laat mp niet beschaamd worden; laat hen verschrik worden / maar en laat mp niet verschrik worden. Jer. XVII. 18.

Ik zal eenze volcpndinge maaken met alle de Heydenen / daar heene ik u verstroofd hebbe; maar met u en zal ik geene volcpndinge maaken. Jer. XXX. 11.

Ik heb de pestilenci onder ulleden gezonden / naar de wyze van Egipte; ik heb uwre jongelingen dood het zwaerd gedood / ende uwre paerden gevanghlyk laaten wegvoeren: ende ik heb den stank uwre heilegeren zelfs in uwre neuze doen opgaan; nogtans en hebt gy u niet bekeert tot my / spreekt de HEERE. Amos IV. 10.

Dit merk [:] heeft de benaaming van *Kolon*, en is een téken dat doorgaans in 't midden van eenen zin gesteld wordt; wanneer het vólgende dient tót aanwyzinge der oorzaake van het gezeyde, óf tót bevestiginge van het voorgaande, óf tót aanwyzinge van het oogmerk deszelfs:

zelfs: en menigmaal wordt de *Kolon* gevoeglyk geplaatst voor de woorden, *Want, naardien, daarom, dewyl, omdat*; en hoewel men dit teken ook wel voor 't woordtje *maar* stelt, nóg tans geschiedt zulks maar zelden; want het wordt doorgaans gebruykt achter een half-volkomen zin, als,

Ik zal niet eeuwighlyk twisten / noch ik en zal niet geduurighlyk vervolgen zyn: want de Heest zoude van booz myn aangezichte overstelpt worden. Jes. LVII. 16.

Uwe Zon zal niet meer ondergaan / ende uwē Maan zal haat licht niet introkken: want de HEE-RE zal u tot een eeuwigh licht tweezen / ende de dagen uwē treuringe zullen een eynde neemen. Jes. LX. 20.

Die zich beroemt / beroeme zich hierin / dat hy herstaat / ende my kent / dat ik de HEE-RE ben / doende weldaadighēd / recht / en gerechtighēd op der aarde: want in die dingen heb ik lust / spreekt de HEE-RE. Jer. IX. 24.

Genees my / HEE-RE / zo zal ik geneezen worden; behoud my / zo zal ik behouden worden: want gy zyt myn lof. Jer. XVII 14.

Sprek nu tot de mannen van Juda / en tot de inwooners van Jerusalem / zeggende; zo zept de HEE-RE: Ziet ik sozmeer een quaad tegen ulieden / ende denk tegen ulideneene gedachte. Jer. XVIII, 12.

Alus zult gy zeggen tot den Profheet: Wat heeft u de Heere geantwoord? Jer. XXIII. 37

Sint dat ik tegen hem gesproken hebbe / denk ik nog ernstighlyk aan hem: daarom commelt myn ingewand over hem; ik zal my zner zekerlyk ontfermen / spreekt de HEE-RE, Jerm. XXXI. 20.

Zieg

Let ik zal over **Juda** / en over alle inwoonderz van **Jerusalem** / brengen al het quaad dat ik tegen hen gesproken heb : omdat ik tot hen gesproken hebbe / maer zy niet gehoord en hebben / ende ik tot hen getoepent hebbe / maer zy niet en hebben geantwoord. Jer. XXXV. 17.

Ik de **HEERE** behoorde dien / alle oogeblik zal ik hem bebochtigen : opdat de vpaud hem niet en bezoeke / zal ik hem bewaaren nacht en dag. Jes. XXVII. 3. [Jesus zeyde] **M**ijn oordel is waarachtig : want ik en ben niet alleen / maer ik / ende de **Vader** die my gezonden heeft. Joh. VIII. 16.

Ende **Saulus** stondt op van der aarde : ende als hy zyne oogen open dede / zag hy niemand. Hand. IX. 8.

De **Heere** zeyde tot hem / **G**aa heenen : want deeze is my een uytverhooren vat / om mynen naam te draagen voer de heydnen. Hand. IX. 15.

Daa deezen zal ik wederkeeren / ende weder opbouwen den **Tabernakel Davids** / die verballen is / en het gene daarvan verhooren is / weder opbouwen / ende ik zal den zelven weder oprichten : opdat de overblijvende menschen den **Heere** zoeken. Hand. XV. 16, 17.

God en laat zich niet bespotten : want zo wat de mensch zaait / dat zal hy ook maaijen. Gal. VI. 7.

[.] **D**e deeze **Stip** of ruttel word **Punctum** genoemd , en dient tot een teken dat de zin der reede uyt is : en achter deeze stip behoort altoos een **Groote letter** te volgen. als,

Komt / hooft toe / alle gy die **G**od breeft / ende ik zal vertellen wat hy aan myne ziele gedaan heeft. **I**k riep tot hem met mynen monde / en hy wierdt verhoogd onder myne tonge. **H**adde ik na ongerechtigheid met myn harte gezien / de **Heere** zoude niet gehoord hebben. Ps. LXVI. 16, 17, 18.

't En waare de Heere my eene hulp geweest waer e /
myne ziel had byna in de stilte gewoond. Als ik zegde /
myn boet wanheit / utwe goedertierenhepd / o Heere /
ondersteunde my. Pf. XCIV. 17, 18.

Loofst / gy knechten des Heeren / loofst den naam
des Heeren. De naam des Heeren zy gepreezen / van
nu aan tot in eeuwighepd. Van den opgang der zonne
af / tot haaren neder gang / zy de naam des Heeren ge-
loofd. De Heere is hoven alle heydenen / boven de he-
melen is zyne heer ip ahepd Pf. CXIII. 1, 2, 3, 4.

[?] Is een *Vraagteken*, en wordt achter eene
vraag gesteld.

Heere / ik roep tot u den ganschen dag ; ik strek myne
handen up tot u. Zult gy wonder doen aan de dooden ?
of zullen de overledene opstaan / zullen ze u looben ?
Zal utwe goedertierenhepd in 't graf verteld worden ?
utwe getrouwichepd in 't verderf ? Zullen utwe wonder-
ren bekend worden in de duysternisse ? ende utwe gerech-
tighepd in het land der vergetenhepd ? Pf. LXXXVII.

10, 11, 12, 13.

Hoe lang zullen de godloozen / o Heere / hoe lang
zullen de godloozen van vzeugde opspingen ? hard
spreeken ? alle werkers der ongerechtighepd zich beroe-
men ? Pf. XCIV. 3, 4.

Zoude die 't oog plant / niet hoozen ? zoude die 't oog
fozmeert niet aanschoutwen ? zoude die de heydenen
tuchtigt / niet straffen ? Op die den mensche weeten-
schap leert. vs. 9, 10.

Waarmede zal ik den Heere tegenkomen / ende my
bukken voor den hoogen God ? zal ik hem tegen komen
met brandofferen ? met eenjaarige kalveren ? zoude de
Heere een welgevalen hebben aan dupzenden van rari-
men ? aan tiendupzenden van olibeeken ? zal ik mynen
eerst

erfgeboozenen geeven booz impie overtredinge? De
bucht impus hupus booz de zonde impier ziele & Mich.
VI. 6, 7.

Op slechte / hoe lang zult gy de slechtigheid bemin-
nen? en de spotters booz zich de spottetng begeeten?
ende de zotten wertenfchap haaten? Spreuk. I. 22.

Ben ik dan een Vader / waar is impie reze? ende
ben ik een Heere / waar is impie breeze? zegt de Heere
der heirschaaen tot u / o Priesters / verachters impus
naams. Maleach. I. 6.

De Zoon des menschen / als hy komt / zal hy ook
geloof blinden op der aarde? Luk. XVIII. 8.

[!] Is een teken van verwonderinge en uytbrœ-
pinge; 'tzy van droef heyd of blydschap, als

Hoe dikwils ver bitterden zy hem in de woestyn! Deed ik
hem smarte aan in de wildernisse! Pt LXXV III I. 40.

Och dat gy mi als een broeder waart / zungende de
bozsten impier moedet! Hoogl VIII. 1

Hoe is 't goud zo betdonkerd! het goede spre goud zo
bet anderd! hoe zyn de stenen des heyligdoms booz aart
op alle straaten verwoopen! de kostelike kinderen
Zions / tegen syn goud geschat / hoe zyn ze nu gelpt
gereckend den aardenen flesschen / het werk van de
handen eens potters! Klaag IV. 1, 2.

Zo zegt de heere Heere / Wee over die dwaas-
ze Profeten / die hunnen geest naawandelen / en
't gene zy niet gezien hebben! Ezech. XIII. 3.

Als hy nabij quam / en de stad zag / weende hy
over haar / zeggende / Och of gy ook beherdet / ook
nog in dezen uwn dag / 't gene tot uwe breede dient!
Luk XIX 41. 42

Dit teken [!] wordt doorgaans gesteld achter
de Tusfchenwerpsels Ach! Helas! Weel!

Z 2

() Dec

( ) Deze twee haakjes noemt men *Parentsche-
fis*, zynde een Tusschenstelling óf invoegfel
van eenige woorden, die doorgaans den zin wat
klaarder óf omstandiger uytdrukken, welke
echter zonder die ingevoegde woorden verstaan-
baar is, als

En Pilatus antwoordde hem / zeggende: Wilt gy
dat ik u den Koning der Jooden los laate? (want
hy wist / dat hem de Overpriesters door tyd over-
grievend hadden): maar de Overpriesters beweeg-
den de schaare / dat hy haer liever Barrabas zoude
loslaaten Mark. XV. 9, 10, 11.

Wouwen wy niet werten welke deeze nieuwe leere
gy / daar gy van spreekt: want gy brengt ernige
bzeemde bingen vooz onze oozen. Wy willen dan
weten wat toch dit zyn wiff. (Die van Athenen
nu alle / en de bzeemdelingen die zich daar onthiel-
den / besteeden hunren tyd tot niets anders / dan
om wat nieuws te zeggen en te hoorren.) Ende Pau-
lus raande in 't midden van den Areopagus / zeg-
de / Gy mannen van Athene / ik bemerk dat gy
allesing selph als godsdienstiger zyt. Hand. XVII.
19, 2, 21.

Ik en wiff niet dat u onbekend zy / Broeders / dat
ik menigmaal voorgenomen hebbe tot u te komen
(ende heer totnogtoe ver hinderd geweest) / opdat ik
ook onder u eenige bzicht zoude hebben / gelph als
ook onder de andere Heydenen. Rom I. 13.

Deeze aanwyzing der *Zinscheydinge* brengt my
in gedachten, dat 'er zyn die 't niet wel schyn-
nen te kunnen inschikken dat men zich somtyds
van Klanktekens, by den naam van *Accenten*
be-

bekend, komt te bedienen; omdat zy die noodeloos in onze taale achten. Maar alles wat men tegen't gebruyk daar van zeggen kan, meen ik dat men ook tegende tekens der Zinscheydinge zoude moogen zeggen; want men zou kunnen beweeran dat die, hoewel niet onnut, nóg tans vangeen volstrekte noodzaakelykheyd voor veel zyn; omdat de minste leezers behoorlyke acht daarop geeven, en de meeste moogelyk leezen, zonder eens daarop te letten; hoewel zy evenwel nóg zoo leezen, dat men hen taamelyk verstaan kan. Maar wat goede Schryver zal daarom die tekens verwerpen? Immers vindt een naauwkeurig leezer gemak daar by, en kan overluyd leezende, zo hy wel op die tekens let, ook des te beter van anderen verstaan worden. Even alsoo kunnen de klanktekens somtyds ook dienen, om voor te komen dat de woorden door eenen uytheemfche gerabraakt, óf met eenen verkeerden klank uytgesprooken worden.

Van de

L E T T E R-, en
 SPRAAK-KONSTIGE
 F I G U U R E N.

Zowel in de Nederduytsche, als andere taalen, maakt men somtyds niet alleen in de bewoordingen, maar ook in de woorden, eenige verandering die van het dagelyksch gebruik, en de eenvoudigste wyze, eenigfins, afwykt, en nógtrans menigmaal noodig is, 't zy om de ligtheyd van uytpraak, óf om een vaers te gladder te doen róllen, óf om de reede met des te krachtiger naadruk voort te brengen. De verandering in de woorden bestaat in het afneemen óf byvoegen van eene letter óf lettergroep, op meer dan eenerley wyze.

De gemeenste affnyding eener letter is die, welke by den Griekschē naam *Apostrophé* best bekend is, als, *Op 't Land*, voor, *op het land*; *In 't water*, voor *In het water*; *d'Aarde*, voor *de aarde*; *d'Uyterste*, voor *de uysterste*. Maar deeze laatste affnyding komt niet te pas dan voor een woord dat met eene Klinker begint: want men mag niet schryven *D'zee*, *D'stoel*, dewyl dit

dit eenigfins een onuytspreekelyke taal, enderhalve niet fchryfbaar is.

Vooraanzetting, by den taalkundigen met de benaaming van *Proffibefis* bekend, en van fomigen in 't Neêrduytfch *Toezét* genoemd, voegt iets voor aan een woord, als wanneer men in plaats van *Dóch* fchryft *edóch*, in ftede vangeene, *egeene*, en voor *maar*, *nemaar*.

Voorafneeming, anders *Apharefis*, neemt de voorfte letter óf lettergreep van een woord weg, als *Stadig* voor *gestadig*, *Het* hoort *my* toe, in plaats van *behoort*; *Het* hoeft niet, in ftede van *behoeft*; *Hy draagt* zich wel, in plaatfe van *gedraagt*; en *Voegelyk* voor *gevoegelyk*: voorts *Dit* 's voor *Dit is*; en 'k *Zal* voor *Ik zal*.

Invoegfel, óf *Epenbefis*, zet eene fillabe óf letter in 't woord, als *Vrygheyd*, *Zachtgheyd*, in ftede van, *Vryheyd*, *Zachtgheyd*; en *Inwoonder* in plaatfe van *Inwooner*.

Uytlaat, óf *Syncope*, werpt eene letter óf lettergreep uyt het midden van 't woord, als *Boel* voor *boedel*, *Leer* voor *leder*, *Zuyen* voor *zuyden*, *Vaar* voor *vader*, *Broer* voor *broeder*, *Voer* voor *vaeder*, en *Spoen* voor *spoeden*.

Affnyding, óf *Apocapé*, snydt een letter óf lettergreep achter van een woord af, als *Eer* voor *eere*, *Uw* in plaatfe van *uwe*, *Eer* voor *eerder*, *Meer* voor *meerder*, *En* voor *ende*, *Eynd* voor *eynde*, *Of* voor *ofte*; *Nóch* voor *nóchte*.

Achteraanzetting, óf *Paragoge*, voegt eene lettergreep achter aan 't woord, als *Omme* in plaats van *om*, *Kasse* in stede van *kas*, en *Heere* voor *Heer*.

Tzamentrekking, óf *Crafsis*, trekt het woord tza-men, als *Weër* voor *weder*, *Doôn* voor *dooden*, *Goôn* voor *Goden*, *Steên* voor *steden*, *Geleên* voor *geleden*.

Rekking óf *Splyting*, by den naam van *Diarefis* bekend, rekt óf splyt eene lettergreep in tweên, als *Errefdeel* in plaats van *erfdeel*, *Mannelyk* in stede van *manlyk*, *Völlik* voor *vólk*, *Hurrekt* voor *hurkt*, en *Gelas* in plaats van *glas*.

Versmelting, óf *Synalæpha*, doet eene sillabe eens klinkletters in de volgende versmelten, als,

Ik leefde in vrede, die my nimmermeer verveelt.

en

Verhoor me, ó God, in 't licht gezeten.

Letterwisseling [*Antistæchon*] stelt de ééne letter voor de andere, 't welk in rym te passé komt, als *Kleen* voor *kleyn*, *Gemeyn* voor *gemeen*, *Werdt* voor *wordt*, *Smert* voor *Smart*.

De FIGUREN, die de bewoordinge betreffen zyn als volgt.

Woorduytlaating, den Latynisten by den naam van *Ellipsis* bekend, is wanneer men een woord tót den zin der reede behoorende; verzwylt, als, *Uwen aangenaamen heb ik ontfangen*, naamelyk *brief*: En *Ik ontfing den uwen den tienden deez'er*, te weeten *maand*.

Overtólligheyd [*Pleonasmus*] is als men tót krachtiger

tiger uytdrukkinge zyns zeggens een woord in de reede voegt, dat'er niet eygentlyk vereyscht wordt, als *Ik heb 't met myne oogen aanschouwd*, in plaats van *Ik heb't gezien*, waarvoor men ook wel zegt, *Ik heb het zelf gezien*. Voorts. *Den dood sterven*, in stede van *Sterven*. Zo zegt men mede, *Waar ter wereld is dat gebruykelyk?* in plaats van, *Waar is dat in't gebruyk?* ook zo zegt men insgelijk, *Waar ter plaats?* *Niemand ter waereld*. 't Schynt ook eenigfins overtóllig, als men zegt *Een kleyn boekje*; óf *Kleyne vischjes*; want *Boekje* en *Vischjes*, zyn uyt zich zelve Verkleyn-naamen.

Tzamenstelsel [*Synthesis*] Is als men een Naamwoord en Werkwoord tzamen voegt, die in getal, óf geslacht, óf eygenschap, niet overeenkomen, als. *Daar was 'er een deel die 'er niet mede vrede waaren*; door *Deel* verstaat men hier eenige. Zo ook, *Daar stondt zo veel vólks op de wal, dat de Schipper ze* [naamelyk, de menschen] *niet inneemen kon*. Dus zegt men mede, *Het krygs-vólk wierdt op hunne aankomst met nooddrufst verzórgd*. Dit paar zag hunne naakomelingen tót in 't vierde lid. Elk zyn we dit ongemak onderhavig. *Die ondeugd ontzag zich niet te zeggen: dat is, Die ondeugende vent*. Hier onder schynt ook betrekke-lyk deeze spreekwyze, *Gemeen recht is de voorrechten des lands*, waarvoor men zeggen kan zyn de voorrechten. Als mede *Hy keek het volk aan*, 't welk alle op hunne kniën lag,

Z 5

aan-

kniën lag, aanbiddende 't gene zy zelve niet wisten wat het was. Zo zegt ook Gód. Jes. LXVI 2. Ik heb myne handen uytgebreyd den ganschen dag tót een wederstreevig volk, die wandelen (in stede van dat wandelt) op eenen weg die niet goed is.

Verzameling [Zeugma] is een bevatting van één óf meer Naamwoorden onder een Werkwoord, het welk in getal óf persoon niet daarmede overeenkomt, als, *Hier was haar wagen geplaatst, hier haare wapens*; welk laatste Naamwoord anders het Werkwoord waaren vereyschen zoude: *Gy spraakt zacht, ik luyd*, dat is, *Ik sprak luyd*. Dus betreft men ook verscheydene Naamwoorden onder één Werkwoord, als *Haare geleerdheyd, bescheydenbeyd, en andere begaafdheden, hebben haar vermaardgemaakt*. Hiertoe behoort ook, als 'er twee óf meer Naamwoorden byeenstaan, die niet van één geslacht zyn, en onder een Voor-naamwoord, dat in geslacht overeenkomt met het Naamwoord daar het naast bystaat, betrokken worden, als, *God is 't leeven en de krachte die alles onderhoudt*, want *die* is hier beter dan *dat*.

Tzamenvatting [Syllepsis] is als men twee verscheulende persoonen óf woorden onder één woord vervat, als, *Nóch ik, nóch gy hebben 't gedaan. De leerlingen en de Meester doen tzaamen kunnen pligt: Debora en Barak Veldoversten der Israëlitzen*.

Vervanging [Synecdoché] is als men zyne be-
woor-

woording in 't kort vervangt, gelyk wanneer men willende verhalen, hoe zekere landaard wel van 't gewas leeft, maardat echter de meeste der zelve van vleesch leven, daarvoor dan zegt, *Zy leven wel van 't gewas, doch meestendeels van vleesch.*

Voorkoming [*Prolepsis*] is als 'er een woord voorgaat, 't welk het geheel berekent, dat in zyne deelen niet uytgedrukt, maar verstaan wordt, als, *Daar quamen twee arenden aanvliegen, de ééne van 't oosten, de andere van 't westen. De Krygsbevelhebbers vochten tzaamen, de één met den degen, de ander met het pistool.*

Woordsplyting [*Imesis*] is wanneer een woord in twee gespleeten wordt, 't welk by ons in tzaamengezette woorden gestadig plaats vindt, als, *Ik zette dat boek voornameelyk nyt liefhebbery over. De Drukfouten schryft men doorgaans den Authour toe; splytende aldus de woorden Overzetten en Toekbryven.*

REDENKONSTIGE

F I G U U R E N.

OM met meerder naadruk onze meening voor te draagen, gebruykt men menigmaal in de reede eene *Woordwiffeling*, die by de Latynsche Letterkonstenaars *Tropus* genoemd wordt: dóch eer ik tót de voorbeelden van deeze woordwiffelingen treede, zal ik iets van het gebruyk der gelyknaamige woorden melden: want tót krachtiger uytdrukkinge eener zaake verdubbelt men fomtyds de bewoording, het welk gevoeglyk geschiedt door een ander woord, dat eeniger maate van de zelfde kracht is, óf eenige overeenkomst daarmede heeft: als *Groote, Heylige. goedertieren, en barmhartige Góð.* Aldus kan men ook zeggen, *Aandachtiglyk, vuuriglyk, en onophoudelyk bidden.* Tót meerder naadruk dan bedient men zich veeltys van *Gelyknaamigheyd* [SYNONYMIA], als, *Hy bezit veel goed, en heeft groote middelen*: alsmede. *Ik beloof het u, ik neem 't aan, ik zeg het u toe.* Gelyk nu dusdanig een verschiet van woorden dienstig is om onze meening niet alleen krachtig,

zig, maar ook behaagelyk, uyt te drukken, zo moet men echter onzigtiglyk daar ontrent te werk gaan: want al te groote overtólligheyd kan zelfs de allerbeste dingen eenigfins b. derven. Daarom is 't veylight alles met maate te gebruyken: en als dusdaanig een gebruyk spaarzaam, en met een gevoeglyke schikkinge, geschiedt, dan wordt door eene woordverdubbeling, óf ook door eene Woordspeling, de aandacht der toehoorderen óf des Leezers somtyds opgescherpt. Zie hier dan eenige staaltjes van zodanig een woorden-cieraad.

Overdragt óf Leenspraak [METAPHORA] is als een woord van zyne eygene betekenisse tót eene andere overgedraagen wordt, om eenige gelykheyd óf overeenkomst der zaake, als wanneer men eenen botterik *Hzel*, eenen plomperd *Vlegel*, en eenen listigen quant een *Vós* noemt; en den mensch, uyt inzicht van de brósheyd onzes levens, met den naam van *Waterblaas* betekent: Zo zegt men ook voor een verhard hart, een *Steenhart*, óf een *verstókt hart*; en dus past men somtyds op de bedryven des menschen zekere Werkwoorden toe, die eygentlyk de werkingen van onvernunftige dieren uytdrukken, als *Vliegen*, *kruypen*, *keffen*, enz. ook zegt men wel, *Zy dóbberde tusschen hoope en vreeze*: En, *Hy sprak niet, maar hy donderde*.

Naamwisseling [METONYMIA] is als men de oorzaak óf het uytwerkende, stelt voor de uytwerkinge, óf het uytgewerkte voor het uytwer-

werkende, óf het begrypende voor het begreepene, als, *Ovidius leezen*, in plaats van, het boek van Ovidius; *Een kransje plukken*, dat is, bloemen tót een kransje. *De dood is in de pót*, dat is een doodelyk fenyn. *Gy zyt stóf*. Gen. III. 19. *dat is*, uyt stóf gemaakt. *Drie kelkjes drinken*, d. i. den wyn in de kelkjes.

Onder de *Naamwisselinge* zyn ook betrekkellyk de vólgende spreekwyzen: *Door 't staal gesneveld*, d. i. dooreen staale zwaerd óf dólk. *Met de scherpte des zwaerds slaan*, d. i. met een scherp zwaerd. *Het huys Israets*, d. i. het Israelitische vólk. *De aardkloot*, d. i. de waereld, om haare ronde gedaante. *De eerwaardige grysheyd*, d. i. de ouderdom, welks tékenen de gryze hairen zyn. Zo betekent men het vólgende ook wel door 't voorgaande, als, *Hy heeft geleefd*, meenende daarmede, hy heeft opgehouden te leeven, dat is, hy is gestorven: Dus zegt men mede, *Hy is 'er geweest*. En het voorgaande wordt ook wel betekend door het gevólg, als, *Klaagt gy dat uw zoon by de Turken gevangen is? Men heeft wel aanzienlyke Heeren moeten lossen*: want het woord *lossen* geeft hier te kennen dat die Heeren gevangen geweest waaren. Ook gebeurt het wel dat men de zaak door 't nevenaande betekent, welke figuur men METALEPSIS [Overneming] noemt, gelyk daar 1. Sam. XXIV. 4. gezegd wordt, dat *Saul in de spelonke ging om zyne voeten te dekken*. Hier onder schynt ook betrek-

betrekkelyk 't woord *Overgeeven* voor *braaken*.

Woordſpeeling óf *Zinſpeeling* [PARANOMASIA] is als een woord meer dan éene betekenis heeft, óf wanneer het éene woord door klank of betekenis eenigſins op 't ander ſlaat, als, *Dat Lam is lam. Het geld geldt veel in dit geval. Buskruid is een boos kruid. Die Tas is deun op de tas. Goe wenſch, goe wenſt. O Rome ryk van roem.* Hiertoe is ook betrekkelyk dit twee-regelig dichtje dat gemaakt wierdt op 't ſluyten der Spaanſche vrede, en 't ſtichten van den Nieuwekerkſtoren:

De wyze Magiſtraat, om de eendragt niet te ſtooren,

Sloot in de kerk de vrede, en uyt de kerk den tooren.

Eene *Byspreuk* óf *Verbloemde reede* [ALLEGORIA] is wanneer men verſcheydene woordwiſſelingen achter één gebruykt, gelyk wanneer men Joannes den Dooper noemt, *De dageraad des Nieuwen Verbonds, de voorlooper van de Zonne der gerechtigheyd, de boetbazuyn, de wekker óf prikkel der onboetvaardigen.* 't Is ook een verbloemde ſpreekwyze van den Apoſtel, daar hy zegt. *Ik heb geplant, Apollos heeft nat gemaakt maar Gód heeft den wasdom gegeven.* 1. Kor. III. 6. Een zeer zonderlinge verbloemde reede vindt men by Salomons *Prediker.* XII. 3, 4, 5. *In den dage wanneer de wachters des huizes zullen beeven, ende*

ende de sterke mannen zich zullen krommen, ende de maalfsters zullen stille staan, omdat zy minder geworden zyn; ende die door de vensteren zien, verduysterd zullen worden; ende de twee deuren na de straat zullen geflooten worden; als 'er is een nederig geluyd der maalinge, ende hy opstaat op de stemme des vogelkens, ende alle de zangeressen nedergeboogen zullen worden. Ook wanneer zy voor de hoogie zullen vreezen, en dat 'er verschrikkingen zullen zyn op den weg, ende de amandelboom zal bloeijen, enz. Hiervoor zoude men kunnen zeggen

„ Ten dage wanneer onze handen en armen zullen schudden en beeven, onze beenen en kniën trillen en knikken; als ons gebit vergaat, door 't verminderen der tanden en kiezen; als onze oogen duyfter worden, onze ooren doofachtig, en 't kaauwen zachtjes toegaat; als men door gebrék van slaap 's mórgens vroeg opstaat, zo dra als de vogeltjes beginnen te quinkeleeren; als onze stem in 't zingen gansch verflaauwt; wanneer men schroomt tegen eenne hoogte op te klimmen, als men langs den weg gaande dikwils struykelt en alzo schrikt, en als ons haar door grysheyd zich zo wit vertoont als 't bloeifel der boomen.

Woordherhanting [EPIZEUXIS] herhaalt een woord óf bewoording, als 2. Sam. XVIII. 33. *Myn zoon, myn zoon, Absalom! Och dat ik voor u gestorven waare, Absalom, myn zoon, myn zoon!* Somtyds is dezelfde naam óp meer dan óenen toepass-

passelyk, als, *Salomon*, niet die wyze Koning, maar deeze onverstandige Salomon. Dus kan men ook zeggen, *Prins Willem van Oranje weederstondt de Spaansche trotshejd, en zyn naaneef Prins Willem die der Franschen*. Ook kan de Herhaaling somtydseen gevolg van het voorgaande zyn, als, *Zo niemand godvruchtig is, dan die zich nooit te buytengaat, dan is niemand godvruchtig*.

Achternaaerhaaling [EPANALEPSIS] is als men eene spreuk óf vaers met het zelfde woord of eene reede met ééne en dezelfde bewoording begint, en sluyt, als *T avond kom ik t'huys, ik kom niet weer voor t avond. Men ziet hem nooit alleen, 't zy waar men hem ook zoekt, óf waar men hem ziet. Gedaan is nu myn werk ik heb myn werk gedaan*. De VIII. Psalm begint en sluyt met deeze woorden. *O Heere, onze Heere, hoe heerlyk is uw naam op de gansche aarde!* Het begin en het eynde van den CII. Psalm is, *Loof den Heere myne ziel*. En de CXVIII begint en eyndigt met dit vaers. *Loof den Heere, want hy is goed; want zyne goedertierenhejd is in der eeuwighejd*.

Weëromkeering [EPANODOS] is eene herhaating der voorgaande woorden, met eene omkeering van den zin, als, *Wy leeven niet om te eeten; maar wy eeten om te leeven*. *Wat de tegenwoordige omstandighejd vereyscht weet ik niet; en 't gene ik weet, vereyscht de tegenwoordige omstandighejd niet*.

Klankverdubbeling [ANADIPLOSIS] is als dezelfde

de klank eenen zin sluyt, en den volgende begint, als, *Ons leeven is een droom; Schroom dan u veel daarop te betrouwen. Berouwen zoud u zulk een onbedachtheyd.*

Zelfwoordigheyd [ANAPHORA] is als men eene bewoording verscheydenmaal achter-een herhaalt, als, *Hoe durft gy dus spreken? Hoe durft gy zulk bestaan? Hoe durft gy zo veel voogdy aannemantigen? Wyders, 't Is heter tót den Heere toevlugt te neemen, dan op den mensche te vertrouwen. 't Is beter tót den Heere toevlugt te neemen, dan op Princen te v rrouwen. Ps. CXVIII. 8, 9. By den Profect Jeremia, Kap. LI. 21, 22, 23. vindt men deeze woorden, Door u zal ik in stukken slaan, achtmaal herhaald. Nahum zegt, Kap. I. 2. Een yverig Góde ende een wreeker is de Heere, een wreeker is de Heere, ende zeer grimmig; een wreeker is de Heere aanzyne wederpartyders.*

Wederkeer [EPISTROPHE] is eene herhaaling van het zelfde woord óf de zelfde Spreuk, in 't eynde van den zin der reede, als, *Wie was het die Engeland van het aanstaande juk des Pausdoms redde? 't Was Koning Willem. Wie sloeg het heir van Jakobus in Ierland aan de rivier de Boyn? Koning Willem. Wie bemagtigde het sterke Namen, 't welk de Franschen onwinbaar oordeelden? Koning Willem. Wie noodzaakte Louis den XIV. eyndelyk tót Vrede. Koning Willem. Diergelyk een Wederkeer is het volgende: Looft den Heere, want hy is goed; want zyne goedertierenheyd is in der eeuwigheyd.*

heyd. *Dat* Israel nu zegge, *dat* zyne goedertierenheyd in der eeuwigheyd is. *Het Huys Aarons* zegge nu, *dat* zyne goedertierenheyd in der eeuwigheyd is. *Dat* zy, die den Heere vreezen, nu zeggen, *dat* zyne goedertierenheyd in der eeuwigheyd is. Pf. CXVIII.

1, 2, 3, 4.

Omtógt [SYMPLOCE] is eene tzaemenkomst van Zelfwoordigheyd en Wéderkeer, dat is eene herhaaling van de zelfde bewoordinge in 't begin en in 't eynde der zinspreuken, als, *Wat vólk verbrandt zyn land? De Hóllanders. Wat vólk maakt van modder land? De Hóllanders. Wat vólk leeft voornaamelyk van de zeevaart? De Hóllanders.*

Trapspreuk [CLIMAX] is eene tzaemenschakeling van ééne en dezelfde woorden, die der eede trapswyze doen klimmen, als, *Wat hem lust, staat hem vry; wat hem vry staat, kan hy; wat hy kan, durft hy; wat hy durft, doet hy; en wat hy doet, benaadeelt niemand.* In de H. Schrift leest men, *Dat de Verdrukking lydzaamheyd werkt, de lydzaamheyd bevinding, de bevinding hoope, en de hoope beschaamt niet.* Rom. V. 3, 4, 5. *Die hy te voore verordineerd heeft, deeze heeft hy ook geroepen, ende die hy geroepen heeft, deeze heeft hy ook gerechtaerdigd, ende die hy gerechtaerdigd heeft, deeze heeft hy ook verheerlykt.* Rom. VIII. 30.

Hoe zullen zy hem aanroepen, in welken zy niet geloofd hebben? Hoe zullen zy in hem gelooven, van welken zy niet gehoord hebben? Hoe zullen zy hooren, zonder die hen predike? en Hoe zullen

len zy prediken , indien zy niet gezonden worden. Rom. X. 14, 15. Voegt by uw geloove deugd, by de deugd kennis, by de kennis maatigheyd, by de maatigheyd lydzaamheyd, by de lydzaamheyd gódzaligheyd, by de gódzaligheyd broederlyke liefde, en by de broederlyk liefde, liefde tegens allen. 2. Pet. I. 5, 6, 7.

Schertsreede [IRONIA] is een uytdrukfel dat het tegendeel zegt van 't gene 'er gemeend word, om iemand alzo op eene heufche wyze door te stryken, als, *Gy hebt dat fraai geklaard*, wanneer men meent, *niet fraai*; en *Gy zyt een braaf kaevel*, verstaande daardoor geheel iets anders. In zodaanigen zin schynt ook gesproken te weezen 't gene 'er staat Gen. III. 22. *Toen zeyde de Heere Góð, zie de mensch is geworden als onzer één.* Een zeer steekelige schimpreede is die van den Profeet Elia, toen hy tót de Baals Profeeten wegens hunnen Góð zeyde, *Roep met luyder stemme, want hy is een Góð; omdat hy in gepeyns is, óf wat te doen heeft, óf omdat hy op reyze is; misschien slaapt hy, en zal wakker worden.* 1 Kon. XVIII. 27.

Bystere Groot spraak óf Stóffering [HYPERBÓLE] is eene spreekwyze die de waarheyd, naar de letter, te bovengaat, en daardoor des te krachtiger naadruk van de veelheyd, grootheyd, óf uytmuntendheyd der zaake geeft; En hoewel men lieden vindt die zeggen dat zulks onbetaamelyk is, nógtans ontbreken ons geene voorbeelden daar van in de H. Schrift, gelyk daar Gen.

Gen. XLI. 49. gezegd wordt, dat Joseph zeer veel koorns byeen bragt, als 't zand der zee. Nóg verder buyten de schreef loopt het, daar Rechts. VII. 12. Van de kémelen der Medianiten gezegd wordt, dat ze waaren ontellyk, gelyk het zand dat aan den oever der zee is. Zo wordt ook 1 Kon. I. 40. gezegd. Dat de aarde spleet van het geluyd des vólks 't welk met pypen pypte: En de Psalmist zegt Pf. CVII. 26. van de schepen in zee, Zy ryzen op tót den Hemel, zy daalen neder tót in de afgronden. En Pf. VI. 7. zegt David. Ik doe myn bedde den ganschen nacht zwemmen, en ik doornatte myne bedstede met myne traanen. en Daniel. (Kap. X. 17.) Geen adem is in my overgebleeven. En Hab. I. 8. leeft men, Zyne ruysers . . . zullen vliegen als een arend. Van wege Gód wierdt tót Nebukadnezar gezegd Dan II. 38. Overal daar menschen kinderen wonen, heeft hy de beesten des velds, en de vogelen des hemels, in uwe hand gegeven, ende hy heeft u gesteld tót een Heerscher over alle de zelve. De H. Joannes besluit zyn Evangelium met deeze woorden, Daar zyn nóg veele andere dingen die Jesus gedaan heeft, welke zo ze elk byzonder geschreeven wierden, ik achte dat ook de werreld zelve de geschreevene boeken niet en zoude vatten. En de Apostel Paulus zegt Rom. IX. 3. Ik zoude zelf wel wenschen verbannen te zyn van Christus voor myne broederen, die myn maagschap zyn naar den vleesche.

• *Persoonverbeelding [PROSOPOPOEIA] is als 'er een ander persoon, 't zy tegenwoordig óf afwezend*

zend, 'tzy mensch, óf Gód, óf Engel, spreekende ingevoerd wordt, als, *Zó Abraham, ó verduysterde Jooden, opzag, hy zoude zeggen, Wat noemt gy u zelve myne kinderen? Ik ken 'er ulieden niet voor; gy zyt een ontaard en verbasterd gestacht.* By den Profeet Jeremia leest men, *Hoort nu dit, gy dwaas en hartenloos volk, die oogen hebben, maar zien niet, die ooren hebben, maar hooren niet. Zult gy lieden my niet vreezen, spreekt de Heere? Zult gy voor myn aangezigt niet beeven? ik die der zee het zand tót eenen paal gesteld hebbe, met eene eeuwige inzettinge, dat ze daarover niet en zal gaan; óf schoon haare gálven zich beweegen, zo zullenze dóch niet vermoogen; óf ze schoon bruyssen, zo en zullenze dóch daar over niet gaan.* Jer. V. 21, 22. *Konden de ossen en ezels spreekken, zouden ze tót de ongodvruchtigen niet zeggen, Wy kennen onzen bizzitter, en de krebbe onzes Heeren; maar gy lieden, wat weet óf verstaat gy tóch? Wat kennis hebt gy van den Heere?*

Afwending [APOSTROPHE] is als de reede zich wendt na eenen anderen, dan dien men eygentlyk aanspreekt, als *Indien gy, ó Paulus, opzaagt, en wist hoe men uwe meening verdraaide.* Dus begint ook de Profeet Jesaia, *Hoort, gy Hemelen, en neem ter oore, gy aarde.* 't Is mede eene soort van *Afwendinge*, als men zich zelven aanspreekt, gelyk David *Ps. XLII. 6. Wat buygt gy u neder, ó myne ziele, ende zyt onrustig in my!*

Vervanging [SYNECDOCHE] is als men door een ge-

gedeelte het geheel betekent, óf door de soort het geslacht uytdukt, als *Een schip met honderd kóppen* : en, *Een pinas met tweehonderd zielen*. *Naa verloop van tien zomers*, dat is, jaaren. *Op dat geen vleesch zoude roemen voor hem*, 1 Kor. I. 29. d. i. geen mensch. *De Koning stondt aan de zyde van de poorte*, d. i. David. 2. Sam. XVIII. 4. Zo zegt men ook *De Profeet* verstaande daardoor by uytneemendheyd *Jesaja*, en *De Apostel*, meenende *Paulus*. En door de plaats te noemen verstaat men somtyds de ingezetenen, als *Dit kan Hólland getuygen*; *dit heeft Engeland aanschouwd*. Vervanging des ééne deels van 't ander is, *Alle de zielen die met Jakob in Egypte quamen*, uyt zyne heupe gesprooten Gen. XLVI. 26. 't Is waar, sommige hebben geoordeeld dat dit de voorplanting der zielen te kennen gaf; maar andere verstaan door *zielen*, menschen. In Ps. XVI. 10. leest men, *Gy zult myne ziel in de helte niet verlaten*: Etlyke uytleggers hebben geacht, dat dit zo veel was, als *Gy zult myn lyk in 't graf niet laten*; dóch andere oordeelen dat het gevoeglyk betekenen kan, *Gy zult myne ziel in den dooden-staat niet verlaten*.

Vernoeming [ANTONOMASIA] is eene soort van Vervanging, gelyk wanneer men eenen wellustigen Vorst een' *Sardanapalus* noemt, en met de *Stad* te noemen, *Rome* meent, óf als men door den *Beschryver van den Trojaanschen oorlog*, verstaat *Homerus*.

Misbruyking [CATACHRESIS] is als men een woord oneyntlyk gebruykt, als *Een koper stryk-zyer*, en *Een zilver oor-zyer*.

Begrynzing [SARCASMUS] is eene bitse bespótting, als *Mees gegroet, gy Koning der Jooden*. Matth. XXVII. 29.

Natuaauwing [MIMESIS] is eene schimpige naazegging van iemands woorden, als wann'er iemand gezegd hebbende, *Nooit bejegende ik u quaalyk*, maar *zócht altoos uw best*; men daarop tót hem zeyde, *Trouwens, nooit hebt gy my quaalyk bejegend*, maar *altoos zócht gy myn best*; niet waar?

Vrymoedige Spraak [PARRHESIA] is als men iets dat haatelyk schynt, vrymoediger uytspreekt dan'er verwacht wierdt, gelyk Nathan, toen David gezegd had, *De man die dat gedaan heeft, is een kind des doods*, daarop tót hem zeyde, *Gy zyt die man* 2. Sam. XII 5, 7.

Verzwyzing [APOSIOESIS] is een schielyke afbreeking der raede, zodat het naauwlyks blykt wat men zeggen wilde; gelyk daar Virgilius spreekende van het zwaar onweer den Trojaanen op zee overgekomen, en Neptuin invoerende, als eenen die de Winden bekyft, hem aldus, volgens Vondels vertaalinge, doet spreken; *Ik zweer men zal u: Maar het is best eerst dit byster onweder neder te zetten*. Zo zegt men ook wel, *Houd den bek vlegel, óf ik zal u. . .* Hier onder betreft men ook, wanneer iemand zich ge-
laet iets niet te willen zeggen 't gene hy nógtans
eenig-

eenigfins zegt, als, *Ik zal nu zwijgen, hoe schandelyk gy u gedraagen, en hoe leelyk gy hem gefnooten hebt.*

Herroeping [REVOCATIO] is als men 't gene men reeds gezegd heeft, herroept, óf anders uytdukt, als. *Ik heb eenen zoon; ach, wat mag ik zeggen, Ik heb? want ik heb'er eenen gehad; maar tegenwoordig is 't onzeker óf ik hem nóg hebbe, óf niet. Aanschouw me dien mensch eens, zo men anders hem, die alle menschelykheyd afgelegd heeft, eenen mensch noemen mag. Die zo spreken geeven daardoor de diepte, wat zeg ik diepte? ik meen de ondiepte, van hun verstand te kennen.*

Toestaaning [EPITROPE, five Concessio] is als men zynen tegenstreever iets toestaat; 't gene men acht dat ons niet benaadeelen kan, als, *Genomen dat het een mislag waare; 't is zodaanig een mislag daar geen mensch zich voor hoeden kan.*

Toelaating [PERMISSIO] is als men iets toelaat, dóch met zekere bedreyginge, als, *Wel aan, zo gy naar geen vermaaning luysteren wilt, ga dan zo voort; maar wees verzekerd dat het u zuur opbreken zal.*

Overlegging óf Twyfeling [DELIBERATIO, seu Dubitatio] is als men zich gelaat niet te weeten hoe men iets noemen zal, als *My komt geen woord te binnen om dit snood bedryf uyt te drukken; zal ik het een eerlooze ondankbaarheyd noemen? Dat 's te slaauw: zal ik het een schelmstuk noemen? dat drukt het nóg niet genoeg uyt.*

Beraadslaaging [ANACONOSIS, seu Communicatio]

is als men iemand, eene zaak in bedenken geeft óf ze niet zo, óf zo is, als *Oordeelt gy zelve óf het recht is voor God, ulieden meer te hooven dan God.* Hand. IV. 19.

Vooriinneeming [PRAEOCCUPATIO] is als men zelf inbrengt en beantwoordt het gene een ander zou kunnen tegenwerpen, als, *Iemand zou moogen zeggen; óf misschien zal iemand denken, dat enz. Dócb daarop antwoord ik, Maar men moet weten, dat, enz. Dócb dat neemt de waarheyd der zaake niet weg.*

Vraagings [INTERROGATIO] is als men iets vragenswyze voorstelt, dat men onbeschroomd en ronduyt bevestigender wyze mag zeggen, als *Heeft niet één God ons geschapen?* Mal. II. 10.

Uytroeping [EXCLAMATIO] is als men door verwondering, yver, bekyving, wanhoop, óf wensching uytroept, als, *O uytmuntende standvastigheyd! Wat beleeven we jammerlyk tyden? ó Hardnekkige, hoemenigmaal zyt gy gewaarschouwd! Helaas, daar is geen hoope van reddinge meer over! Ocb dat de godvruchtigheyd, die als verlaaten zwerft, in de gemoederen der menschen in't algemaen de overband hadde!*

Van

Van de

(*) MAATKLANK.

DE Maatklank is dat gedeelte der Spraakkonst, het welk aanwysst óf de lettergreepen lang óf kort zyn, waarop in 't maaken van Vaerzen nauwkeurig moet gelét worden.

Woorden van ééne lettergreep uyt eene tweeklank bestaande, zyn doorgaans lang, als *Gaan, staan; Been, steen, veen; Boom, oom, zoon, rood, stroo; Groen, koen, zoen; Houd, koud, woud; Uur, muur, zuur*. Niettemin heeft deeze regel zyne uytzondering; want *Aan, meer, zeer, veel*, zyn beyde lang en kort, gelyk ook veele andere eenlédige woordtjes, als *Dat, ik, om, op, tót, zo*.

De meeste woorden van twee lettergreepen zyn lang in de eerste fillabe, als *Adel, Adem, Beker, Beter, Bodem, Cedel, Dadel, Daaden, Duyzend, Ezel, Enkel, Feytel, Fakkell, Geessell, Gévell, Hagel, Hemel, Hondert, Iemand, Inspraak, Jaager, Jagthond, Kamer, Kévell, Leger, Maatig, Mantel, Meester, Neder, Névell, Oven, Oordeel, Peper, Quezell, Reden, Sabel, Suyker, Teder, Tafel, Lepel, Vader, Vedel, Water, Weder, Wee-*

(*) Profodia.

Weever, Wortel, Tzer, Zalig, Zegel, Zeker: Evenwel zyn veele, onder anderen ook zulke die beginnen met *Be, Ge, Ver*, hiervan uytgezonderd, als *Bevél, Besték, Belang, Cieraad, Faizant, Fregat, Gebrék, Gestél, Geval, Geweld, Gezég, Papier, Servét*: *Verval; Verlöf.* voorts alle Vrouwelyke naamen in *es ófin* uytgaande, als *Prinsés, Voogdés, Vrindin, Slaavin, enz.*

Woorden van drie óf meer lettergreepen kunnen niet wel onder eenen vasten regel betrokken worden; maar men moet in 't maaken van Vaerzen naauwkeurig met het oort te raade gaan, en alle hardigheyd vermyden. *Ademen, Beeldtenis, Edelbeyd, ergernis, Heydendom, kinderen, regenen*, hebben de eerste sillabe lang, de tweede kort, en de derde, hoewel kort in de uytpraak, wordt in vaerzen als lang gebruykt. *Verkeeren, Verdeelen, en Oordeelen*, hebben de voorste en laatste lettergreepen kort; want *Oordelen*, te zeggen, is 't woord rabraaken. *Kandelaar* heeft de middelste lettergreep kort, dóch hoewel de laatste zo wel als de voorste in Dicht lang is, nógtans moet zy in de gemeene uytpraak maar flauw gehoord worden, anders geeft het een groot wangeluyd. *Hovaardy, slaaverny, tovery*, hebben de eerste en laatste lettergreep altoos lang. *Bedwydsel, beginsel, beletsel*, hebben de middelste lang, en de voorste en laatste kort. En de Deelwoorden in *ende* eyndigende, hebben detwee achterste sillaben kort, als *Biddende, Hoorende, Leerende, Loopende,*

pende, enz.: en nógtans wordt de laatste in Dicht doorgaans lang gebruikt, als

Aan hemeelhooge mars, en dryvende kasteelen.

Dóch fraai is 't als men die kan doen smelten, als

Niet denkende aan de magt van zyne houten wallen.

Woorden van vier lettergreepen schikken zich in dicht ook niet altyd naar de gemeene uitspraak: want *Gehoorzaamen* in een vaers komende, laat toe dat men de derde fillabe zo wel kort uitspreekt als in 't woord *Verledigen*, welks tweede en vierde lang zyn, gelyk ook de woorden *Behoudenis*, *Bekommering*, *Gehoorzaamheid*, *Gevangenis*, *Geneegenheid*: Maar in *Admiraalschap* zyn de eerste en derde lang, en de andere kort.

Uyt een korte en een lange lettergreep maakt men eenen Voet, waarvan 'er in Hieldendicht zes gaan, 't welk overhands berymd word; naame-lyk op twee sleepende rymen doet men twee staande volgen, gelyk H. L. Spiegel, in zynen Hartspiegel, dit al waargenomen heeft; want dus zegt hy in 't II. Boek.

*De koutwe nare nacht met dupsticheid omhangen /
En sterzen weken al des uchtens rode wangen
Ons aardens kreis genaakt het wenschelyk gezicht /
Der stralen groepzaam heet des Hemels grote licht.*

Hieruyt blykt dat de laatste voet van een vaers met een sleepend rym, uyt drie lettergreepen moet bestaan, waarvan de middelste lang is.

De

De Heer P. C. Hooft schreef, nu meer dan honderd jaar geleeden, uyt Florence aan de Amsterdamsche Kamer in *Liefde Bloeyende*, eenen brief in dicht, welks begin aldus luydt:

Zyn groet zendt, die niet weet, ô konstryk Broe-
dertal,

Of hy u Meesters, of zyn Broeders noemen zal.

Terwyl het wit gebergt en moeiljke wegen,

De bosschen en de zee, die tusschen ons gelegen,

En menig vruchtbaar veldt en akker my belet

Myn geest met uw gezang te voegen altemet:

Zo doe ik by gebrek van die gewoone weelden;

Het geen ik kan, dat is, uw doen my in te beel-
den.

En daar ik u, nocht ook uw kunst niet kan ver-
staan,

Laat ik deez Dichten, die nog ruw zyn, tot u
gaan;

Getuygen van myn doen, en van myn wil een
teeken,

Om zo gy niet tot my en kont, tot u te spreken.

De zoetvloeyjende Vondel vangt zyne *Inwying*
van het *Stadhuys t'Amsterdam*, aldus aan:

Gelyk nu d'akkerman de zeissen slaat in d'airen;

En heenstreeft, door een zee van gout en goude
baren,

Zo weckt ons Amsterdam, door overvloed van
stof,

Om

Om in den vruchtbreuoest van zynen ryken lof
 Te weiden met de penne, en vrolyk in te wyen
 De hoogtijdt van 't Stadthuis en burgerheer-
 schappyen,
 Met een de jaarmerckt, die, met haeren open
 schoot,
 Alle omgelegten steén en bondgenooten noodt
 Op 't heerelyk banket van allerhande gading,
 Die 't nimmer zat gezicht genoeg en verza-
 ding
 Beloofst, door zo veel schat, geriet, verscheiden-
 heen,
 Als kunst en handwerk hier nu stapelen op één.

Deezen trant heeft Vondel ook gehouden in zy-
 ne Maagden-Brieven, en de Heer van Wulver-
 horst verscheydenmaal in zyne Bybelstóffe.

De Heer van Zuylichem, Konstantyn Huy-
 gens, begint zyne *Oogentrooft* aldus:

Verdenk den Dichter niet die deezen Rym be-
 leydt,
 Hy heeft u van der jeugd met yd'le vrolikheyd,
 Met jok voor jok bericht; en 't docht hem, in die
 jaaren,
 Dat woorden zonder zout en lacchen, zusters
 waaren,
 En 't docht u even zo; nu weeten gy en hy,
 Het zuur en 't zoet gezicht te stellen, naar het zy.
 Zyn

Zyn *Hofwyk* vangt hy in deezer voege aan.

De groote web is af, en 't Hof genoeg beschreeven:

Eens moet het Hofwyk zyn. wie kent den draad van 't leeven,

Hoe kort hy is, hoe taai? de snaar die helderst luydt,

Scheydt d'eerste menigmaal van leeven en van luyt,

Verkracht en overrekt, of met der tyd versleeten.

'k Heb overrekt geweest; maar ben 'er deur ge-beeten:

Op 't slyten komt het aan: Twee dingen maaken 't waar;

Of ik 't ontveynzen wou, myn' jaaren en myn haar.

De hoogdraavende Antonides laat zich in 't begin van zynen *Istroom* aldus hooren.

My lust een tafereel tot lof van 't Y te maalen,

Den grooten Koopstroom en zyn rykdom op te haalen,

Te zetten in den dag, die op den voorgrond brandt

In volle kracht, en spreydt van daar aan allen kant.

Zyn' stralen flaatwer op verschieten, en gezigten;

Een houding, die zyn beeldt te schooner uyt doet lichten.

De Heer Laurens Bake van Wulverhorst begint het LXV. Hoofdstuk zynes *Uytbreydinge van Jesaias* met deeze vaerzen.

Waar-

Waarheen wiltge, Israël, uw' lossie schreeden wend-
den?

Waar loopt ge? ik word gezocht van die my nimmer kenden,

Gevonden van een volk, dat my voorheen nooit zocht:

Voelt gy niet in uw hart een heete drift en togt,
Een' blaakend' yver; om in winkels en in hoeken,
Den Heyland, lang verwacht, in 't eynde eens op te zoeken?

Lieft zie ik dat een Heldendicht met een sleepend rym begint, alhoewel zelfs onze beste Dichters zich daar ontrent geenen regel schynen gesteld te hebben. Ik zou meer wegens 't gene tót een gedicht vereyscht wordt, kunnen zeggen; dóch nademaal de Nederduytsche Rymkunst beknópt en fraai door den vermaarden Dichter A. Pels, in zyne vertaalinge van *Horatius Dichtkunst*, voorgedraagen is, zál 't niet quaalyk voegen dat ik zyn onderwys hier inlafsche. Dus zegt hy dan:

Een zelfde klank op ééne óf meerder lettergreepen
In 't eynd van 't vaers heet Rym, en moet óf staan,
óf sleepen.

Men rymt op ééne greep, óf twee maar: want wanneer

Men nu zou rymen op drie greepen, óf op meer
Als *huldaigingen* op het woord *beschuldigingen*,
Zou 't rym niet deftig gaan; maar huppelen en springen.

Als 't op één greep rymt, wordt het rym gezegd te staan.

't Heet sleepend als 'er twé zo op twé andre slaan,
Dat gy de laatste dof, en de eerste scherp hoort
luiden,

Men wilde 't onlangs tót sieraad, en fraaiheid duiden,

Wanneer men 't sleepend rym meer rymen deé,
dan eens,

Als *bloot staan*, *groot gaan*; ja het schein wat ongemeens;

Maar 't zyn, myns oordeels, heel verkeerde fraayigheden,

't En zy ge een dicht zo rymt van boven tót beneden:

Want hoort ge in 't rym verschil tót tweemaal toe,
zo gaat

Het voor geen sleepend, maar voor dubbel rym,
't welk staat.

Men rymt ook 't zelfde woord in twé verscheiden zinnen

Niet op malkand'ren, als de *spinnen* op het *spinnen*.

Want alhoewel het rym in 't Nederduytsch niet sluit,

't En zy de greepen slaan op een gelyk geluid

Aan 't eind', moet tóch 't begin der letteren verscheelen,

Of anders is 't geen rym, maar 't zelfde in allen deelen.

Het

Het sleepend rym, wanneer men 't saamen haalt
uit twé

Verscheiden' woorden, op het einde, wraakt men
meê,

Gelyk als *baat heeft* en *gehaat heeft*; wyl voor 't beste

En 't zoetste rym nu wordt gehouden als de beste

Der lettergreepen, in het sleepen, zachtlyk smelt.

In *baat heeft* doet de laatste een al te groot geweld.

Men bindt ons echter niet aan zulke naauwe wet-
ten,

Dat juist in 't rym op elk een letter staa te letten;

O neen; wanneer de klank maar eens is, rymt het
woord;

Zo mag men *kindsch* met *Prins* berymen, *Noord*
met *voort*,

En *kap* met *krab*, als van gelyken *kleedden*, *visschen*

Wordt welen voegelyk berymd met *leden*, *missen*.

Maar *bot* op *zót*, en *vol* op *bói* rymt ganschlyk niet;

Hoewel men in den schyn dezelfde letters ziet;

Omdat wy groot verschil van klank in de O be-
merken.

Nu twiift men, óf men *vrede* op *leden* rymt: veel
werken

Van oude Schryvers zyn op deeze wyz' gedicht,

Waar tegen het gebruik der jong're Dicht'ren ligt:

Want Vondel, Vollenhove, en die in deeze tyden

Het vloeiendst rymen, ziet men zulks niet voor-
dacht myden;

By hen zou *paden* op *genade* een mislag zyn:

Zulks is nu 't oordeel van de meeste, en 't is ook 't
myn'.

Het ander wordt nu meest van ruige rymgezinden

Gebruikt, om 't rymwoord met wat meer gemak te vinden.

My klinkt ook walg'lyk, en onaangenaam in 't oor,

Wanneer ik niet dan staand óf sleepend rym en hoor

In een gedicht; dies zult ge best doen, 't bey te mengen.

Een keurig kenner wil nóg naauwelyks gehengen,
Dat gy met sleepend rym, (schoon meenig 't anders waant)

Naa sleepend rym begint, óf ook met staand naa staand.

Somtyds bedient men zich van staand en sleepend rym overhands, gelyk dit vólgende gedichtje uytwyft; het welk in het jaar 1696. te Parys, in 't Latyn opgesteld, en onder eene schildery van Ste. Genoveva, die men in de kerk ophing, gevoegd zynde, van my toen aldus vertaald wierdt.

(*) De Stad, door hongersnood en vrees van
schraal gewas Ge-

(*) Dus luydde het Latyn.

*Urbs jam passafamem, messisque incerta futura,
Patronam implorans; supplicet illa Deo.*

*Rumpuntur nubes, seges arida crevit ab undis;
Opstupuit fruges terra beata suas.*

*Regia ne steriles timeas urbs amplius annos,
Fundus non mendax stat Genoveva tibi.*

Gepraamd; verzoekt daarop haar' Schutsvrouw,
Gód te smeeken,

Dat hy het land besprocijs met eene regenplas :
Het bidden wordt verhoord; men ziet de wolken
breeken ;

Het dorre graangewas groeit door den water-
vloed,
En 't aardryk staat, door dit geluk, als opgetoogen.
Vrees, Koninglyke Stad, geen dierte óf tegen-
spoed ;

Want Geneveef heeft uw verwachting niet be-
droogen.

Dien zelfden trant hield ik ook toen ik voor ee-
nige jaaren dit vólgende berymde.

Wat zoekt gy vreemdeling, het oude Rome in
Romen,
En vindt in Rome nu 't oud Rome niet meer
staan ?

Aanschouw het muurwerk, door den tyd tót puyn
gekomen ;

Tree tót den Schouwburg, en zie 't woest ge-
vaarte eens aan.

Die stukkenzyn 't oud Rome, en schynen nóg, als
lyken

Vanzulk een groote stad, een dreygend bars
gelaat

Te toonen : want die stad gaf eertyds klare bly-
ken,

Dat zy zich zelv' verwon, door haar' verheven-
staat.

Gelyk zy door haar magt de waereld kon verwin-
nen,

Verwon z'haar zelv', opdat'er niets in 's wae-
relds rond

Nóg onverwonnen bleev'. Maar nu, nu ziet men
binnen

't Verwonnen Rome, dat eertyds zo steevig
stondt,

't Zeeghaftig Romen in zyn trótfte puyn begraa-
ven.

De Tyber niettemin, ten blyk van Roomschen
naam,

Doet zynególven nóg al róllende afwaards draa-
ven,

En voertze in zee. Dus is het wuft geval be-
quaam,

Om 't zwaarste metselwerk, hoe vast ook, eens te
floopen;

Terwyl 't beweegelyk nat niet ophoudt steeds te
loopen.

Gelyk detwee onderfte regels van dit gedicht
metfleepende rymen eyndigen, zo is 't ook door-
gaans gebruykelyk, dat de twee laaste regels van
een zesregelig Bydicht op elkandren rymen, zo
als dit volgende uytwyft, het welk ik wel eer
eens maakte op den val van zekeren Gunsteling
by den ongelukkigigen Koning Jakobus.

Senec in Agam. — *Quidquid in altum
Fortuna tulit, ruitura levat.*

Dus wisselvallig is veeltids 't geluk der Grooten;
Fórtuyn speelt met hen als een kaatsbal, die zyn
vlugt

Van ondren opneemt, en gevoerd wordt door de
lucht;

Maar eyndlyk weder op den grond komt neêr te
stooten.

Elk spiegle zich dan aan deez' Gunstling, en zie toe
Dat hy, schoon hoog van staat, zyn' minder' niet
misdoe.

Op het afbeeldsel van *Paus Sixtus den Vyfden*
heb ik voor deezen dit vólgende gepast.

Dit's SIXTUS in zyn print, die eer hy 't Vati-
kaan

Beklom, door veynzery zachtzinning wierdt ge-
heeten,

Maar op der Pauzen troon zo dra niet was geze-
ten,

Of zyne strengheyd wierdt bespeurd in all' zyn'
daân,

Het Recht gehandhaafd, en de straten van 't
groot Romen

Beveyligd, dat elk die betreên mogt zonder
schroomen.

Het punt dichtje (*) van *Martialis* op *Arria* en *Pætus*, is door my dus vertaald :

Toen *Arria*, zo kuysch als dapper, 't scherpe
zwaerd
Had uyt haar ingewand getrokken, rood van
bloede,
Boodt zy 't haar' *Pætus* aan, en sprak gansch on-
vervaerd,
De wonde, die 'k my zelv' met onbezweeken
moede
Toebragt, doet myn geen zeer, geloofme, *Pæ-*
tus; maar
De steek, dien gy zult doen; die treft, die smart
my zwaar.

't Gebeurt ook wel dat men een Heldendicht
op vyfvoetige vaerzen doet draaven, gelyk *Von-*
del zulks in zynen *Jeftha* gedaan heeft, endien
Held onder andere dus doet spreken :

Och dochter, och, uwe aangename woorden
Zyn pylon, diemyn hart noch eens vermoorden.
Nu leef ik eerst, terecht beklagens waert,
Of sterve, en voel al levende het zwaert,

Het

(*) *Casto suo gladium cum traderet Arria Pæto,*
Quem de visceribus traxerat ipsa suis,
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit;
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

Het zwaert des doots, door mynen boezem dringen.

Geen vyant durf van buiten my bespringen :

Hy zit me in 't hart : de strijt gaat aen in my :

Daer kiezen myn gedachten eik haer zy ,

Beginnen 't zwaert om strijt op zy te gorden.

Zy zetten zich gewapent in slaghorden.

Het vaders hart is al te naeu een velt

Voorzulck een spijt, en gruwelyck geweld.

Waar heul gezocht? waer vinde ick troost en bystant?

Och, Jeftha heeft zich zelf alleen ten vyant :

Geen Efraim, noch Ammon rant hem aen

In 't hart. kon een gety oit stercker gaen,

Wanneer de zee op strant en steenrots barrent,

Ter helle daelt, en oprijft aan 't gestarrent?

Myn eenig oir, ô dóchter, ghy ontroert

Uw vaders bloet. waar worde ik heen gevoert?

Toen ik uyt Prudentius vertaalde 't gene hy *Agnes* doet spreeken, wanneer zy, ter dood veroordeeld, den Beul na haar toe zag komen, berymde ik zyn Latyn aldus.

'k Verblyd my nu ik deezen aanzie komen;

Ik durf aanstonds dien wreedaard zonder schroomen

Genaaken, en zie liever 't bars gelaat

Van hem die met zyn flikkrend zwaerd daar staat,

Dan dat 'er tót my quam een dartle jonker,

Die, opgeſchikt gelyk eene fiere pronker,
 Een balfemgeur uytwaaffemde, en myne eer,
 Dat dierbaar pand, wou ſchenden. Nimmermeer
 Kon zulk een quant myn kuylſch gemoed bekooren;

Maar deez', dien Beul, die my hier komt te vooren,
 Bemin ik meer, en treed hem te gemoet.

Hy verw'zyn' kling aanſtonds vry in myn bloed;
 Laat hem het ſtaal in mynen boezem wringen:

Want dat's de weg om hemelwaards te dringen.

Dus ſtreef ik als een' Bruyd van Chriſtus heen,

En laat myn lyf gemarteld hier beneên,

Terwyl myn' ziel na boven wordt gedreeven,

Om eeuwig met myn' Heyland daar te leeven.

Dóch vyfvoetige vaerzen worden veeltids overhands gerymd, 't zy regel om regel, óf anderſins.

Aldus begint Vondel zyn *Engeleetroof*.

De Godtheit trock in 't lichaem van Marye,

Het lichaem aen, op datze lyden zou,

Tot 't menſchdoms heil, wat wet en profecye,

Had afgebeeld, en voorgespelt zoo trou.

Dus ziet men J. Oudaan aanheffen op *Salmaſius*
 Koninglyke Verdeddinge.

Nu volg niet meer d'ontzagb're Dwingelanden,

Met koelen moede, in 't heetſte van hunn' togt;

Die 't ſtaal, als ſtroo, verknerffen op hunn' tanden;

Die klip en rots doen ſtuyven in de logt;

Die

Die steden, en gebouwen doen verzinken

In vuur en moord, in storting, puyn, en bloed;
Die vlooden, van hunn' kleppers, uyt doen drin-
ken,

En heir aan heir doen waaden door den vloed;
Die met geweld, geheele zeen omvatten,
Ja dammen zelfs haar' buyken met gebergt.

En dus begint Vondel zyne *Blyde inkomst* van
Koninginne *Christine* te Rome.

Nu zing ick van geen Noorlantsche Amazone,
Die Thetis zoon, den dappren oorlogshelt,
In zynen schilt durft vaereu, op het velt,
Voor Troje, om d'eer van een verwelkbre
kroone:

Die zich gewende in sneeuw op 't ys te draven,
De stromen op te bijten met de bijl,
De borst afzette, en speer en boog en pijl
Hanteeren kon, ten trots van alle braven:

Het lust me nu *Christine* na te stappen,
Van daar de kou den steilen Noortbeer terghet,
Te treên door 't sneeuw van 't Italiaensch ge-
berghet,
Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.

Men maakt ook, inzonderheyd in Lierdichten,
veele vaerzen van viervoeten; dus heft Vondel de
uytvaart van den Zeeheld *Marten Harpertsz. Tromp*
gan.

Laat

Laat zich Europe niet verwonderen,
 Al sctieen de werelt te vergaen,
 Toen uyt den Noortfchen Oceaen,
 Dat oorlogs onweêr op quam dondren
 En buldren over duin, en ftrant,
 Een halven dagh, en noch een' heelen;
 Tweehondert dryvende kasteelen;
 De bare zee in lichten brant.

L. Bake begint zeker gedicht aan den Heer van
 Dankelman aldus.

Hoe ryft, Heer Everard, uw lóf
 Gevoerd op onvermoeide pennen,
 Van geen en Dichter naa te rennen;
 Hoe braaf hy, in die eedle ftrof,
 Durft ftreeven met geleerde vaerzen,
 En heldetoonen, mild befproeid
 Van Pindus bron, of hoog gefchoeid,
 Met konft, op Sofokleefte laerzen.

Deezen zelfden trant hield ik toen ik *Howels*
 Kerslied, te vinden in zyne *Brieven*, door my ver-
 taald, berymde; het begint dus.

Geluk, ô heylig jaargety,
 Waarin een' bruyd, nóg jong van jaaren,
 Hoewel men haar in de echt zag paaren,
 Een' maagd bleef, vrolyk ende bly,
 Toen uyt haar wierdt een Zoon gebooren,

De

De Heyland van het menschendom,
 Zo roemryk en befaamd alom.
 Nooit zag men zulk een zaak te vooren.

J. Vollenhoves *Kruystriomf*, begint in deezer
 voege.

Wie leert me nu de beste klanken,
 Naardien myn' Zangheldinne pooght
 Myn' Heilant, aan het Kruis verhooght,
 Ik top te heffen en te danken?
 Onnodigh is 't, dat ik het verg'
 Apollo of Apolloos zóonen,
 Nu zy, beluft op andre toonen,
 Kiest voor Parnas den Dootshoofbergh.

En aan deeze wyze hield ik my, toen ik voor
 myne kinderen eens dit vólgende opstelde.

Pulvis & umbra sumus.

Vive memor quam sis ævi brevi. Hor.

VIVE MEMOR LETI : FUGIT HORA. Perf.

O quam miserum est nescire mori! Sen. Agam!

Hoe onbestendig is dit leeven!
 Hoe schielyk loopt de tyd voorby!
 Bedenk ô Jongkheyd, hoe dat gy
 Nóg weyflend zyt, en onbedreeven
 In 't gene uw welvaart aanbetreft:
 Gy ziet uws vyands net niet spreyn,

Ter

Terwyl de waereld u komt vleyen;
En gy u zelv' te veel verheft.

Maar wat zal dit u kunnen baaten?
Hoe onwaardeerlyk is de tyd,
Die ongevoelig heene glydt!
Gy moet eens alles hier verlaten;
En moogelyk heel dra, wanneer
De Dood, die zich niet laat verguyzen,
U fluks van hier zal doen verhuizen,
En vellen als een bloem ter neêr.

Als gy dan van den wyzen Koning
Niet hebt geleerd, maar zynen raad,
(†) *Denk aan uw' Schepper*, hebt verasmaad,
Helaas wat yffelyke wooning
Zal dan uw deel zyn? Beter was 't
Voor u, hier nooit te zyn gebooren
Gewees; dan eeuwiglyk verlooren
Te zyn, dus onverhoeds verrast.

Ach, dat gy dit wel woudt bedenken
Eer 't al te laat is! want gy weet
Geensins, óf 't geen gy heden eet
Of drinkt, u niet zo zwaar zal krenken,
Dat gy daardoor zult in een lyk
Veranderd worden: dit 's geen wonder
Dat nooit gebeurt; ja zelfs de donder
Rukt iemand wel uyt zyne wyk.

(†) Pred. XII. 1.

Hoe menig ziet men schielyk sterven!
 Maar wie geeft naar behooren acht,
 Daarop, en staat op zyne wacht,
 Om 't eeuwig heyl dan niet te derven,
 Al wierd hy haastiglyk van hier,
 En onverwacht ook weggenomen?
 Gelukkig, die niet hoeft te schroomen
 Alsdan voor 't onuytbluschlyk vier:

Wanneer (†) de Heere van den hemel
 Zal nederdaalen met een' stoet
 Van Engelen, als ydermoet,
 By dit hoogstaatelyk gewemel,
 Toetreên voor zyn' geduchten troon
 Van heerlykheyd, en daar verschynen,
 Als al 't verganglyk zal verdwynen,
 En Gód naar werk zal geeven loon,

Wanneer men zyn (‡) bazuyn zal hooren,
 En des Aarts engels schelle stem,
 Die met gedreun en zwaare klem
 Tót in 't verborgenst door zal booren;
 Wanneer hy (§) met een vlamvend vuur
 Zich op weerspannigen zal wreeken,
 En de ongehoorzaamen verbreeken,
 Met pyne oneyndelyk van duur.

Wie kan volkomenlyk begrypen
 Hoe vreeslyk die tyd weezen zal!

Wel-

(†) Matth. XVI, 27. en XXV. 31. 2 Theff. I. 7.

(‡) 1 Theff. IV. 16. (§) 2 Theff. I. 8.

Weláan dan Jongkheyd , myd tóch al
 Dat uwe ziel kan schaân en nypen :
 Vrees hem die u geschapen heeft ;
 Wacht u voor 't geen hem kan mishagen ;
 En leer zyn juk gewillig draagen ;
 Verblyd u als gy voor hem beeft.

(†) Darius , alhoewel een Heyden ;
 Gaf dit eertyds tót een bevél :
 En wees verzekerd dat ze wel
 Doen , die zich steeds daartoe bereyden
 Dat zy in vreeze en diep ontzag
 Altoos voor Gód eerbiedig wand'len ,
 En t'allen tyde omzigtig hand'len ,
 Als óf deez was hun laatste dag.

En als Góds vrees dus heeft geschooten
 Haar' wortelen in 's menschen hert ,
 Dan heerscht zy daar , en de onwil werdt
 Allengs uyt het gemoed gestooten :
 Men schroomt te doen dan 't geen men weet
 Dat quaad is , en men schuuwt die zaaken
 Die ons zeer ligtlyk zórgloos maaken ,
 En oorzaak zyn van 't zielenleed.

Dan poogt men Josefs spoor te vólgen ;
 Die heftig aangevochten van
 Een' vrouw , haar liever affloeg , dan
 Te wille was , hoe zeer verbólgen

Zy

(†) Dan. VI. 27.

Zy zich daarom ook toonde; want,
 (+) *Hoe zoud ik zulk een zonde pleegen?*
 Sprak hy, en liet zich niet beweegen;
 Maar wederftondt haar geyle brand.

O Jeugd, tracht dus ook 't quaad te myden;
 Staa op uw hoede in al uw' daân,
 Wacht u van onbedacht te gaan;
 Of anders treedt gy ligt ter zyden,
 En haalt Góds toorn op u neêr:
 Bestryd derhalve uwe aardfche lusten,
 Die ingevólgd het hart ontruften.

(+) Denk aan uw uyerfte immermeer.

In den *Muyderberg* van wylenden Heer Jan Six
 ziet men dusdaanig een trant,

Wat brengt de drift der aardfche menfchen
 Bekommering en hartzeer aan!

Wanneer zy, door een lonk. een traan,
 Vervoerd, hunn' eyge fchaade wenfchen.

Gelyk een moeder pait haar kind,
 Al zou het fchoon. zyn pyn vermeerden,
 Zo pait men ook, door lust verblind;
 't Hart dat nooit aflaaf van begeeren.

Wat baat verwachtmen? ach wat baat!
 Daar zelf de hoop te vreezen ftaat?

Toen ik nóg een jongeling was, rôlde deeze vol-
 gende bedenking eens uyt myne penne.

Cc

Virg.

(+) Gen: XXXIX 9. (+) Sylach. VII, 38.

Virg. — *dura rapit inclementia mortis.*

Wanneer men's mórgens komt beoogen,
 Naa dat de winter is vervloogen,
 Hoe ciereelyk het veldtapyt
 Zich toont door veelerleye bloemen,
 All' welker naamen op te noemen,
 Verëyschen zou byzond're tyd;

Dan kan men met vermaak bemerken,
 Met welk een lieflykheyd Góds werken
 Zich stellen voor ons oog ten toon.
 Wat ziet men dan verscheyden' kleuren
 Van bloempjes, welker frissche geuren
 Den plukker worden aangeboôn!

Dóch alhoewel de roode roozen
 Heel vrolyk op haar' struyken bloezen;
 En schoon de purpre violét,
 Als ook de ruykende angelieren,
 Den hóf op 't aangenaamst verciereren,
 Wiens bedden daarmee zyn bezét;

Wat is 't, wanneer de dondervlaagen,
 Vermengd met felle bliksemflagen,
 Des avonds komen neder slaan!
 De bloem, in de ochtend frisch ontlooken;
 Hangt dan verslenscht en neêrgedooken,
 En kân niet langer recht op staan.

Met

Met recht een voorbeeld van ons leeven,
 Wanneer de jeugd ons gaat begeeven,
 En wy na d'ouderdom toe treên;
 Dan volgen dikwils ziekte en pynen,
 Die onze schoonheyd doen verdwynen,
 En sframheyd brengen in de leên.

Veeltyds ook doen de scherpe quaalen
 Den brósschen mensch ten grave daalen,
 En toonen dat onz' leevens loop
 Zeer eygentlyk wordt vergeleeken
 By bloemen, die nu onbezweeken,
 Door stórm haast vallen overhoop.

Ook berymt men viervoetige vaerzen veeltyds
 maar overhands, gelyk ik voor cenige jaaren,
 ten verzoeke van iemand, zeker Fransch ge-
 dichtje, op den Aartsbisschop van Kameryk ge-
 past, toen zyn uytgegeeven boek door den Paus
 veroordeeld wierdt, aldus vertaalde.

De hoogverheeven Stoel van Romén,
 Onbuygelyk voor uw verzoek,
 Is voor de waarheyd, zonder schroomen,
 Gezét, en zwicht niet voor uw boek;
 Maar stort zyn' felle bliksem neder,
 Zo wel verdiend, op uwen kóp.
 't Is aan Louis, wiens gunst gy weder
 Verzoekt, dien Vórst zo hoog in tóp,
 En aan de uytmuntende bedryven

Van 's Konings onvervalscht geloof;
 Dat men dit oordeel toe mag schryven,
 Waardoor men zal den naaneef doof
 Voor dwaaling zien, en met verblyden
 De Gódsdienst eeren, welke ons Land;
 By onze en onzer vaadren tyden,
 Met kracht en klem heeft voortgeplant.

Menigmaal mengt men ook vaerzen van meerder en minder voeten onder één; gelyk ik zelf ook wel gedaan heb, onder anderen eens in zeker verjaardicht, waarvan het begin dus luydt:

Zo komt dan weêr die blyde dag,
 Die allereerst op aarde u heeft bescheenen,
 Die eerst in moeders arm u zag,
 Toen ge uwen nood niet klaagde, dan met weenen.
 Die dag, op zyne beurt zo vaak
 Gekomen, schaft nu stóffe u te begroeten,
 Hoe quyt ik my best in die zaak?
 Of waarmeê zal ik u naar waarde ontmoeten?

Van drie en een halve voet zyn de vólgende vaerzen vanden Ridder Konstantyn Huygens,

Muyder Slot, onthoofde romp,
 Zedert u de glimp ontglomp,
 Zedert ghy de stercke straalen
 Westelick saeght van u dalen
 Van het Sonne-lijcke *Hooft*,
 Dat de sterckste Sterren dooft.

Van

Van twee voeten zyn deeze , gedicht van dien
zelfden Ridder.

Vochtig Zuyen,
Schort u buyen,
Over Muyen
Eenen dagh,
Dien ik gaeren
Sonder baren,
Stil, en klaer, en
Drooge zag.

D. V. Koornharts Graffchrift, door H. L.
Spiegel, bestaat uyt eenvoetige vaersjes, te weeten,

Du rust
Dies lust
En buegt
Was dueght;
En 't waer/
Hoe zwaar
't Ook viel.
Doch sticht
Eyn dicht
Geschryf:
Maar 't spf
Hier bleef/
God heef
De ziel.

Van éénen voet zyn inſgelyks deeze onderſtaande van den Heer Huygens.

Vrinden
 In den
 Haegh,
 Staech
 Klaegh ick,
 Laegh ik
 Weer
 Neer
 In den
 Linden,
 Die
 'k Sie.

Vrind
 In 't
 Peſt
 Neſt,
 Daer de
 Waerde
 Naar de
 Aerde
 Heen
 Tre'en

Gelyk hier eenige voeten onderloopen van ééne lettergreep, 't en waare men die maar halve voeten wilde noemen, zo gebeurt het ook wel dat men vaerzen maakt welker voeten uyt meer dan twee lettergreepen beſtaan; als blykt uyt dit vólgende, door my voor deezen berymd.

Men vindt in de waereld nóg vreedzaame ſtonden
 Voor zielen die Gód den Heer hebben gevonden,
 Die door geen vergangklyke welluſt geſmoord,
 Van Gódyke liefde alleen worden bekoord.
 Zy leeven op aarde reeds als in den Hemel,
 En vlieden al 't ander verkeerde gewemel;
 Verſmaaden de droomen der vlugtige tyd,

Ter-

Terwyl men gestadig na de eeuwigheyd glydt.
Die hier dus na Hemelsche gaaven gaat streeven,
Zal eeuwig naadeezen in heerlykheyd leeven.

In de *Tweespraak der Nederduytsche Letterkonst*
vindt men een staaltje van een *Kettingdicht*, als

Adieu lief die ich heb bemint /
Mint gy een ander / u wel beraad /
Raad / of ik nu &c.

Men ziet 'er ook dit vólgende *Kreeftdicht*, dat
men van woord tót woord aarzeling leezen kan,
blyvende 'tzelve evenwel een goedyrn, als

Ontwaacht nu / geesten / oozboest duughd /
Maacht gedichten / en kunstig u verhuughd.

In 't Latyn hebben sommige hun vernuftme-
nigvuldig ontrent dusdaanige gedichten getoond;
onder andere komt my te binnen dit vólgende
kóppeldichtje, door eenen schranderen Geest
in Vlaandre opgesteld in 't jaar 1697. kort na de
gesflootene Vreede.

*Prospicimus modo quod durabunt fœdera longo
Tempore, nec nobis pax ciuò diffugiet.*

Ik schreef daarop te dier tyd aan eene schran-
dere

dere Liefhebbereffe van taalgeleerdheyd , welke ik dit gedichtje toezond , *Hos versus , ita ut exarati sunt , legenti nihil sanè præclari occurrit ; ast si quis ordine inverso legat , sic ,*

Diffugiet citò pax nobis , nec tempore longo
Fœdera durabunt , quod modo prospicimus.

hanc non solum longè diversus efficitur sensus , sed & ingenium Authoris mirum in modum inde cernitur : Et vereor sanè ne ille , quisquis tandem fit , revera vates fuerit , dum alii Poeta id plerumquè nomine tantum sunt.

Dit is maar voor zulke die 't verstaan konnen : ondertusschen heeft de uytkomst getoond , dat myne vreeze niet ongegrond was ; want de Roomsche Geestelykheyd , van welke ik geloof dat de maaker van dit Gedichtje een Lid was , voorzag genoeg hoe 't'er geschapen stond.

Men heeft in 't Latyn ook gedichtjes gemaakt , die letter voor letter van achteren in de zelfde orde volgen , als van vooren , gelyk dit bekende vaers pyrwyft ,

Roma tibi subito motibus ibit amor.

In 't Engelsch vindt men ook dit kreeftvaers ;

Lewd did I live , evil & did I dwel.

De

De Schryver der gemelde *Tweespraak*, dien men meent Hendrik Laurensz. Spiegel geweest te zyn, heeft van diergelyk een *Letter-kreeftdicht* ook in onze taale een staaltje opgefteld, aldus,

Ieder fit wozt trouw 't is reden.

't Is waar dit is wat gebreklyk; maar het kan dienen tót een voorbeeld voor zulke, dient 't lust hun hoofd met diergelyk letterwerk te breeken, waartoe de gemelde Schryver onze taal bequaam acht, om de veele volkomene kreeftwoorden die daarin zyn, als *Daad, mom, kok, pap, paap, pop, pyp, ebbe, egge, elle, lepel, neen, enz.* en de onvolkomene kreeftwoorden, die van achtere geleezen, een ander woord maaken, als *An en na, Bel en leb, Ben en neb, Bul en lub, Ból en lób, Bot en tob. Door en rood, Daar en raad, doos en food. Kat en tak. Lót en tól. Klók en kólk, Keur en reuk, Room en moor, Pak en kap, Pan en nap, Pyn en nyp, Tam en mat, Toon en noot, Lam en mal, Koor en rook, Leed en deel, Pót en tóp, Kam en mak, Kool en look, Leger en regel, enz.*

Meer dusdanige woorden zou men in onze taal kunnen vinden, indien men'er zyn werk van maakte; gelyk men ook, zo wel als de Hoogduytschen, Engelschen, en Franschen, een *Nederduytsch Rym-woordenboek* zou kunnen

426 W. SEWELS *Nederduytsche*
opstellen, indien men lust en gelegenheyd had
om zynetyd daaraan te besteeden.

In 't Latyn heeft men vaerzen, waarin alle de
letteren van 't A. B. C. te vinden zyn, als,

Duc Zephyre exsurgens purum cum flatibus æquor.
en
Gaza frequens Lybicos duxit Karthago triumphos.

In 't Engelsch vindt men dit vólgende,

It is a brave thing, to equalize works
Excellently performed.

Die lust heeft zyne zinnen te spannen, zou
moogelyk in 't Duytsch ook iets diergelyks kon-
nen uytvinden.

Men maakt ook wel Raadsel-vaerzen, gelyk
dit vólgende, door my in myne jonge jaeren be-
rymd, uytwyft.

'K verslind myn' voedster, maar, ik ly daar-
om voort straf;
Want in haar selle dood vind ik myn eygen
graf.

Ignis.

Jaargedichten te maaken, door 't uytbeelden
van Tal-letteren, valt wat moeijelyker; in 't
Latyn

Latyn vindt men 'er evenwel veele, en dat zulks in 't Duyts ook doenlyk is, heeft ons de Heer Hooft in het vyfde boek zyne Nederlandsche Historien getoond, vertaalende het Latynsch vaers

*FILIVs ante DiEM patris INqVIRIt
In anns.*

aldus

De zoon, VIt LVft tot hoogh gezagh,
Haakt na zInns VaDers sterref Dagh.

Niet onaardig was 't dat iemand op 't overgaan van Ryffel om het jaargetal uyt te drukken dit woord bedacht.

LILICIDIUM

En die dit vólgende bedacht, schein nóg eenigfins de waarheyd te spreekē; omdat die Stad in dat jaar, 't welk deeze talletteren uytbeelden, nog niet over was

BoVFLers MaIntlenDra LILLe.

De Letterspeeling vindt men by den Ridder Hooft in het twaalfde boek ziner Nederlandsche Historie ook aardig uytgedrukt door eene vertaaling van dit Latynsch Kóppeldichtje

Batava

*Boetica gens Abiit. Quid ploras Belgica? Dicam,
A quod in O non est litera versa queror*

waarvoor die Heer in 't Duytsch zeg.

De Spanjaardts zyn nu door : wat schreit gy
Neerlandsch zaad?

Ik kerm, om dat in steê van d'R de T niet staat.

Menigmaal ontmoet men ook aardige woord-
speelingen; waar van my onder andere te binnen
komt, Dit Latynsch graffchrift op Rozemond,
de Minnaarés van Hendrik den II. Koning van
Engeland, die men zegt begraaven te zyn in 't
klooster Godstow in Woodstok.

*Hac jacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quae redolere solet.*

Die dit niet verstaan kunnen, moogen uyt het
vólgende zien, dat men in 't Duytsch zulke
woordspeelingen ook wel bedenken kan.

Nu onze *Pieter* trouwt met onze jonge *Cely*;
Is dan dit bruylofts bed geen bed van *Pieter-
cely*?

Meer van dusdanige aardigheden zou men
kunnen bybrengen; dóch ik wil mynen Leezer
niet verkróppen, en scheid 'er daarom uyt.

Van de

VERANDERINGE

en Verschikkinge

DER REEDE.

SOmtyds is het van eenig nut dat men eene reede weet te veranderen, 't zy door verschil van bewoordinge óf benoeming, óf andersins: want veelyds voegt het zeer wel, ééne en dezelfde zaak op meer dan eenerleye wyze voor te draagen, inzonderheyd als het iets van groot belang is, 't welk men acht niet te dikwils te kunnen zeggen. Toen ik nóg een jongeling was, oefende ik my zelven, als my eeuige leedige tyd overschoot, op die wyze in 't Latyn; en dewyl ik deeze myne jeugdige oefeningen, onder het doorbladeren myner papieren, nóg met eenig vermaak beschouwe, ben ik nu te raade geworden een staatje daarvan alhier in 't Nederduytsch te vertoonen, en aan te wyzen hoe men eene reede veranderen kan, door Woordwisseling, byzondere bewoording, vernoeming, uytbicyling, en intrékking, neemende daartoe dit volgende, wel eer van zekeren Engelschman tót onderwyzinge van kinderen geschreeven, en in een Schoolboekje gevoegd.

God,

„ **G**ód , die de waereld , en alle dingen die
 „ daarin zyn , geschapen heeft , is geen mensch ,
 „ nóchte zit hy als een mensch boven de sterren ,
 „ in een zekere plaats die men den Hemel noemt ,
 „ gelyk veele Leeraars zich ingebeeld hebben ;
 „ maar de waare Gód , die de Schepper is van
 „ alles , is een geest , en het leeven , de kracht ,
 „ en deugd , welke alle schepselen onderhoudt ;
 „ en alles bestaat door hem : want zonder hem ,
 „ die het leeven en de ziel aan allen geeft , kan
 „ geen schepsel bestaan .

Deeze reede kan men veranderen

Door

Woordverwisseling.

Gód die deezen aardbodem , en alles wat daarop is , heeft gemaakt , is geen menschelyk Schepsel , nóchte is hy gezeten , volgens de wyze der menschen , op eene zekere plaats boven 't uytspanfel , geheeten de Hemel , gelyk niet weynige Leeraars zich hebben verbeeld . Dóch de waare Gódheyd , door welke alles geschapen is , is een eeuwige geest , en het leeven , vermoogen en de kracht , waardoor al het geschapene onderhouden wordt , en door 't welk alles bestaat ; vermids 'er niets dat geschapen is , zonder hem bestaan kan , doordien hy het leeven en den adem aan allen geeft .

Door

Door

Byzondere Bewoording.

Gód die bezórgd heeft dat het gestél deezer waereld, en alles wat daarin is, gemaakt wierdt, gelyk hy geen mensch is, zo is hy ook niet als een mensch geplaatst boven 't gesternte, in die ruymte welke by den naam van Hemel bekend is, gelyk vry veele zo genaamde Meesters der Gódgeleerdheyd door inbeeldinge niet geschroomd hebben te beweeren. Maar de waarachtige Gódheyd, welker werk al het geschapene is dat men ziet, is een geest van alle eeuwigheid bestaande, midsgaders het leeven, de deugd, en magt, die al het geschapene voedt, en met onderhoudt verzórgt, en door wiens beleyd ook alles zyn bestaan heeft; nademaal niet één der schepselen buyten zyne wille kan stand houden, omdat hy aan yder het vermoogen van te leeven en te ademen gegeven heeft.

door

Vernoeming.

Gód die het stelsel van deezen aardkloot, en al deszelfs huysraad gebouwd heeft, is niet sterfelyk, nóchte heeft hy, als een sterveling, zyne vaste zitplaats boven de sterrelichten, in die ruyme
wyd-

wydc, welke sommige 's Hemels zaalen genoemd hebben, alhoewel eenige Verkondigers des woords, door inbeeldinge verrukt, zich iets zulks verbeeld hebben. Maar die Opperbouwmecfter, gelyk hy een oneyndige geest is, zo is hy ook de leevenqueekende adem, die alles bezielt, en op wien het gebouw van dit gansche maakfel, als op eene schraag; rust en steunt; overmids zelfs de allerkleynste dingen buyten zyne hulpe niet aangequeekt kunnen worden; dewyl hy alleen het genót van dit leeven, en het vermoogen van adem te haalen, aan eenen iegelyke verleent.

Door

Uytbreying.

De Almagtige Gód, die deeze gansche waereld, welke wy bewoonen, uyt niets gemaakt; en cierlyk t zamengesteld heeft, is niet mensche-lyk nóchte sterfelyk, nóchte is hy, vólgens de wyze by den menschen gebruykelyk, boven die overgrootte uytgestrektheyd; die aan alle kanten met glinsterend gesternte bezaaid is, vast gezeten op eene zekere plaatje; welke doorgaans met den naam van Hemel genoemd wordt, gelyk niet weynige van die, welke voor Herders en Zielzórgers, óf Verkondigers van Góds woord gehouden worden, steunende te veel op
hunne

hunne verbeeldinge , zich niet ontzien hebben als een gewisse zaak voor te draagen , omdat de *Almagtige* in de *H. Schrift* zegt. *De Hemel is my een Troon* : Maar ondertusschen behoort men ook aan de merken dat hy insgelyks zegt , *En de aarde is een voetbank myner voeten* , en dat van hem in de *Schrift* ook gezegd wordt , *dat de Hemel der Hemelen hem niet begrypen zoude* : waarby nóg komt , dat *Gód* , die aan alle dingen hun begin gegeven heeft , een *Geest* is van alle eeuwigheid , zonder begin óf eynde ; ja hy is waarlyk dat *leevenqueekend licht* , alsmede die *ongemeetene kracht* , en de *bron dier deugd* , waardoor alle de *schepselen* , die'er ergens zouden moogen zyn , niet alleen in weezen bewaard worden , maar als dóór een zeker ingeplant voedsel , dagelyks wasdom ontfangen , en also *groeijen en toeneemen*. Want immers is het zeker , dat zonder deezen *allcroppersten Bouwmeester* het niet in 't vermoogen der *allergeringste schepselen* is , staande en in weezen te blyven ; nademaal hy uyt zyne *overgroote goedertierenheyd* aan allen , ende eenen iegelyke , tyd van *leeven* , en *bequaamheyd* om te kunnen *adem haalen* , op een zeer *heerlyke* en *doorluchtige wyze* , zonder daarin iets aan iemand *verschuldigd te zyn* , door zyne *almoogendheyd* vergunt.

door

Intrekkinge óf Verkortinge.

Gód de Schepper der waereld, is geen mensch, nóchte zit hy, als een mensch, in zekere plaats boven de sterren, de Hemel genoemd, gelyk veele praaton. Maar hy is een geest, en 't leeven en de kracht die alles onderhoudt: want niets bestaat 'er zonder hem, die 't leeven aan allen geest.

Heeft iemand lust deeze stóffe in Dicht te verhandelen, die kan zulks op meer dan eenerleye wyze doen.

*Hoe men ééne en de zelfde
zaak voor, en tegen
spreken kan.*

Gelyk nu eene reede op verscheydenerley wyze kan voortgebracht worden, zo kan men ook ééne en dezelfde zaak pryzen en laaken; 't welk hoewel niet eygentlyk tót de taalkunde behoorende, evenwel geacht wordt een gedeelte der welspreekendheyd te zyn. Iets dat goed is, te laaken, kan somtyds geschieden zonder onwaarheyd te spreken, 't zy door eene waarheyd te verzwynen, óf door eene omstandigheyd ten aanzien des persoons, óf der tyd óf plaatse, by te brengen, of voorby te gaan: want ééne en dezelfde zaak kan goed voor den éénen, en quaad voor den anderen zyn; ja voor den zelfden persoon zou zy op de ééne tyd goed, en op de andere quaad kunnen weezen. Waarby nog komt, dat men, door kracht van redenen, zelfs een quade zaak de gedaante eener goede eenigfins kan doen aantieemen; óf iets weet by te brengen, dat het doen van een onbetaamelyk bedryf eenigermaate schynt te wettigen. Maar wel waare het, indien men altoos aanmerkte dat het geenfins geoórlófd is quaad te doen opdat 'er goed tyt voortkome: want schoon iemand de Dron-

kenschap wilde pryzen, wat gódvruchtig mensch zal hem gelooven? En evenwel is de verdurvenheyd der menschelyke natuure zo groot, dat iemand dikwils zyne krachten inspant om het quaad, waartoe hy geneygd is, goed te heeten. Dit bevindt men niet dan te veel by zulke liefhebbers van den wyn, die gaern het onmaatig gebruyk daar van verdedigen willen: by voorbeeld, Men zegt dat de wyn bequaam is om zwaarmoedigen en bedroefden vrolyk, ja om lafhartigen en bloodaards dapper en kloekmoedig, óf om kleynmoedigen stouthartig te maaken. Een ander beweert dat een lustige dronk wyns eenen beschroomden vrymoedig, en de tong niet alleen lós, maar ook welspreekend maakt. Hierby komt dóg dat men het misbruyk van dien drank menigmaal niet alleen poogt te bewimpelen met den dekmantel van gezondheid en hardsterkinge; maar dat nóg erger is, zulks tracht te verschoonen met de struykelingen van gódvruchtige mannen; daar nóg tans de voorbeelden van Noach en Lot ons tót bakens behoorden te dienen, om de onheylen van het gulzig drinken van wyn zórgvuldig te vermyden. Dóch die de dronkenschap haat, heeft veel krachtiger redenen daar tegen: want wie weet niet, dat behalve de verquisting, daar menigmaal krakkeelen, ontucht, kyveryen, ja doodslagen, uyt voortkomen; en zo't al zo hoog niet loopt, dat nóg tans de mensch door te veel drank doorgaans onbe-

onbequaam wordt om zyne dingen naar behooren waar te neemen, onaangezien sommige het tegendeel beweerd hebben: alhoewel het waar is dat veele hunne gezondheid daardoor bederven, hun leven verkort, en dat alles te boven gaat, hunne zielen in een eeuwig verderf gestort hebben, schoon zy door onwraakbaare getuygenissen voor het quaad van dronkenschap menigmaal zyn gewaarſchouwd geweest: want wien zyn de gevallen van Nabal, Amnon, en Holofernes onbekend? en wie weet niet dat, volgens de H. Schrift, *de dronkaards Góds Koninkryk niet beërven zullen?* Hoe wel nu deeze bedenking my een weynig van den weg schynt geleyd te hebben, nógtans is die buytensprong zo kleyn, dat zy eenigſins ter zaake dient; nademaal ik hierdoor aangetoond heb, hoe men een quaade zaak, die van ieder behoorde verfoeid te worden, met eenige glimp van reden kan verdedigen: niet te min zyn 'er somtyds gevallen geweest, die schoon ze geensins moogen naagevólgd werden, evenwel iets behelzen dat, op zich zelve aangemerkt, pryfelyk is; by voorbeeld, om de liefde die eene echte vrouw haaren man ſchuldig is, op 't krachtigst uyt te beelden, zou men zich van de geschiedenis van *Arria* en *Patus* bedienen kunnen. Naardien nu dit geval veelen niet bekend is, zal ik 't alhier verhaalen, gelyk ik het in de *Boekzaal*, toen ik die schreef, om zyne zonderlingheyd neêrstelde, alhoewel

het boek, in welks uyttrekfel ik daarvan sprak, niets anders van 't zelve vermeldde, dan dat 'er te Rome op de hoeve van Ludovisia een marmere steen bewaard wordt, waarop de geschiedenis van Arria en Pætus verbeeld staat. Hieruyt nam ik aanleyding den Leezer dit vólgende beknóptelyk, uyt het gene ik breeder by meer dan éénen Latynschen Schryver deswege geleezen had, voor te draagen.

Ten tyde van den Keyzer Klaudius was Stadhouder van Dálmatie Furius Kamillus Scribonianus; deez' het heir in Illyrikum tegen Klaudius opgemaakt hebbende, kreeg etlyke voornaame mannen, 's Keyzers quaade regeeringe wars, aan zyne snoer, en onder die Cæcina Pætus, Oudburgermeester. Maar dewyl de muytende krygsbenden haast weder tót haaren pligt keerden, nam Scribonianus de vlugt, en bragt zichzelve om 't leven. De medeplichtigen, en onder deeze Pætus, worden toen by den kóp gevat, en na Rome gevoerd. Zyne gemaalin Arria verzócht met hem op 'tzelfde schip te moogen gaan, om hem te bedienen; maar 't wierdt haar afgeslagen. Zy, die te vore al proeven van haare kloekmoedigheyd gegeeven had, huurt daarop een vischers-vaartuyg af, en vólgd door de Adriatische gólven degaley die haaren Pætus voerde. Hy te Rome, en voor den Keyzer gebragt, wordt ter dood gedoemd, en 't hem in zyne keur gegee-
ven,

ven, óf hy door Beuls handen, óf eerlyk (ge-lyk men het toen ter tyd rekende) door zyne eygene, sterven wilde. Tót het laatste schein hy niet moeds genoeg te hebben; maar Arria was des te moediger; zy porde hem 'er toe aan, ja ging hem voor, opdat hy voor al niet bezwykenzoude: want zy greep eenen dólk, duúwde dien in haare borst, rukte hem 'er weér uyt, en reykte den zelve aan haaren gemaal over, met dit zeggen, 't welk Plinius onsterfelyk en byna gódyk noemt, PÆTUS, HET DOET MY NIET ZEER. Dus liep zy van zelfs moedig in den dood, ja bleef standvastig en sprak schier naa den dood, om haaren man met haar voorbeeld aan te dryven tót het gene zy eerlyk voor haar geslacht oordeelde.

Menigmaal heb ik my over dit geval verwonderd; immers zo 'er ooit eene ongeoorloofde daad gepleegd is, waarin iets pryslyks steekt, dit is 'er ééne, en streeft de verachting des doods van Lukrecia verre voorby: want deeze wilde alleenlyk haare eygene schande niet overleeven, maar Arria die van haar geslacht niet: waarby nóg komt, dat zy, om haaren flauwhartigen man alle vermoeden te beneemen, dat haar aanporren van hem tót eenen vrywilligen dood, maar diende om van hem ontslagen te weezen, zichzelve eerst den doodsteek gaf. Anders was 't met Lukrecia gelegen; want die kon wel vrywillig iets aan haaren verkrachter Tarquyn toc-

gelaaten hebben, waarover zy zich schaamde; ook kon 'er wraakzucht onder geschoolen hebben; dewyl zy gemaklyk voorzien konde, dat haar grootmoedige dood hem, die die zich door zyne trótsheyd reeds al veele vyanden gemaakt had, in den uystersten haat des vólks brengen zoude. Aldus van Lukrecia meldende, schiet my in den zin hoe aardig de hooggeleerde Gerard Vossius aantoot op wat wyze men haar roemruchtig bedryf voor, en tegenpreeken kan: dies zal 't my niet verveelen 't zelve uytzyn Latyn te vertaalen, waarin ten minsten dit nut kan steeken, dat men daardoor ziet hoe zelfs uyt afschuiuwelyke daaden somtyds iets leerzaamste trekken is. Dus zegt dan de gemelde Vossius, dat men het bedryf van Lukrecia, die omdat zy verkracht was, zichzelf ombragt, kan pryzen ten deele wegens 't eerlyke, en ten deele wegens 't nut dat 'er in stak; waar toe de yólgende bewyzen betrekkelyk zyn.

I. Omdat het gene zy deed, eene kuysche vrouw betaamde: want dewyl die alles by de eerbaarheyd behoort af te meeten, betaamde het haar geensins het geweld haare kuysheyd aangedaan, niet te achten, óf de smarte van haare geschondene schaamte goeds moeds te verkróppen; maar 't voegde haar beter, naa dusdaanig een smet, schandelyker dan welke 'er geen weezen kan, uyt het leeven te scheyden, dan langer het zuivere daglicht te aanschouwen, óf eerbaar

ren

ren lieden onder de oogen te komen.

II. Omdat zy door haar bedryf heeft getoond, hoe hoog de kuysheyd te waardeeren zy; en daardoor ook te wege gebragt heeft, dat geen onkuysche zal kunnen zeggen dat ze op 't voorbeeld van Lukrecia blyft leeven.

III. Omdat de dood niet onder 't getal der quaalen óf onheylen gerekend mag worden; maar een eynde van alle quaalen is: en genomen dat die al een onheyl te achten waare, nógtans is het met kloekmoedigheyd niet bestaanlyk, haar te vreezen, als ze zonder schande, ja met eere en roem verzeld is.

IV. Omdat'er in zulk een zwaar onheyl geen andere toevlugt óf troost te vinden was dan de dood: want het was eerlyker, te sterven als eene kuysche, dan te leeven als eene onkuysche, inzonderheyd dewyl niemand zich van den dag van mórgen verzekeren kan. Ja wat meer is, men zou niet kunnen gelooven, dat zulk eene, aan welke 't niet moeijelyk viel 't verlies van haare eere te overleeven, 't zelve tegen dank geleeden hadde. En Tarquinius zou, gelyk de overspeelers wel gewoon zyn te doen, alle de schuld op Lukrecia gelegd kunnen hebben, als óf zy hem eerst door geyle liefde aangezocht had. Dóch nu heeft zy haare onschuld, welke zy door getuygen niet bewyzen kon, door haar bloed aangewezen.

V. Omdat zy daarin het voorbeeld gevolgd heeft

heeft van andere voortreffelyke en kloekmoedige vrouwen, die 't zich tót roem rekenden, dat zy verongelyking óf onteering, door te sterfen, óf ontgingen, óf van zich weerden.

VI. Omdat het zoud hebben kunnen gebeuren dat het overspeelig zaad zich in haar ingewand vast gehecht had; en dat het daarom best was niet te wachten tót dat zy uyt haaren schender eene vrucht zag, die tót schande van de moeder en 't geslacht leeven zoude.

VII. Omdat zy haar afgryzen van de geleedene schendinge te meer toonde, als zy zich zelve daarom den dood aandeed.

VIII. Omdat zy, door haaren dood, de verbólgenheyd te heftiger opwekkende, te gelyk ook den weg opende voor de gemeene wraake; waardoor de Dwingeland daarnaa uyt het ryk verftooten, en de vryheyd voor de Romeynen verwurven wierd.

IX. Omdat terwyl zy niet alleenlyk haare kuysheyd dapper verdedigde, maar ook den weg tót de gulde vryheyd baande, zy zich zo wel by de Romeynen, als by allen vólken, eenen onsterflyken naam verkreegen heeft.

X. Omdat de zoetigheyd en geneugten dezes leevens haar niet langer bekooren konden, dewyl 't leeven voor eene eerbaare vrouwe niet geneuglyk kan zyn, naa dat de eere van kuysheyd haar ontroofd is: zulks dat indien zy nu haar zelve niet vrywillig het leeven benomen had.

hadde, het haar daarnaa verdrooten zoude hebben te leeven, wanneer 't haar niet meer zo roemruchtig was te sterven.

Byaldien men nu dit zelfde bedryf wil laaken, dan moet zulks geschieden door bewysredenen, gehaald uyt het oneerlyke en onnutte, dat 'er in te bespeuren is, naamelyk :

I. Omdat 'er geen recht bequaame reden, waarom Lukrecia zich zelve doodde, bygebragt kan worden : want het gene haar tegen haare wille overquam, was aan geen onkuysche drift te wyten : haar lighaam was wel geschonden, maar haar gemoed was onschuldig : en 't is voor de kuysheyd genoeg, een goed geweten te hebben.

II. Ja zy had groote oorzaak genoeg om haar leeven te verschoonen : want het is onbillyk, dat iemand die vry van schuld is, zich daarvan niet zuyvere, maar de straffe der schuldigen ondergaa.

III. Hierby komt nóg, dat zy niet gansche-lyk haar eygen was, maar wegens de geboorte haaren vader toequam, dóch door den band des huuwelyks voornaamelyk haaren man toebehoorde. Ondertusschen beroofde zy haaren vader tegens dank van eene lieve dóchter, en haaren man verftak zy van eene echtgenoot, zyne wederhelft; ja haaren kinderen ontnam zy daarenboven eene moeder.

IV. Wat

IV. Wat meer is, de liefde jegens Góð be- hoorde haar van zulk een jammerlyk voorneemen geweerd te hebben: want Góð heeft allen eene zucht tót het leeven ingeprent, opdat niemand het leeven verlaaten zoude, eer die Opperheer hem uyt zyne standplaatse roept. Zo dat indien zy te voore onschuldig was, zy door deeze daad in den schuld verviel dien zy poogde te ontgaan. En deeze schuld is nóg te grooter in eene vrouwe, omdat het geweer haare kunne minder voegt, dan den mannen.

V. En 't is geen teken van kloekmoedigheyd, gelyk 'er wel gezegd wordt, maar van ongeduld, de handen aan zich zelve te slaan. Zeker eene Roomsche Juffrouw, en dóchter van Tricipitinus, behoorde zo grootmoedig geweest te zyn, dat zy het ongelyk, haar door eens anders schelmstuk aangedaan, dapperlyk verdraagen had; omdat een wys mensch zich maar van de misdaad te bevryden heeft.

VI. Voeg hierby, dat zy voor haare eygene eere, nóch die van de haaren, niet genoeg zorgde: want men kon vermoeden dat zy, uyt naaberrouw van de schendinge eenigfins vrywillig geleden te hebben, haare troost en heul in eenen vrywilligen dood gezócht heeft; naardien men van eenen gesturvenen veel gemaklyker iets verdichten kan, dan van iemand die nóg leeft.

VII. Daarenboven, zo zy den Schender inderdaad haatte, en met ernst wraak op hem begeer-

geerde, dan waare het beter geweest te wachten, tót dat haar man en nâbestaanden lyfstraf aan hem pleegden: want dan kon zy haare oogen in haars vyands straffe verlustigd hebben, maar nu verzadigde zy zyn gemoed met haaren bloede; daar zy zich anders over zyne straffe verheugd konde hebben.

VIII. Eyndelyk, dit zoud een niet minder gemaklyke, maar misschien ligter en zekerder weg ter wraake geweest zyn: want in 't leeven zynde, kon zy niet slechts éénmaal, maar altoos, zo wel haare maagen als anderen, door geklag en geween, heftig tót wraakpleeginge aangepord hebben.

Dewyl

DE wyl men achter de Spraakkonst van Christiaan van Heule eenige vertooningen van oude schriftender Duytsche spraake vindt, heb ik die, welke maar in handen van weynigen zyn, den Liefhebber en van diergelijke oudheden niet willen onthouden; maar dezelve naageschreeven hebbende laat ik die alhier volgen, zo als ik ze achter de gemelde Spraakkonst vind; hoewel ik twyfel óf hier en daar in de spellinge niet en misflag óf druktout begaan is; gelijk *thich*, daar het moogelyk *thih* moet zyn, *mich* in stede van *mih*, *scund* in plaats van *seund*: *wisduon* voor *wisthuom* enz. De vertaaling heb ik hier en daar voordachtelyk wat kreupel gemaakt, om my dicht aan de woorden te houden: dóch die van Marias lófzang, is zo als men die in onze Dortse overzetting vindt.

*Ontrent het honderdste jaar naa Christus
verschyninge is Mariaes Lofzang
dusdaanig gevonden.*

Micheloso min se-
la truchtm /
Anci gifan min

Myn ziel maakt groot
den Heere :
Ende myn geeft ver-
heugt

geest in Gote minemo
Heplante.

Wichiu buantha her
geschouuota odmuo-
chi sinero chiunt.

Seno nu fon thiu
saliga miß quedent al-
la cunnu.

Wichiu buantha mir
teta mikilu thie tar
magtig ist : inti het-
lag sin namo.

Inti sin miltida in
cunnu inti in cunnu
inan forthanten.

Teta maht in sine-
mo arme / zispzelta
ubarhubrige muote
sines herzen.

Midar gisatta mah-
tige ban sedale : inti
arhuob odmuotige.

Hunherente gisulto
guota / inti otage for-
liet itale.

heugt hem in Góð my-
nen Zaligmaaker.

Omdat hy de neder-
heyd zyner dienst-
maagd heeft aangezien:

Wantziet van nu aan
zullen my zalig sprec-
ken alle de geslachten.

Want groote dingen
heeft aan my gedaan hy
die magtig is ; ende hey-
lig is zyn naam.

Ende zyne barmhar-
tigheyd is van geslachte
tót geslachte over de ge-
nen die hem vreezen.

Hy heeft een krach-
tig werk gedaan door
zynen arm : Hy heeft
verstrooid de hoogmoe-
digen in de gedachten
hunner harten.

Hy heeft magtigen
van den throon afge-
trokken, ende nederigen
heeft hy verhoogd.

Hongerigen heeft hy
met goederen vervuld,
ende ryken heeft hy lee-
dig weg gezonden.

Hy

Anphienus Israel
sinan knecht; zigt
muntigonne sinero
miltidu.

So her sprach zic
onsen fateren Abza-
hame inei sinemo sa-
men ziuuerolci.

Hy heeft Israel zynen
knecht opgenomen, op-
dat hy gedachtig waere
der barmhartigheyd.

Gelyk hy gesproo-
ken heeft tot onze vade-
ren [naamelyk] tot A-
braham, ende zynen
zaad in der eeuwig-
heyd.

**Salomons Hoogelied zoude voor vyf-
honderd jaaren aldus gevonden, en
door Paulus Merula in 't Licht
gegeeven zyn.**

Kusse her mit mit
themo cusse siner
mundes.

Thico geheizzet
mit sine cuomst per
Prophetas: nu cume
her seluo / ande cusse
mit mit thero suoze
siner Euangelii.

Wanda bezzere sint
rhine spune rhemo
wine / sie stinken mit
rhen bezzesten salbou.

Hy kusse my met de
kusse zyns monds.

Dikwyls beloofde hy
my zyne komste door de
Profeeten, nu komt hy
zelf, ende kust my met
de zoetigheyd zyns E-
vangeliums..

Want beter zyn uwe
speenen dan wyn, zy
ruyken met de beste
zalve.

Thi suoze thiner gratiæ is bezerra than thi Skarpe thero legis, also hijs quijt.

Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est.

Thi selva genatha is gemisket mit variis donis Sancti Spiritus, mit them thu machest ex peccatoribus justos, ex damnandis remunerandos.

Thin namo is usgegozen oley.

Thin namo is wide gebreydet/wanda vano thir Christo heyze wir Christiani.

Vano thi minnon thich the Jonkfröwen: that sint the sie Ian the ther jugerhet sint in thero douophe/and ge wadet mit veste innocentia.

De zoetheyd uwer genade is beter dan de scherpte der wet, also hy zegt,

De Wet is door Moses gegeven, de genade en waarheyd is door Jesus Christus geworden.

Die zelfde genade is gemengd met verschedene gaaven des Heyligen Geests; met die maakt gy van zondaaren rechtvaardigen, van verdoemelyken vergeldbaaren.

Uw naam is uytgootene olie.

Uw naam is wyd uytgebreyd, want van u Christus heeten wy Christenen.

Van dien beminnen u de maagden: dat zyn de zielen die daar verheugd zyn in den doop, en gekleed met het kleed der onnozelheyd.

Ec

Trek

Zich mich nah thir/
so louphen wir in the-
mo stanke thiner sel-
bon.

Ik bekenne mine
unkraft; want then
helph mich mit thinan
genachan / so scund
ich andere ze thinema
wega.

Ter Conig leydede
mir in sine genathe-
ma.

Ich wep3 nu in fide.
& spe the genatha the
min noch bedet in re.

Exultabimus ande
wir breudwen uns ana
thich / als an uns sel-
bon; wir gehugega
thinere spuae ober
then win. Wir ne wil-
lon niet bergezsan
thaz thiu genathe thi-
nes Euangelii suozet is
than thiu austeritas
thero ewo.

Lex thiu quijt Si
quis hoc vel illud fece-

Trek my naa u, zo
loopen wy in den reuk
uwer zalve.

Ik beken myne on-
magt; van die help my
met uwe genade, zo
zend ik anderen tót uwe
wegen.

De Koning leydde
my inzyne kameran.

Ik weet nu in geloove
en hoope de genade die
my nóg verbeydt in der
daad.

Wy zullen ons verbly-
den, en wy verheugen
ons aan u, als aan ons
zelve: wy geheugen
uwertepels boven den
wyn. Wy en willen niet
vergeeten dat de genade
uws Evangeliums zoe-
ter is dan de wrangheyd
der Wet.

De Wet die zegt, Zo
iemand dit of dat zat ge-
daan

rit, morte moriatur: *thū daan hebben, die zal den*
quithes abor in thine- *dood sterven*: maar gy
mo Evangelio: *zegt in uw Evangelium:*

Non veni vocare ius- *Ik ben niet gekomen om*
 tos, sed peccatores: *de rechtvaerdigen te roe-*
chte minnon thich / *pen, maar de zondaaren.*
thich ne minnot nie- *De oprechte; beminnen*
man / her ne si recht / *u; u en bemint niemand,*
ande nieman ne is *hy en zy oprecht; en*
recht / her ne minnot *niemand is oprecht, óf*
thich. *hy heeft u lief.*

De XIX. Psalm is door Abraham van
 der Myle aldus uyt de Duytsche
 Oudheden in 't licht gebragt.

Hemiln tellunt quod-
Ulkhept Godes / ind
werksturo hande fur-
kundit festi.

Dach dages utro-
pizor woort / in nacht
nagri kund wistuom.

De sint spraken noch
woort thero ne woort-
hin gihozda ire stem-
men.

An allere erthon fuor

De hemelen vertellen
 de goedigheyd Góds; en
 't werk zyner handen
 verkondigt het vast.

De dag aan den dag
 uytrifpt een woord; en
 de nacht aan den nacht
 toont wysheyd.

Geene spraken noch
 woorden zyn 'er daar
 van niet worden ge-
 hoord haare stemmen.

Aan alle aarde voert
 E e z haaf

tro lupt/ in an endton
ringis erthon tro
woortj.

haargeluyd, en aan de
eynden van den kring
der aarde haare woor-
den.

An sunum facta si-
na felicha.

Aan de zonnezette hy
zyne tente.

In he also brudego-
mo fort, angande fan
sinro betekameren.

En hy als bruydegom
voortgaande van zyne
bedkameren;

Mendida also wri-
sil te loupom wech.

Zal verheugen als een
worstelaar te loopen
weg.

Fan hoen himili sin
utgant in sin wihir-
loop untes sinro hot :

Van den hoogen he-
mel is zyn uytgang in
zynen wederlooptót zy-
ne hoogte :

Bohne ist the sih ge-
berge fan sinro hitte.

Nóchte is 'er die zich
verbergt van zyne hitte.

Ewa Godes unbe-
millam bekerund se-
lim.

De Wet Gods unbe-
vlekt, bekeerende de
zielen.

Arkuntschap Go-
des getruun :

't Getuygenis Gods
getrouw ;

Wisduon farlendi
luzzundon.

Wysheyd verleenen-
de den kleynen.

Godes rehnussi re-
tha/ geblihande her-
ta.

Gods gerechtigheden
[zyn] recht, verblyden-
de de harten.

Gebot Godes schuni
irlichtende ogum.

't Gebód Gods schoon,
verlichtende de oogen.

De

Fortha Duzstenheit / boldwouende an werildi werildis.

Diroma Duzsten giwari /

Rechelika an sig selbon / begerlika ober golt / in stein durtikin bitlo / in suotera ober honog in rata.

Gewisse thyn schalc behodit sia / an behuodende im mikil wicirion.

Misdadi wie birnit mit ? fan beholene minin gereini mi:

In fan fremetgon ginathe thyn schalke.

Of sie min ne werthon geweldig /

Chan ik unbemilam wezen scal fan meistero misdadin : in solon wesan that gelicum sulum spraken minis mundis in gebugenisse minis her-

De vreeze des Heeren is heylig, volduurende tót aan de werreld der werreld.

De rechten des Heeren zyn waar,

Gerechtiglyk aan zich zelven, begeerlyk boven goud, en gesteen-te dierbaar veel, en zoe-ter boven honig en raat. Gewis uw knegt behoudtze, en behouden-de die is groote weder-loon.

De misdaden wie verneemt ? van verholene myne reynig my.

En van vreemde be- genadig uwen knecht.

Of zy myner niet wierden geweldig.

Dan ik onbevlekt weezen zal van de meeste misdaden : en zullen weezen dat gelyken zullen de spraaken myns monds en geheuge-nisse myns harten,

Ec 3 in

454. W. SEWELS *Nederduytsche*
ein / in thino tegen- in uwe tegenwoordig-
wozdicheit dinicero. heyd voortaan.

Oude beschryving Der Tien ge-
booden in Oud Friesch.

Wan de tiaen wird :
Dit sint da tiaen
wird.

Israhel dyn God
is een weer God.

Him scheltu tienja /
en sijn era mit nene
sraemde Goden men-
zia.

Israhel dyn God
scheltu neen byld ma-
kia /

Fan alle da creatu-
ra deer bida Himel
sliucht / jestra op der
eerde swerft / en in de
wettere suomt ;

Want ic mine on-
tank wrec / al toe da
fiarda / en mine tank
laenie al toe tienda.

Israhel dyn Godes
nama scheltu naet for-
swerra.

*Van de tien woorden :
Dit zyn de tien woorden.*

Israel uw Gód is een
waare Gód :

Hem zult gy dienen,
en zyne eere met geene
vreemde Goden ver-
mengen.

Israel uwen Gód zult
gy geen beeld maaken ;

Van alle schepsel dat
by den Hemel vliegt,
ófte op de aarde zwerft,
en in de wateren zwemt.

Want ik mynen on-
dank wreek al tót het
vierde en myne barm-
hartigheyd uyt lange tót
het tiende.

Israel uws Góds naam
zult gy niet verzweeren.

Nóch

Mer tot nene ydel-
nisse / op tpaen sonder
need.

Israël dis Son-
nendeis sira scheltu
naer sozjetta.

Disse fiower boeden
waren in eenre taefla.

Israël era dijn
Fader en dijn Moder/
hoe du lange libbe op
der eerda.

Hoed op van hoer-
dom.

Hoed op van man-
slachta ;

Hoed op van rpefta

Hoed op van falsch
riuch.

Hoed op van onreter
bperinge / alle der tin-
gena deer dijn nesta
aegh mit mara riucht
dan du.

Nóch tót gene ydel-
heyd.

Israël den zondag te
vieren zult gy niet ver-
geeten.

*Deeze vier geboden
waaren in ééne tafel.*

Israël eer uwen vader
en uwe moeder, opdat
gy lang leeft op der aar-
de.

Hoed u van hoerery

Hoed u van man-
slag.

Hoed u van dievery.

Hoed u voor valsche
getuygenis.

Hoed u van onrechte
begeeringe der dingen
die uw naaste eygent
met meer recht dan gy.

E Y N D E.

DRUK:

D R U K F O U T E N.

Pag. 20. Lin. 18. voor welke lees welk. pag. 43. Lin. 16. in stede van 't woord komt, moet staan komd. pag. 81. lin. 19. lees van een' boom. pag. 139. kolom 2. lin. 20. lees Parady's pag. 179. lin. 9. lees de derde, pag. 272. lin. 14. lees Onbepaalde. pag. 358. lin 2. en 3. moeten deeze woorden dus zonder zinscheydinge geleezen worden, *ast in manus satellitum exoptata prada venere.*

Dewyl de vermeerderingen en byvoegselen van dit werk op losse papieren geschreeven waaren, vind ik naa 't afdrukken, dat hier en daar een stukje over 't hoofd gezien, en niet op zyne plaats ingevoegd is, als

Pag. 15. lin. 25. alwaar om te toonen dat de Hoogduytschers veele Naamwoorden niet met eene T, maar met een D sluyten, achter 't woord Land moesten volgen deeze Hoogduytische woorden, *hild/ freund/ feind/ end/ elend/ kind/ wind.*

Pag. 22. lin. 2. te voegen achter 't woord *Chaise.*

Ook schynt tot dit vermoeden, dat de *ai* van ouds den klank van *e* had, aanleyding te geeven het woord *Leeken*, komende van *Laici*, 'twelk moogelyk certyds uytgesproken wierde *Leki.*

Pag. 23. lin. 21. is overgeslagen achter 't woord *beteykend, enz.*

En hoewel men in den Liesveldten Bybel, gedrukt in 't jaar 1534. gespeld vindt, *hi/ si/ mine/ bliuen/ enz*, nochtans is de gemeene spelling daar, *heyn/ zenden/ leyden/ bereyden/ epnde/ weplich/ weydenen/ eppen/ scheyden/ gemeyn/ crugg/ buyten/ getuppen/ dupnel of duvel/ dupsternis/ enz.*

Pag. 247. lin. 10. moet volgen,

Men maakt mede geen zwaarigheyd te spellen *bresse*, schoon de Franschen daarvoor schryven *breche*: Zo gaat ook het woord *Mennen* voor goed Duytsch, schoon het atkomstig schynt van 't Fransch *Mener*. En of *Liever* van 't Fransch *Livree* komt, dan of dit uyt dat gesprooten is, staat nog in geschil, hoewel 't laatste my waarschynelykst voorkomt.

iv. 16.
i. in.
Para-
i. lees
en du
litare

ik
dat
laatt

love-
en D
ge-
d.

den
ko-
ken

enz.
jaat
is de
prij
blij

re-
oek
kom-
nich
ge-

